

DAAD

ГО ЕОНУ
NGO EESU/AEDE

Онлайн-конференція Online-Konferenz

Навчання і викладання у цифровому форматі в контексті наукової доброчесності у багатомовному світі

DIGITALES LERNEN UND LEHREN IM KONTEXT DER
WISSENSCHAFTLICHEN REDLICHKEIT IN DER
MEHRSPRACHIGKEIT

Kuif, 02. - 03.12.2022

DAAD

ГО ЄОНУ
NGO EESU/AEDE

**НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У ЦИФРОВОМУ
ФОРМАТІ В КОНТЕКСТІ НАУКОВОЇ
ДОБРОЧЕСНОСТІ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ**

**DIGITALES LERNEN UND LEHREN IM KONTEXT
DER WISSENSCHAFTLICHEN REDLICHKEIT IN DER
MEHRSPRACHIGKEIT**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції

02-03 грудня 2022 року

**Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2022**

Н 15

НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ В КОНТЕКСТІ НАУКОВОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ. Digitales Lernen und Lehren im Kontext der wissenschaftlichen Redlichkeit in der Mehrsprachigkeit : матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції 2-3 грудня 2022 року / укл. С. М. Іваненко, К. Компе, О. О. Холоденко, О. О. Яременко-Гасюк. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. – 174 с.

До збірки увійшли матеріали доповідей, в яких розглядаються питання, пов'язані з науковими дослідженнями та їхнім висвітленням у друкованих працях науковців як в Україні, так і в Німеччині, демонструючи симбіоз декількох різних підходів: анотації доповідей і тези. Організація наукової онлайн-конференції відбувалася під патронатом ДААД і Гете-Інституту (Київ) у рамках міжнародного проекту. Матеріали доповідей учасників конференції подаються у авторській редакції.

Матеріали можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі педагогіки, методики викладання іноземних мов, філології та дотичних до них наук.

УДК 37:004(082)

© Іваненко С. М., Компе К., Холоденко О. В., Яременко-Гасюк О. О., 2022

© Автори публікацій, 2022

© Вид-во Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2022

ЗМІСТ

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ.....	8
ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	16
АНОТАЦІЇ	18
Jessen, Linda; Hermann, Sophia ANFORDERUNGEN DES WISSENSCHAFTLICHEN SCHREIBENS UND DIE VERMITTLUNG NACH PEER2PEER-PRINZIP.....	18
Kovtun, Volodymyr PSYCHOLOGISCH-PÄDAGOGISCHE ASPEKTE DER BEWERTUNG BEI FORMUNG DER FREMDSPRACHENKOMPETENZ MITTELS DIGITALER INTERAKTIVER LEHRWERKE IM ONLINE-UNTERRICHT	18
Klein, Andrea PLAGIATE VERMEIDEN DURCH DEN AUFBAU SINNVOLLER STUDENTISCHER ARBEITSPROZESSE.....	19
Ковтун В. С. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ІНТЕРАКТИВНИХ ПРАКТИКУМІВ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ.....	20
Laura, Mair KOGNITIVE UND METAKOGNITIVE PROZESSE DES WISSENSCHAFTLICHEN SCHREIBENS UND IHRE RELEVANZ FÜR DIE SCHREIBDIDAKTIK IM DAF-KONTEXT	21
Dr. Michele Vangi ICH-GEBRAUCH UND ICH-VERBOT IN VORWISSENSCHAFTLICHEN TEXTEN. THEORETISCHE KONZEPTE UND PRAXISERFAHRUNGEN IN DER HOCHSCHULDIDAKTIK.	24
Т Е З И.....	26
Баклан І. М., Ковальська А. Є. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ.....	26
Баклан І. М., Панцир О. Ю. СЛОВОТВОРЧІ ТИПИ НІМЕЦЬКИХ ФІНАНСОВИХ ТЕРМІНІВ	29

Блинова І. А., Бреславець Н. О.	
ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТФОРМ.....	31
Дзикович О. В., Бут А. С.	
КОМПОЗИЦІЙНА СПЕЦИФІКА ТИЗЕРІВ ТОК-ШОУ	34
Єрмоленко В.	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ РОЛЬОВИХ ІГОР НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ.....	37
Залужна О. О., Головенько В. В.	
ГЕНДЕРНА ПАРАДИГМА ВЖИВАННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ В ОГЛЯДАХ УКРАЇНСЬКИХ СТРАВ ТА ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ YOUTUBE ВІДЕО АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ БЛОГЕРІВ).....	41
Запольська Ю. А.	
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	44
Ivanenko, Svitlana	
MEHRSPRACHIGKEIT IM ROMAN VON JURII ANDRUCHOVYCH «RADIO NACHT» (РАДІО НІЧ)	48
Іванова І. М.	
АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПИСЕМНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	52
Іванова О. В.	
ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	56
Ісаєва О. О.	
ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ НАВИЧОК ЯК ОДНЕ ІЗ ВАЖЛИВИХ ЗАВДАНЬ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ЦИФРОВОГО ПРОСТОРУ	58
Karpina, Halyna	
NEUE HERAUSFORDERUNGEN IN DER AUSBILDUNG DER ZUKÜNFTIGEN FREMDSPRACHENLEHRER IM KONTEXT DER DIGITALISIERTEN FERNBILDUNG	61
Компанець Е. В.	
ОСВІТА У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ.....	63

Kovtun, Volodymyr	
PSYCHOLOGISCH-PÄDAGOGISCHE ASPEKTE DER BEWERTUNG BEI FORMUNG DER FREMDSPRACHENKOMPETENZ MITTELS DIGITALER INTERAKTIVER LEHRWERKE IM ONLINE-UNTERRICHT	66
Корбут О. Г.	
ДО ПИТАННЯ ПРО ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	75
Кравченко Н. Г.	
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ.....	77
Кузьменко Р. І.	
ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	80
Lange, Anja; Ismailova, G.	
ERFAHRUNGEN AUS DER KONZEPTION EINES FACHSPRACHENKURSES ZUM THEMA «TECHNISCHES DEUTSCH MIT EIGENEN LEHRMATERIALIEN UNTERRICHTEN» IN USBEKISTAN.....	82
Lechner, Pona	
KOGNITIV-SEMANTHISCHE ANALYSE VON LEHNWÖRTERN.....	85
Lechner, Pona; Huszti, Pona; Bárány, Erzsébet; Fábíán, Márta	
HERAUSFORDERUNGEN DES ONLINE-UNTERRICHTS FÜR LEHRER UND SCHÜLER.....	88
Лемещенко-Лагода В. В.	
ЛЕКСИКОГРАФІЯ ТА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ДОСВІД ШОТЛАНДІЇ.....	92
Ляшенко А. В.	
СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ МОВЛЕННЯ ЧИТАЦЬКОЇ АУДИТОРІЇ ЯКІСНОЇ ТА ЖОВТОЇ ПРЕСИ (НА МАТЕРІАЛІ ЛИСТІВ ЧИТАЧІВ ГАЗЕТ FRANKFURTER ALLGEMEINE TA BILD).....	96
Міхіденко К. О.	
ЗАСТОСУВАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ВНЗ.....	98
Nickl, Milutin Michael	
PAIDEIA-AKTUALISIERUNG ZWISCHEN <i>DIALEXEIS</i> , MULTIKULTI UND EU-TRANSFERSPRACHEN	102

Pavlyk, Volodymyr

STILISTISCHE TONALITÄT UND EMOTION IN REDEN DEUTSCHER
POLITIKER WÄHREND DES RUSSISCH-UKRAINISCHEN KRIEGES 105

Павлова А., Ситар Г.

ЕЛЕКТРОННА БАГАТОМОВНА БАЗА ДАНИХ КОНСТРУКЦІЙ-ФРАЗЕМ ТА
ЇХНІЙ ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ..... 108

Панов С. Ф., Запара В. М.

ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ
ЗАВДАНЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ..... 112

Panov, Serhii; Prykhodko, Yurii; Opanasenko, Olena

HANDEL ALS QUELLE DER ENTWICKLUNG KULTURELLER,
WIRTSCHAFTLICHER UND SOZIALER BINDUNGEN IM KONTEXT
DER INTEGRATION IN DEN EUROPÄISCHEN BILDUNGSRAUM.
UKRAINE UND DEUTSCHLAND 115

Паршикова О.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ТА ФІЛОЛОГІВ
ДО НАПИСАННЯ НАУКОВИХ РОБІТ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ 117

Пономаренко О. В.

РОЗРОБКА ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ: ВИЗНАЧЕННЯ МЕТИ..... 120

Приймачук Ю. В.

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВПЛИВУ В СОЦІАЛЬНІЙ РЕКЛАМІ..... 121

Прима В. В.

МОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В ТУРИСТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ..... 125

Rolik, A., Myronenko, A.

ÜBERSETZUNG ZWISCHEN IDEAL UND WIRKLICHKEIT 126

Рудницька К. М.

ЛЕКСИКА ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ НА МАТЕРІАЛІ
АНГЛОМОВНОГО ПОСІБНИКА З ТУРИЗМУ 131

Сімкова І., Старікова С., Міхнєва Ю.

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ЗАСТОСУНКІВ
У ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ПРОСТОРАХ..... 133

Смелянська В. В.

РОЗРОБКА ЕЛЕКТРОННИХ АКТИВНОСТЕЙ НА FLIP
З МЕТОЮ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ..... 136

Стрюк Н. В.	
АРТЕФАКТОМОРФНА МЕТАФОРА У НАПИСАХ НА ОДЯЗІ В АНГЛОМОВНІЙ ТА УКРАЇНОМОВНІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ	138
Turysheva, Oksana; Schymtschenko, Diana	
VERBZWEITSTELLUNG NACH DEM KONNEKTOR «WEIL»	141
Udovychenko, Nadiia	
KOMPETENZMODELLE IN DER DAF-LEHRENDENAUSBILDUNG	143
Холоденко О. В.	
ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	145
Яременко-Гасюк О. О.	
ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	148
До дискусії.....	151
Бойчук О. С., Бойчук Н. О., Корсак К. В.	
ТЕРМІНОЛОГІЧНІ РОЗБІЖНОСТІ У РОЛІ ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ ЛЮДСТВА ДО БЕЗПЕЧНОГО МАЙБУТНЬОГО	151
Кірик Т. В.	
СУЧАСНИЙ РУХ ВІД НІМЕЦЬКОГО ВІНАХОДУ З НАЗВОЮ «НЕОГУМАНІЗМ» ДО УКРАЇНСЬКОГО «НООГУМАНІЗМУ»	156
Корсак К. В., Корсак Ю. К., Похресник А. К.	
ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВА РЕВОЛЮЦІЯ ЯК ФРАГМЕНТ ДВОХ НАБАГАТО ВПЛИВОВІШИХ МЕГАНООРЕВОЛЮЦІЙ – ВИРОБНИЧОЇ І ДУХОВНОЇ.....	161
Ляшенко Л. М.	
ПРО ПЕРСПЕКТИВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ ТА НОВІ ФАКТИ НА КОРИСТЬ ХМАРНТЕГОВОГО МЕХАНІЗМУ ПОШИРЕННЯ ІНДОЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВ...	165
Смольнікова О. Г.	
РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ КРАЇН ЄВРОПИ В ІСТОРИЧНОМУ АСПЕКТІ.....	170

Internationale wissenschaftlich-praktische Online-Konferenz

DIGITALES LERNEN UND LEHREN IM KONTEXT DER WISSENSCHAFTLICHEN REDLICHKEIT IN DER MEHRSPRACHIGKEIT

2.12.-3.12.2022

Konferenzprogramm

Unter dem Titel "DIGITALES LERNEN UND LEHREN IM KONTEXT DER WISSENSCHAFTLICHEN REDLICHKEIT IN DER MEHRSPRACHIGKEIT" laden wir, die DAAD-Lektorinnen Anja Lange (Bischkek), Kathrin C. Kompe (Almaty), der DAAD-Lektor Michele Vangi (Kyjiw) und die Expertin für Unterricht am Goethe-Institut Kerstin Dalljo (Kyjiw) – mit freundlicher Unterstützung unserer Partner: der NGO „Europäische Bildung und Wissenschaft in der Ukraine“ und dem Ukrainischen Hochschulgermanistenverband – Universitätsdozierende, Promovierende und interessierte Studierende zu einer interdisziplinären Online-Konferenz ein. Die Veranstaltung ist offen für Teilnehmende aus allen Fachbereichen. Konferenzsprachen sind Deutsch und Ukrainisch.

Die Konferenz soll sich folgenden Fragen widmen:

- Tendenzen auf dem Gebiet der Bildungstheorie und -Praxis in der digitalen Welt
- Psychologisch-pädagogische Aspekte bei der Formung der Fremdsprachenkompetenz mithilfe der Informationstechnologien und Erfahrungen ihrer Anwendung unter den Bedingungen des Online-Unterrichts
- Probleme und Perspektiven der Reformierung des Bildungssystems der Ukraine auf der Grundlage der wissenschaftlichen Redlichkeit
- Moderne Tendenzen der philologischen Forschung in der Mehrsprachigkeit

Organisationskomitee:

Kerstin Dalljo, Kathrin C. Kompe, Anja Lange, Michele Vangi, Svitlana Ivanenko, Alla Paslawska

Міжнародна науково-практична онлайн-конференція

НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ В КОНТЕКСТІ НАУКОВОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ

2.12.-3.12.2022

Програма конференції

З темою «НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ В КОНТЕКСТІ НАУКОВОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ» Конференція в режимі онлайн. Запрошення і вимоги до публікацій ми, лекторки ДААД Аня Ланґе (Бішкек) і Катрін К. Компе (Алмати), ДААД-лектор Мікеле Ванджі (Київ), експертка з організації навчального процесу з Гете-Інституту Керстін Дальйо (Київ), за дружньої підтримки ГО «Європейська освіта і наука в Україні» і «Української спілки германістів вищої школи», запрошуємо до участі викладачів університетів, аспірантів і зацікавлених студентів у міждисциплінарній конференції в режимі онлайн. Захід відкритий для учасників з усіх галузей знань. Мови конференції: німецька і українська.

У межах конференції планується робота за наступними проблемами (секціями):

- Тенденції освітньої теорії та практики у інформаційно-цифровому просторі
- Психолого-педагогічні аспекти формування іншомовної компетентності засобами інформаційних технологій та досвід їх застосування в умовах онлайн-навчання
- Проблеми та перспективи реформування системи освіти в Україні на засадах наукової доброчесності
- Сучасні тенденції філологічних досліджень у багатомовному світі

Оргкомітет:

Керстін Дальйо, Катрін К. Компе, Аня Ланґе, Мікеле Ванджі, Світлана Іваненко, Алла Паславська

Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

ГО ЄОНУ
NGO EESU/AEDE

Freitag, 02-12.2022 – П'ятниця, 02 грудня 2022 року

14:00-14:10 | *Raum Freitag – простір П'ятниця*

Eröffnung der Konferenz

Відкриття конференції

Kerstin Dalljo, Anja Lange, Michele Vangi (Dt./Ukr.) – Керстін Дальйо, Аня Ланге, Мікеле Ванджі (Нім./Укр.)

14:10-14:20 | *Raum Freitag – простір П'ятниця*

Begrüßungsworte des AEDE (Association Européenne des Enseignants)

Вітальне слово від АЕДЕ «Європейської асоціації викладачів»

Präsident der AEDE Prof. Silvano Marseglia (Engl.) – Президент АЕДЕ проф. Сільвано Марселья

14:20-14:30 | *Raum Freitag – простір П'ятниця*

Begrüßung durch den Ukrainischen Hochschul- und Germanistenverband

Привітання Української спілки германістів вищої школи

Rostislaw Pilipenko (Dt./Ukr.) – Ростислав Пилипенко (Нім./Укр.)

14:30-14:40 | *Raum Freitag – простір П'ятниця*

Begrüßung durch den Ukrainischen Deutschlehrer- und Germanistenverband

Привітання Всеукраїнської асоціації українських германістів

Alla Paslawska (Dt./Ukr.) – Алла Паславська (Нім./Укр.)

14:40-14:50 | *Raum Freitag – простір П'ятниця*

Begrüßung von der NGO „Europäische Bildung und Wissenschaft in der Ukraine“

Вітальне слово від ГО «Європейська освіта і наука в Україні»

Dekanin der Fakultät für Naturwissenschaften Doz. Dr. päd. Hanna Turchynova (Ukr.)

Декан природничого факультету, доц. к.п.н. Ганна Турчинова (Укр.)

Präsidentin der NGO „Europäische Bildung und Wissenschaft in der Ukraine“ Doz. Dr. päd. Olena Kholodenko (Ukr.)

Президент ГО «Європейська освіта і наука в Україні» доц., к.п.н. Олена Холоденко (Укр.)

15:00-16:00 | *Raum Freitag – простір П'ятниця*

Plagiatvermeidung auf der Basis des Arbeitsprozesses der Studierenden

Уникнення плагіату шляхом створення змістовних процесів роботи студентів.

Andrea Klein (Dt.) – Андреа Кляйн (Нім.)

16:00-16:30 | *Raum Freitag – простір П'ятниця*

Навчання та дослідження в Німеччині. Стипендії DAAD

Studieren und Forschen in Deutschland. Stipendien des DAAD

Oksana Schwaјka (Dt./Ukr.) – Оксана Швайка (Нім./Укр.)

Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

ГО ЄОНУ
NGO EESU/AEDE

Freitag, 02.12.2022 – П'ятниця, 02 грудня 2022 року

16:30-17:30 | Raum Freitag – простір П'ятниця

Сучасні тенденції філологічних досліджень у багатомовному світі.

Moderne Tendenzen philologischer Forschung in der Welt der Mehrsprachigkeit.

Lexikographie und die nationale Identität: Erfahrungen aus Schottland

Viktorija Lemeshchenko Lahoda (Ukr.) – Вікторія Лемещенко-Лагода (Укр.)

Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

ГО ЄОНУ
NGO EESU/AEDE

Samstag, 3.12.2022 – Субота, 3 грудня 2022 року

10:00-11:00 | *Raum 1 – простір 1*

Summatives Assessment mit digitalen Tools

Iryna Panchenko (Dt.)

10:00-11:00 | *Extra-Zoom-Link*

Von Oncoo, Padlet bis Yopad und Whiteboard Chat – wie digitale Tools das Fremdsprachenlehren und -lernen bereichern – Workshop für Dozierende

Michaela Rusch (Dt.)

[Zoom-Link \(gültig nur für diesen Workshop!\):](#)

<https://us02web.zoom.us/j/89506947489?pwd=ZFJMVW53KzlldithUHJGa1pOc3lDdz09>

Meeting-ID: 895 0694 7489

Kenncode: 904521

11:00-11:30 | *Raum 2 – простір 2*

Підготовка майбутніх філологів та перекладачів до написання наукових робіт німецькою мовою

Олена Паршикова (Укр.)

11:00-11:30 | *Raum 1 – простір 1*

Kognitive und megakognitive Prozesse des wiss. Schreibens und ihre Relevanz für die Schreibdidaktik im DAF-Kontext

Laura Mair (Dt.)

11:30-12:00 | *Raum 2 – простір 2*

Досвід організації дистанційного навчання за допомогою електронних платформ

Ірина Блинова, Надія Бреславець (Укр.)

11:30-12:00 | *Raum 1 – простір 1*

Anforderungen des wissenschaftlichen Schreibens und die Vermittlung nach Peer2Peer-Prinzip

Linda Jessen, Sophia Hermann (Dt.)

12:00-12:30 | *Raum 2 – простір 2*

Роль цифрових застосунків у транснаціональних освітніх просторах

Ірина Сімкова (Укр.)

12:00-12:30 | *Raum 1 – простір 1*

Ich-Gebrauch und Ich-Verbot in (vor)wissenschaftlichen Texten. Theoretische Konzepte und Praxiserfahrungen in der Hochschuldidaktik

Michele Vangi (Dt.)

Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

ГО ЄОНУ
NGO EESU/AEDE

Samstag, 3.12.2022 – Субота, 3 грудня 2022 року

12:30-13:00 | Raum 1 – простір 1

Neue Herausforderungen in der Ausbildung der zukünftigen Fremdsprachenlehrer im Kontext der digitalisierten Fernbildung

Halyna Kapnina (Dt.)

12:30-13:00 | Raum 2 – простір 2

Формування ключових навичок як одне із важливих завдань сучасного освітнього цифрового простору

Олена Ісаєва (Укр.)

13:00-13:30 | Raum 1 – простір 1

Herausforderungen des Online-Unterrichts für Lehrer und Schüler

Ilona Lechner (Dt.)

13:00-13:30 | Raum 2 – простір 2

Інформаційно-цифрова революція як фрагмент двох набагато впливовіших меганоореволуцій – виробничої і духовної

Юрій Корсак (Укр.)

13:30-14:00 | Raum 1 – простір 1

Psychologisch-pädagogische Aspekte der Bewertung bei Formung der Fremdsprachenkompetenz mittels digitaler interaktiver Lehrwerke im Online-Unterricht

Volodymyr Kovtun (Dt.)

13:30-14:00 | Raum 2 – простір 2

Педагогічні аспекти формування іншомовної компетенції у закладах вищої освіти

Олена Холоденко (Укр.)

14:00-14:30 | Raum 1 – простір 1

Paideia-Aktualisierung zwischen Dialexeis, Multikulti und EU-Transfersprachen

Michael Nickl Milutin (Dt.)

14:00-14:30 | Raum 2 – простір 2

Електронна багатомовна база даних конструкцій-фразем та їхній дидактичний потенціал

Анна Павлова, Ганна Ситар (Укр.)

Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

ГО ЄОНУ
NGO EESU/AEDE

Samstag, 3.12.2022 – Субота, 3 грудня 2022 року

14:30-15:00 | Raum 1 – простір 1

Kompetenzmodelle in der DaF-Lehrendenausbildung

Nadiia Udovychenko (Dt.)

14:30-15:00 | Raum 2 – простір 2

Порівняльний аналіз цифрового простору викладачів Німеччини і України

Ольга Власенко (Укр.)

15:00-15:30 | Raum 1 – простір 1

Übersetzung zwischen Ideal und Wirklichkeit

Anatolii Rolik (Dt.)

15:00-15:30 | Raum 2 – простір 2

Гендерна парадигма вживання оказіоналізмів в оглядах українських страв та продуктів харчування (на матеріалі YouTube відео англійськомовних блогерів)

Ольга Залужна, Віта Головенько (Укр.)

15:30-16:00 | Raum 1 – простір 1

Stilistische Tonalität und Emotion in Reden deutscher Politiker während des russisch-ukrainischen Krieges

Volodymyr Pavlyk (Dt.)

15:30-16:00 | Raum 2 – простір 2

Профінформація учнів старшої школи закладів загальної середньої освіти

Світлана Кіхтенко (Укр.)

16:00-16:30 | Raum 1 – простір 1

Mehrsprachigkeit im Roman von Jurii Andrukhovych „Radio Nacht“ (РАДІО НІЧ)

Svitlana Ivanenko (Dt.)

16:30-17:00 | Raum 2 – простір 2

Мова глобалізації в туристичній комунікації

Вікторія Прима (Укр.)

16:30-17:00 | Raum 1 – простір 1

Die Verzahnung von synchronem Präsenz- und Online-Lernen und asynchronem Lernen auf der Lernplattform des Goethe-Instituts

Yuliya Mykytyuk (Dt.)

Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

ГО ЄОНУ
NGO EESU/AEDE

17:00-17:30 | Raum 1 – простір 1

Runder Tisch „Digitales Lehren und Lernen in der Ukraine“ – Круглий стіл: "Цифрове викладання та навчання в Україні" (Укр.)

Олена Холоденко, Світлана Іваненко, Ростислав Пилипенко, Алла Паславська

Zoom-Räume – кімнати Zoom

Raum Freitag – простір П'ятниця

Thema: Digitales Lernen und Lehren Freitag

Тема: Цифрове навчання простір П'ятниця

<https://us02web.zoom.us/j/85910810997?pwd=b2xvK3VFYkIWdHBvd1Zac3hCNnN6UT09>

Meeting-ID: 859 1081 0997

Kenncode: 377521

Raum 1 – простір 1

Thema: Digitales Lernen und Lehren 1

Тема: Цифрове навчання простір 1

<https://us02web.zoom.us/j/89989120319?pwd=eFhGUWNZdk8xd1Y0Lzg5bVNML0QrUT09>

Meeting-ID: 899 8912 0319

Kenncode: 525272

Raum 2 – простір 2

Thema: Digitales Lehren und Lernen Raum 2

Тема: Цифрове навчання простір 2

<https://us02web.zoom.us/j/82072909943?pwd=ci9KMUN2dkdlaGpNcjV4WUIWUjM3QT09>

Meeting-ID: 820 7290 9943

Kenncode: 040692

Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

ГО ЄОНУ
NGO EESU/AEDE

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Mi è particolarmente gradito essere qui, oggi, tra voi e di questo sono profondamente grato alle care Svitlana ed Olena che hanno avuto la bontà di invitarmi.

Mi è gradito, pertanto, in qualità di Presidente Europeo dell'AEDE, rivolgere un saluto a nome della Presidenza e di tutta l'AEDE Europea a tutti voi, cari amici.

*Le finalità del vostro incontro di questi due giorni sono molto attuali ed importanti per la nostra scuola in Europa. Voi vi interrogate «**sul valore dell'istruzione e dell'apprendimento in formato digitale**» in rapporto all'integrità scientifica" nella realtà multilingue del mondo di oggi.*

Sappiamo bene che la pandemia, prima, ma soprattutto la guerra, dopo, hanno sconvolto e continuano a sconvolgere la vita del popolo Ucraino.

La scuola, l'Università si sono trovate obbligate, in maniera del tutto improvvisa, a dover operare per mezzo dell'unica risorsa possibile, quella della Didattica a Distanza (DAD). Questo sistema, come soluzione emergenziale, ha rappresentato un'esperienza didattica e metodologica completamente nuova che indubbiamente presenta delle criticità. Sarà, certamente, proprio questo il tema che sarà alla base di questo incontro di studio.

Mi complimento per l'impegno ed il rigore scientifico che caratterizza i vostri lavori che ho avuto modo di apprezzare in più di una occasione.

Permettetemi di chiudere questo mio saluto con l'augurio più vivo che si possa venir fuori il più presto possibile da questa guerra illegale scatenata senza giustificazione alcuna.

Martedì 6 Dicembre prossimo nel corso del Consiglio di Presidenza Europeo dell'AEDE affronteremo ancora una volta questo argomento a sostegno dell'Ucraina. Vi farò avere i documenti che saranno prodotti. Ancora un caro saluto e buon lavoro.

Шановні учасники конференції!

Мені особливо приємно бути присутнім сьогодні з Вами, і за це я дуже вдячний шановним пані Світлані Іваненко та Олені Холоденко, які люб'язно запросили мене взяти участь у роботі конференції.

Як президент «Європейської асоціації викладачів» AEDE, я радий привітати всіх учасників сьогоднішньої зустрічі від свого імені та від імені всієї «Європейської асоціації викладачів»!

Цілі вашої зустрічі протягом цих двох днів є дуже актуальними та важливими для Європейської школи адже ви порушуєте запитання про цінність освіти та викладання у цифровому форматі в контексті наукової доброчесності у багатомовному світі.

Ми добре усвідомлюємо, що спочатку пандемія, а потім війна драматично змінили життя українського народу. Школи, університети були вимушені раптово та швидко перелаштовувати свою роботу за допомогою єдиного ресурсу – дистанційного організованого процесу навчання.

Ця система навчання як екстренна форма являє собою абсолютно новий дидактичний та методичний підхід, який інколи має певні недоліки. Це питання є основою сьогоднішньої зустрічі.

Я у захваті від Вашої відданості та захопленості науковою роботою, яку я мав нагоду оцінити неодноразово.

Будь ласка, дозвольте мені завершити своє привітання найщирішими та найтеплішими побажаннями перемоги у незаконно розв'язаній війні, яка немає жодного виправдання.

Наступного вівторка 6 грудня під час засідання Бюро «Європейської асоціації викладачів» (AEDE) ми вкотре піднімемо питання підтримки України. Документ резолюції буде надіслано до Вашої організації.

Ще раз висловлюю теплі вітання та бажаю гарної роботи!

Професор Сільвано Марселья

Президент CIP ROTARY (POTAPI) Італія, Мальта, Сан Маріно і Румунія

Президент «Європейської асоціації викладачів»
(Association Européenne Des Enseignants/European Association of Teachers)

АНОТАЦІЇ

*Jessen, Linda; Hermann, Sophia
Schreibzentrum an der Fakultät für Sprach-
und Literaturwissenschaften Ludwig-Maximilians-Universität München*

ANFORDERUNGEN DES WISSENSCHAFTLICHEN SCHREIBENS UND DIE VERMITTLUNG NACH PEER2PEER-PRINZIP

Die wissenschaftliche Seminararbeit gehört zu den wichtigsten Prüfungsformen im Universitätsstudium und ist gleichzeitig ein Übungsformat des wissenschaftlichen Arbeitens und Denkens. Neben dem Inhalt birgt sie daher multiple Herausforderungen textstruktureller, konventionsabhängiger und text- sowie denkstrategischer Art. Obgleich sie eine zentrale Funktion in der Bildung des wissenschaftlichen Nachwuchses hat, ist die Vermittlung der Anforderungen und der notwendigen Kenntnisse und Fähigkeiten nur bedingt in der Lehre integriert. Das Schreibzentrum der LMU ist ein zentrales Angebot für Studierende aller Fachrichtungen und unterstützt individuell und universal im Erlernen, Üben und Vertiefen der Kompetenzen des wissenschaftlichen Schreibens.

In unserem Vortrag stellen wir zunächst die Angebote und Prinzipien des Schreibzentrums vor. Anschließend berichten wir aus unserer mehrjährigen Erfahrung von den wichtigsten Aspekten in der wissenschaftlichen Schreibdidaktik, häufigen Problemen der Studierenden und welche Rolle kulturelle Unterschiede spielen.

*Kovtun, Volodymyr
Kyjiwer Nationale Vadym-Hetman-Wirtschaftsuniversität*

PSYCHOLOGISCH-PÄDAGOGISCHE ASPEKTE DER BEWERTUNG BEI FORMUNG DER FREMDSPRACHENKOMPETENZ MITTELS DIGITALER INTERAKTIVER LEHRWERKE IM ONLINE-UNTERRICHT

Üblicherweise gilt der Online-Unterricht sowohl als ein Bestandteil von Distance Learning, als auch eine Ergänzung zum Präsenzunterricht. Dabei dient die Bewertung der Lehr- bzw. Lernleistungen als Wegweiser für den Lehrer und seine Studenten. Die Bewertung begleitet alle Unterrichtsetappen, deswegen soll sie maximal objektiv sein.

Die weitere großangelegte Aggression russlands in der Ukraine seit dem 24. Februar 2022 verhindert in mehreren Fällen gängigen Präsenzunterricht und Bewertung. Gleichzeitig untergräbt ein Lehrer den Objektivitätsgrundsatz der Bewertung, falls er die Bewertung (mit Punkteeintragung) einer zugeschickten Arbeit zweifelhafter Selbstständigkeit ausübt.

Am Beispiel der Anwendung seiner digitalen interaktiven Lehrwerke für Deutsch veranschaulicht der Autor, wie er und seine Studenten orientierende Bewertungen sowohl im Online-Unterricht als auch bei der selbständigen Ausführung von «Hausaufgaben» tätigen.

Basierend auf seinen Lehrwerken praktiziert der Autor abschließende Bewertungen in mündlicher Form, wobei mehrere unterschiedliche Sprachfertigkeiten einzelner Studenten in Anwesenheit der gesamten Gruppe erfasst werden (z.B. gelenktes Gespräch etc.).

Laut dem Autor gestatten die o. g. Lehrwerke sowie das Herangehen an den Online-Unterricht generell und stundenweise genommen dem üblichen Präsenzunterricht quasi analogisch zu gestalten.

Das geschilderte Herangehen steigert bedeutend den Kräfteaufwand sowie die Verantwortung des Lehrers, dennoch gewährt dies eine ernst zu nehmende Objektivität der Bewertungen, was unter psychologisch-pädagogischem Aspekt des Lehrens bzw. Lernens während des Krieges von ausschlaggebender Relevanz ist.

Klein, Andrea

PLAGIATE VERMEIDEN DURCH DEN AUFBAU SINNVOLLER STUDENTISCHER ARBEITSPROZESSE

Ein Ansatzpunkt für Plagiatprävention ist der Arbeitsprozess der Studierenden beim Verfassen wissenschaftlichen Arbeiten. Auf dem Weg vom fremden zum eigenen Text verlieren etliche Studierende bei der Literaturrecherche und beim Lesen den Überblick. Was also müssen die Studierenden wissen und können, damit Plagiate in ihren Arbeiten weniger wahrscheinlich werden? Wie kann dies in den Lehrveranstaltungen thematisiert und geübt werden?

УНИКНЕННЯ ПЛАГІАТУ ШЛЯХОМ СТВОРЕННЯ ЗМІСТОВНИХ ПРОЦЕСІВ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.

Одним з підходів до запобігання плагіату є налагодження процесу роботи студентів під час написання наукових робіт. На шляху від чужого до власного тексту деякі студенти губляться при читанні та дослідженні літератури. Отже, що ж потрібно знати і вміти студентам, щоб зменшити ймовірність плагіату в своїх роботах? Як розглядати ці теми і тренувати відповідні навички на

*Ковтун В. С.
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ІНТЕРАКТИВНИХ ПРАКТИКУМІВ В УМОВАХ ОНЛАЙН- НАВЧАННЯ

Зазвичай онлайн-навчання є як компонентом дистанційного навчання, так й доповненням очного навчання. При цьому оцінювання навчальних успіхів є визначальним фактором для вчителя та студента. Оцінювання супроводжує усі етапи навчання, тому має бути максимально об'єктивним.

Нова широкомасштабна агресія росії проти України з 24 лютого 2022 у багатьох випадках унеможливила нормальні аудиторне навчання та оцінювання. Одночасно з цим виставленням оцінок за надіслані роботи сумнівної самостійності викладач руйнує базовий принцип об'єктивності оцінювання.

На прикладах використання власних інтерактивних комп'ютерних практикумів з німецької мови автор унаочнює здійснення ним та його студентами орієнтуючого оцінювання як на онлайн-занятті, так й у самостійній (домашній) роботі.

Підсумовуюче оцінювання автор, спираючись на свої практикуми, практикує в усній формі з охопленням максимально різних видів мовлення німецькою мовою (керований діалог тощо) у присутності групи.

На думку автора, згадані практикуми та підхід дозволяють проводити онлайн-уроки та онлайн-навчання значною мірою еквівалентно звичайному очному навчанню.

За описаного підходу значно зростають навантаження та відповідальність викладача, але уможлиблюється суттєва об'єктивність оцінювання, що вкрай важливо також у психолого-педагогічному аспекті навчання в умовах війни.

Laura, Mair

KOGNITIVE UND METAKOGNITIVE PROZESSE DES WISSENSCHAFTLICHEN SCHREIBENS UND IHRE RELEVANZ FÜR DIE SCHREIBDIDAKTIK IM DAF-KONTEXT

In seinem programmatischen Aufsatz Sprache und Wissenschaft schreibt Harald Weinrich (1995a:3): «Etwas wissen und es wissenschaftlich wissen, ist nichts wert, wenn es nicht auch den anderen Angehörigen der wissenschaftlichen Population bekannt gegeben wird» und spricht in diesem Zusammenhang von einem «Veröffentlichungsgebot» der Wissenschaft. Da diesem Veröffentlichungs- und Mitteilungsgebot häufig schriftlich nachgekommen wird, wenngleich es sich nicht darin erschöpft (Venohr 2008), kann argumentiert werden, dass das wissenschaftliche Schreiben einen zentralen Bestandteil – und somit Kernkompetenz – des wissenschaftlichen Arbeitens darstellt.

Für Studierende und insbesondere DaF-Lernende stellt sich diese Kernkompetenz oft als große Herausforderung dar. Wenn DaF-Lernende an das wissenschaftliche Schreiben auf Deutsch herangeführt werden, dann meist textproduktorientiert und mit dem Fokus darauf, wie die deutsche Wissenschaftssprache von der erstsprachlichen abweicht. Wenig beachtet wird dabei der zugrundeliegende Schreibprozess und die in diesem Zusammenhang auftretenden Probleme. Obwohl in der Schreibforschung selbst seit Mitte der 70er Jahre eine Trendwende in Richtung prozessorientierter kognitionslinguistischer Ansätze zu beobachten ist (Molitor 1989:278), gibt es immer noch wenig Auseinandersetzung mit dem wissenschaftlichen Schreibprozess sowie den damit einhergehenden Konsequenzen für die Schreibdidaktik im DaF-Unterricht. Der folgende Vortrag versucht daher, die dem wissenschaftlichen Schreiben zugrunde liegenden kognitiven und metakognitiven Prozesse zu betrachten und zu reflektieren, welche didaktischen Schlussfolgerungen daraus im DaF-Kontext zu ziehen sind.

Literatur:

1. Beaugrande, Robert de (1984): Text production. Toward a science of composition. Norwood, N.J.: Ablex Publishing Corporation.

2. Becker-Mrotzek, Michael/Bachmann, Thomas (2017): Schreibkompetenz und Textproduktion modellieren. In: Becker-Mrotzek, Michael/Grabowski, Joachim/Steinhoff, Torsten (Hgg.): Forschungshandbuch empirische Schreibdidaktik. Münster/New York: Waxmann, 25–55.
3. Clyne, Michael (1987): Cultural differences in the organization of academic texts: English and German. In: *Journal of Pragmatics*, 11, 2, 211–241.
4. Dürscheid, Christa (2016): Einführung in die Schriftlinguistik, 5. Aufl. Göttingen/Bristol: Vandenhoeck & Ruprecht.
5. Ehlich, Konrad (1995): Die Lehre der deutschen Wissenschaftssprache: sprachliche Strukturen, didaktische Desiderate. In: Kretzenbacher, Heinz L./Weinrich, Harald (Hgg.): *Linguistik der Wissenschaftssprache*. Berlin: de Gruyter, 325–351.
6. Eigler, Gunther u.a. (Hgg.) (1990): *Wissen und Textproduzieren*. Tübingen: Narr.
7. Feilke, Helmuth (2017): Schreibdidaktische Konzepte. In: Becker-Mrotzek, Michael/Grabowski, Joachim/Steinhoff, Torsten (Hgg.): *Forschungshandbuch empirische Schreibdidaktik*. Münster/New York: Waxmann, 153–172.
8. Franck, Norbert (Hg.) (2019): *Handbuch Wissenschaftliches Schreiben. Eine Anleitung von A bis Z*, 1. Aufl. Stuttgart: UTB.
9. Galtung, Johann (1982): *Struktur, Kultur und intellektueller Stil. Ein vergleichender Essay über sachsenische, teutonische, gallische und nipponische Wissenschaft*. Berlin: Zentrale Universitätsdruckerei der Freien Universität Berlin.
10. Glaser, Cornelia (2005): *Förderung der Schreibkompetenz bei Grundschulern: Effekte einer integrierten Vermittlung kognitiver Schreibstrategien und selbstregulatorischer Fertigkeiten*. Dissertation: Universität Potsdam.
11. Grabowski, Joachim (2017): Anforderungen an Untersuchungsdesigns. In: Becker-Mrotzek, Michael/Grabowski, Joachim/Steinhoff, Torsten (Hgg.): *Forschungshandbuch empirische Schreibdidaktik*. Münster/New York: Waxmann, 315–334.
12. Hayes, John R./Flower, Linda (1980): Identifying the organization of writing processes. In: Gregg, Lee W./Steinberg, Erwin R. (Hgg.): *Cognitive Processes in Writing*. Hillsdale, NJ: Erlbaum, 3–30.
13. Hayes, John R./Flower, Linda (1981): A Cognitive Process Theory of Writing. In: *College Composition and Communication*, 32, 4, 365.
14. Janssen, D.M.L./van Waes, Luuk/Bergh, Huub (1996): Effects of Thinking aloud on Writing Processes. In: Levy, C. Michael/Ransdell, Sarah (Hgg.): *The Science of Writing. Theories, Methods, Individual Differences and Applications*. Hoboken: Taylor and Francis, 233–250.
15. Kaplan, Robert B. (1966): Cultural thought patterns in inter-cultural education. In: *Language Learning*, 16, 1-2, 1–20.
16. Knorr, Dagmar (1998): *Informationsmanagement für wissenschaftliche Textproduktionen*. Tübingen: Narr.
17. Knorr, Dagmar/Heine, Carmen/Engberg, Jan (eds.) (2014): *Methods in Writing Process Research*. Frankfurt: Lang.
18. Knorr, Dagmar (2019): Sprachensensibles Kompetenzmodell wissenschaftlichen Schreibens. In: *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*, 24, 1, 165–179.
19. Koch, Peter/Oesterreicher, Wulf (1985): Sprache der Nähe — Sprache der Distanz. Mündlichkeit und Schriftlichkeit im Spannungsfeld von Sprachtheorie und Sprachgeschichte. In: *Romanistisches Jahrbuch*, 36, 15–43.
20. Kretzenbacher, Heinz L. (1995): Wie durchsichtig ist die Sprache der Wissenschaften? In: Kretzenbacher, Heinz L./Weinrich, Harald (Hgg.): *Linguistik der Wissenschaftssprache*. Berlin: de Gruyter, 15–39.
21. Krohn, Wolfgang/Küppers, Günter (1989): *Die Selbstorganisation der Wissenschaft*, 1. Aufl. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

22. Kruse, Otto/Jakobs, Eva-Maria/Ruhmann, Gabriela (Hgg.) (2014): Schlüsselkompetenz Schreiben. Konzepte, Methoden, Projekte für Schreibberatung und Schreibdidaktik an der Hochschule, 3. Aufl. Bielefeld: Univ.-Verl. Webler.
23. Lehnen, Katrin/Schüler, Lisa/Steinseifer, Martin (2014): A showcase on reading and writing. Visual resources for analyzing, teaching and learning how to write academic texts. In: Knorr, Dagmar/Heine, Carmen/Engberg, Jan (Hgg.): *Methods in Writing Process Research*. Frankfurt: Lang, 211–230.
24. Linnemann, Markus (2017): Erfassung von Schreibprozessen: Methoden, Techniken, Tools. In: Becker-Mrotzek, Michael/Grabowski, Joachim/Steinhoff, Torsten (Hgg.): *Forschungshandbuch empirische Schreibdidaktik*. Münster/New York: Waxmann, 335–352.
25. Molitor, Sylvie (1984): Kognitive Prozesse beim Schreiben. Forschungsbericht: Universität Tübingen. Molitor, Sylvie (1985): Personen- und aufgabenspezifische Schreibstrategien. In: *Unterrichtswissenschaft*, 13, 334–345.
26. Molitor, Sylvie (1989): Schreiben und Kognition. In: Antos, Gerd/Krings, Hans P. (Hgg.): *Textproduktion. Ein interdisziplinärer Forschungsüberblick*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 278–297.
27. Pany-Habsa, Doris (2020): »Seien Sie sicher, das wird für Sie kränkend sein«. Ein reflexivpraxeologischer Blick auf das wissenschaftliche Schreiben. In: Knaller, Susanne/PanyHabsa, Doris/Scholger, Martina (Hgg.): *Schreibforschung interdisziplinär*. Bielefeld: transcript-Verlag, 81–96.
28. Roche, Jörg (2018): Wissenschaftssprache. In: Roche, Jörg/Drumm, Sandra (Hgg.): *Berufs-, Fach- und Wissenschaftssprachen. Didaktische Grundlagen*. Tübingen: Narr, 144–156.
29. Roche, Jörg/Drumm, Sandra (Hgg.) (2018): *Berufs-, Fach- und Wissenschaftssprachen. Didaktische Grundlagen*. Tübingen: Narr.
30. Scardamalia, Marlene/Bereiter, Carl (1987): Knowledge telling and knowledge transforming in written composition. In: Rosenberg, Sheldon (Hg.): *Advances in applied psycholinguistics*. Vol. 1/2. Cambridge: Cambridge Univ. Pr, 142–175.
31. Steinhoff, Torsten (2010): Wissenschaftliche Textkompetenz. Sprachgebrauch und Schreibentwicklung in wissenschaftlichen Texten von Studenten und Experten. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
32. Steinhoff, Torsten/Grabowski, Joachim/Becker-Mrotzek, Michael (2017): Einleitung. In: Becker-Mrotzek, Michael/Grabowski, Joachim/Steinhoff, Torsten (Hgg.): *Forschungshandbuch empirische Schreibdidaktik*. Münster/New York: Waxmann, 9–25.
33. Sturm, Afra (2017): Strategiefokussierte Intervention. In: Becker-Mrotzek, Michael/Grabowski, Joachim/Steinhoff, Torsten (Hgg.): *Forschungshandbuch empirische Schreibdidaktik*. Münster/New York: Waxmann, 267–282.
34. Venohr, Elisabeth (2008): Wissenschaftliches Sprechen an deutschen Hochschulen: Indirekte Sprachhandlungen in verschiedenen Textsorten mündlicher Kommunikation. In: Chlosta, Christoph/Leder, Gabriela/Krischer, Barbara (Hgg.): *Auf neuen Wegen. Deutsch als Fremdsprache in Forschung und Praxis ; 35. Jahrestagung des Fachverbandes Deutsch als Fremdsprache 2007 an der Freien Universität Berlin*. Göttingen: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek; Univ.-Verl. Göttingen, 305–322.
35. Weinrich, Harald (1995a): Sprache und Wissenschaft. In: Kretzenbacher, Heinz L./Weinrich, Harald (Hgg.): *Linguistik der Wissenschaftssprache*. Berlin: de Gruyter, 3–13.
36. Weinrich, Harald (1995b): Wissenschaftssprache, Sprachkultur und die Einheit der Wissenschaften. In: Kretzenbacher, Heinz L./Weinrich, Harald (Hgg.): *Linguistik der Wissenschaftssprache*. Berlin: de Gruyter, 155–175.
37. Weinzirl, Christian/Wrobel, Arne (2017): Schreibprozesse untersuchen. In: Becker-Mrotzek, Michael/Grabowski, Joachim/Steinhoff, Torsten (Hgg.): *Forschungshandbuch empirische Schreibdidaktik*. Münster/New York: Waxmann, 221–238.
38. Winter, Alexander (1992): *Metakognition beim Textproduzieren*. Tübingen: Narr.

ICH-GEBRAUCH UND ICH-VERBOT IN VORWISSENSCHAFTLICHEN TEXTEN. THEORETISCHE KONZEPTE UND PRAXISERFAHRUNGEN IN DER HOCHSCHULDIDAKTIK.

Ziel des Beitrags ist, zu einer schärferen Konturierung des Ich-Begriffs im Kontext vorwissenschaftlichen Schreibens an deutschen Universitäten (Haus- und Magisterarbeiten) beizutragen. Dabei werden anonymisierte und fiktive Beispiele gezeigt, die für bestimmte Tendenzen im akademischen Schreiben repräsentativ sind (Ich-Gebrauch Vs «Ich-Verbot», Weinrich, 1989).

In einem ersten Schritt wird der Strukturierungsaspekt eines wissenschaftlichen Textes in den Fokus genommen. Daraus geht hervor, dass sowohl performative als auch narrative Aspekte wissenschaftliche Texte charakterisieren.

In einem zweiten Schritt wird das spezifische Autorkonzept, das wissenschaftlichen Texten zugrunde liegt, analysiert: Es unterscheidet sich von dem Autorkonzept literarischer Texte insofern, als es nach überindividuellem Wissen und Aussagekonstanz strebt.

Es wird dabei gezeigt, dass die Wissenschaftlichkeit eines Aufsatzes nicht so sehr durch stilistische Formen, sondern durch wissenschaftliche Prozeduren bestimmt wird: Je konformer diese Prozeduren zum Handlungsfeld einer Disziplin sind, desto anerkannter wird der Text als wissenschaftlicher Beitrag.

Ist die Wissenschaftlichkeit durch diese Konformität garantiert – so die These des Vortrags – wird die Frage der Angemessenheit persönlicher oder unpersönlicher Formulierungen zweitrangig. Die Entscheidung, sich der Konventionen der «alltäglichen Wissenschaftssprache» (Ehlich 2018) zwecks einer besseren Kommunikation zu bedienen, ist schließlich dem Autor des Textes überlassen.

Literatur

1. Barthes R. (2000), *Der Tod des Autors*. In: F. Jannidis, G. Lauer, M. Martinez, S. Winko (Hg.), *Texte zur Theorie der Autorschaft*. Aus dem Französischen von M. Martinez (S. 185-193). Reclam, Stuttgart.
2. Berdychowska Z. (2018), Personenreferenzen in linguistischen Abschlussarbeiten polnischer Germanistikstudierender im Vergleich mit dem deutschen linguistischen Usus. In: L. Cirko, K. Pittner (Hg.). *Wissenschaftliches Schreiben interkulturell: Kontrastive Perspektiven* (S. 41-53). Peter Lang, Berlin u. a.
3. Bungarten T. (1989), «*Sprachliche Entfremdung*» in der Wissenschaft. In: Ders. (Hg.): *Wissenschaftssprache und Gesellschaft. Aspekte der wissenschaftlichen Kommunikation und des Wissenstransfers in der heutigen Zeit*. (S. 22-43). Attikon, Tostedt.

4. Ehlich K. (1993), *Deutsch als fremde Wissenschaftssprache.* In: *Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache* 19 (S. 13-42).
5. Ehlich, K. (1995), *Die Lehre der deutschen Wissenschaftssprache: sprachliche Strukturen, didaktische Desiderate.* In: H. L. Ketzenbacher, H. Weinrich (Hg.), *Linguistik der Wissenschaftssprache* (S. 325-352). De Gruyter, Berlin.
6. Ehlich K. (2000): *Deutsch als Wissenschaftssprache für das 21. Jahrhunderts.* In: *gfl-journal* 1 (S. 47-63).
7. Ehlich K. (2016), *Prozedur.* In H. Glück, M. Rödel (Hg.), *Metzler Lexikon Sprache*, 5. überarbeitete Ausgabe (S. 544). Metzler, Stuttgart.
8. Ehlich K. (2018), Nationalsprachen als Wissenschaftssprachen – Zur Entwicklung wissenschaftssprachlicher Schreibkulturen. In: L. Cirko, K. Pittner (Hg.). *Wissenschaftliches Schreiben interkulturell: Kontrastive Perspektiven* (S. 21-40). Peter Lang, Berlin u. a.
9. Foucault, M. (2000), *Was ist ein Autor?* In: F. Jannidis, G. Lauer, M. Martinez, S. Winko (Hg.), *Texte zur Theorie der Autorschaft.* Aus dem Französischen von K. von Hofer (S. 198-229). Reclam, Stuttgart.
10. Gardt, A. (1995), *Die zwei Funktionen von Sprache: kommunikativ und sprecherzentriert.* In: *Zeitschrift für germanistische Linguistik* 23 (S. 153-171).
11. Gauger, H.-M., Hg. (1995): *Über Sprache und Stil.* Beck, München.
12. Goffman E. (1981), *The Lecture.* In: Ders., *Forms of Talk.* Oxford (S. 162-196). University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
13. Graefen, G. (1997), *Der wissenschaftliche Artikel: Textart und Textorganisation,* Peter Lang, Frankfurt/M u.a.
14. Heller, D. (2018), Textuell basierte Wissensvermittlung und (vor-)wissenschaftliches Schreiben an italienischen Hochschulen. In: L. Cirko, K. Pittner (Hg.). *Wissenschaftliches Schreiben interkulturell: Kontrastive Perspektiven* (S. 121-137).
15. Kaiser, D. (2003), «Nachprüfbarkeit» versus «Originalität» – Fremdes und Eigenes in wissenschaftlichen Texten aus Venezuela und Deutschland. In: A. Steets, K. Ehlich (Hg.). *Wissenschaftlich schreiben – lehren und lernen* (S. 305-324). De Gruyter, Berlin u. a.
16. Oszlewska D. (2018), *Wann sagt ein Wissenschaftler ich? Wann meidet ein Wissenschaftler ich? Über stilistische Tendenzen in Texten jünger Wissenschaftler.* In: L. Cirko, K. Pittner (Hg.). *Wissenschaftliches Schreiben interkulturell: Kontrastive Perspektiven* (S. 195-223). Peter Lang, Berlin u. a.
17. Steiner, F. (2009), *Dargestellte Autorschaft. Autorkonzept und Autorsubjekt in wissenschaftlichen Texten.* Niemeyer, Tübingen.
18. Steinhoff, T. (2007), *Zum ich-Gebrauch in Wissenschaftstexten.* In *Zeitschrift für germanistische Linguistik* 35/1-2 (S. 1-26).
19. Weinrich, H. (1989), *Formen der Wissenschaftssprache.* In: *Jahrbuch 1988 der Akademie der Wissenschaften zu Berlin* (S. 119-158). De Gruyter, Berlin.

Т Е З И

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.01>

УДК 81'25:808.51-029:32

*Баклан І. М., Ковальська А. Є.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ

Політична промова є невід'ємною частиною політичної комунікації, під час якої відбувається поширення думок та ідей. Вона є заздалегідь підготовленим текстом для інформування аудиторії про певну подію у політичному житті. Головна мета політичної промови полягає у приверненні уваги колективного слухача та впливі на нього. Текст промови поєднує у собі декілька функцій: аргументативну (переконання шляхом наведення доводів), апелятивну (вплив на думки слухача, нерідко із використанням маніпулятивних стратегій) та експресивну (викликання у слухача певних емоцій, почуттів і переживань).

Згідно з наявними визначеннями політична промова – це підготовлений виступ на актуальну тему з позитивною та негативною оцінкою даних, що має на меті досягнення політичних цілей, пов'язаний із соціальною дією та процесом комунікації, у межах якого порушуються теми податків, імміграції, релігійних питань, світових подій тощо (Хацер, 2022: 203). Текст політичної промови поєднує у собі риси публіцистичного, наукового та художнього стилів. Стилістичними ознаками промов є антитеза, оксюморон, паралелізм і риторичні запитання. З огляду на лінгвостилістичне оформлення політична промова являє собою виступ (парламентський, мітинговий або воєнний), який містить позитивну чи негативну оцінку лексику на гострополітичну тематику. У ролі мовця виступає політичний діяч, що представляє певну політичну силу, тому характерними рисами промови є ідейність, конфронтація та політична пропаганда. Вираження ідейної позиції може супроводжуватися «ударними» перифразами, порівняннями й зіставленнями, епітетами та метафорами,

морально-етичними антитезами, ствердними запереченнями, повторенням певних ідеологем, гіперболами, акцентуванням окремих слів і виразів, оказіональними новотворами, аритмічним синтаксисом та експресивним тонуванням (Самойлова & Подвойська, 2016: 236).

Політичні промови з високою щільністю інформації містять загальноприйняті та авторські скорочення. Нерідко у текстах промов зазначаються посилення, містяться цитати, афоризми, власні назви (персоналії, назви народів, країн, географічних об'єктів, найменування установ, періодичних видань і культурно-історичних об'єктів), епітети, утворені від прізвищ відомих постатей, узагальнених назв певних об'єктів чи явищ. Для мови політики типовою є наявність великої кількості політичних термінів, лакун, неологізмів, фразеологічних одиниць метафор, які можуть створювати лінгвостилістичні перешкоди під час перекладу промов. Наприклад, у промовах А. Меркель наявні усі три типи концептуальних метафор: онтологічні, структурні та орієнтаційні (Семотюк, 2013: 99). Метафорична одиниця у політичній комунікації становить проблему для перекладача через її багатогранність і наявність у ній концептуальної та прагматичної складових (Дольник, 2019: 187).

Лінгвостилістичні аспекти перекладу політичних промов пов'язані з передачею емоційно-оцінних властивостей мовних одиниць на лексико-граматичному рівні. Загалом можна виокремити три групи засобів експресивності в текстах цих промов: синтаксичні, морфологічні та лексичні. Для експресивів у синтаксичному плані характерні повтори, паралельні та парцельовані конструкції, неагентивний підмет і номінативні речення (Дольник, 2019: 185; Крилова & Мудревська, 2017: 209).

Морфологічні експресивні засоби політичної промови охоплюють шар різної частиномовної приналежності: займенники, допоміжні дієслова, підсилювальні частки, прикметники в різних ступенях порівняння тощо (Крилова & Мудревська, 2017). До лексичних засобів експресивності належать експресивні епітети, метафори, метафоричні порівняння, персоніфікації, ідіоми тощо (Дольник, 2019). Як відомо, основними способами перекладу політичних промов є повний буквальний і комплексний переклад із використанням трансформацій. Для відтворення лінгвостилістичних особливостей тексту оригіналу перекладач послуговується прийомами лексичної заміни та лексичного запозичення (транскодування та калькування), а також семантичним прийомом мутації за рахунок деметафоризації (напр., для зниження урочистості та емоційності) або компенсації, експлікації (конкретизації чи описового перекладу), імплікації (генералізації чи опущення),

модуляції (сміслового розвитку). Допоміжним прийомом перекладу може виступати перекладацький коментар.

Отже, переклад політичних промов пов'язаний із подоланням лінгвостилістичних труднощів, що виникають під час передачі емоційно-оцінних властивостей мовних одиниць, виражених за допомогою синтаксичних, морфологічних і лексичних засобів експресивності. Під час перекладу політичних промов небажано використовувати буквальний переклад. Для відтворення лінгвостилістичних особливостей тексту оригіналу перекладач може скористатися лексико-семантичними прийомами запозичення, мутації, модуляції, експлікації чи імплікації. У разі, якщо застосування цих прийомів ускладнює сприйняття тексту перекладу носієм цільової мовної культури через недостатній рівень фонових знань, у пригоді може стати допоміжний перекладацький прийом у вигляді перекладацького коментаря.

Використана література:

1. Дольник, І. (2019). Відтворення категорії експресивності в політичному дискурсі (на прикладі інавгураційних промов американських президентів). У А. Г. Гудманян, С. І. Сидоренко (Ред.), Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика (с. 184–189). Аграр Медіа Груп.
2. Крилова, Т., Мудревська, І. (2017). Прагмакультурний аспект перекладу політичних промов. У А. Г. Гудманян, С. І. Сидоренко (Ред.), Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика (с. 206–210). Аграр Медіа Груп.
3. Самойлова, І. В., Подвойська, О. В. (2016). Лексичні особливості політичних промов. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія «Філологічні науки»*, 1, 235–238.
4. Семотюк, О. (2013). Концептуальна метафора як механізм реалізації когнітивної матриці «Свій – Чужий» у політичному дискурсі (на прикладі виступів А. Меркель). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 17(266), 98–101.
5. Хацер, Г.О., Жаворонкова, В.В. (2022). Особливості англомовних політичних промов та їх перекладу українською мовою. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика»*, 2, 1, 33(72), 202–207.

*Баклан І. М., Панцир О. Ю.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

СЛОВОТВОРЧІ ТИПИ НІМЕЦЬКИХ ФІНАНСОВИХ ТЕРМІНІВ

Термін – це поняття, що має визначення (дефініцію). Фінансова термінологія являє собою спеціальну лексику, що обслуговує галузь фінансів (бухгалтерська справа, аудит, платіжні операції тощо). Кожен термін має відповідати встановленим у певній мові нормам, бути систематичним, незалежним від контексту, точним, компактним, однозначним у межах однієї терміносфери, семантично нейтральним і милозвучним (Д'яков, Кияк, & Куделько, 2000: 12–13). Усі терміни проходять процедуру кодифікації, що передбачає їх закріплення у лексикографічних джерелах. За морфологічною ознакою терміни галузі фінансів є переважно іменниками (напр., *das Kapital*, *das Konto*), хоча у фінансовій терміносистемі можна зустріти прикметники (напр., *fällig* – такий, що підлягає оплаті), дієприкметники I чи II (напр., *laufend* – поточний, *abgegrenzt* – розмежований), дієслова (напр., *abschreiben* – амортизувати) чи прислівники (напр., *bar* – готівкою). На синтагматичному рівні термін може бути представлений словесними комплексами у вигляді описових форм дієслів (нім. Funktionsverbgefüge), як наприклад, *Bilanz erstellen* – скласти баланс, *in Rechnung stellen* – виставляти рахунок. За класифікацією словотворчих типів термінів А. Д'якова, Т. Кияка та З. Куделько можна виокремити такі (Д'яков et. al., 2000: 13–14):

- 1) терміни-однокореневі слова (корінна і запозичена непохідна лексика);
- 2) похідні терміни (утворені за допомогою префіксації та суфіксації);
- 3) терміни-складні слова (композиції та біноми);
- 4) терміни-словосполучення;
- 5) терміни-аббревіатури;
- 6) літерні умовні позначення;
- 7) символи (знаки);
- 8) номенклатура (номенклатурні найменування).

На основі аналізу вибірки зі словника фінансових термінів (С. Ніколайчук & Ю. Ніколайчук, 2011) можна розподілити ці словотворчі типи за їхньою частотністю. Найбільшу частку становлять терміни-композиції

(52,5 % – 424 одиниці). Серед цих композитів переважають іменники (напр., *die Geschäftsführung* – керівництво, менеджмент, *der Jahresumsatz* – річна валова виручка), рідше – інші частини мови (напр., прикметники *abschreibungsfähig* – такий, що підлягає амортизації, *kurzlebig* – швидкозношуваний, *langfristig* – довгостроковий). Далі за частотністю слідує терміни-словосполучення (31,5 % – 254 одиниці). Найбільш поширені моделі цих термінів представлені схемами прикметник+ іменник (напр., *normale Abschreibung* – звичайна амортизація) та іменник+ іменник (напр., *Überziehung eines Kontos* – овердрафт). Менш поширеними є схеми іменник+дієслово (напр., *Anzahlungsleisten* – здійснювати попередню оплату) та прислівник+дієслово (напр., *barbezahlen*). Третім за частотністю словотворчим типом стали похідні терміни (13 % – 105 одиниць). Вони утворюються за допомогою префіксації (напр., *der Anteil* – частка), суфіксації (напр., *die Flüssigkeit* – ліквідність) та їх поєднання (напр., *die Entwertung* – знецінення). Окремим словотворчим типом виділено номенклатурні найменування (1,4 % – 11 одиниць), що постають проміжною ланкою між термінами та власними назвами. З огляду на фінансову термінологію більшість із них – це назви законів або установ (напр., *amerikanische Wirtschaftsprüferkammer* – Американський інститут аудиторів, *das Bewertungsgesetz* – Закон, що регулює порядок проведення оцінки). Менш продуктивним виявився словотворчий тип, що включає терміни-абревіатури (1 % – 8 одиниць). Скорочення може бути окремим терміном (напр., *GAAS* – Allgemein Anerkannte Normen für die Rechnungsprüfung – загальноприйняті стандарти аудиту) або складником терміна (напр., *die EDV-Buchführung* – автоматизований бухгалтерський облік). Наступною за чисельністю групою стали терміни-однокореневі слова (напр., *der Lohn, der Gewinn, die Gebühr*). Їхня частка складає 0,4 %, що становить 3 одиниці. Найменш продуктивними типами словотвору виявилися терміни-біноми (напр., *die Benchmark-Methode* – основний підхід за наявності альтернативних методів обліку) та багатокомпонентні терміни (напр., *die Cash-Flow-Rechnung* – звіт про рух грошових коштів), їхні частки склали по 0,1 % кожна (разом 2 одиниці). Вибірка термінів галузі фінансів, що налічує 807 одиниць, не містить літерних умовних позначень і символів.

Отже, для термінології галузі фінансів характерні такі словотворчі типи у порядку зменшення частотності: терміни-композити, терміни-словосполучення, похідні терміни, номенклатурні найменування, терміни-абревіатури, терміни-однокореневі слова, терміни-біноми та багатокомпонентні терміни. За частиномовною приналежністю переважна більшість термінів є іменниками,

проте наявні також інші частини мови, зокрема прикметники, дієприкметники, дієслова та прислівники.

Використана література:

1. Д'яков, А. С., Кияк, Т. Р., &Куделько З. Б. (2000). Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ : Видавничий дім «KM Academia».
2. Ніколайчук, С., &Ніколайчук, Ю. (2011). Словник податкових, фінансових та юридичних термінів. Київ : Фірма «ІНКОС».

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.03>

УДК 37.018.42:004.77

***Блинова І. А., Бреславець Н. О.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова***

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТФОРМ

Питання дистанційної освіти за останні кілька років набуло важливості та актуальності. Особливо на процес навчання в нашій країні вплинули такі фактори як епідемія коронавірусу COVID-19 та війна. Як наслідок, освітній процес набув абсолютно нового формату навчання, надаючи великий вибір перспектив і можливостей для отримання знань як у домашніх умовах, так і за межами дому.

Електронні технології вже давно використовуються в багатьох сферах нашого повсякденного життя. Комп'ютерні навички є сформованими, тому їх застосування в освітньому процесі не є каменем спотикання. Інтернет-технології допомагають розширити кордони, тим самим урізноманітнити викладання навчального предмета, створити систему відкритої освіти.

Дистанційне навчання включає освітні технології на основі засобів інформатизації, які уможливають здобуття освіти без фізичної присутності студента в навчальному закладі. Використання технологій електронного (дистанційного, мобільного) навчання «робить навчальний процес більш привабливим, демократичним, комфортним і стимулює студентів до самоосвіти та навчання протягом усього життя» (Триус, Герасименко, Франчук 2012: 6).

Основними різновидами дистанційних технологій є *кейсова технологія* (яка передбачає використання текстових, мультимедійних матеріалів для самостійного вивчення), *інформаційно-супутникова* (яка забезпечує перегляд відеотрансляцій, участь у конференціях, вебінарах у реальному часі) *і мережна* (яка являє собою взаємодію студента та викладача в роботі з навчально-методичними матеріалами) відповідно.

Дистанційна освіта – це інтерактивний, синхронний та асинхронний, вид роботи викладача і студента з використанням засобів навчання незалежно від того, де перебувають учасники освітнього процесу. Використання дистанційних освітніх технологій відбиває реалії нашого часу – «інформатизацію суспільства» (Романюк 2015: 171).

Існують різні типи платформ. Одні розміщені на загальнодоступних сайтах, де потрібно пройти лише процес реєстрації для подальшої роботи. Сама ж платформа знаходиться в «кіберпросторі». Інші платформи розташовані на власному сервері, де відбувається завантаження та збереження даних. Такі платформи доступні для обмеженого користування, наприклад певним університетом.

Зазначимо, що викладання дисциплін «Іноземна мова» та «Англійська мова» науково-педагогічними працівниками кафедри іноземних мов за професійним спрямуванням НПУ імені М. П. Драгоманова відбувається із залученням наступних електронних платформ.

Система *Moodle* (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment), яка останнім часом стала досить популярною, є одним з таких інструментів. Її перевагою є той факт, що кожен учасник освітнього процесу може підібрати собі зручний час, місце, тривалість заняття.

У студентів є доступ до навчальних матеріалів заняття в будь-який час без обмеження тривалості. При цьому можна використовувати будь-який гаджет, як-от: смартфон, планшет, комп'ютер.

Електронний формат навчання добре підходить для вивчення різних аспектів іноземної мови. Кожна тема поділяється на певні етапи: текст (reading), вивчення нових слів (vocabulary), граматичний матеріал (grammar), аудіювання (listening), діалоги з вивченої теми, виступи з доповідями, презентації (speaking), підсумковий результат (test). Студенти сприймають такий варіант навчання позитивно, тому що є можливість швидкої підготовки, а перевірка тестів здійснюється практично миттєво. Завдання викладача – підготувати матеріал, який матиме актуальність, відповідатиме сучасним вимогам, відбиватиме специфіку вивчення певної теми.

Також до цифрових ресурсів можна віднести *Google Клас*. Це сервіс, який розробляє викладач та замикає на собі студентську аудиторію. Сервіс включає безкоштовний набір інструментів для роботи з електронною поштою, документами, сховищем. Ця платформа має подібні до електронного середовища *Moodle* властивості: викладач створює курс, добирає завдання / вправи, публікує оголошення та запитання. У студентів є можливість відстежувати новини, виконувати завдання, обмінюватися інформацією, надсилати домашню роботу електронною поштою.

My English Lab, серед іншого, є унікальним тренажером для вивчення іноземної мови, зокрема англійської. Сучасний електронний ресурс, заснований на основі підручника *Speakout* видавництва *Pearson*, поєднав у собі роботу з традиційним підручником та інтерактивними завданнями онлайн. Здійснюється комп'ютерний контроль завдань як відкритого, так і закритого типу, вибір правильної відповіді із кількох запропонованих варіантів, заповнення пропусків, складання речень тощо.

Програма автоматично перевіряє виконані студентами вправи, виставляє оцінки/бали, експортує результати в журнал, відстежує прогрес студентів, дозволяє тримати з ними зв'язок за допомогою вбудованого месенджера.

Учні відпрацьовують матеріал в інтерактивному середовищі з миттєвим відгуком і порадами, які сприяють покращенню навчання. Кожному мовну чи мовленнєву діяльність включено до плану заняття, що допомагає здобувачам практикувати говоріння, аудіювання, читання та письмо.

MyEnglishLab здійснює оцінювання за кожний вид діяльності, тому немає потреби тестувати учнів, щоб відстежувати ефективність засвоєння матеріалу. Крім цього, є можливість використовувати журнал оцінок *MyEnglishLab*, щоб побачити, на яких етапах студенти потребують вдосконалення навичок, і персоналізувати їхній навчальний шлях.

Швидко переглянувши журнал оцінок або звіт про типові помилки, викладач має змогу побачити «слабкі» місця студентів. Таким чином, звіти демонструють успішність студентів.

Отже, використання електронних платформ у дистанційній освіті дозволяє студентам розвивати навички самостійного пошуку інформації та опанування додатковими знаннями, використовувати інформаційні ресурси, вміти спілкуватися на відстані, виділяти проблеми та шукати шляхи їх вирішення, працювати автономно у зручному для себе режимі.

Використана література:

1. Дистанційне навчання. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5_%D0%BD

%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F (дата звернення 04.10.2022).

2. Романюк С. Дистанційне навчання англійської мови у процесі професійної підготовки майбутніх юристів: стан та перспективи. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Педагогіка і психологія». 2015. №1(9). С. 171–176.
3. Триус Ю. В., Герасименко І. В., Франчук В. М. Система електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE : методичний посібник / за ред. Ю. В. Триуса. Черкаси, 2012. 220 с.
4. MyEnglishLab. URL: <https://www.pearson.com/english/digital-tools/myenglishlab.html> (дата звернення 05.10.2022).

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.04>

УДК 81'42:070

*Дзикович О. В., Бут А. С.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

КОМПОЗИЦІЙНА СПЕЦИФІКА ТИЗЕРІВ ТОК-ШОУ

Актуальність телемедіа-продуктів не викликає у сучасних умовах ніякого сумніву. Чільне місце посідають політичні та соціальні телепередачі. Одним з найпоширеніших форматів на німецькому телебаченні, що мають високі рейтинги, є ток-шоу. Кількість, частота виходу та розмаїття такого формату створюють умови конкуренції. З метою привернення аудиторії та залучення до перегляду, перед виходом таких передач в мережі з'являються їх анонси, іншими словами тизери. Саме тизер як сучасний тип короткоформатних текстів все частіше стає об'єктом останніх лінгвістичних досліджень. Предметом робіт є його структура, лексико-семантичні, функціонально-стилістичні та прагмалінгвістичні особливості. У нашому науковому пошуку ми приділяємо увагу композиційній специфіці.

У ході дослідження було виділено три основні структурно-композиційні елементи, присутні в проаналізованих текстах тизерів у тій чи іншій мірі: *номінацію, презентацію, питальну композицію*.

Найелементарніший структурно-композиційний елемент тизеру може обмежитися номінацією. У даному випадку під номінацією розуміється «називання» явища, процесу. Зовні ця частина тизеру може порівнюватися до одного з семантичних індикаторів мовленнєвої стратегії – позначенню теми комунікації. **Номінацією**, як правило, слугують заголовки і підзаголовки

повного тексту тизеру ток-шоу, вони несуть найбільше смислове навантаження всього тексту і виконують рекламну, оціночну та впливову функції. Відмінною рисою таких заголовків є частотна наявність у їх складі риторичного запитання, що слугує стилістичним прийомом і визначає прагматичну спрямованість всього тексту. Інформативність цього структурного елемента обмежена і активується лише в уяві реципієнта на фоновому рівні. Наведемо приклади з ток-шоу (*Menschen bei Maischberger*, *Günther Jauch*, *Presseclub*, *Anne Will*, *Beckmann*) державних німецьких телеканалів:

Schockdiagnose Alzheimer: Unheimlich und unheilbar? [Menschen bei Maischberger: 07.04.21];

Die Geldverstecke der Reichen – Steuerflucht auf unsere Kosten? [Günther Jauch: 21.05.14];

Deutsch – ukrainische Freundschaft? [Anne Will: 06.07.22];

Nach dem Papst-Rücktritt: Wohin steuert die katholische Kirche? [Beckmann: 14.07.2022];

Hohes Alter, niedrige Zustimmung – braucht Deutschland noch die SPD? [Beckmann: 02.05.22].

Ланцюги номінативних речень, домінування еліптичних конструкцій і риторичні питальні єдності надають комунікативному простору тезовий характер (Geissner, 1995), покликаний максимально залучити телеглядача, викликавши у нього інтерес до змісту ток-шоу. Таким чином, цей елемент (номінація) сприймається як непряме запрошення або нагадування про подію, що не обмежується чинником майбутнього, але ще не сталась на цей час.

Наступний композиційний елемент, заявлений нами як **презентація**, покликаний «приспустити завісу» тієї інтриги, що міститься в номінації. У даній частині тексту тизеру зустрічаються кульмінаційні факти за темою, аргументативні фрази, статистика, уточнюючі дані, цитати, протиставлення тощо з метою розширити фонові знання телеглядача, але при цьому залишити явний ефект недомовок для подальших роздумів в очікуванні виходу передачі в ефір. Тому, щоб розставити всі акценти, адресат вже змушений звернутися до об'єкта анонсування і втамувати свій інформаційно-розважальний голод. Представлений нижче приклад є частиною тексту тизеру ток-шоу *Günther Jauch* і демонструє, як розгортається тема від номінації в презентацію, насичуючи динамікою центральне ядро передачі:

Kein Platz für Kinder – was wird aus dem Kita-Versprechen?(номінація) (Günther Jauch: 24.02.14).

Zahlreiche Eltern werden trotz Rechtsanspruch keinen Platz bekommen.

Es bedarf wohl einer beispiellosen Anstrengung, um noch zu schaffen, was die Politik im Jahr 2017 versprochen hat: Ab August 2020 hat jedes Kind in Deutschland ab dem ersten Geburtstag Anspruch auf einen Kita-Platz. 750.000 Plätze, so hieß es damals, müssten bis Sommer 2020 für Kleinkinder zur Verfügung stehen [...].

Aber zuletzt im November 2020 meldete das Statistische Bundesamt, dass noch etwa 220.000 Kita-Plätze fehlen würden. Und insbesondere aus Städten und Ballungsgebieten ist zu hören: Der tatsächliche Bedarf an Plätzen liegt weit über den Annahmen der Bundesregierung [...] (Günther Jauch: 24.02.14).

Презентація надає досить широкий обсяг інформації для введення адресата у курс справи, представляючи читачу (потенційному телеглядачу) цілу низку фактів, числових даних, дат, і протиставляючи позитивну тенденцію розвитку подій негативній. Такий шлях від одного твердження до іншого і визначає динаміку тексту тизеру.

Цікавим з точки зору прагматики є наступний елемент текстів тизерів ток-шоу – **питальна композиція**, що представляє собою ряд дискусійних запитань, спрямованих всім і кожному. Наявність таких інтерогативів розставляє акценти передачі, породжує конфліктні судження, різнобічні погляди і прогнозує певним чином вектори обговорення під час програми. Наприклад:

Werden unsere Kinder ausreichend gefördert – oder überfordert durch immer straffere Lehrpläne? Bleiben außerschulische Interessen auf der Strecke? Und wie steht es um die Chancengleichheit in unserem Bildungswesen? Wo liegt die Grenze zwischen Wunderkindern und Null-Bock-Generation? Darüber diskutieren bei "Beckmann" ... (Beckmann: 07.03.22).

Was können wir tun, um der Ukraine zu helfen? Gibt es eine Chance auf Frieden? Und wäre es vielleicht sogar besser, wenn Putin an der Macht bleibt? Darüber diskutiert Sonia Mikich am Sonntag im ARD-Pressclub mit ... (Pressclub: 02.06.22).

Wie beeinflussen Diagnose und Krankheit das Leben? Denken Sie über das Sterben nach? Woraus schöpfen Sie Hoffnung? Welche Rolle spielt der Glaube? Ist das Thema "Tod" in unserer Gesellschaft tabu? Diese Fragen diskutiert Günther Jauch am Sonntagabend mit seinen Gästen (Günther Jauch: 18.11.2014).

Саме цей елемент виконує в тексті регулятивну та прагматичну функції, корегуючи уявлення адресанта за заданою комунікативною темою. Практично всі інтерогативи у текстах тизерів є емоційно забарвленими, що виділяє їх у текстовій цілісності і привертає увагу реципієнта. Підкреслимо, що домінанта риторичних запитань створює атмосферу камерного спілкування, посилюючи персональну адресність. Емоційна насиченість риторичних запитань і зовнішня дискретність комунікативного простору сприяють створенню діалогічної

напруги. Таким чином, гра в живу мову стає каталізатором «ефекту присутності» адресата, що підвищує прагматичність текстів тизерів.

Використана література:

1. Geissner H. Pragmalinguistik oder Rhetorik. Ratingen u.a., 1995. 261 S.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.05>

УДК 37.018.42:811.111

***Єрмоленко В.
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя***

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ РОЛЬОВИХ ІГОР НА УРОКАХ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ**

Проблемі навчання продуктивних умінь та організації навчання іншомовної мовленнєвої діяльності на уроці іноземної мови (ІМ) було присвячено багато праць дослідників та науковців. Більшість із них стверджують, що говоріння є дуже важливим, але все ж складним умінням, яке опановують учні у процесі вивчення англійської мови як іноземної (Burns, A., ChuenMengGoh, Ch., 2012). Як відомо, складниками усного мовлення є монологічне та діалогічне мовлення. Ці два види є однаково важливими для розвитку вмінь говоріння, оскільки вони надзвичайно впливають на формування іншомовної комунікативної компетентності учнів в цілому. Тема цього дослідження пов'язана з діалогічним мовленням, яке ще називають усною інтеракцією. Прикладами усної інтеракції є домовленість (наприклад, покупка одягу в магазині), співбесіда (для роботи, навчання), практична цілеспрямована співпраця, повсякденна розмова, дискусія, дебати тощо (Thornberry, S., 2005). Як показують численні дослідження, учні часто зіштовхуються з різноманітними труднощами, які виникають під час виконання мовленнєвих вправ. Щоб подолати такі труднощі та опанувати стратегії, необхідні для мовленнєвої взаємодії (Ur, P., 2008), навчання говоріння можна здійснювати за допомогою різних комунікативних завдань, які можуть розвивати мовленнєві вміння учнів. Учителі часто обирають завдання, які відповідають рівню розвитку мовленнєвої компетентності учнів: невеликі бесіди, театральні постановки, симуляції, інтерв'ю тощо. Крім того, рольові

ігри є одним з таких завдань, які ефективно впливають на розвиток комунікативних умінь.

Рольова гра – це техніка, яка дозволяє учням досліджувати реалістичні ситуації, взаємодіючи з іншими учнями. Учні, які практикують рольові ігри, стають більш зацікавленими та залученими до уроку, оскільки вони застосовують знання в дії, розв'язують проблеми, навчаються критично мислити та шукати творчі рішення. Крім того, учні вдосконалюють такі здібності, як ініціативність, впевненість у собі, робота в групі чи парах і спілкування в цілому (Blatner, A., 2019).

Відомо, що рольові ігри завжди мають певну структуру, за якою вони проводяться в класі на уроках англійської мови, а саме: етап залучення, етап навчання та етап активізації. Стадія залучення передбачає утримання вчителем уваги й інтересу учнів до уроку. Учні мають бути емоційно залучені з уроком, наприклад, за допомогою розповіді цікавої ситуації, показу короткого відео чи фото (Harmer, J., 2007). Потім учні повинні вивчати і практикувати новий матеріал; це можуть бути граматичні або лексичні вправи. Після того, учням надається можливість активізувати нові знання безпосередньо під час самої рольової гри.

Всі ми знаємо, що онлайн-навчання дещо відрізняється від звичайної очної форми, насамперед тим, що уроки проводяться на онлайн-платформах, де є багато функцій взаємодії: чат, дошка, демонстрація екрану, реакції тощо. Це досить новий та цікавий формат навчання як для вчителів, так і для учнів, в якому є можливість застосувати різні техніки, які не завжди можливо реалізувати в офлайн режимі. Із власного досвіду спостереження можу сказати, що онлайн-навчання є одним з найпопулярніших серед учнів, оскільки нове покоління знаходить такий формат більш цікавим, ефективним та зручним. Однак, викладання в цифровому форматі не завжди є таким безхмарним, як того б хотілося. Процес навчання онлайн супроводжується декількома негативними факторами, як наприклад, залежність від електроенергії, наявність та швидкість інтернету, неякісне зображення, зниження якості взаємодії учнів між собою та вчителем, відсутність чіткого розуміння правильності виконання завдань учнями тощо. Навчаючи говорінню, одним з провідних завдань вчителя ІМ є розвинути вміння інтеракції, тобто усної взаємодії учнів між собою англійською мовою. Через те, що під час онлайн-навчання знижується якість саме усної взаємодії з різних причин, вказаних вище, постає питання ефективності мовленнєвих вправ під час онлайн-уроків ІМ. Саме тому, тут завданням вчителя є не тільки активізувати вміння, але і вміти зацікавити учнів

зادля того, щоб вони були активними, включеними в роботу та ефективно застосовували свої знання.

Проведення рольових ігор у форматі онлайн має також свою специфіку, яку розглянемо на прикладі однієї з рольових ігор на тему «Музика», яка може бути проведена у 8-му класі відповідно до навчальної програми. Рольова гра складається з трьох етапів: залучення, навчання, активація.

Stage 1 (engagementstage)

Topic: Music. At the concert

Aim: to engage with the topic

Patterns of interaction: T-S; S-Whole class

Instruction: Watch a video about Billie Eilish giving interview to a journalist. Which question was the most interesting?

На цьому етапі вчитель демонструє свій екран і вмикає відео. Учні уважно слухають, а після – відповідають на запитання, застосовуючи панель із реакціями, де учні мають змогу піднести руку, таким чином не перебиваючи один одного, а вчитель бачить на екрані, хто бажає відповісти.

Stage 2: (study stage)

Topic: Music. At the concert

Aim: to prepare for a role play

Pattern of interaction: T-S; S-S,

Instruction: Work in two groups A and B. I'll place you in Breakout Rooms and there I'll give the task to each of the group. **Students A:** decide what star you can be and what questions you can answer in an interview. **Students B:** decide what questions you can ask a famous star in an interview. Discuss it in your groups and write your suppositions in your notebooks. After that, be ready to voice them. You have 6 min-s.

Після того, як учні повертаються до основної сесії, вчитель слухає припущення кожної групи. Крім того, вчитель записує на віртуальній дошці всі запитання та відповіді, які обговорювали учні. Після того, як всі поділилися інформацією, учні матимуть кілька ідей для своїх інтерв'ю на віртуальній дошці, написаних учителем. Крім того, вони можуть зробити знімок екрану, щоб не втратити можливі запитання і відповіді під час виконання наступних завдань.

Stage 3 (activating stage)

Topic: Music. At the concert

Aim: to practice oral interaction

Pattern of interaction: S-S

Instruction: Work in pairs in Breakout rooms. Read the instructions in your role cards carefully and role play the situation. Make up a dialogue. You have 13 minutes. You'll get the cards after you enter your Breakout Rooms.

Student A. You are a famous star (choose anyone you want to be). Answer the questions of an interviewer.

Student B. You are an interviewer. Ask a famous star the questions that you think are important to ask.

Task for a class after the activity: listen to your classmate's role plays and be ready to summarize the information about a star.

Отже, як ми бачимо, дійсно можливо проводити рольові ігри в умовах онлайн-навчання, завдяки технологіям та інструментам, які знаходяться в доступі у кожного. Всі три етапи мовленнєвої вправи можливо виконати, якщо знати як продемонструвати екран на етапі залучення, як користуватися віртуальною дошкою, як правильно керувати Кімнатами, в які потрібно перемістити учнів для їх групової або парної роботи, та як надсилати завдання кожному учню окремо, використовуючи функції чату. Кожен вчитель може застосувати такий спосіб проведення рольової гри на таких платформах як Zoom, або GoogleMeet. І навіть попри всілякі перешкоди, дуже важливо проводити такі мовленнєві вправи, навіть якщо це онлайн-навчання, оскільки навички говоріння є надзвичайно важливими для формування іншомовної компетентності в учнів у будь якому форматі.

Використана література:

1. Blatner, A. (2019). Action explorations: using psychodramatic methods in non-therapeutic settings. Adam Blatner and Parallax Productions
2. Burns, A., Chuen Meng Goh, Ch. (2012) Teaching Speaking: a Holistic Approach. Cambridge University Press
3. Harmer, J. (2007). How to teach English (2-nd). Pearson Longman
4. Ur, P. (2008) A course in language teaching practice and theory. Cambridge Univ. Press
5. Thornbury, S. (2005). How to teach speaking. Pearson.

*Залужна О. О., Головенько В. В.
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

ГЕНДЕРНА ПАРАДИГМА ВЖИВАННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ В ОГЛЯДАХ УКРАЇНСЬКИХ СТРАВ ТА ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ (на матеріалі YouTube відео англійськомовних блогерів)

1. Вступні зауваження. Процес усної комунікації в умовах розмовного дискурсу, одним із різновидів якого є Інтернет-дискурс, часто спонукає мовців до пошуку нових лексичних одиниць для вербалізації результатів ситуативно обумовленого осмислення дійсності, що відбувається у формі вживання okazionalizmів новоутворень.

Одним із найпродуктивніших способів дослідження особливостей уживання okazionalizmів в умовах Інтернет-комунікації є аналіз мовлення на основі відеоматеріалів, представлених на платформі YouTube, що надає можливість вивчити специфіку природного, відносно непідготовленого мовлення, зокрема в гендерній парадигмі (Zaluzhna, 2020: 18–19). Серед жанрово-тематичних різновидів відеоблогу виокремлюють відеоогляд, у межах якого аналізуються предмети з метою формування у глядача певного враження про якісні характеристики об'єктів огляду. В умовах оглядів страв та продуктів харчування, на матеріалі яких проводиться це дослідження, трапляються випадки, коли неможливо підібрати доцільну лексему із словникового складу англійської мови або з метою емоційного впливу на глядача, відеоблогери формують власні лексичні одиниці, результатом чого і є утворення okazionalizmів.

Таким чином, **об'єктом** дослідження є okazionalizmi в англійській мові, які вербалізують перцептивну інформацію, отриману відеоблогерами чоловічої та жіночої статі під час оглядів українських страв та продуктів харчування.

Предметом виступає специфіка генези та функціонування okazionalizmів на позначення сенсорних відчуттів, виокремлених із мовлення англійськомовних відеоблогерів та відеоблогерок.

Мета роботи полягає у визначенні особливостей творення та мотивації сенсорних okazionalizmів у межах жіночого та чоловічого мовлення в Інтернет-дискурсі.

Матеріалом дослідження слугують 67 okazіональних слововживань на позначення сенсорних відчуттів, одібраних методом суцільної вибірки із відео англійськомовних блогерів США та Великобританії загальною тривалістю 11 год. 31 хв. 01 с.

2. Теоретичні засади дослідження. Специфіка вибору комунікативних стратегій насамперед залежить від низки екстралінгвальних чинників, серед яких з-поміж інших значний вплив має комунікативна мета та гендерна належність мовця.

Не зважаючи на те, що характерно маскулінні чи фемінні особливості мовленнєвої поведінки не є обов'язково властивими будь-якому комунікативному акту, поняття гендеру, яке за О. Космедою розуміємо як когнітивний, культурний, соціальний та лінгвальний феномен, який «визначає ставлення суспільства до чоловіків і жінок, поведінку індивідів у зв'язку з приналежністю до відповідної статі, стереотипні уявлення про чоловічі та жіночі мовні й комунікативні спроможності» (Космеда, 2014: 15), досі актуальне в лінгвокогнітивних дослідженнях мовної свідомості.

Вплив прагматичних факторів на вибір комунікативних стратегій прослідковується й у вживанні okazіоналізмів, під якими розуміють слова, які утворюються за наявними в мові моделями, але не є складовими її словникового складу й уживаються виключно в умовах певного контексту з метою точнішого розкриття значення (Єрмоленко, 2001).

У теорії okazіональності існує п'ять основних типів okazіоналізмів: фонетичні, лексичні, семантичні, граматичні й okazіональні словосполучення, однак специфіка емпіричного матеріалу цього дослідження дозволяє розглядати okazіональні новоутворення лексичного та семантичного типів. Окрім цього, okazіональні слова класифікують за ступенем okazіональності на okazіоналізми першого, другого та третього ступенів, різниця між якими полягає в співвідношенні з дериваційними мовними нормами та рівнем складності семантичної інтерпретації (Залужна, 2019: 132).

3.2.3 Сенсорні okazіоналізми в маскулінному та фемінному мовленні. Okazіональні лексеми в оглядах українських страв та продуктів харчування слугують для передачі певних сенсорних відчуттів у межах усіх модусів перцепції, а саме: 19 слововж. в жіночому та 12 слововж. в чоловічому мовленні (густативний модус), 6 слововж./15 слововж. (візуальний модус), 3 слововж./4 слововж. (одоративний модус), 3 слововж./1 слововж. (кінестетичний модус) та 3 слововж./1 слововж. (аудіальний модус).

Серед okazіоналізмів, які можна виокремити з корпусу цього дослідження, всі одиниці належать до okazіональних новоутворень першого ступеня,

семантична інтерпретація яких є очевидною та не створює проблем у процесі розкодування інформації об'єктами комунікації. Наприклад, okazіonalіzmi *ketchupy (taste)* 'той, що має смак кетчупу', *dilly (smell)* 'той, що має запах кропу' мають досить прозору семантичну структуру, оскільки утворені від узусних основ *ketchup* 'кетчуп' та *dill* 'кріп', шляхом додавання суфікса –у, який відповідає дериваційним нормам англійської мови.

До групи лексичних okazіonalіzmi належить 3 слововж. в чоловічому та 6 слововж. в жіночому мовленні, серед яких усі okazіonalіzmi утворені способом суфіксації, зокрема, додавання суфіксів –у (напр., *crackery (texture)* 'той, що має текстуру сухого печива') та –like (напр., *chocolatey-like (taste)* 'той, що має смак шоколаду') до іменникових твірних основ.

До групи семантичних okazіonalіzmi входять 29 слововж. використаних відеоблогерами й 26 слововж. – відеоблогерками, кожне з яких несе унікальне смислове навантаження, необхідне для актуалізації результатів перцептивного процесу в мовленні, зокрема на основі явища синестезії (напр., *old (taste)*, *dry (smell)*, *crispy (look)*, *comforting (texture)*).

Окрім цього, емпіричний матеріал наукової розвідки нараховує невелику кількість новоутворень комбінованого типу, зокрема 1 слововж. в чоловічому та 2 слововж. в жіночому мовленні, використаних лише в межах густативного модусу перцепції, що поєднують у собі ознаки обох груп. Наприклад, okazіonalіzmi *foresty(taste)* 'той, що має лісовий смак' утворений шляхом вживання відеоблогеркою поняття *forest* 'ліс' з метою передачі смаку грибних чіпсів, що ймовірно викликають у її уяві відповідні асоціації, пов'язані зі смаком лісових грибів та прілим запахом листя, та приєднання суфікса –у для творення прикметника зі значенням подібності до чогось.

4. Висновки. Активне вживання okazіonalіzmi у відеоблозі зумовлене специфікою відповідного комунікативного простору. За результатами аналізу емпіричного матеріалу дослідження в межах усіх модусів перцепції вдалося виокремити три групи okazіonalіzmi: okazіonalіzmi лексичного, семантичного та комбінованого типів першого ступеня, кількісне співвідношення яких свідчить про відносно подібну продуктивність вживання okazіonalіzmi різних типів у репліках представників обох гендерів.

Використана література:

1. Залужна, О. О., Головенько, В. В. (2019). Особливості генези та функціонування синестетичної метафори в оглядах українських страв та продуктів харчування (на матеріалі YouTube відео англійськомовних блогерів). *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах*. Вип. 38. 62–73.

2. Космеда, Т. А., Карпенко, Н. А., Осіпова, Т. Ф., Саліонович, Л. М., Халіман, О. В. (2014). Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика. Х. : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; Дрогобич : Коло, 472.
3. Єрмоленко С. Я. (2001). Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. К. : Либідь, 224.
4. Zaluzhna, O. (2020). YouTube Videos as a Source of Empiric Material for the Linguistic Research. *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні питання вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур та методики викладання іноземних мов» (17 січня 2020 р.)*. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса. С. 16–19.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.07>

УДК 37.091.33:81'243:004.77

*Запольська Ю. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Актуальність дослідження. Сучасна система вищої освіти України, спрямована на інтеграцію в європейський освітній простір, у зв'язку з цим потребує впровадження інноваційних технологій у професійну підготовку майбутніх фахівців, які набули стрімкого розвитку і вплинули на зміни в навчальній діяльності, де вже нові засоби навчання виступають успішним інструментом удосконалення якості освіти у процесі викладання англійської мови як іноземної.

Останнім часом, цифрові технології вплинули на всі сфери людської життєдіяльності. Епоха цифрових технологій розглядається як тотальне їх панування і набула загального розповсюдження, і насамперед, в освітню сферу. У зв'язку з цим, основним завданням, яке необхідно вирішити – це перейти на новий рівень професійної підготовки майбутніх фахівців на основі цілеспрямованого застосування цифрових технологій з метою активно здійснювати роботу в інформаційному для реалізації успішного навчання та подальшого розвитку майбутнього фахівця (Battro, 2004: 290).

Проаналізувавши Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), можемо констатувати, що до головних завдань, що стосуються розвитку освітньої галузі, визначено впровадження інноваційних технологій з метою оптимізації навчальної та виховної діяльності, доступності

та результативної освіти, професійну підготовку майбутнього фахівця до функціонування в інформаційному просторі.

На основі розглянутих наукових джерел, було відмічено, що сьогодні представлена значна кількість наукових підходів вчених, які надають своє розуміння поняттю «цифрові технології». На початку, зазначений термін застосовувався з метою позначення технологій, що включають двійковий код.

Але, у зв'язку з активним розповсюдженням різних девайсів, гаджетів, категорія «цифровий» застосовувалась більш широко, і вже виступала синонімом таких слів, як «електронний» і «комп'ютерний».

А на сучасному етапі, науковці описують цифрові технології як сукупність інструментів для реалізації професійної підготовки, що сприяють професійному становленню майбутніх фахівців, на основі розвитку таких компетентностей, як рефлексивних та дослідницьких (Bielousova, 2015: 847).

З часом, зазнає змін і термінологія, що окреслює технічні засоби навчання: тому, поетапно здійснюється заміна поняття «інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)» на термін «цифрові технології». У процесі швидкого науково-технічного розвитку, виникають удосконалені технічні засоби, що мають вагомий лінгводидактичний вплив. Як відомо, у процесі викладання іноземних мов прийнято застосовувати значний обсяг технічних засобів, а саме: стаціонарних, мобільних, які в поєднанні створюють цифрові технології (Гуржій, Лапінський, 2014: 6).

Таким чином, на основі проведеного аналізу, вважаємо за необхідне надати власне визначення поняття «цифрові технології», що являють собою значну кількість інструментів і ресурсів, що включають важливу інформацію, сукупність інформаційних, інформаційно-комунікаційних та телекомунікаційних, комп'ютерних та електронних технологій.

Тому, на наш погляд, саме цифрові технології відіграють важливе значення для викладання іноземної мови.

Вважаємо, що під час викладання іноземних мов, необхідно застосовувати наступні ресурси та основні засоби цифрових технологій, які представлені на рис. 1

Крім того, важливо зауважити, що в процесі викладання іноземної мови, необхідно брати до уваги такі види мовленнєвої діяльності, як: аудіювання, говоріння, читання, письмо. Відповідно до цього застосування в процесі викладання іноземної мови за допомогою реалізації у віртуальному просторі всіх зазначених на рис. 1 ресурсів, забезпечуватиме можливість практикуватися у всіх цих видах мовленнєвої діяльності, що відіграє важливе значення в

опануванні знань і умінь, отриманні значного обсягу інформації у процесі вивчення іноземної мови.

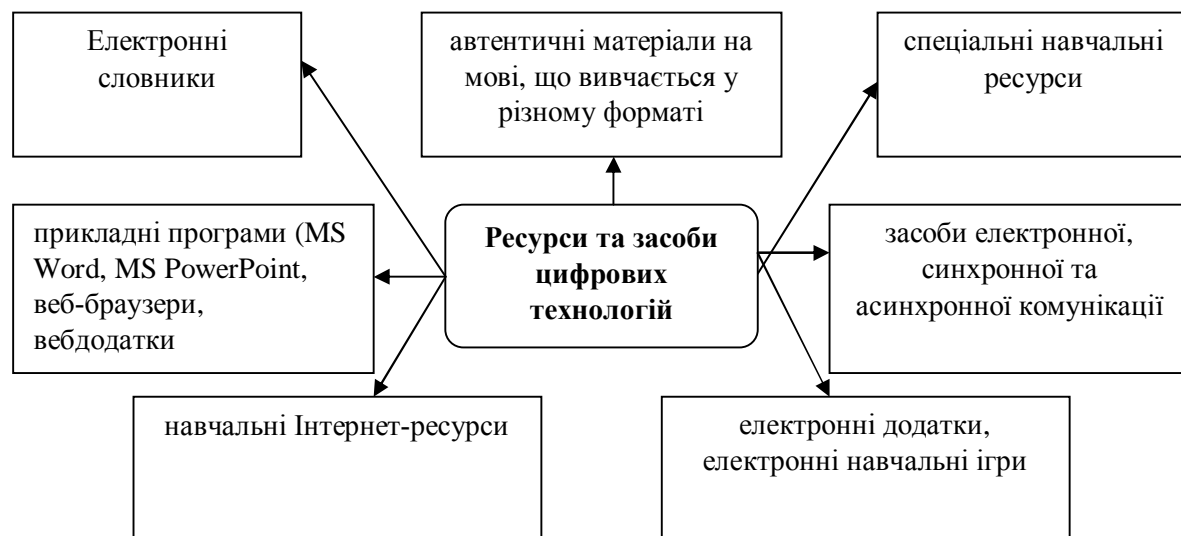

Рис. 1 Ресурси та засоби цифрових технологій у процесі викладання іноземної мови

На основі вище згаданого, вважаємо за необхідне зазначити, що існують як переваги, так і деякі недоліки у використанні цифрових технологій у процесі викладання іноземної мови. Але, у рамках нашого дослідження, зупинимось на позитивних аспектах: за допомогою мобільних додатків, відбувається удосконалення навичок оволодіння граматичними структурами, основ правопису та вимовними навичками мовлення; наступним цифровим інструментарієм є віртуальні подорожі, які сприяють активізації знань лексичних одиниць з національно-культурною семантикою англійської мови; за допомогою аудіо- та відео файлів, відбувається формування таких навичок, як сприйняття на слух, читання та розуміння іноземної мови; і останнім цифровим інструментом є Skype та ведення блогів, що сприяють формуванню навичок активного, комунікативно-писемного мовлення.

Так, з метою поліпшення техніки читання й розуміння майбутніми фахівцями іноземної мови вважаємо за необхідне застосовувати аудіокниги. Для формування навичок правильно сприймати на слух розмовну іноземну мову, збільшити словниковий запас лексики, а також оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країни, потрібно використовувати навчальні відео та епізоди з художніх фільмів. А в процесі викладання іноземної мови, використання цифрових ресурсів, таких як EnglishDom або інші, майбутні фахівці мають можливість ознайомитись із завданнями на

платформі, на сайті та в мобільних додатках: цифровий підручник, додаток для вивчення нових слів, онлайн-тренажер, блог, розмовні клуби. Ще, на наш погляд, важливим цифровим ресурсом є TeachingEnglish – British Council, що включає значний обсяг навчально-методичного матеріалу для педагога, який викладає іноземну мову: електронні методичні підручники, методичні рекомендації, сучасні дослідження з методики викладання, вебінари, конференції, завдання різної складності. А також, необхідним у викладанні даної дисципліни є матеріали веб-сайту News in Levels, в якому представлені новини міжнародному просторі в текстовому, аудіо- та відео форматах.

Крім того, значимим в процесі вивчення іноземної мови є розробка веб-квестів, що дозволяє покращити знання з даної дисципліни за рахунок використання Інтернету.

В процесі викладання іноземної мови можна пропонувати створювати свої проекти чи застосовувати такі цифрові ресурси: Project work and web quests, де наданий доступ до навчальних підручників і баз даних попередньо створених веб-квестів (Краснопольський, 2019: 438).

Крім того, важливим є стимулювання майбутніх фахівців до ведення блогу на будь-яку заявлену тему, мовою, яка вивчається. А також на професійні теми писати статті, наукові роботи. Використання в процесі викладання іноземної мови одного з сервісів для організації відеозустріч та спілкування – Skype надає можливість майбутнім фахівцям проводити комунікацію з науковцями в усьому світі та віртуальні поїздки за межі своєї країни, реалізовувати інтерв'ю з компетентними фахівцями у своїй галузі та керівниками програм, де вони проходять практику закордоном; а також, вони мають можливість спілкуватися з іншими студентами, які проходять навчання у інших країнах.

Застосування в процесі викладання іноземної мови цифрових технологій, допомагає реалізувати наступні завдання: навчальні заняття можна зробити більш наочними і цікавими; активізація навчальної діяльності; отримання моментального зворотного зв'язку; формування позитивної мотивації до пізнання нового; підвищити інтелектуальні здібності; долучити до активної роботи суб'єктів навчання з пасивною позицією; формувати інтегративні вміння і практичні навички з метою розвитку інформаційної та цифрової компетентності (Черненко, 2019: 169–178); забезпечити індивідуалізацію в процесі вивчення тем; спрямовувати майбутніх фахівців до самостійної діяльності для роботи з цифровими ресурсами та засобами.

Таким чином, використання цифрових технологій у викладанні іноземної мови дозволяє отримати значні переваги у формуванні практичних навичок застосування граматики, правопису та вимови, інтерактивної активізації

соціокультурних знань, активних і пасивних комунікативних навичок. Крім того, саме за допомогою зазначених технологій можна побудувати нову модель викладання іноземних мов, основою якої виступає надання навчальної інформації та навчання набувати продуктивні знання самостійно, формувати та покращувати свої цифрові вміння та практичні навички.

Використана література:

1. Гуржій А. М., Лапінський В. В. Електронні освітні ресурси – від теорії до практики. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Збірник наукових праць. Вінниця, держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Київ-Вінниця, 2014. Вип. 38. С. 3–11.
2. Краснопольський В. Е. Іншомовна підготовка студентів нефілологічних спеціальностей на основі створенні і використання web-технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Східноукраїнський національний університет. Київ, 2019. 438 с.
3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України 344/2013 від 25 червня 2013. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
4. Черненко А. В. Інформаційно-цифрова компетентність майбутніх учителів іноземної мови як ключова вимога «Нової української школи». *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. № 47. С. 169–178. URL : <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/methodics/article/view/2883>.
5. Battro, A. M. Digital skills, globalization and education / M. SuárezOrozco, D. Qin-Hilliard. *Globalization: Culture and Education in the New Millenium*. Berkeley: University of California Press, 2004. 290 p.
6. Bielousova, R. Designing ESP materials within the blended learning concept. *SGEM: Ecology, economics, education and legislation*, 2015. С. 847–853.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.08>

UDK 81'246.3:821.161.2

Ivanenko, Svitlana
Nationale Pädagogische Mykhajlo-Drahomanov-Universität

MEHRSPRACHIGKEIT IM ROMAN VON JURII ANDRUCHOVYCH «RADIO NACHT» (РАДІО НІЧ)

(статтю подано мовою оригіналу)

Einer der bekanntesten sowohl in der Ukraine, als auch im Ausland ukrainische Schriftsteller der Gegenwart ist ohne Bedenken Jurii Andruchovych. Diese Bekanntheit beruht in erster Linie auf seinem Talent, Themen zu finden, die den heutigen Leser ansprechen und diese Themen in der ihm eigenen Sprache zu

vermitteln, die das Leserpublikum akzeptiert. Dazu muss man auch hinzufügen, dass dieser Schriftsteller mehrere Sprachen auf einem sehr hohen Niveau spricht, so dass er Werke anderer Schriftsteller ins Ukrainische übersetzt und so den kulturellen Austausch zwischen den Literaturen verschiedener Länder (Deutschlands, Polens, Großbritanniens und früher auch Russlands) fördert.

Sein in der Reihe letzter Roman «Radio Nacht» (2021) wurde im Oktober 2022 in Deutschland in der Übersetzung von Sabine Stöhr veröffentlicht und macht deutsche Leser mit dem Blick von Andruchovych auf die Revolution an sich und die Revolution von 2014 in der Ukraine bekannt, gewiss aus seiner Sicht der Majdan- und Post-Majdan-Ereignisse zum Zeitpunkt 2020. In diesem Roman nutzt er eigene Mehrsprachigkeit aus, um den Protagonisten Joseph Rotsky als einen Intellektuellen, einen Musiker, einen Revolutionären in der gesamten Breite seiner überdurchschnittlichen Persönlichkeit darzustellen.

Für einen modernen Musiker z. B. ist Englisch ein Muss, wenn man Qualitätsmusik verschiedener Genres verstehen will und eigene Musik auf dem internationalen Musikmarkt erfolgreich anzubieten versucht. Für einen Politiker ist Englisch auch ein Muss, um die Weltpolitik zu verstehen und sie vom Standpunkt des eigenen Landes mitgestalten zu können. Der Revolutionär wirbt für eigene Überzeugungen auch in den anderen Ländern der Welt, um von ihnen verstanden zu werden und wenigstens eine moralische Unterstützung von dort aus zu bekommen, und da ist Englisch auch lebenswichtig.

Der Roman beginnt mit einer musikalischen Radiosendung, die Joseph Rotsky aus einem Studio moderiert, das sich irgendwo auf einer kleinen Insel im Norden befindet, aber überall auf der Welt die Sendung empfangen werden kann. Er spricht mit der vermeintlichen Hörerschaft über Lebensmaximen und über sich selbst. Und sofort auf der ersten Seite des Romans stehen Wörter auf Englisch als Exotismen, weil sie inmitten der ukrainischen kyrillischen Schrift vorkommen: *here, there and everywhere* als er über seinen Ort spricht, von dem die Radiosendung ausgestrahlt wird.

Da der Autor in diesem Roman in die Gestalten von drei Narratoren schlüpft, so endet jeder Teil der Radiosendung, die vom Protagonisten Rotsky gestaltet wird, mit dem Titel eines Songs oder eines Musikstücks auf Englisch: *Lubomyr Melnyk. Ripples in a Water Scene; David Bowie Wild is The Wind* u.a.m.

Seine Resignation über die Nachfolgen der Revolution von 2014 drückt der Autor in der Entwicklung der Handlung, weil der zweite Narrator von einer internationalen interaktiven Institution beauftragt wurde, die Biographie von Rotsky zu schreiben und auf der Suche nach Einzelheiten seines Lebens ist, weil der

Protagonist verschwand, und eine renommierte Organisation es für wichtig hält, ihn als Persönlichkeit der ganzen Welt biographisch zu präsentieren.

Der logische Endpunkt des Gedankens zu diesem Thema besteht in der Annahme, dass Joseph Rotsky, der die Seele des Majdans war, tot sei. Der Autor als Schriftsteller der Postmoderne spielt aber mit dem Ende des Romans, wo der Protagonist sich an den Majdanwinter erinnert, und dabei den Gedanken ausdrückt, dass Zelte auf dem Majdan und die Leute da, die sich am Feuer wärmen und ihn in die Zelte einladen, – dass all das kein Ende nehmen wird, und es immer so bleibt. Dieser Gedanke schöpft die Hoffnung, dass der Kampf um die bessere Zukunft ewig bleibt, wenn man das Leben in der Ukraine perfektieren will.

Das letzte Lied, das der Protagonist in seiner Radiosendung den Radiohörern anbietet, ist das Lied der Gruppe Tartak «Des' Tam» (Irgendwo dort), das ukrainische Sängerin *MaryVo* sang, die sich zur Zeit der Herausgabe des Romans in Frankreich aufhielt. Im Lied geht es auch um die bessere Zukunft irgendwo dort, wo die Menschen das Paradies geschaffen haben, und als Dissonanz klingt: nur bei uns ist ja alles schlecht. Aber als Ausweg wird die Maxime angeboten: Man muss aber für sich die Zukunft wählen, die man will. Das Lied ist kein Aufruf zur Emigration, ironisch sagt man, dass es dort immer am besten ist, wo man nicht war. Der zu vermittelnde Sinn des Liedes ist, dass man das Richtige wählen muss, wenn man das Bessere will. Darin liegt der optimistische Teil der Gegenwartsrezeption von Andruchovych.

Der Name der ukrainischen Sängerin ist eigentlich Maryna Voznyuk. Die Abkürzung dieses Namens als Künstlernamen klingt auf Englisch *Mary*, und der vermeintliche Nachname *Vo* klingt asiatisch (Vietnamesisch bzw. Chinesisch), und dabei ist das Lied, das sie singt auf Ukrainisch. Das kann man als Spiel des Autors mit den Begriffen deuten, dass wir zu Europa gehören, etwas von Asien haben und im Wesen Ukrainer sind, die das Bessere wollen, weil die einheimische Realität diesem Besseren nicht entspricht.

Das postmodernistische Spiel des Autors als eines der Prinzipien seines Schaffens kann man auch auf der Ebene der Wortbildung verschiedener Sprachen beobachten, mit denen sein Protagonist spielt. Gemeint sind Kroatisch und Serbisch, einige Wortschöpfungen klingen Kroatisch, aber nichts in dieser Sprache bedeuten, wenn man sie aber auf Ukrainisch aufnimmt, so klingen sie sogar obszön.

Da der Protagonist in der Fremde ist und vom eigenen Land auch im Ausland verfolgt wird, so spielt der Autor mit der Semantik des Wortes *Heimat* im Ukrainischen und Kroatischen, wo dieses Wort *Domovina* bedeutet, im Ukrainischen aber den Sarg. So wird vom Autor mit einem Wort die Lage des politischen Flüchtlings umrissen, den Geheimdienststrukturen verschiedener Art verfolgen.

Oft transliteriert Andruchovych englische Wörter und verbindet sie mit den ukrainischen Suffixen wie z. B. олдскульність (old school). Der von ihm geprägte Begriff ist ein Nomen und gehört zu Abstrakta im Ukrainischen. Das Gemeinte würde etwa die Zugehörigkeit zur sogenannten alten Schule und im Kontext des Romans 'zum Interieur aus früheren Zeiten' bedeuten.

Der Autor spielt mit dem Titel des Romans von Mykhajlo Kotsiubyskyi «Fata Morgana», der seinerseits eine Anspielung auf die Fee Morgana aus dem Italienischen ist und die Mirage bedeutet. Er nennt den Club, wo Rotsky spielt, Xata Morgana. Andererseits gibt es in Polen ein Hotel, das 8 Kilometer von der Villa Greta liegt, und wo Konzerte auf dem Lavendelfeld stattfinden. Die Informationen zum Hotel werden auf der russischen Werbungsseite platziert, weil das Hotel Russen gehört. So ist die Anspielung des Autors mehrschichtig, weil Kotsiubyskyi über Veränderungen im ukrainischen Dorf Anfang des XX. Jahrhunderts schrieb, und die Ukraine damals unter russischer Kontrolle war, genauso beschreibt Andruchovych die Situation im Club Anfang des XXI. Jahrhunderts, wo russische Spitzel den Protagonisten ausfindig machen und unter Kontrolle halten.

Da der Protagonist ein Jahr im Schweizer Gefängnis verbracht hat, so wird das Kolorit des Lebens im Gefängnis mit den Begriffen auf Deutsch geschaffen, die auch als Exotismen in lateinischer Schrift inmitten des Textes auf Ukrainisch vorkommen. Dies sind solche Termini, wie *Justizvollzugsanstalt*, *Untersuchungshaft*, *Fluchtgefahr*, *Eintrittsabteilung*, *Wiederholungsgefahr*, *Ausschaffungshaft*, *der Aufseher*, die vom Autor erklärt bzw. übersetzt werden. Aber es werden nicht nur Termini aus dem Bereich der deutschsprachigen Justiz gebauchet, sondern auch Fachjargonismen wie *der Steuersünder*.

Das Gefängnis selbst wird in der Schweiz als «*kein guter Ort*» charakterisiert, was den Grund zur Ironie des Autors gibt, als ob ein Gefängnis ein guter Ort sein kann. Mit der Wortgruppe *positive Handlung* in lateinischer Schrift wird wiederum vom Autor das Kolorit der Schweizer Haft geschaffen. Es kommen viele andere Exotismen deutscher Herkunft im Roman vor, die auch bestimmte Assoziationen hervorrufen: *Totentanz* oder *Schalmei*.

Andruchovych transliteriert Begriffe aus dem Deutschen, so wie er dies mit den Ausdrücken aus dem Englischen gemacht hat, und passt sie dem Ukrainischen an, wie dies z. B. mit dem Wort *бетроєру* (Betreuer) oder *вундервафлі* (Wunderwaffeln) geschieht. Das letztere Wort bekommt noch eine ironische kontextuale Bedeutung. Der Autor spielt auch mit der Semantik des Wortes *Betreuer* und übersetzt es ins Ukrainische als *довірник* (Vertrauter), um den Versuch, einen neuen Blick auf die Beziehung: Insasse – Aufseher unter neuen toleranten Verhältnissen zu verschaffen und darüber zu ironisieren.

Der Autor nutzt auch Begriffe aus dem Lateinischen wie *Anno Domini*, *alma mater*, *humani generis* (das Menschengeschlecht), die aber auch mehrdeutig sind, weil der letztere Begriff z.B. auch als Titel einer bekannten theologischen Schrift fungiert, die das moderne Wissen in die Theologie aufnimmt.

Die Mehrsprachigkeit des Autors Jurii Andruchovych wird in seinem Roman «Radio Nacht» sehr produktiv genutzt, um den zeitgenössischen ukrainischen Intellektuellen darzustellen, der europäisch denkt und in Europa lebt. Diese Mehrsprachigkeit mündet auch in die Intertextualität, die dem Gesagten ein breites Assoziationsfeld verleiht und die Aussagen mehrschichtig macht, was dem postmodernistischen Credo des Autors entspricht und einen weiten Raum für das Spiel mit dem Wort, Begriff, Terminus, Zitat u.a.m. ermöglicht.

Literatur

1. Андрухович, Ю. (2022). Радіо Ніч.: роман. Чернівці : Видавець Померанцев Святослав. 456 с.
2. Xata Morgana. Letzter Zugriff, 18.11.2022
3. <https://www.villagreta.pl/ru/rekomenduyemye-obyekty/chata-morgana-ru/>

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.09>

УДК 378.091.3:338.48:81'243

*Іванова І. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПИСЬМНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Важливим елементом в підготовці нових кадрів є безперервний професійний розвиток, пов'язаний з інноваційними методами, здатністю до навчання впродовж життя, здатністю проводити та формувати зворотній зв'язок. Сфера туризму є найбільш перспективною та економічно привабливою галуззю у світі. Саме тому у світлі сучасних вимог, головне завдання освіти є підготувати конкурентоспроможного та професійно обізнаного фахівця. Знання іноземної мови, а саме: англійської мови відіграє ключову роль у професійному становленні студента, майбутнього фахівця сфери туризму, оскільки, складаючи

такий писемний продукт як англомовні тексти оглядових екскурсій по місту, студенти мають проаналізувати значний обсяг автентичного англомовного матеріалу.

За визначенням Енциклопедії освіти компетентність слід розглядати як цілісну якість особистості, яка, базуючись на знаннях, уміннях, навичках, досвіді й особистісних якостях, відображає прагнення, готовність і здатність вирішувати проблеми та розв'язувати завдання реальної практичної діяльності (Бреус, 2017: 409), тобто реально сформовані особистісні якості студента та його мінімальний досвід практичної діяльності (Компанець, 2022: 241).

Крім того, досягнення найвищого рівня розвитку професійної компетентності випускника вищого навчального закладу є головним завданням сучасної освіти (Михайлов, 2018: 52)

Щодо іншомовної компетентності – вона визначається як комплекс знань, умінь, навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти і саморозвитку особистості. Іншомовна компетентність забезпечує певний культурний рівень усного і писемного мовлення та невербальної мовленнєвої поведінки (Кухта, 2018).

Отже, при вивченні теми під час навчання англійської мови потрібно звернути велику увагу студентів, майбутніх фахівців сфери туризму на іншомовну професійну комунікативну компетентність. Також, іншомовна комунікативна компетентність є комплексним особистісним ресурсом, що забезпечує можливість ефективної взаємодії у процесі застосування іноземної мови як засобу вирішення професійних завдань (Панасенко, Акоюн, 1993: 32.)

З метою формування англомовної професійної писемної компетентності необхідно розвинути навички письмової комунікації, а саме – комунікативної компетентності, що реалізується завдяки читанню автентичних англомовних текстів та складання письмового тексту англомовних оглядових екскурсій по місту. Однак слід пам'ятати, що зазначені види мовленнєвої діяльності не існують у чистому вигляді, а тісно пов'язані між собою (Іванова, 2020). За допомогою читання, перекладу, обговорення, усного та письмового аналізу, вправ на закріплення матеріалу та перекладу професійного автентичного англомовного тексту можна забезпечити формування різних видів мовленнєвої діяльності, і також писемної компетентності у написанні англомовних текстів оглядової екскурсії по місту на практичних заняттях з англійської мови з професійного спрямування. Однак для того, щоб ефективно сприймати та виробляти інформацію, студентам необхідні когнітивні, семантичні та лінгвістичні вміння. За допомогою фахового тексту можна забезпечити

розвиток та тренування цих умінь шляхом ідентифікації, розуміння та інтерпретації тексту при читанні та організації, формулювання та вироблення й перетворення його під час читання автентичних англомовних географічних та краєзнавчих текстів професійного спрямування. (Компанець, 2022: 243).

У формуванні іншомовної писемної професійної компетентності студентів, майбутніх фахівців сфери туризму у вищих навчальних закладах у процесі викладання англійської мови необхідно враховувати:

- мовну (лінгвістичну) компетентність, яка передбачає систему знань, умінь і навичок здійснювати іншомовну комунікацію в типових ситуаціях професійної сфери спілкування в туристичній галузі, читати і розуміти професійну літературу;

- соціокультурну компетентність, яка включає фонові знання (сукупність відомостей про національні, культурні та ментальні особливості населення країни, мова якої вивчається, а також особливості поведінки екскурсовода з людьми різної національності);

- професійну компетентність, яка передбачає вміння та навички знаходження і оперування іншомовною професійно значущою інформацією в галузі туризму, знання фахової географічної та туристичної лексики, вміння читати й виділяти основне з автентичних англомовних професійно орієнтованих текстів (Бреус, 2017: 264.).

У реальній комунікації чотири види мовленнєвої діяльності розподілено наступним чином: аудіювання – 42%, говоріння – 32%, читання – 15%, письмо – 11% Федорова, 2016: 5).

Успішна реалізація англомовної писемної компетентності безпосередньо залежить від рівня сформованості лексико-граматичної компетентності. Знання про граматику, об'єм лексикону, навички перцепції та продукування англомовного мовлення виступають запорукою опанування майбутніми фахівцями сфери туризму високим рівнем володіння англійською мовою та написанням ними високопрофесійного та якісного туристичного продукту, а саме: англомовного тексту оглядової екскурсії по місту.

Особливу роль у якісній мовній підготовці студентів, майбутніх фахівців сфери туризму неможлива без використання сучасних освітніх технологій, що передбачають застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, зокрема, роботу з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов, використання інтернет-ресурсів.

У процесі навчання студенти, майбутні фахівці сфери туризму мають оволодіти інформаційно-цифровою компетентністю, яка полягає в: здатності орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук та критично оцінювати знайдену інформацію (автентичні англомовні тексти), оперувати нею в професійній діяльності (створювати англомовні тексти оглядових екскурсій по місту); здатності до використання відкритих ресурсів, інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій (створення mindmaps(інтелект-карт) на основі яких у подальшому будуть створені англомовні тексти оглядових екскурсій по місту).

Широкий діапазон можливостей надає «екосистема EnglishDom». Мобільний тренажер слів ED Words є частиною «екосистема EnglishDom», яка включає в себе індивідуальні заняття по Skype, онлайн-курси, цифровий підручник Ed Class, розмовні клуби, розширення для браузера Google Chrome і мобільні додатки. Це означає, що додаток синхронізовано з іншими продуктами школи. Всі невідомі слова, які ви додали в словник або на вивчення в інших наших сервісах, автоматично будуть у вас в додатку(Додаток).

У мобільному додатку EnglishDom Words є великий каталог тематичних наборів слів. Всі набори розділені за рівнями і категоріями. І студент відразу зможе знайти необхідну йому підбірку. Також слова в наборах можуть відображатися у вигляді списку або окремих карток. На кожній картці студент зможе побачити слово англійською, його транскрипцію і приклад з цим словом, не забудемо про переклад і озвучення. Все це можна знайти у вкладці «Набори»(Додаток).

Вчити англійську набагато цікавіше в ігровій формі, тому «екосистема EnglishDom» пропонує позмагатися з друзями у вивченні нових слів і подивитися, яке місце ви займаєте в рейтингу друзів або в загальному рейтингу серед всіх користувачів(Додаток).

Все це сприятиме у майбутніх фахівців сфери туризму вдосконаленню змісту, методів та організаційних форм навчально-виховного процесу, забезпечуючи високий науково-методичний рівень викладання, комунікативний, індивідуальний і компетентнісний підхід у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням(Компанець, 2022: 242)

Використана література:

1. Бреус О. Д. Шляхи формування іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів медичних коледжів у процесі викладання англійської мови. *Young Scientist*. 2017. № 7. С. 263–266.
2. Додаток <https://learn-english.net.ua/samovchitel/yak-pracyuye-dodatok-ed-words> (дата звернення 08.11.2022).

3. Енциклопедія освіти / гол. ред. Василь Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Іванова І. М. Особливості читання як одного з видів мовленнєвої діяльності в контексті написання англomовних текстів оглядових екскурсій. *Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень європейської дидактики вищої школи* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 07 листопада 2020 року / укл. О. О. Яременко-Гасюк, О. В. Холоденко, Т. А. Ляшенко. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 179 с.
5. Компанець, Н. М. Компетентність при вивченні англійської мови для студентів-реабілітологів. *Psychology and pedagogy as sciences for the development of the cultural potential of modern society : Scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2022. – P. 221–245. Bibliogr.: 40 ref.
6. Кухта І. В. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Гуманізм та освіта*. 2018. URL: <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/613> (дата звернення 08.11.2022).
7. Матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції «Впровадження компетентнісного підходу у процесі підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» : зб. наук. пр. / редкол. : С. І. Михайлов (голова) та ін. Ірпінь, 2018. 148 с.
8. Панасенко Г. О., Акоюн Г. Особливості професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів у немовних ВНЗ. *Рідна школа*. 2010. № 1. С. 30–34.
9. Федорова О. А. Формування аудитивних умінь іноземних слухачів підготовчого відділення у процесі навчання української мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Івано-Франківськ, 2016. 260 с.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.10>

УДК 37.014.5(477)

*Іванова О. В.
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У модернізації української освіти в ХХІ столітті чільне місце посідає прогноз реформації освіти в розвинених країнах, уставлення сучасних і прогресивних тенденцій розвитку освітньої сфери в окремих країнах, в геополітичних регіонах в повномірному масштабі. Окреслення сучасних методологічних концепцій та наукове обґрунтування входження та інтеграції України у світове культурне та освітнє середовище вимагає розгортання порівняльних педагогічних досліджень.

Аналізуючи сучасну ситуацію в різних країнах і геополітичних регіонах, досліджуючи різні прогнози, педагоги-компаративісти визначають найбільш ймовірні сценарії розвитку системи освіти в майбутньому.

Для передбачення розвитку світової освіти основне значення має те, що напрацьовані співтовариством країн провідні міжнародні освітньо-політичні документи говорять про ідеї нових вершин в освіті.

Отже чітко висвітлюється висновок Ж. Делора про те, що людство повинно йти до перегляду етнічних та культурних аспектів освіти і забезпечення кожній людині можливості зрозуміти іншу людину у всій її своєрідності, збагнути світ у його хаотичному русі до певної єдності" (1: С. 134).

З іншого ракурсу, розвинені країни і міжнародні організації за допомогою економічного тиску розширюють поширення новацій у сферу освіти країн, що розвиваються, та нових автономних держав. При цьому часто ігноруються освітні, а також культурні традиції країн, місцеві соціальні та культурні умови. Все це посилює формування регіональних тенденцій у сфері освіти, покращення функцій етнічних мов у навчанні та вихованні, зростання вагомості етнокультурного компоненту в змісті освіти тощо.

Чільне місце в системі освіти України займають вищі навчальні заклади, що мають працювати на перспективу розвитку суспільства.

За оцінками вчених-футурологів, ХХІ ст. буде характеризуватися такими проявами: розвиток інформаційних технологій, загальна комп'ютеризація та системне програмування сфер виробництва, повсюдним використанням лазерної техніки та мікропроцесорів, застосуванням телекомунікацій зі зворотним зв'язком. Все це перемінить ритм і стиль життя людей, і воно стане більш інтенсивним, індивідуально-відповідальним, творчим. Життя вимагатиме інтелектуально розвиненої особистості, здатної до самоосвіти, самовдосконалення, що передбачає володіння фундаментальними знаннями (Гальперіна 2006: 21-27).

Система освіти повинна бути спрямована не тільки на замовлення зі сторони держави, а й на потреби самої особистості й роботодавця. Орієнтація на реальні потреби споживачів освітніх послуг створить основу для залучення у систему освіти додаткових фінансових ресурсів, які складаються як із коштів підприємств-замовників, так і особистих та запозичених у банках коштів (Матвієнко 2007: 297)

Використана література:

1. Delors J. Learning: the Treasure Within. Report to UNESCO of International Commission on Education for the Twenty-First Century. Paris : UNESCO Publishing, 1996. 226 p.
2. Гальперіна В. Дослідження та аналіз освітньої політики у вітчизняному суспільствознавстві: здобутки, проблеми, перспективи. *Вища освіта України*. 2006. No 4. С. 21–27.

3. Матвієнко П. Сучасний стан державної науково-освітньої політики в Україні. *Вісник Національної академії державного управління*. 2007. № 6. С. 291–305.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.11>

УДК 37.091.33:004.77:159.943.7

*Ісаєва О. О.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ НАВИЧОК ЯК ОДНЕ ІЗ ВАЖЛИВИХ ЗАВДАНЬ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ЦИФРОВОГО ПРОСТОРУ

*Нам слід навчитися приймати виклики часу і чути один одного.
У нас просто немає іншого вибору.*

*Жак Делор,
президент Міжнародної комісії Юнеско
з проблем освіти у XXI столітті*

Стрімкий розвиток комп'ютеризації, інтернету і гаджетів поклали початок нової епохи в історії людства, яку назвали **цифровою**. Цифровий світ, в якому ми всі опинилися, щодня з величезною швидкістю обрушує на кожного з нас справжній інформаційний океан. Ми усвідомлюємо, що сьогодні знання швидко застарівають, іноді швидше, ніж потрапляють у підручник. Уже не тільки люди, а й справжні корпорації роботів генерують тони інформації, і розпізнати справжність її стає все важче і важче. У різних хмарних середовищах зберігається величезна кількість даних, зокрема і про кожного з нас. Завдання, які раніше виконував лише наш мозок, тепер реалізуються завдяки різноманітним функціям наших гаджетів.

Серед ознак цифрової епохи звернімо увагу на такі:

- велика кількість інформації, що обрушується на кожного з нас щодня;
- змінився порядок доступу до інформації (з одного боку, за допомогою різноманітних ЗМІ чи кліка комп'ютерної мишки значно легше знайти потрібну нам інформацію, а, з іншого боку, з величезної купи інформації обрати саме ту, яка нам, справді, необхідна, буває досить складно;
- змінилося, у якій спосіб ми здобуємо інформацію: сьогодні нам легше щось подивитися, ніж про це прочитати з книжок (наприклад, на відеоканалі YouTube);

– контент постійно зростає, зокрема самими ж користувачами (наприклад, якесь цікаве повідомлення сьогодні може швидко бути розповсюджене серед великої кількості людей, будь-хто може стати блогером і мати свою аудиторію);

– для того, щоб отримати необхідну інформацію, нам сьогодні потрібна певна медійна грамотність (володіння комп'ютером та іншими гаджетами);

– ми всі знаходимося в єдиному інформаційному просторі: мобільні телефони, наші запити в Інтернеті, інформація на сторінках в соціальних мережах та інші електронні пристрої легко відстежують і фіксують не тільки наше місцезнаходження, але і наші інтереси і уподобання.

Таким чином особистісний простір людини, підвладний тільки їй, значно звужився. Людина стає все більше соціальною.

Безперечно, що стрімкий розвиток цифрових технологій суттєво змінює характер і сучасної шкільної освіти. Насамперед **змінюється сам здобувач освіти**.

Прослідкуємо, що ж характерно для покоління сучасних здобувачів освіти:

– головними джерелами отримання інформації для них є інтернет та телебачення;

– сучасні учні/студенти активно користуються мобільним зв'язком; дуже часто різноманітні тексти (від смс-повідомлень до творів наукової/художньої літератури) вони сприймають за допомогою гаджетів, а не паперових джерел;

– вони активно спілкуються у соціальних мережах, іноді навіть віддають перевагу віртуальному спілкуванню порівняно з опосередкованим, живим.

Це покоління не знає і не пам'ятає відповідно життя без гаджетів, тому переважну більшість часу вони проводять зі смартфонами і планшетами. Це покоління не ділить світ на цифровий і реальний. Цифра і життя так переплелися, що почасти світ екрану для них і є світом життя. Для нього, зазвичай, характерні дві крайнощі: гіперактивність чи пасивність, пригніченість і навіть байдужість. Йому, як і всім нам, сьогодні не вистачає часу. Прагнучи все встигнути, підключаючи всі канали сприйняття інформації, в решті решт людина сьогодні знає багато чого, але поверхово, почасти не здатна до самостійного аналізу і нерідко втрачає бажання пізнавати щось нове. Така розірваність сприйняття впливає на формування «мозаїчного» мислення.

За типом особистості сучасний здобувач освіти, переважно, «візуал», який бачить світ скрізь призму «картинок», відеозображень. Оскільки він не вміє/не любить концентруватися, то почасти сучасний здобувач освіти доволі неуважний, але водночас це у нього активно розвинуто дивергентне мислення, він легко переключається з одного предмета на інший, паралельно вирішує декілька завдань, швидко приймає рішення, не любить повертатися до одного й

того ж питання по декілька разів, швидше розпізнає потенційне значення контенту.

Як всі, представник «медійного покоління» – сучасний школяр/студент живе у стрімкому прагматичному світі, у якому сьогодні немає браку інформації.

У зв'язку з цим **в учителя/викладача з'являється низка додаткових проблем:**

- можливість виникнення неправильної (недостовірної) інформації в учнів/студентів;
- глибина розуміння інформації, що самостійно здобувається учнем/студентом, залишається почасти невідомою педагогу;
- порушується системність пізнання, виникає її фрагментарність;
- залишається невивченим питання, як утримати баланс між системністю інформації і її кастомізацією (приспосовуванням) до нових умов навчання.

Відповідно сьогодні на перший план виступають **навички вміти реагувати на постійні зміни** та інші, які будуть затребувані за будь-яких часів. Тобто мова йде про **МЕТАНАВИЧКИ** (так звані «навички духа» – термін американського психолога Емі Мінделла (Минделл, 1995)). Це, насамперед, **загальні навички** (такі як навчитися вчитися/реагувати на постійні зміни суспільства), **навички 4К: креативність, критичне мислення, комунікація та командна співпраця**, а також ті, що пов'язані із розвитком **емоційного інтелекту (EQ):**

- як розуміти себе й інших;
- як усвідомлювати і керувати власними емоціями;
- як протистояти стресам;
- як розуміти емоції інших;
- як відчувати насолоду тощо.

І, головне, як у цьому жорсткому, під час жахливому, непередбачуваному і технологізованому світі зберегти в собі ЛЮДЯНІСТЬ?

Отже, окреслюючи перспективні тенденції розвитку освіти у сучасному інформаційно-цифровому просторі, сьогодні всій педагогічній спільності доцільно звернути увагу саме на формуванні цих ключових навичок.

Використана література:

1. Ісаєва, О., (2019). Емоційний інтелект + коефіцієнт любові = людина майбутнього (Формування EQ та LQ на уроках літератури як запорука успішності людини). Всесвітня література в школах України, № 9 (459), 2-12.

2. Минделл, Э. (1995) Духовное искусство психотерапии: Метанавыки. М.: Из-во Трансперсонального института.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.12>

UDK 378.091.3:373.5.011.3-051]:81'243

Kapnina, Halyna
Staatliche pädagogische Universität Donbas

NEUE HERAUSFORDERUNGEN IN DER AUSBILDUNG DER ZUKÜNFTIGEN FREMSPRACHENLEHRER IM KONTEXT DER DIGITALISIERTEN FERNBILDUNG

(статтю подано мовою оригіналу)

Der ferngesteuerte Unterricht wurde in den letzten Jahren das Schlagwort in der Methodik. Er ist schon einige Jahre ein fester Bestandteil des Lernprozesses, trotzdem ist es für viele Lehrkräfte immer noch schwer, den computergestützten Unterricht zu steuern.

Die Realität zeigt aber, dass das Online-Lernen manchmal die einzige Möglichkeit ist, den Unterricht ortsunabhängig und mobil zu gestalten, dabei kann der Online-Unterricht vom Lehrer komplett geleitet werden, aber auch teilweise oder absolut nicht geleitet werden, was ihn dann zeitunabhängig machen kann.

Natürlich sind das schnelle Internet und die sicheren Endgeräte jene Aspekte, die eine Lehrkraft nicht beeinflussen kann. Aber wenn die Formalitäten mit der technischen Gestaltung des Unterrichts gelöst sind, entstehen die nächsten, rein methodischen Fragen und zwar betreffs der didaktischen Unterrichtsgestaltung im digitalen Raum. Und das ist schon die Aufgabe der Lehrkraft, jene Methoden aus dem ganzen methodischen Arsenal zu nutzen, die den Lernern helfen, mit dem schnellen Internet und sicheren Endgeräten die Fremdsprachenkenntnisse am besten zu erwerben.

Zweifellos müssen die Lehrkräfte (auch angehende) bei den Transformationen im Bildungswesen unterstützt werden. Was die Fremdsprachenlehrer anbetrifft, die schon in den Schulen unterrichten, so haben bereits viele Fortbildungsinstitute genug Angebote, die dabei helfen, sich mit den Besonderheiten des Onlineunterrichts vertraut zu machen. So bietet zum Beispiel das Goethe-Institut, der Spitzenreiter an den Fortbildungsangeboten für die Deutschlehrer weltweit, die Online-Fortbildung

«Digital unterrichten an Schulen» [1], während der die Lehrkräfte didaktisch sinnvollen und effektiven Einsatz von Lernplattformen, Konferenz-Software sowie interaktiven Tools lernen. Die Fortbildung besteht aus den 4 Modulen: «Mit Konferenztools unterrichten» (in diesem Modul steht das synchrone Unterrichten im Vordergrund), «Mit Lernplattformen unterrichten» (In diesem Modul steht das asynchrone Unterrichten im Vordergrund), «Mit Tools und Apps unterrichten» (In diesem Modul steht der Unterricht mit freizugänglichen Tools und Apps zur Förderung kollaborativen und interaktionsorientierten Arbeitens bei den Schüler*innen im Vordergrund) und «Präsenz- und Online-Unterricht kombinieren» (Dieses Modul eignet sich für jene besonders, die zukünftig im Blendend-Learning-Format unterrichten werden, und widmet sich der Verknüpfung von Präsenz- und Online-Unterricht). Eine perfekte Möglichkeit, die neuesten Methoden der Fernbildung auszuprobieren.

Im universitären Bereich der Ukraine sind ähnliche Kurse eher eine Ausnahme als die Norm. Es gibt gewiss mindestens einen Kurs, der «Methodik des Fremdsprachenunterrichts» heißt, in dem die allgemeine Basis des Fremdsprachenunterrichts erlernt wird, was aber heute nicht völlig genug ist. An einigen Universitäten wird als Wahlfach auch ein Kurs angeboten, in dem es um innovative Methoden des Fremdsprachenunterrichts geht. Das ist aber kein Kurs, wo die Studierenden über den ferngesteuerten Fremdsprachenunterricht lernen. Die pädagogischen Fremdsprachenstudiengänge müssten auf die zunehmenden Digitalisierungsprozesse angepasst werden und nicht nur Fremdsprachenkompetenz, interkulturelle Kompetenz, Medienkompetenz der Studenten erweitern, sondern auch ihre mediendidaktische Kompetenz entwickeln.

Nach solchem Kurs müsste der Studierende klare Antworten auf solche Fragen bekommen:

Wie kann man eine einwandfrei funktionierende Plattform finden?

Wie kann man die gewählte Lernplattform einfach bedienen?

Wie kann die Lehrperson den Datenschutz im Unterricht gewährleisten?

Wie kann man die Lernszenarien im digitalen Lehrraum am besten erarbeiten?

Wie kann man die Unterrichtsphasen Einstieg, Erarbeitung und Sicherung leicht steuern?

Wie kann man die klaren digitalen Tools wählen?

Wie kann man eigene Werkzeugkisten und Toolsammlungen schaffen?

und anderes mehr, was heute schon an der Universität erlernt werden muss.

Die innovativen Lernerfahrungen in der digital unterstützten Bildung verschaffen viele Möglichkeiten, darunter stärkere Lernerzentrierung, einfachere Sprachproduktion, intensivere Aktivierung der Schüler, klare Differenzierung des

Lernmaterials, mehrere (meist nicht subjektive, durch das System gesteuerte) Kontrollmöglichkeiten, Anpassung von Lehr- und Lernmedien an spezifische Förderbedarfe usw.

Eigentlich bietet die Fernbildung vieles an, was die Lehrkräfte im Präsenzunterricht nicht haben. Auch die Schüler, die keine Möglichkeit haben, im Online-Unterricht dabei zu sein, bekommen die Chance, asynchron die Aufgaben zu erledigen, was in einigen Situationen das Einzige ist. Es geht aber nicht, wenn die Lehrkraft alles für das Online-Lernen nicht vorbereitet hat. Die Fertigkeiten, mit derer Hilfe das geschafft werden kann, müssen während des Studiums im pädagogischen Lehrgang gebildet werden.

Literatur

1. Goethe-Institut. Online-Fortbildung «Digital unterrichten an Schulen». <https://www.goethe.de/de/spr/unt/for/kur/med/dus.html> (abgerufen am 13.11.2022)

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.13>

УДК 37.01:004

*Компанець Е. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ОСВІТА У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ

Останні події у світі, пов'язані з епідемією Covid-19 та військовими діями в Україні, спонукали середню школу і вищі навчальні заклади перейти в інформаційно-цифровий простір.

Людство не вперше стикається з епідеміями і війнами на своєму шляху, однак, в усі попередні епохи це призводило до повного або часткового припинення освітньої діяльності. Але, під час війн, все ж можна навчатися, нехай, у гірших умовах. Але, епідемії в цьому не давали жодних шансів. Висока вірогідність зараження і карантинні заходи повністю припиняли освітній процес до повного зникнення небезпеки.

21 століття вперше подарувало людству, і Україні, як його одній з розвинених в сфері інформатики країни, можливість навчання і викладання в зовсім іншому середовищі – цифровому форматі. Така можливість з'явилася не на порожньому місці. До цього часу в країні склалася розвинута мережа як

дротового інтернету, так і мобільного швидкісного інтернету 3G/4G і, навіть, місцями, ще більш швидкого 5G інтернету.

Які переваги давало використання цих цифрових технологій? По-перше, це давало можливість передавати відеозображення з відеокамер і звук на будь які відстані. По-друге, були вже створені програмні засоби, такі як Google meet, Zoom та інші, які давали змогу поєднувати кількох і багатьох користувачів в одну відеоконференцію і створювати ілюзію одночасної присутності всіх відвідувачів в одному місці. По-третє, ця можливість запобігала необхідності фізично бути в одному приміщенні і абоненти могли бути у різних містах, областях і, навіть, країнах. По-четверте, сервіси давали змогу поєднувати не тільки користувачів, а, також, можливість демонструвати навчальні матеріали у вигляді презентацій, відео, текстових документів; проводити запис заняття, що раніше було можливим тільки в спеціально обладнаних аудиторіях і класах. Тому, ці можливості відкрили для освіти і її здобувачів зовсім нові способи отримання знань в дистанційному форматі.

Для України, цей досвід став неоціненним і дозволив і учням у школі, і студентам у вищих навчальних закладах, продовжувати здобувати освіту у самих, здавалося, несприятливих умовах епідемії і війни. Навчання у цифровому просторі в освіті стало чудовою можливістю змінити сам формат навчання.

Зміна формату навчання спонукала, також, і перехід з «паперових» технологій в цифрові у всіх ланках освітньої сфери. Які приклади можна навести для навчання студентів в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова?

Є загальний сайт університету. Кожен факультет має свій сайт і кожна кафедра має свою сторінку на цьому сайті. Наприклад, факультет природничо-географічної освіти та екології на своєму сайті має інформаційну частину, куди входить стрічка новин, відомості про факультет і кафедри, відомості для абітурієнтів до вступу, відомості для студентів, що відображають всі основні сфери їх навчання і життя, відомості для науковців. На сайті відображений розклад занять усіх груп, визначено час проведення і номери аудиторій. У випадку проведення занять онлайн, на сайті університету є електронний журнал, де представлено електронний розклад для кожного викладача і кожної групи студентів. Викладач виставляє посилання на пару для студентів. Студенти приєднуються, в зазначений час на пару за допомогою своїх електронних пристроїв (комп'ютерів, планшетів, мобільних телефонів) і заняття проводиться в онлайн форматі.

Додатково, кожна дисципліна розробляється і розміщується в іншій цифровій системі – на платформі moodle. Студент реєструється на своєму курсі і отримує допуск до електронного ресурсу лекцій, практичних, літератури, тестів по предмету. Студент має можливість готуватися до заняття, а, також, розміщувати виконані роботи для перевірки в самій системі і бачити результати цієї перевірки викладачем.

Електронний журнал дозволяє студенту слідкувати за поточною успішністю протягом семестру і навчального року. Викладач, протягом навчального року, виставляє бали кожному студенту. В кінці навчального року, методист деканату, на основі цих даних роздруковує відомість, де викладач підтверджує виставлені студентам бали власним підписом.

Екзамени, також, проходять у цифровому форматі на одній з відеоплатформ. Контроль виконується викладачем у прямому відеорежимі. Якщо, використовується тестовий контроль, то він проводиться на платформі moodle у визначений час.

Отож, тенденції освітньої теорії і практики в Україні продовжують все більше займати інформаційно-цифровий простір і мають тенденцію до постійного вдосконалення. Це, безперечно, має свої позитивні сторони і можливості. Одним з мінусів цієї системи є втрачання безпосереднього «живого» контакту між викладачем (вчителем) і студентом (учнем), між самими студентами у групі, які контактують віртуально. Тому, ця система потребує подальшого вдосконалення.

Використана література:

1. Цифрова трансформація освіти: прийнято Закон про функціонування інтегрованої інформаційної системи АІКОМ // <https://mon.gov.ua/ua/news/cifrova-transformaciya-osviti-v-umovah-vijni-antikrizovi-rishennya-mozhливosti-planі>
2. Цифрові інструменти Google для освіти в Україні // <https://mon.gov.ua/ua/news/10-listopada-onlajn-konferenciya-cifrovi-instrumenti-google-dlya-osviti-v-ukrayini>

Kovtun, Volodymyr
Kyjiwer Nationale Vadym-Hetman-Wirtschaftsuniversität

**PSYCHOLOGISCH-PÄDAGOGISCHE ASPEKTE DER BEWERTUNG
BEI FORMUNG DER FREMDSPRACHENKOMPETENZ MITTELS
DIGITALER INTERAKTIVER LEHRWERKE IM ONLINE-UNTERRICHT**

(статтю подано мовою оригіналу)

Auf die Frage einer Lehrerin, gerichtet an einen Schüler, wo die Hausaufgabe des Gefragten ist, bekommt sie dessen Antwort, dass sein Heft zu Hause vergessen liegt. Dies ist ein krasses Beispiel für überlegte Detailverzerrung, weil das vermeintlich vergessene Heft keine Hausaufgabe beinhaltet hat. *(Diese einmalige Antwort gehört dem Autor dieser Thesen als Schüler der sechsten Klasse).*

Wenn man die Problematik des Online-Unterrichts behandelt, soll man keinesfalls außer Acht lassen, warum man den Online-Unterricht erteilt bzw. warum man im Online-Modus studiert und was die Lehrkräfte bzw. Studierenden damit bezwecken. *(Eigentlich soll der Online-Unterricht den aus unterschiedlichen Gründen entfallenen Präsenz-Unterricht für dessen beide Aktanten möglichst adäquat ersetzen).*

Gut beschlagene Lehrkräfte können einen dem Präsenz-Unterricht beinahe äquivalenten Online-Unterricht erteilen; dieser Gedanke bezieht sich auch beispielhaft auf den Fremdsprachenunterricht Deutsch. Daraus folgt, dass der/die Studierende diesen einem Präsenz-Unterricht äquivalenten Online-Unterricht erteilt bekommen, d.h., daran teilnehmen, kann. Der Autor vertritt die Meinung, dass der Kern jeden DAF-Unterrichts die Bewertung der erzielten Lehr- bzw. Lernleistungen ausmacht. Die Bewertung des Geleisteten spielt dabei eine wegweisende Rolle sowie für die Lehrkraft als auch für den/die Studierenden.

Ein durchgängiges Streben an Durchsetzung einer objektiven Bewertung soll das allgemeine Ausbildungssystem bzw. -institutionen vereinen, andernfalls fällt es Einem sehr schwierig, ein objektives Bewertungsherangehen im Duo Lehrer-Student/en in einer separaten Gruppe durchzusetzen.

Bei der hier gemeinten Bewertung im Unterricht werden unten zwei gegenseitig einwirkende Bewertungsvektoren unterschieden:

der Lehrer bewertet 1) seine eigene Lehreffizienz, 2) die Lernleistungen jedes einzelnen Studenten und 3) die Lernleistungen der Studentengruppe;

der/die Studierende bewertet 1) die Lehreffizienz der Lehrkraft, 2) seine eigenen Lernleistungen, 3) und, zum Vergleich, die Lernleistungen von einzelnen Kommilitonen bzw. der Studentengruppe insgesamt.

Dass solche abgezielte Bewertung einer Objektivität seitens des Prüfers bedarf, wird rein wissenschaftlich von allen anerkannt, aber wird sie immer ausgeübt?

Eben im Online-Unterricht erscheint die Durchsetzung der Objektivität bei der Bewertung eminent wichtig und gleichzeitig sehr schwierig.

Die Prämisse einer objektiven Bewertung sieht der Autor dieser Thesen in der Gewährung der Selbständigkeit der Ausführung der zu bewertenden Aufgabe durch den betroffenen Studenten. Bei bezweifelnder Selbständigkeit der Ausführung der zu prüfenden Aufgabe fällt deren objektive Bewertung vollkommen aus. Nur bei einer Präsenz-Kontrolle kann und darf eine dazu ermächtigte Lehrkraft eine ausreichende Selbständigkeit des Studierenden während Ausübung der Kontrollaufgaben gewähren und beglaubigen.

Geraten die Lehrer und die Studierenden in eine Sackgasse, wenn es, unter objektiven Gegebenheiten, kaum möglich ist, einen Präsenz-Unterricht zwecks Bewertung zu erteilen? Steht irgendwelche behelfsmäßig akzeptable objektive Bewertungsoption bei aufgezwungenem Online-Deutschunterricht in Aussicht?

Einige praktischen Erfahrungen des Autors werden hier unter Berücksichtigung der psychologisch-pädagogischen Aspekte ***zwecks Bestätigung des Vorhandenseins einiger gewiss optimistischen Aussichten*** dargelegt.

Psychologisch-pädagogische Aspekte treten bei allerlei Zusammenarbeit von Menschen beinahe immer und gleich in den Vordergrund. In allen Formen der Zusammenarbeit erleben alle Akteure eines Gemeinwesens gegenseitig gestaltende Einwirkung aller auf alle unmittelbar bzw. vermittelt.

Globales Zusammenwirken von Staaten und Völkern, darunter auch nicht in letzter Linie wissenschaftliche Zusammenarbeit, bedarf mehrsprachiger Kommunikation, wobei ausreichend entwickelte wissenschaftliche Redlichkeit unentbehrlich erscheint.

Die Absolventen der ukrainischen vollen allgemeinen Mittelschule können als Studierende einen Fremdsprachenunterricht an allen ukrainischen Hochschulen und Universitäten als Pflicht- oder Wahlpflichtfach erlernen bzw. studieren.

Deswegen kommen, der Ansicht des Autors nach, in erster Linie nicht philologische, sondern naturwissenschaftliche etc. Fakultäten als Zielgruppe für Formung von o. e. grundsetzenden fremdsprachlichen Kompetenzen in den Vordergrund. Eben deren künftige wirtschaftliche Tätigkeiten sowie angewandte wissenschaftliche Forschungen gewähren Grundsätze für die Existenz unserer Nation,

deshalb gewinnt eine entwickelte fremdsprachliche wissenschaftliche Redlichkeit in genannten Bereichen an Wichtigkeit.

Ein Fremdsprachenunterricht ist eine der Erscheinungsformen von o. g. gegenseitig gestaltender Einwirkung von betroffenen Personen, wobei auch altersbezogene psychologische Eigenschaften der Lernenden bzw. Studierenden eine ausschlaggebende Bedeutung erhalten.

Des Weiteren befassen wir uns mit psychologisch-pädagogischen Aspekten der Formung von Fremdsprachenkompetenzen zwecks Formung wissenschaftlicher Redlichkeit bei Studierenden, also Jugendlichen in Altersgruppe 17 – 22+ Jahre.

Bevor sie ihr Hochschulstudium angetreten haben, haben die ukrainischen Studierenden ihre ziemlich tiefgreifenden psychologischen Einstellungen in Bezug aufs Lernen bzw. Lehren bereits bezogen. Dabei meint der Autor die Lernpraktiken der Studierenden, welche sie sich unter vollkommen spezifischen Lern- bzw. Lehrumständen insbesondere in der Ukraine in letzten Jahren eingeprägt haben.

Seit Frühjahr 2020 haben die damals künftigen Studierenden deren obere Schulklassen wegen der weltweiten Bekämpfung von COVID-19 vorwiegend im Online-Modus absolviert. Das gleiche haben zu dieser Zeit auch die Studierenden an ukrainischen Unis erlebt.

Aber am 24. Februar 2022 entfesselt Russland eine weitere, viel schrecklichere Etappe seines grausamen großangelegten aggressiven Krieges gegen die Ukraine. Seit dem 24. Februar zwingen russischer Artillerie- und Raketenbeschuss, russische Flugzeugangriffe und russische Invasion im ukrainischen Staatsgebiet ukrainische Lernende, Studierende sowie deren Lehrkräfte unter fortlaufenden Lebensgefahren öfters von Luftschutzräumen aus den Online-Unterricht zu erleben und zu erteilen. Mehrere ukrainische Schulen und Hochschulen landesweit sind von russen entweder dem Boden gleich oder funktionsunfähig gemacht worden.

Das trotzdem andauernde Funktionieren des ukrainischen Ausbildungssystems ist ein kraftgemäßer Beitrag der ukrainischen Lernenden, Studierenden und deren Lehrkräfte zum mutigen Widerstand unserer Heimat gegen die russische Aggression.

Aus oben kurz Geschildertem folgt die immens gestiegene Bedeutung des effizient organisierten Online-Unterrichts und zwar des Fremdsprachenunterrichts im Online-Modus, wobei eine effiziente Bewertung der Leistungen ausschlaggebende Rolle hat.

Von zwei oben erwähnten Bewertungsvektoren (seitens des Lehrers und seitens des Studierenden) ausgehend soll der Lehrer sicher sein, dass er den Studierenden ausreichende Lehrwerke und Materialien zur Anwendung angeboten hat, sowie dass die praktische Gestaltung der Arbeit (einschließlich Bewertung) sowohl in jeder

einzelnen Unterrichtseinheit als auch in seinem Online-Unterricht insgesamt ausreichend ist.

Der Studierende bewertet seinerseits, ob die Anforderungen der Lehrkraft mittels ausreichender Lehrwerke und der Gestaltung der laufenden Arbeit im Unterricht und außerhalb des Unterrichts untermauert worden sind und ob sie ihn (den Studierenden) zur Selbständigkeit bei seiner Lernarbeit motivieren.

Die Studierenden empfinden sich bereits als ziemlich bewährte Persönlichkeiten, woraus folgt, dass sie sich auch im Lernprozess mit ihren früher erworbenen Lernpraktiken aktiv durchsetzen möchten. Großes Glück erleben die Lehrkräfte im Online-Unterricht, falls der/die Studierende sich vorher an die Selbständigkeit bei der Arbeit gewöhnt hat.

Die digitalen interaktiven Lehrwerke für Deutsch (UrR, 1-4) ermöglichen den Studierenden deren überlegte Arbeit bzw. Selbstbewertung auf allen Etappen des Online-Unterrichts. Im Unterschied zu multiple choice wird dem Lernenden eine komplette lebensnahe Aussage ermöglicht. Bei Erfüllung von einem Aufgabepunkt wird der Lernende zu komplexer durchdachter Sprachtätigkeit motiviert. Es geschieht quasi ein schriftlich laufendes Gespräch mit dem digitalen Lehrwerk als Kommunikationspartner. Ist z. B. eine Frage gelenkt zu beantworten, da hat der /die Lernende alle diesbezüglichen Transformationen zu unternehmen, um eine gelenkte Antwort zu erteilen. Geht es beispielhaft um die Anwendung eines Substantivs, da soll man die kontextuell erforderliche Bestimmtheit/Unbestimmtheit (besonders wichtig bei Gestaltung von erweiterten Aussagen/Texten/), Singular oder Plural, kontextbezogene Kasusform des Substantivs bzw. Adjektivs selbständig bestimmen. Da soll man auch Prädikate zeitlich und personenbezogen richtig anwenden sowie erforderliche Wortfolge etc. berücksichtigen. Multiple choice gestattet dies nie.

Wie wir sehen, der Lernende wird zum reflektierten Schreiben (lies: Sprechen) motiviert.

Den eventuellen psychologisch-pädagogischen Ansprüchen wird in den digitalen interaktiven Lehrwerken stattgegeben. Der Lehrer gibt «nach Hause» eine Aufgabe, welche ihm durch die Vorarbeit im besuchten Online-Unterricht ermöglicht wurde. Er steht vor der «Hausarbeit», welche mittels Erklärungen im Online-Unterricht vorbereitet worden ist. Eventuelle Lakunen in seiner Grammatik bzw. Lexik kann der Lernende immer (ohne jegliche Störung seiner laufenden Arbeit an der «Hausaufgabe») im Lehrwerk nachschlagen. In größter Not dient der konsultative Teil zu jeder Übung als Aushilfe.

Auf solche Weise zur selbständigen Online-Arbeit gewappnet, fühlt sich der Lernende nolens volens zur Selbstbewertung der erworbenen und eintrainierten Sprachfertigkeiten motiviert. Ein wiederholter Zugriff auf die gleiche grammatische

Tabelle etc. gilt als ein «red signal» für einen kritischen Studenten. Dabei wird von ihm auch die Leistung des Lehrers objektiv bewertet, und zwar positiv.

Unter jetzigen ukrainischen Umständen, und zwar wegen der großangelegten Aggression russlands in der Ukraine, fallen auch öfters die Stromversorgung und Mobilfunkverbindung (einschließlich Internet) infolge des Raketenbeschusses in mehreren Teilen des Landes (in der Hauptstadt auch) aus.

Weil die o. g. digitalen interaktiven Lehrwerke (UrR 1-4) auf PCs der Studierenden *autonom* laufen, ist die erforderliche interaktive Arbeit nur durch die Akkus-Aufladung möglich.

Bei den oft vorkommenden Luftalarmen können die Studierenden auf ihre iPhones sowie iPads greifen. Auch in solchen Notfällen ist die Bearbeitung aller Übungen und Zugriff auf Grammatik sowie Wortschatz möglich, wobei, leider, die interaktive Überprüfung ausfällt. Die Studierenden können die Übungen ins Heft schreiben und sie nachholend nach dem Luftalarm bzw. bei laufender Stromversorgung mittels des Lehrwerks auf ihren PC überprüfen.

Mit Anwendung von kurz beschriebenen digitalen interaktiven Lehrwerken im Online-Gruppenunterricht und bei der autonomen Online-Arbeit der Lernenden sieht sich der Lehrer/der Autor/ berechtigt, die laufende Selbstbewertung des Studenten als ausreichend vorbereitet zu betrachten.

Die Studierenden benötigen aber auch eine abschließende, z. B. eine Semesterbewertung. Wie wird sie gestaltet?

Der Autor vertritt längst die Meinung, dass eventuelle Komponenten einer abschließenden Bewertung möglichst objektiv sein sollen und grundsätzlich nur in Präsenz-Kontrolle gewährt werden können. Gibt es einen begründeten Zweifel an Selbständigkeit bei der Ausführung der (zugeschickten) Aufgabe, soll dieses Ergebnis /Note/ unter keinen Umständen zum Bestandteil einer Abschlussnote werden. Das gleiche soll für den Online-Unterricht gelten. Unter unseren jetzigen Umständen steht die Präsenz-Kontrolle kaum in Aussicht. Was praktiziert der Autor?

In Berücksichtigung der psychologischen Aspekte (die tüchtigen Studenten erhoffen Gerechtigkeit bei der Bewertung */eine eventuelle positive Bewertung einer z.B. abgeschriebener «Arbeit» eines Schlitzohrs demotiviert sie und zieht die betroffene Lehrkraft ins Misskredit/*, gleichzeitig möchten sie doch ahnen, in welchem Himmel sie sind, d. h., auf welche Schlussnote sie zusteuern) unterscheidet der Autor orientierende und abschließende Kontrolle.

Mit seiner orientierenden Kontrolle werden die Studierenden vom Lehrer sowohl technologisch als auch notenbezogen für die abschließende Kontrolle vorbereitet. Vorwiegend werden dabei unterschiedliche Arten gelenkten mündlichen bzw. schriftlichen Ausdrucks praktiziert, worauf sie mittels komplexer

Trainingsübungen der Lehrwerke im Voraus vertraut gemacht werden. Die Studierenden, welche im Gruppen-Online-Unterricht und «zu Hause» systematisch arbeiten, sehen sich auf solche Art bewertende Sprachübungen vorbereitet. Großer Wert wird darauf gelegt, dass sich die Studierenden einprägen, dass der Lehrer in erster Linie das selbständige Erreichen der Kommunikationsziele bewertet. Grammatisch-lexikalische Korrektheit der Aussage (abhängig von der Lernetappe) wird ausschließlich im Hinblick aufs Erreichen oder Störung des Kommunikationsziels berücksichtigt.

«Das Kommunikationsziel haben Sie sehr gut/ gut/ ausreichend/ mangelhaft/ nicht/ erreicht. Dies wurde durch folgende Mängel (M₁, M₂, M₃ etc.) beeinflusst. In der abschließenden Präsenz-Kontrolle würden Sie für solche Art Antwort mit sehr gut/ gut/ ausreichend/ mangelhaft/ nicht ausreichend/ bewertet. Würden Sie die Mängel (M₁, M₂, etc.) beheben, würde die Note besser sein,» – so orientiert der Lehrer seine Studenten nach deren orientierenden Antwort. Der zusätzliche Nutzen daran ist, dass auch die anderen Studierenden solche orientierende Bewertung aktiv miterleben können, wodurch sie sich selbst orientieren lassen.

Bereits während solcher orientierenden Bewertungen verschafft sich der Lehrer einen ziemlich wahrheitsgetreuen Einblick ins Lernverfahren sowie -leistungen des/der Studierenden. Die regelmäßig tüchtig arbeitenden Studierenden steigen dabei auf wirkliche Selbständigkeit beim Lernen um und sind imstande, auch für sie selbst interessante, *selbständige* Aussagen, darunter auch schriftliche, zu gestalten.

Und doch, *um im Online-Modus kein Schlupfloch den nicht tugendhaften Studenten zu gewähren, gestaltet der Autor die abschließende Bewertung z.B. am Ende des Semesters in mündlicher Form als gelenkte kommunikative Aufgaben.*

Bei solchem Herangehen an die laufende bzw. abschließende Bewertung im Online-Unterricht werden vom Lehrer ein ernstzunehmender Zeit- und Kräfteaufwand sowie erhöhte Verantwortlichkeit erforderlich. Aber auf die Weise ermöglicht der Lehrer seine maximale Objektivität bei der Bewertung der Fremdsprachenkompetenz seiner Studenten unter Bedingungen des Online-Unterrichts, was für ihn und seine Studenten, sowie fürs sämtliche Lehr- und Lernverfahren ausschlaggebend und motivierend ist.

Literatur

1. Ковтун В. С. Практика застосування інтерактивних комп'ютерних програм як засобу навчання та контролю при викладанні німецької фахової мови економіки студентам КНЕУ. *Індивідуалізація навчального процесу як провідна складова модернізації вищої економічної освіти*. Збірник матеріалів науково-методичної конференції 31 січня – 2 лютого 2006 року у двох томах / А. М. Колот та інші (ред. колегія), том 1). К. : КНЕУ, 2006. С. 163–165. <http://193.110.163.202/bitstream/handle/2010/14579/163-165.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

2. Ковтун В. С. Структура та зміст інтерактивного практикуму з німецької фахової мови економіки. *Теоретичні та практичні підходи до впровадження нового покоління освітньо-професійних програм і навчальних планів підготовки фахівців: шляхи розвитку* : збірник матеріалів науково-методичної конференції 6-8 лютого 2007 року. / А. М. Колот та інші (ред. колегія), Частина друга. К. : КНЕУ 2007. С. 782-788. <http://193.110.163.202/bitstream/handle/2010/12735/782-788.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Ковтун В. С. Контроль знань з фахової німецької мови економіки засобами інтерактивної комп'ютерної програми. *Досвід організації та активізації навчального процесу на основі впровадження інноваційних технологій* : зб. матеріалів наук.-метод. конф. 5-8 лютого 2008 року. У 2-х томах / А. М. Колот та інші (ред. колегія). Т. 1. К. : КНЕУ, 2008. С. 353-358. <http://193.110.163.202/bitstream/handle/2010/11692/353-358.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
4. Ковтун В. С. Anwendung von interaktiver Lernsoftware im Deutschunterricht im Fachbereich Deutsch für Wirtschaftsstudenten. *Німецько-українські міжмовні стосунки (міжкультурна комунікація і лінгводидактика)* : матеріали доповідей та виступів Третьої Міжнародної наукової конференції германістів (12-13 жовтня 2007 року) / відп. Редактор Кияк Т.Р. К. : Вид. центр КНЛУ, 2009. 91 с. С. 78-83.
5. Ковтун В. С. Забезпечення відкритості, прозорості та об'єктивності оцінювання якості навчальної роботи студентів з німецької мови за допомогою інтерактивних комп'ютерних контрольних модулів. *Забезпечення відкритості, прозорості та об'єктивності оцінювання якості навчальної роботи студентів: досвід, проблеми, перспективи розвитку* : зб. матеріалів наук.-метод. конф. 2 лютого 2010 р. : у 2 т. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол. : А. М. Колот, С. В. Степаненко, Т. В. Гуть. К. : КНЕУ, 2010. Т. 1. С. 265–268. <http://193.110.163.202/bitstream/handle/2010/10438/265-268.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
6. Ковтун В. С. Дидактична інтерпретація результатів проміжного та підсумкового контролю, здійсненого за допомогою інтерактивних комп'ютерних модулів з німецької мови. *Наукова складова навчального процесу та інноваційні технології його розвитку* : зб. матеріалів наук.-метод. конф. 12 квіт. 2011 р. : у 2 т. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол. : А. М. Колот, С. В. Степаненко, Т. В. Гуть. К. : КНЕУ, 2011. Т. 1. С. 290–293. <http://193.110.163.202/bitstream/handle/2010/9878/290-293.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Ковтун В. С. Принципи мовленнєвої економії як фактор організації навчання студентів іноземної (німецької) мови на початковому та просунутому етапах. *Від викладання дисциплін – до освоєння наук: трансформація змісту, технологій освітньої діяльності та розвиток педагогічної майстерності* : зб. матеріалів наук.-метод. конф., 31 січ. 2013 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [редкол. : А. М. Колот, О. І. Олексюк, Т. В. Гуть]. К. : КНЕУ, 2013. С. 239–240. <http://193.110.163.202/bitstream/handle/2010/7695/239-240.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Ковтун В. С. Потреби студента дистанційної форми навчання при вивченні іноземної мови та їх задоволення засобами навчального посібника – комп'ютерної навчальної програми «Німецька мова економіки для дистанційного навчання». *Творчий потенціал мовних кафедр в інноваційному розвитку дослідницького університету* : збірник матеріалів міжкафедральної науково-методичної конференції, 18 лютого 2014 р. К. : КНЕУ, 2014. 146 с. (Препринт/ ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»; № 5). С. 18-22. <http://193.110.163.202/bitstream/handle/2010/11024/18-22.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
9. Ковтун В. С. Забезпечення актуальності навчальних ресурсів інтерактивних комп'ютерних навчальних програм для аудиторного та дистанційного вивчення німецької мови. *Лінгвокультурний дискурс у парадигмі професійної освіти* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 5 берез. 2015 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т імені Вадима Гетьмана» ; редкол. :

- I. А. Колеснікова (голова) [та ін.]. К.: КНЕУ, 2015. С. 555–564. <http://193.110.163.202/bitstream/handle/2010/8418/555-564.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
10. Ковтун В. С. Студентоцентроване навчання засобами авторських навчальних інтерактивних практикумів з німецької мови економіки. *Студентоцентризм в системі забезпечення якості освіти в економічному університеті* [Електронний ресурс] : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнар. участю (Київ, 2-3 березня 2016 р.). К.: КНЕУ, 2016. С. 198-199. <http://193.110.163.202/bitstream/handle/2010/17859/198-199.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
 11. Ковтун В. С. Erfahrungen aus dem IT-gestuetzten Deutschunterricht: programmatisch-organisatorisches und didaktisches Herangehen. *Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень європейської дидактики вищої школи* : матеріали Міжнародної науково-методичної конференції 30-31 жовтня 2017 р. / укл. С.М. Іваненко, О.В.Холоденко, К.М.Павицька, О. Г. Смольнікова. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2017. 515 с. С. 264-268.
 12. Ковтун В. С. Інтерактивні практикуми як інструмент уподібнення навчальної діяльності процесу «репродукція – рецепція» протягом реальної комунікації. *Роль іноземних мов у соціокультурному становленні особистості* : збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, О.В. Ковтун. К.: НАУ, 2018. 235 с. С. 123-130.
 13. Ковтун В. С. Навчання німецької мови економіки засобами інтерактивних комп'ютерних практикумів як приклад реалізації впливу інформаційно-комунікативних технологій на трансформації культурного, зокрема освітнього, простору в інформаційному суспільстві. *Вплив високих технологій на розвиток культури в інформаційному суспільстві* (філософські читання, присвячені 85-річчю Національного авіаційного університету та 15-річчю Навчально-наукового гуманітарного інституту) [Текст] : зб. наук. пр. (Київ, 27 берез. 2018 р.) / за заг. ред. Л. Г. Дротянко. Київ : НАУ, 2018. 92 с. С. 15-17.
 14. Ковтун В. С. Комунікативно орієнтоване навчання діалогічної німецької мови як іноземної за допомогою інтерактивних комп'ютерних практикумів автора. *Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. 25 квітня 2019 р. Київ.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, вид-во «Політехніка». 2019. 166 с. С. 140-142.
 15. Ковтун В. С. Effizienzsteigerung von Lehr- und Lernleistungen im Fremdsprachenunterricht Deutsch mithilfe computergestützter interaktiver Praktiken (anhand praktischer Erfahrungen des Autors) // *Germanistik in der Ukraine/ Germanistik in der Ukraine. Jahresheft 13'2018.* – К.: Verlagszentrum der KNLU, 2018 (2019). 127 с. Стор. 110–119. https://drive.google.com/file/d/1UnidqaZy2tr3mmXYtCXGR_rIKaHqUMG1/view
 16. Ковтун В. С. Підготовка поточного, проміжного та підсумкового оцінювання інструментами дистанційного навчання іноземної (німецької) мови. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів* [Електронний ресурс] : зб. матеріалів VI міжнар. наук. конф., м. Київ (02–10 квітня 2020 р.). К.: КНЕУ, 2020. 351 с. // Стор.174-178 https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/33620/smkmosu_20.pdf?sequence=1&isAllowed=y
 17. Ковтун В. С. Підготовка студентів-початківців економічних спеціальностей до усного мовлення німецькою мовою засобами авторських інтерактивних практикумів в умовах сучасного дистанційного навчання. *Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень сучасної науки* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 07 листопада 2020 року / укл. О. О. Яременко-Гасюк, О.В. Холоденко, Т.А. Ляшко. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 179 с. С. 58-61.
 18. Ковтун В. С. Деякі аспекти імплементації результатів контролю в розвиток навичок мовлення німецькою мовою за допомогою комп'ютерних інтерактивних практикумів автора. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів* [Електронний ресурс]: зб. матеріалів Міжнар. наук. конф., м. Київ (20–21 квітня

- 2021 р.). К. : КНЕУ, 2021. 331 с. стор.43 – 51. https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/36386/smkmosu_21.pdf?sequence=1&isAllowed=y
19. Ковтун В. С. Moderne Lehrwerke im DAF-Unterricht als Entwicklungsoption für wissenschaftliches Arbeiten und Schreiben. *Наукові дослідження і наукове писемне мовлення в Україні та Німеччині. Wissenschaftliches Arbeiten und Schreiben in der Ukraine und in Deutschland* : матеріали Міжнародної наукової онлайн-конференції 26-27 листопада 2021 року / укл. С. М. Іваненко, А. Ланге, Т.А. Ляшенко, О.В. Холоденко, О. О. Яременко-Гасюк. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 188 с. Стор. 94-102 http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35550/Materialy_mizhnarodnoi_naukovoi_onlain-konferentsii.pdf?sequence=1&isAllowed=y
 20. Ковтун В. С. Викладач іноземних мов як формувач світоглядної та ціннісної орієнтації студентів у сучасному соціокультурному просторі. *Роль іноземних мов у соціокультурному становленні особистості (в умовах війни): V Міжнародний круглий стіл з актуальних питань методики викладання іноземних мов, філології, культурології, педагогіки вищої школи, специфіки становлення іншомовної особистості в умовах війни.* 12-13 квітня 2022 р. К-ра іноземної філології Національного авіаційного університету. Збірник наукових праць / за заг. ред. О.В. Ковтун. – К.: НАУ, 2022. – 150 с. С. 64-71.
 21. Ковтун В. С. Навчання спонтанному письмовому та усному мовленню іноземною (німецькою) мовою в умовах дистанційного навчання. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів* [Електронний ресурс]: зб. матеріалів Міжнар. наук. конф., м. Київ (20–21 квітня 2021 р.). К. : КНЕУ, 2022. 278 с. С. 162-167. https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37947/smkmosu_22.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Urheberrechte:

1. Ковтун В. С. Комп'ютерна програма «Німецька мова для економістів. Інтерактивний практикум. Початковий курс». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір № 20883 від 12.06.2007 р. Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України. (Німецька мова для економістів. Початковий курс – Ковтун – IEF201. **Вхід у систему Moodle виключно з особистого кабінету на сайті КНЕУ** <https://kneu.edu.ua>)
2. Ковтун В. С. Комп'ютерна програма «Німецька мова для економістів. Інтерактивний практикум. Частина II». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір № 45888 від 03.10.2012р., видане Державною службою інтелектуальної власності України. (Німецька мова для економістів. Поглиблений курс – Ковтун – IEF401. **Вхід у систему Moodle виключно з особистого кабінету на сайті КНЕУ** <https://kneu.edu.ua>)
3. Ковтун В. С. Комп'ютерна програма «Навчальний посібник – комп'ютерна навчальна програма «Німецька мова економіки для дистанційного навчання. Інтерактивний практикум I». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір № 53441 від 31.01.2014 р., видане Державною службою інтелектуальної власності України.
4. Ковтун В. С. Навчальний посібник – комп'ютерна навчальна програма для дистанційного вивчення німецької мови "Німецька мова для майбутніх економістів. Інтерактивний практикум II. Поглиблення повсякденного спілкування підприємця". Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 59260 від 15. 04. 2015 р., видане Державною службою інтелектуальної власності України.

Корбут О. Г.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ДО ПИТАННЯ ПРО ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Соціальний добробут, включений до сталого розвитку, залежить від освіти, а сучасні інформаційні технології сприяють поширенню спільних знань та є рушійною силою для реформ в системі освіти. Якісна освіта – один з фундаментальних компонентів в порядку денному сталого розвитку ООН, спрямованому на забезпечення інклюзивною якісною освітою всіх. Важливим інструментом для досягнення цієї мети є впровадження в навчальний процес цифрових технологій. Цифрові технології змінили парадигму всієї системи освіти, завдали потужного впливу на методи викладання та способи навчання, допомогли подолати кордони, адже тепер студенти можуть жити в одній країні, а навчатися в іншій.

Цифрові технології сьогодні – це не лише джерело знань, це також засіб для полегшення життя студентів, підвищення інтересу до навчання. Студенти можуть використовувати програмне забезпечення для створення презентацій та виконання домашніх завдань. Інтеграція цифрових технологій в освіту надала студентам можливість навчатися більш цікаво, спілкуватися з викладачами та одногрупниками не виходячи з дому. Зворотний зв'язок дуже важливий, викладач – група, викладач – студент, навчання стає більш активним, цікавим, мотивація підвищується.

За допомогою цифрових інструментів викладач може організувати відео конференції, читати лекції, проводити практичні заняття та онлайн опитування, відстежувати відвідування та успіхи кожного студента, використовувати тести як одну зі стратегій активного навчання онлайн, прискорити перевірку письмових робіт студентів та надання відповідей на типові питання з навчальної дисципліни.

Впровадження цифрових технологій в освіту змінило саму стратегію навчання, студенти можуть навчатися швидко, самостійно вивчати великі об'єми навчального матеріалу, використовувати велику кількість різних інформаційних ресурсів. Сучасні технології в освіті допомагають студентам

підготуватися до навчання протягом усього життя, надають доступ до цифрових знань відповідно до їх навчання. Використання цифрового контенту надає кожному студенту можливість не тільки ефективніше навчатися у своєму власному темпі, але також відстежувати свій прогрес. Студенти навчаються ефективно використовувати інформаційні технології, це допомагає їм швидко знаходити необхідну інформацію, сприяє розвитку самоконтролю та самодисципліни, допоможе побудувати успішну професійну кар'єру в майбутньому. Самостійне навчання онлайн знімає обмеження, дозволяє студентам навчатися де завгодно та коли завгодно, в зручній для них час, враховує їх індивідуальні особливості коли вони опрацьовують новий матеріал з навчальної дисципліни або виконують домашні завдання.

Цифрові технології сьогодні поширені в багатьох сферах життя суспільства. Інформаційні технології охопили світ, в системі освіти відбувається багато змін, змінюються способи та методи викладання, що впливає на навчання студентів. Глобалізація освіти призвела до необхідності впровадження в навчальний процес цифрових технологій, які покращили освіту, зробили її більш доступною. До головних переваг цифрових технологій в освіті ми можемо віднести їх зручність та гнучкість, економію часу не тільки викладачів, але також студентів, зменшення використання паперу, друкованих підручників, робочих зошитів, роздаткового матеріалу, відсутність негативного впливу на навколишнє середовище.

Відсутність особистого контакту можна, звичайно, віднести до недоліків навчання онлайн, але водночас онлайн навчання має багато переваг, до яких перш за все ми можемо віднести зручність онлайн навчання – можливість переглядати записи відео конференцій, лекцій, доповідей в зручній для кожного студента час, кількість переглядів не обмежена, перегляд в разі потреби або наявності технічних проблем, таких як відсутність інтернету, може бути зупинений та продовжений в інший час в іншому місці.

Використана література:

1. Digital Technology and Schools of the Future[Electronic resource]. Retrieved from:<https://online.maryville.edu/blog/digital-technology-and-schools-of-the-future/>
2. Digital Technologies in Education 4.0. Does it Enhance the Effectiveness of Learning? A Systematic Literature Review[Electronic resource]. Retrieved from:https://www.researchgate.net/publication/349656472_Digital_Technologies_in_Education_40_Does_it_Enhance_the_Effectiveness_of_Learning_A_Systematic_Literature_Review
3. Digital Technology Shaping Teaching Practices in Higher Education[Electronic resource]. Retrieved from:<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fict.2016.00001/full>
4. Information Technology Enabled Online Learning[Electronic resource]. Retrieved from:<https://studycorgi.com/information-technology-enabled-online-learning/>

5. Smart data and digital technology in education: Learning Analytics, AI and Beyond [Electronic resource]. Retrieved from: <https://www.oecd.org/fr/education/ceri/smart-data-digital-technology-education-learning-analytics-ai.htm>
6. Teach with digital technologies [Electronic resource]. Retrieved from: <https://www.education.vic.gov.au/school/teachers/teachingresources/digital/Pages/teach.aspx>
7. Understanding the role of digital technologies in education: A review [Electronic resource]. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/360810919_Understanding_the_Role_of_Digital_Technologies_in_Education_A_review

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.16>

УДК 81'246.3

*Кравченко Н. Г.
Центр наукових досліджень
та викладання іноземних мов НАН України*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ

Сьогоднішня увиразнюється полікультурним виміром на тлі багатомовного комунікаційного простору. Такі реалії зумовлені процесами глобалізації та міжнаціональними відносинами, детермінованими розвитком різних мов, етнокультурним розмаїттям. Ці явища націлені на підтримку багатомовної площини, для якої характерно взаємопов'язаність багатьох факторів, передусім міжкультурної взаємодії. Як наслідок, констатуємо багатомовність сучасного суспільства в кореляції із духовним і культурним збагаченням. При цьому домінуюча частина суспільства прагне розширення своїх світоглядних, культурних, наукових, професійних здобутків. Тому і виникає бажання досконало володіти іноземними мовами. У результаті перевага надається вмінню ефективно репрезентувати міжнародне спілкування на різних рівнях і в різноманітних сферах.

Такі модернізовані методи дозволяють поглиблювати металінгвістичні, міжкультурні зв'язки. У філологічних студіях актуалізації набувають інноваційні методичні рекомендації. Наразі викладачі іноземних мов ставлять за мету підготувати висококваліфікованого, конкурентоспроможного, інтегрованого у світовий науково-освітній простір фахівця, здатного вирішувати глобальні наукові проблеми; проводити оригінальні дослідження із науковою новизною, теоретичним та практичним значенням; самостійно

здійснювати науково-дослідну, науково-організаційну, педагогічно-організаційну та практичну діяльність. Таким чином, формування висококваліфікованого спеціаліста потребує широкого спекторного комплексного підходу.

У зв'язку з цим за останні роки зросло значення поняття «плюрилінгвізм», що було висунуто Радою Європи в контексті навчання іноземних мов. На відміну від мультилінгвізму, який реалізує заохочення вивчення мов у межах відповідної держави, плюрилінгвізм сигналізує важливість оволодіння культурними складниками на міжнародному рівні. Мультилінгвізм стосується розмаїтості мов, представлених у тому чи іншому географічному регіоні, а плюрилінгвізм – це перелік мов, якими користується певна особа у міжнародному просторі, серед них і такі, що часто визначають як «рідна мова», або «перша мова», та будь-які інші мови або їхні різновиди (Ніколаєва 2019:15).

У документі *Common European Framework of Reference for Language* використовується термін «плюрилінгвізм» у значенні використання мови задля цілей спілкування й участі в міжкультурній взаємодії, де особа, з точки зору представника певного соціуму, має різнорівневі знання декількох мов та досвід декількох культур (Ніколаєва 2019:4).

Комуніканти можуть переключатись з однієї мови (або певного діалекту) на іншу. Співрозмовник може використовувати знання кількох мов для розуміння смислу тексту, письмового або навіть усного, поданого на невідомій мові, сприймаючи лексику із спільного інтернаціонального запасу в новому форматі. Учасники комунікативної взаємодії, які володіють навіть незначними знаннями, можуть їх застосувати для того, щоб допомогти тим, у кого їх зовсім немає. Тобто виступати у ролі посередників між комунікантами, які не володіють спільною мовою. Навіть без посередника такі співрозмовники можуть все ж досягти певного рівня спілкування, залучаючи і альтернативні форми висловлювання. До того ж, варто враховувати уміння розпізнавати та розуміти інформацію завдяки медіації. Тобто необхідною є здатність інтерпретувати паралінгвальні (невербальні) комунікаційні засоби (жестикуляція, мімічні вирази обличчя тощо).

Невербальні засоби інформації створюють систему, яка доповнює і підсилює, а іноді й заміняє засоби вербальної комунікації. Сучасні дослідження свідчать, що 55% інформації сприймається через вираз обличчя, пози і жести, а 38% – через інтонації та модуляції голосу. Більшість невербальних форм і засобів спілкування індивідів є вродженими і дозволяють їм взаємодіяти, досягаючи взаєморозуміння на поведінковому та емоційному рівнях (Ковалинська 2018:14).

Інтеграція України в європейський та світовий простір обумовлює імплементацію плюрилінгвізму в українські філологічні студії як обов'язкову компетентність освітнього процесу. Наразі актуальним є обмін знаннями і досвідом, що ґрунтуються на спільних цінностях, залученні позитивного доробку задля сприяння міжкультурній соціальній інтеграції, розвитку європейської співпраці з метою вдосконалення мовної політики і практики, а також підвищення обізнаності щодо європейських цінностей та головних постулатів зарубіжного культурного надбання.

Отже, сучасна освітня система характеризується посиленою увагою до плюрилінгвізму на всіх рівнях навчання. Для досягнення ефективного результату широко застосовується інформаційна культура. Слід зазначити, що запровадження мультимедійних технологій при вивченні іноземних мов експлікує інтерактивне спілкування – один із найважливіших складників навчальної діяльності. Використовуючи мультимедійні засоби, викладач презентує інформацію в ефективній формі для сприймання і засвоєння. Такий методичний прийом є доволі популярним.

Під мультимедійними засобами розуміють сукупність візуальних, аудіо- та інших інноваційних технологій відображення інформації, інтегрованих у інтерактивне програмне середовище. Мультимедійні засоби навчання обумовлюють розвиток образного мислення, відтворення мовного та позамовного аспекту особистості.

Така інтерактивність виступає базовим і ефективним компонентом при вивченні іноземних мов на рівні вербального та невербального підходів як гармонійне інтегрування різноманітних методичних навичок у сучасних філологічних студіях.

Використана література:

1. Ковалинська, І. В. (2018). *Невербальна комунікація*. Київ : Освіта України.
2. Ніколаєва, С. Ю. (2019). *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. Київ.

Кузьменко Р. І.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні жодна сфера нашого життя не може обійтися без знання іноземної мови. Останнім часом особлива увага приділяється вивченню іноземних мов. Слід підкреслити, що знання іноземної мови є конкурентною перевагою для будь-якої сучасної людини. Мова вважається засобом нашої взаємодії з іншими під час співпраці в галузі економіки, медицини, культури, науки, освіти та в звичайному повсякденному житті при спілкуванні з іноземцем.

Слід відзначити, що вивчення мови – це не тільки процес, а й спосіб життя. Це не набір простих правил чи інструкцій. Вчений С. Кашен дає визначення навчанню як «свідоме знання другої мови, знання правил, усвідомлення їх і можливість говорити про них» (Kashen 1987: 10). Ніхто не зможе розповісти, як цьому навчитися без ваших власних зусиль і спроб. Вивчення іноземної мови є дуже складним процесом, який включає багато складових, а особливо, коли вивчається під час онлайн-навчання. На нашу думку, дистанційна освіта є однією з форм отримання знань, в основі якої лежить поєднання використання традиційних та новітніх інформаційних технологій навчання, що передбачає особливу підготовку, майстерність зі сторони викладача та активність, бажання велику самостійну працю з боку вивчаючого. Дистанційне навчання передбачає синхронний та асинхронний режим навчання. Асинхронний формат є зручним для студента, бо залучає до процесу навчання різноманітні засоби інформації, надає можливість студенту працювати у зручний для нього час.

Успіх у вивченні мови залежить від мети, яку ставить студент, рівня освіти, віку, мотивації і, звичайно, від викладача. Головну роль у навчальному процесі відіграє викладач. Експериментально встановлено, що наслідком доброзичливих стосунків між викладачем та студентами є підвищення рівня мотивації останніх. Викладач має бути зразком для наслідування та добре взаємодіяти зі студентом. Дуже важливим є розуміння системи та функціонування іноземної мови, подібності та відмінності між мовами. Учитель

повинен не тільки сам добре володіти мовою, але й свідомо розуміти і пояснювати систему цієї мови, її граматику, лексичні одиниці, вимову.

У вищих навчальних закладах викладачі стикаються з ситуацією, коли студенти мають різний рівень знання іноземної мови. І навіть якщо в навчальному закладі передбачено поділ студентів на групи відповідно до рівня володіння мовою, це не гарантує створення групи одного рівня

У такій ситуації викладач має ретельно продумати стратегію навчання в такому освітньому середовищі, правильно підібрати методи і засоби навчання, які використовуються в різнорівневих групах. З одного боку, слабші студенти не повинні відчувати дискомфорту під час навчання, з іншого – розвиток навичок студентів з вищим рівнем володіння мовою не повинен зупинятися. Слід також відзначити роль навчальних матеріалів, і особливо їхній рівень складності, має велике значення під час залучення до такого освітнього середовища.

Використана література:

1. Krashen, S. 1987. Principles and practice in second Language Acquisition. Prentice Hall International (UK) Ltd. 202.
2. Smolnikova, O. 2015. Koncsepsciiia tehnolohii avtonomnoho navchannia inozemnyh mov. [The concept of the technology of autonomous learning of foreign languages]. *Naukovi zapysky: NPU imeni M. P. Drahomanova. Vypusk SXXIII.* (123). 210-217. URI:<https://scholar.google.com/>
3. Kuzmenko, R. 2020. Tolerance as Basis of Education. *Research Journal of Education, Psychology and Educational Sciences.* 1. (№ 1). 9–12. URL: <http://rjepss.ro/index.php/rjepss>
4. Holodenko, O. 2018. Osoblyvosti mizhkulturnoi komunikatsii. [Peculiarities of Intercultural Communication]. *NTUU «Kyivskiy politehnichnyi instytut imeni Igoria Sikorskogo.* № 4. 23-25.

*Lange, Anja
INAI.KG, Bischkek, Kirgistan;
Ismailova, G.,
INAI.KG, Bischkek, Kirgistan*

ERFAHRUNGEN AUS DER KONZEPTION EINES FACHSPRACHENKURSES ZUM THEMA «TECHNISCHES DEUTSCH MIT EIGENEN LEHRMATERIALIEN UNTERRICHTEN» IN USBEKISTAN

(статтю подано мовою оригіналу)

Im September 2022 fand am Institut für Architektur Taschkent und am Institut für Fremdsprachen in Samarkand ein Fachsprachenkurs zum Thema «Technisches Deutsch mit eigenen Lehrmaterialien unterrichten» statt. In diesem Artikel soll der Aufbau des Kurses beschrieben werden. Dabei wird zunächst das Problemfeld Fachsprachenunterricht in einer Fremdsprache erläutert und als Lösungsansatz werden die erstellten Lehrbücher vorgestellt. Beispielhaft für die Didaktisierung von Fachsprache soll der abgehaltene Kurs als Inspiration für andere Kurse dieser Art gelten.

1. Einleitung

Der Kurs dauerte jeweils zwei Tage mit jeweils vier Stunden. Am Anfang wurde das Fachsprachenkonzept des Kirgisisch-Deutschen Instituts für Angewandte Informatik (INAI.KG) vorgestellt. Dabei lag der Fokus auf der Vermittlung der Fachsprache. Das INAI.KG ist ein Institut, das sich auf die Vermittlung von Fachsprache Informatik auf Deutsch spezialisiert hat, da seit vielen Jahren eine Kooperation mit der Westsächsischen Hochschule Zwickau (WHZ) besteht. Im Rahmen eines Tandemprogramms zwischen Lehrkräften der WHZ und des INAI.KG wurde 2018 ein Blended-Learning-Kurs erarbeitet, der in der Corona-Zeit im Wintersemester 2020 mittels der Lernplattform «Teleteaching» durchgeführt wurde.

Im Rahmen des Tandemprogramms mit Zwickauer Lehrkräften wurden insgesamt drei Lehrbücher erarbeitet, die im Jahr 2022 herausgegeben wurden. Dabei handelt es sich um Lehrbücher, die ab dem Niveau A1 Fachsprache behandeln, da am INAI.KG Fachsprache Informatik ab dem zweiten Semester unterrichtet wird.

Im Herbst 2022 wurden die drei Lehrbücher (A1-A2, A2-B1, B1-B2) das erste Mal außerhalb von Kirgistan vorgestellt. Dafür wurde sowohl in Taschkent als auch

in Samarkand ein Seminar mit Lehrkräften durchgeführt, das darauf abzielte, die Idee und Konzeption hinter dem Lehrbuch zu verdeutlichen.

2. Problemfeld im Fremdsprachenunterricht

Die Lehrkräfte beim Lehren und die Studierende beim Lernen stoßen oft auf Schwierigkeiten im Fachsprachenunterricht.

Die Hauptgründe dafür sind:

Das Fehlen von Lehrmitteln speziell für Fachdeutsch Informatik

Keine spezielle Ausbildung für DeutschlehrerInnen für Fachdeutsch Informatik im universitären Bereich in Kirgistan

AbiturientInnen kommen aus unterschiedlichen Regionen, mit unterschiedlichen Kenntnissen und Wahrnehmungen, was eine hohe Binnendifferenzierung erfordert

4. Die Studierenden haben u.a. folgende Schwierigkeiten beim Lernen der Fachsprache: zusammengesetzte Wörter, zusammenhängende Sätze, Aussprache, Übersetzung, niedrige Deutschkenntnisse, Sprachbarriere und Sprechangst.

Aus diesem Grund wurde mithilfe der WHZ ab 2020 ein Blended-Learning-Kurs am INAI.KG eingeführt. Ziel ist es, die Informatikstudierenden dabei zu unterstützen, ihre kommunikativen Fähigkeiten in der Fachsprache Informatik zu verbessern und in der Praxis Fachdeutsch Informatik anwenden zu können. Dafür werden auf dem Lernportal didaktisierte Lehrmaterialien, wie Videos und Arbeitsblätter, hochgeladen, mit denen die Studierenden selbstständig arbeiten können.

3. Vorstellung der Lehrbücher «Fachdeutsch Informatik»

2020 wurden fachbezogene Videos im Bereich IT-Technologie unter der Beratung von Frau Professorin Ines Busch-Lauer aus der WHZ, der Datenbankspezialistin Jutta Konzelmann aus Köln, der DAAD-Lektorin Anja Lange und der Deutschdozentin Guldastan Ismailova didaktisiert. Daraufhin wurde ein Onlinekurs entwickelt. 2020 wurde das Lehrbuch für B1/B2, im Jahr 2021 das Lehrbuch für A1/A2 und im Jahr 2022 das Lehrbuch A2/B1 erstellt. Diese Lehrbücher wurden mit der Genehmigung des Ministeriums für Bildung und Wissenschaft der Kirgisischen Republik im Jahr 2022 veröffentlicht.

4. Aufbau der Dozierendenfortbildung

Zunächst wurde eine Vorstellungsrunde mit den anwesenden Dozierenden durchgeführt. In Taschkent nahmen 10 Personen an der Fortbildung teil, in Samarkand 26 Personen. Lehrkräfte aus Schulen, Hochschulen und privaten Bildungseinrichtungen waren genauso vertreten wie fortgeschrittene Studierende. Die anwesenden Teilnehmenden wurden nach ihren Erfahrungen im Fachsprachenunterricht und nach ihren Erwartungen bezüglich der Fortbildung gefragt.

Zunächst wurde Kirgistan und das INAI.KG vorgestellt, um den Kontext, in dem Fachsprache in Kirgistan unterrichtet wird, deutlich zu machen. Hier wurde besonders auf die Zusammenarbeit mit der WHZ verwiesen und die Geschichte der Ausarbeitung des Lehrmaterials beleuchtet. Anschließend wurden die Lehrmaterialien umfassend vorgestellt.

Die Teilnehmenden sollten danach selbst aktiv werden: In Kleingruppen sollte besprochen werden, wie die vorgestellten Aufgaben im Unterricht benutzt werden könnten bzw. was adaptiert werden müsste. Dabei wurden vor allem die logische Struktur und der immer gleiche Aufbau der Lehrbücher gelobt, der dafür sorgt, dass die Lernenden sich sehr gut zurechtfinden.

5. Didaktisierung

Ein wesentlicher Teil der Dozierendenfortbildung war die Didaktisierung. Nachdem zunächst im Plenum gesammelt wurde, was unter Didaktisierung zu verstehen sei, wurden wesentliche Aspekte der Didaktisierung diskutiert, in dem Fragen besprochen wurden, die die Lehrkraft sich stellen muss. Dabei standen vor allem folgende Fragen im Mittelpunkt:

Welches Ziel hat der Kurs? Welches Ziel hat die Unterrichtseinheit?

Auf welchem Niveau sind die Lernenden?

Was sollen sie konkret nach der Unterrichtsstunde wissen/können/kennen?

Welche Aufgaben und Übungen sollen die Lernenden zu diesem Ziel bringen?

Was konkret müssen die Lernenden tun? Welche Sozialform kann genutzt werden?

Nach diesen Fragen sollten die Teilnehmenden selbst etwas didaktisieren. Dafür wurde die Aufgabe gegeben, sich an ihren Studierenden zu orientieren und sich zu überlegen, welche Niveaustufe, welches Ziel und welche Aufgaben für die Studierenden nützlich wäre. Diese Aufgabe wurde im Anschluss besprochen und immer wieder diskutiert, ob das angepeilte Niveau auch tatsächlich der entwickelten Aufgaben entspricht. Die Teilnehmenden sollten so die Scheu vor dem Erstellen eigener Aufgaben verlieren und sich in Gruppen darüber austauschen, wie die Studierenden bestmöglich unterstützt werden können.

Fazit

Als Ergebnis des Seminars wurde die Didaktisierung von Unterrichtsmaterialien durch Lehrkräfte der Universitäten Taschkent und Samarkand vorgestellt. Am Ende des Workshops teilte jede Lehrkraft ihre Unterrichtsmethodik mit und tauschte sich darüber mit den KollegInnen aus.

Lechner, Ilona
Ferenc Rákóczi II. Ungarische Hochschule von Transkarpatien,
ELTE Eötvös-Loránd-Universität, Budapest, Ungarn

KOGNITIV-SEMANTISCHE ANALYSE VON LEHNWÖRTERN¹

(статтю подано мовою оригіналу)

In den 1980/90er Jahren hat der «kognitive Wandel» in der Linguistik die Aufmerksamkeit der Forscher immer mehr auf die mentale Aktivität und Fähigkeiten von Sprechern gelenkt. Infolgedessen wurden neue Forschungsgebiete der Sprachwissenschaftler eröffnet. Die kognitiven und psycholinguistischen Forschung erleben auch heute ihre Blütezeit, und die Linguisten haben noch unzählige unerforschte Forschungsgebiete vor sich. In den letzten Jahren hat sich gezeigt, dass ein interdisziplinärer Ansatz im Bereich der Zweisprachigkeit und der soziolinguistischen Forschungen neue Dimensionen eröffnen kann, beispielsweise das mentale Lexikon zweisprachiger Sprecher, ihr Sprachwissen, ihre kognitive Basis, die Wortentlehnung und Interferenzphänomene etc. können aus einer neuen Perspektive betrachtet werden. Die Sprache sollte nicht nur als Mittel der Kommunikation, sondern als Medium der Erkenntnis betrachtet werden, wenn die verschiedenen Erkenntnisoperationen (Wahrnehmung, Kategorisierung, sprachlicher Ausdruck) einen organischen Zusammenhang, eine wechselseitige Beziehung anzeigen (Tolcsvai 2013: 13–26). Wenn das Medium der Erkenntnis eine mehrsprachige Umgebung ist, sollte diese Tatsache auch bei der Sprachforschung nicht außer Acht gelassen werden.

Gegenstand meiner Forschung ist die Neuinterpretation des transkarpatischen ungarischen Sprachgebrauchs im Rahmen der kognitiven Sprachtheorie, basierend auf den oben genannten Feststellungen. Durch Studium der einschlägigen Fachliteratur zur kognitiven Semantik bin ich zum Gegenstand meiner aktuellen Forschung gekommen, zur Untersuchung der Anwendungs- und Weiterentwicklungsmöglichkeiten des kognitiven Ansatzes im Bereich des Sprach- und Kulturkontakts, unter besonderer Berücksichtigung der semantischen Analyse von Lehnwörtern. Ziel der Forschung ist es, die lexikalischen Lehnwörter basierend auf der kognitiven Sprachtheorie, ähnlich der Forschung von Benő (Benő 2000, 2004,

¹ Supported by the ÚNKP-22-4 New National Excellence Program of the Ministry for Culture and Innovation from the source of the National Research, Development and Innovation Fund

2013, 2020) unter siebenbürgischen Ungarn, nach folgenden Kriterien zu analysieren: semantische Einschränkung/Erweiterung, metaphorische Bedeutungserweiterung, phonologische Motivation und lexikalische Ausdruckskraft der Elemente.

Eine von einer Sprachgemeinschaft verwendete Sprache oder Sprachvariante basiert auf gemeinsamen Konventionen und kommt durch die Operationen der sogenannten «volkstümlichen» Erkenntnis zustande. Daher halte ich es für wichtig, dass die Lehnwörter, die Gegenstand der Analyse bilden, aus einem lebenden sprachlichen Kontext stammen. Als Ergebnis der Forschung kann ein Teil des kognitiven Systems der ungarischen Bevölkerung in Transkarpatien offengelegt werden. Laut der Argumente von Tolcsvai Nagy (2020) können richtig entwickelte kognitive und vergleichende semantische Untersuchungen zum Erfolg des Unterrichts der Muttersprache und der Zweitsprache (in unserem Fall der ukrainischen Sprache) beitragen. Sowohl die Bewusstheit der Muttersprache als auch die Beschreibung kognitiver Strukturen können die Chancen auf das Erlernen einer Zweitsprache erhöhen. Die Ergebnisse der Forschung können daher nicht nur für die Gemeinschaft der Linguisten nützliche Informationen liefern, sondern auch die Sprachlehrer können von der breiten und angemessenen Veröffentlichung der Ergebnisse profitieren.

Der Begriff der semantischen Einschränkung/Erweiterung steht im Zusammenhang mit der kognitiven Operation der Kategorisierung, bei der man die neuen Begriffe in bereits vorhandenen Kategorien einordnet, oder man erzeugt neue Kategorien für sie. Zwischen den Kategorien gibt es eine hierarchische Struktur auf der übergeordneten, Basis- und untergeordneten Ebene. Im Zuge von Sprachkontakten überwiegen bei Lehnwörtern hierarchische Bedeutungsveränderungen. Durch ihre Analyse kann man die Form der Bedeutungsverengung, der Spezialisierung genauer lokalisieren, die einer der häufigsten Trends bei der Bedeutungsänderung bei lexikalischen Übernahmen ist (Ullmann 1983: 229). Die Daten der Sprachkontakte weisen darauf hin, dass im Prozess der Bedeutungsverengung das ursprünglich eine Grundkategorie bezeichnende Lehnwort in der Regel enger wird und im Vergleich zu dieser Verallgemeinerungsebene eine spezialisiertere Bedeutung hat (Benő 2000, 2008: 148–150).

Wie bereits die Analysen von Lakoff und Johnson (1980) gezeigt haben, ist das Auftreten bestimmter metaphorischer Bedeutungsbeziehungen systematisch, d. h. man kann die Beziehung zwischen der Grundbedeutung und metaphorischer Bedeutung nicht nur in ein oder zwei Lexemen beobachten. Aufgrund empirischer Daten kann man sagen, dass die regelmäßige Verbindung bestimmter begrifflicher Bedeutungskreise (Quell- und Zieldomänen) ein metaphorisches Bedeutungsfeld, ein

assoziatives Beziehungsgeflecht in unserer Wahrnehmung schafft, bei der sich die Elemente der beiden Domänen gegenseitig beeinflussen (Benő 2020).

Unser Wortschatz wird durch Wortentlehnungen ständig um phonetisch motivierte Wörter erweitert. Man findet lautmalerische Fremdwörter in allen traditionellen Interaktionen unserer Sprache. In der kognitiven Sprachwissenschaft ist die phonetische Motivation (Onomatopöe), die Auseinandersetzung mit klangnachahmenden, stimmungsbildenden Wörtern, die oft als Lautmetaphern interpretiert werden, wieder in den Vordergrund gerückt. (Benő 2020).

Aufgrund der obigen theoretischen Auseinandersetzung kann festgestellt werden, dass die kognitive Semantik durch die Untersuchung von Lehnwörtern wichtige Schlussfolgerungen des Denk- und Interpretationsprozesses verdeutlicht.

Literatur

1. Benő Attila 2000. Kognitív pszichológiai szempontok a nyelvi érintkezés vizsgálatában. Erdélyi Pszichológiai Szemle 4: 31–40.
2. Benő Attila 2004. A kölcsönszó jelentésvilága. A román–magyar nyelvi érintkezés szemantikai kérdései. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.
3. Benő Attila 2008. Kontaktológia. A nyelvi kapcsolatok alapfogalmai. Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár.
4. Benő Attila 2013. Hangzásséma és analógia. In: Kádár Edit – Szilágyi N. Sándor (szerk.): Analógia és modern nyelvleírás. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár. 42–51.
5. Benő Attila 2020. A kognitív szemantika alkalmazási lehetőségei a nyelvi kontaktusok vizsgálatában In: Benő Attila – Péntek János (szerk.): *Kognitív és pszicholingvisztikai szempontok a nyelvi érintkezések vizsgálatában*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sfântu Gheorghe. 47–65.
6. Lakoff, George – Johnson, Mark 1980. *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press, Chicago.
7. Tolcsvai Nagy Gábor 2013. *Bevezetés a kognitív nyelvészetbe*. Osiris, Budapest.
8. Tolcsvai Nagy Gábor 2020. Fogalmi és nyelvi megfelelések és eltérések kétnyelvűség helyzetben. Mit tudunk a kétnyelvű megismerésről a határon túli magyarok körében? In: Benő Attila – Péntek János (szerk.): *Kognitív és pszicholingvisztikai szempontok a nyelvi érintkezések vizsgálatában*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sfântu Gheorghe. 13–30.
9. Ullmann, Stephen 1983. *Semantics: An Introduction to the Science of Meaning*. Billing and Sons Ltd., Worcester.

Lechner, Ilona
Ferenc Rákóczi II. Ungarische Hochschule von Transkarpatien,
Eötvös Loránd Universität (Budapest, Ungarn);
Husztí, Ilona
Ferenc Rákóczi II. Ungarische Hochschule von Transkarpatien;
Bárány, Erzsébet
Ferenc Rákóczi II. Ungarische Hochschule von Transkarpatien,
Universität von Nyíregyháza (Ungarn);
Fábián, Márta
Ferenc Rákóczi II
Ungarische Hochschule von Transkarpatien

HERAUSFORDERUNGEN DES ONLINE-UNTERRICHTS FÜR LEHRER UND SCHÜLER

(статтю подано мовою оригіналу)

Mit dem Ausbruch der Covid-19-Pandemie hat sich die Aufmerksamkeit auf den Fernunterricht vervielfacht. Im März 2020 hat die schlagartige Umstellung auf Fernunterricht viele Lehrer*innen auf allen Stufen des Bildungswesens – inbegriffen den Vorschul-, Primar-, Sekundar- und Tertiärbereich – frustriert. Sie konnten nur schwer mit der neuen ungewöhnlichen Situation zurechtkommen. Gleichzeitig haben sie zwangsläufig ihre Computer- und Internetnutzungsfähigkeiten schneller als je zuvor entwickelt. Unsere Forschungsgruppe (allesamt Sprachlehrer an der Ferenc Rákóczi II. Ungarischen Hochschule von Transkarpatien) hat sich zum Ziel gesetzt, nachzuforschen, welche Schwierigkeiten der Fernunterricht für die Teilnehmer des Bildungsprozesses (sowohl Lehrer als auch Schüler) verursacht hat, wie sie sich an die neue Situation angepasst haben, welche vorteilhaften und nachteiligen Phänomene sie erlebt haben.

Unsere Forschung haben wir anhand von vier Online-Fragebögen im Kreise von vier verschiedenen Zielgruppen in Transkarpatien betrieben. Unter den Informanten waren 63 Schüler im Alter von 15 bis 17 Jahren, 65 Sprachlehrer (Englisch-, Deutsch-, Ungarisch-, Ukrainischlehrer*innen) im Sekundarbereich, 95 Bachelor- und Masterstudenten (sie studieren Englische, Ungarische oder Ukrainische Philologie) und 18 Hochschullehrer*Innen (sie unterrichten Englische, Deutsche, Ungarische, Ukrainische Sprache).

Bei unserer Forschung haben wir unter anderem auf folgende Fragen Antworten gesucht:

1) Wie haben die Lehrer ihre Schüler beim Online-Unterricht motiviert?

2) Was war die größte Herausforderung für die Lehrkräfte während des Fernunterrichts?

3) Wie haben die Schüler und Studenten zum Fernunterricht gestanden?

4) Wie hat sich der Fernunterricht auf die Schüler ausgewirkt?

Gaud (1999) meint, dass der Fernunterricht zeitaufwendiger ist, als der traditionelle Präsenzunterricht, da die Lehrer*innen mehr Zeit für die Vorbereitung des Lehrmaterials und für den Unterricht brauchen, als wenn der Unterricht traditionell in der Schule stattfinden würde. Bender, Wood und Vredevoogd (Bender 2004) sind bei ihrer Forschung, wenn sie den Fern- und Präsenzunterricht verglichen haben, ebenfalls auf dieselbe Ergebnisse gekommen. Gleichzeitig haben sie bemerkt, wenn die Technologie für die effiziente Erhöhung der Qualität des Unterrichts verwendet werden kann, wird der Fernunterricht eher vorteilhaft beurteilt.

Mann hört in professionellen Kreisen immer häufiger «das neueste Zauberwort»: das hybride Modell des Unterrichts, das das Präsenzelement des persönlichen *Unterrichts* mit dem Fernunterricht kombiniert. Liebermann (2020) berichtet darüber, dass es in der Zukunft Bildungsinstitutionen geben wird, die wöchentlich nur 4 Tage Studenten empfangen werden. Andere teilen die Studenten in Gruppen. Manche werden nur einen Teil des Tages oder bestimmte Wochentage, eventuell eine bestimmte Woche des Monats im Institut verbringen. Wenn sie nicht präsent im Institut sind, werden sie online lernen.

Laut Holmberg (1985) bilden die folgenden Annahmen über die Motivation den Grund der wichtigsten Unterrichtsprinzipien des Fernunterrichts:

Die Freude beim Lernen weckt die Motivation der Studenten.

Es ist günstig in der Hinsicht des Motiviertseins der Studenten, wenn sie an der Entscheidungsfindung über das Lernen teilnehmen.

Die hohe Motivation der Studenten erleichtert das Lernen.

Die freundliche und persönliche Tonart, bzw. der einfache Zugang zum Thema tragen zum frohen Lernen bei und unterstützen die Motivation der Studenten, dadurch wird das Lernen erleichtert.

Aus diesen Annahmen hat Holmberg (1986) seine Theorie entwickelt, dass der Fernunterricht die Motivation der Studenten unterstützt, und hilft den Studenten Freude am Lernen zu haben. Die persönlichen Beziehungen, die Freude am Lernen und die Empathie zwischen den Studenten und ihren Unterstützern (Lehrer, Ratgeber) spielen eine zentrale Rolle im Fernunterricht. Die Empathie und das Gefühl, dass

man irgendwohin gehört, fördern die Motivation der Studenten zum Lernen und beeinflussen es positiv.

Die Motivation ist wichtig. Die intrinsisch motivierten Studenten und diejenigen, die hohen Erwartungen bezüglich auf die Noten haben, zeigen im allgemeinen höhere Erfolgsraten. Die positive Einstellung zum Lehrer ist ein anderer wichtiger Faktor, der zum Erfolg der Studenten im Fernunterricht beiträgt (Simonson 2000).

Laut Thornbury (2020) ist das Geheimnis der Motivation der Studenten, dass man ihnen leisten soll, was sie möchten. Nachdem das Motiv gefunden worden ist, wird auch die Motivation geweckt. Das bedeutet, dass man zuerst klären soll, wozu der Student z. B. eine Fremdsprache braucht. Wenn es klappt, von da ist die wichtigste Motivation, das bestimmte Ziel zu erreichen.

Eine wesentliche Frage beim Fernunterricht ist, wie die Studenten von den Lehrern motiviert werden. Das Thema ist von höchster Wichtigkeit, da die Motivation im Online-Unterricht viel schwieriger ist als beim Präsenzunterricht. Alle unseren Befragten haben darin übereingestimmt, dass das Unterrichtsmaterial interessant und unterhaltsam sein soll, damit die Studenten ihr Interesse nicht verlieren und nicht demotiviert werden. Um dieses Ziel zu erreichen, haben die Lehrer ihr Bestes getan, z. B. sie haben das kooperatives Lernen angewendet, spielerische Aufgaben ausgeteilt, das Prinzip «weniger Theorie, mehr Praxis» verfolgt, Skizzen für die Studenten angefertigt usw.

Wir haben 12 Statements zum Fernunterricht formuliert, zu denen wir die Meinungen der Sprachlehrer*innengesammelt haben. Die Befragten konnten auf einer fünfstufigen Likert-Skala ausdrücken, inwieweit sie den einzelnen Aussagen zustimmten. In Bezug darauf, ob sich die Studenten ernst zum Fernunterricht verhalten haben, sind die Meinungen auseinandergesungen. Laut der Meinung von acht Lehrern haben die Schüler beim Fernunterricht leicht die Motivation verloren, weil sie nicht das Bedürfnis verspürt haben, ernsthaft lernen zu müssen. Sieben hingegen haben das nicht geglaubt, während Dreier sich nicht entscheiden konnten. Sieben Lehrer waren der Meinung, dass Schüler im Fernunterricht leicht die Motivation verlieren, weil sie die Strenge des Lehrers nicht direkt spüren. Zehn haben dieser Aussage nicht zugestimmt und nur ein Lehrer konnte den Wahrheitsgehalt der Aussage nicht feststellen.

Eine deutliche Mehrheit der Befragten stimmte zu, dass sich ihre digitalen Fähigkeiten während der Quarantäne vervielfacht haben, weil sie den Umgang mit Technologie im Online-Unterricht in kurzer Zeit und sehr schnell erlernen mussten. Die meisten Befragten hatten mit der Online-Bewertung des Wissens der Schüler Schwierigkeiten. Die objektive Bewertung war eindeutig die größte Herausforderung,

da die Lehrer*innen nicht sicher waren, wessen Leistung sie für eine bestimmte Aufgabe bewerten: ob es die des Schülers oder die einer anderen Person (z. B. der Eltern, der Mitschüler usw.) sei. Einige Befragten haben sich auch darüber beschwert, dass die Korrektur und Bewertung online verfasster Modularbeiten sehr zeitaufwändig war. Erfreulich ist aber auch, dass zwei von ihnen beim Fernunterricht keine Probleme mit der Bewertung hatten.

Mehr als die Hälfte der Lehrer*innen hat geglaubt, dass der Fernunterricht eine positive Wirkung auf introvertierte oder lernschwache Studenten und Schüler ausgeübt hat, da sie im eigenen Tempo mit dem Lernmaterial arbeiten konnten. Außerdem waren mehrere Befragten der Ansicht, dass es mit Hilfe verschiedener Online-Applikationen möglich ist, differenziert zu unterrichten.

Die Lehrer*innen haben die Motivation und die Bewertung, als besonders problematische Fragen des Fernunterrichts hervorgehoben. Infolgedessen kann man die folgende Schlussfolgerung ziehen: an den Weiterbildungskursen für Lehrer sollte man sich mit solchen Themen befassen, die beim Unterrichtsprozess Schwierigkeiten für sie bereiten, wie z.B. die Motivierung der Studenten auf Distanz, Validierung und Verifizierung der Leistung und Ergebnisse der Studenten und Schüler.

Literatur

1. Bender, D. M., Wood, B. J., & Vredevoogd, J. D. (2004). Teaching time: Distance education versus classroom instruction. *The American Journal of Distance Education*, 18(2), 103-114.
2. Gaud, W. S. (1999). Assessing the impact of web courses. *Syllabus*, 13(4), 49-50.
3. Holmberg, B. (1985). *The feasibility of a theory of teaching for distance education and a proposed theory* (ZIFF Papiere 60). Hagen, West Germany: Fern Universität, Zentrales Institute für Fernstudienforschung Arbeitsbereich. (ERIC Document Reproduction Service No. ED290013)
4. Holmberg, B. (1986). *Growth and structure of distance education*. (3rd ed.). London: Croom Helm.
5. Liebermann, M. (2020). How to balance in-person and remote instruction. *Education Week*, 22 July, 2020. Retrieved on 1/08/2020 from <https://www.edweek.org/ew/articles/2020/07/23/how-to-balance-in-person-and-remote-instruction.html?cmp=e-ml-enl-tl-news2&M=59632511&U=&UID=f12ec565450b1a10201d8571e2e8ff7f>
6. Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., & Zvacek, S. (2000). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education*. Fourth edition. Fort Lauderdale, FL: Nova Southeastern University.
7. Thornbury, S. (2020). We're all in this together. ZOOM interview with Scott Thornbury on 2 August, 2020. Available: https://drive.google.com/drive/folders/12XsHIAmbRUGxKxNBLFHAICKj_yCAWj0z?fbclid=IwAR0YX2iq9y6eXzuZ3YFk_ifeg9eZAKrOS01C2V2XZ9wM6sDZ2WAsiOnbdFU

*Лемещенко-Лагода В. В.
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного*

ЛЕКСИКОГРАФІЯ ТА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ДОСВІД ШОТЛАНДІЇ

Культурно-історична цінність та значущість кожної мови зумовлена, перш за все, тим, що мова є не тільки засобом комунікації, а й способом збереження численних знань та традицій певного народу, засобом зв'язку між поколіннями, невід'ємною складовою, без якої саме існування нації як такої стає неможливим. Мова – це інструмент, знаряддя культури, яке формує особистість людини, його систему цінностей. Загибель мови, таким чином, призводить й до загибелі культури та історії певного народу, та його подальшої асиміляції до домінуючої мови та нації. Саме тому на сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки все більше уваги приділяється питанням співвідношення мови та культури.

У процесі своєї життєдіяльності нація виробляє власні культурні коди, які й визначають власне її буття. Таким чином, національна культура постає символічним світом, у якому поєднуються потреби, цінності, ідеали та устрій життя спільноти. Усі важливі історичні події, що мали вплив на розвиток нації як такої, сприяли об'єднанню, знаходять своє відображення у культурі.

Культура з'єднує націю зсередини, вказує на спільність життєвого устрою різних соціальних або етнічних груп на ментальному, побутовому церемоніальному та інших рівнях. Більш того формування культурної ідентичності є першочерговим етапом та базисом для формування національної, оскільки саме культурне самовизначення сприяє ототожненню себе з певною культурною спільнотою, а згодом й з нацією.

Поняття культурної та національної ідентичності не є тотожними адже культурна ідентичність виникає при ототожненні індивіда з певними культурними моделями спільноти, а національна ідентичність формується через співвіднесення себе з певною нацією та розуміння своєї приналежності до неї.

Цінності однієї національної спільноти, які відсутні в іншій, або суттєво відрізняються від наявних, становлять національний соціокультурний фонд, який так чи інакше знаходить своє відображення у мові, у тому числі через

збереження та відтворення національно-маркованих лексичних одиниць у словниках, що виступають носіями генетичної пам'яті народу, його життя та діяльності.

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки національно-маркована лексика розглядається з різних точок зору із врахуванням закономірностей мовної поведінки носіїв, особливостей відображення культурних явищ у мові, впливу культурного компонента на значення лексичної одиниці, тощо. У вітчизняних розвідках національно-культурний компонент визначають як семантичні складники слів, словосполук, слова-поняття, за допомогою яких мовний код фіксує національні особливості у світосприйнятті довкілля (Гдовская 1993: 4), а також як елемент семантичної структури слова, який найповніше відображає особливості національного характеру й сприйняття світу (Бурлакова 2006). На нашу думку, національно маркована лексика має в своїй семантичній структурі національно-культурний, або національно-етнічний компонент, який містить певні фонові знання притаманні для певної нації (носіїв мови), які, в свою чергу, зумовлені культурою і побутом, суспільним ладом, традиціями та звичаями даної нації.

Адекватне відтворення національно-маркованої лексики у перекладних словниках міноритарних мов повинно реалізовуватись із дотриманням багатьох параметрів, які б дали змогу не тільки зрозуміти значення поняття, а й правильно його вжити у повсякденному спілкуванні.

Науковець М. Бурлакова (2006: 143) головним недоліком словникової статті до національно-маркованої лексичної одиниці називає відсутність територіальних та стилістичних позначок, що унеможлиблює коректне використання поданого поняття користувачем. Саме тому О. Карпова (2005: 32) вважає за потрібне включати до складу словникової статті вербальні ілюстрації, що відображають функціонування лексичної одиниці в мовленні. Таким чином, укладання словникової статті до національно-маркованої одиниці міноритарної мови передбачає, у першу чергу, її чітку організацію, наявність усіх елементів необхідних для її адекватного розуміння та відтворення. Проте, на думку вченої О. Іваніщевої (2005: 16), головним завданням укладання словникової статті до національно-маркованої лексичної одиниці є правильне тлумачення явища мовою перекладу та коректний підбір еквіваленту.

Необхідність розробки вищезазначеної проблеми на території сучасної Шотландії, де взаємодіють три мови – шотландський варіант англійської мови (Scottish English), шотландська мова Скотс (Scots) та шотландська гельська мова (Scottish Gaelic), глибоко усвідомлюється зарубіжними (R. Crawford, J. Considine, M. G. Dareau, Ch. Jones, I. Macleod, C. Mark, A. L. K. Nihtinen, L. Pike,

S. Pons-Sanz, Ch. Robinson), зокрема шотландськими (A.J. Aitken, A. MacCoinnich, I. Macleod, R. O. Madalalaigh, J. McClure, W. McLeod, S. Rennie) науковцями. Незважаючи на те, що шотландська мова Скотс (Scots) і шотландська гельська мова (Scottish Gaelic) були визнані регіональними міноритарними мовами після ратифікації Британією у 1992 р. Європейської хартії регіональних мов і мов меншин, а у 2005 році шотландській гельській мові було присвоєно статус другої офіційної мови Шотландії, обидві мови потребують низки заходів задля збереження та подальшого розвитку, серед яких вивчення наявних та укладання нових словників є одним з пріоритетних напрямів.

У період з 2001 року шотландські мовні товариства актуалізували свою діяльність, результатом якої стало видання понад 70 словників, кожен з яких пропонує власну версію подання національно-маркованих одиниць.

ScottishNationalDictionary надає широкий опис із зазначенням усіх можливих культурних компонентів, які містить подана лексична одиниця.

HOGMANAY, n. Also .†hogmana(e); hogminay, -ae, hogmenay, †-ai, †hogmynae, †hoguemennay, hogmonay, -ey; †hagmenay, †-ai, †hagmané; hugmenay (Gall. 1824 MacTaggartGallov. Encycl. 273); huigmanay (Sc. 1829 G. Robertson Recollections 117); hoghmanay; hagmonick; hangmanay (Rxb. 1832 Border Mag. (May 1938) 75, 1923 Watson W.-B.); hanginay (Rxb. 1923 Ib.); hogernoany, huggeranohni (Sh. 1948 New Shetlander No. 13. 19, 24). [hɔgmə'ne:]

1. The 31st December, the last day of the year, New Years Eve. Sc. 1696 Atholl MSS. (1 Jan.): I passed on of his sh[illing]s to too poor women I brought up to my chamber yester-night to heare them sing a hog ma nae song.

2. A New Years gift, esp. a gift of oat-cakes, bread or the like, given to or solicited by children on New Years Eve; the cry uttered by them; any form of hospitality, esp. a drink, given to a guest to celebrate the New Year, or a gratuity given to tradesmen and employees on that day.

Надання повного опису допомагає зрозуміти головний і прихований зміст, звернути увагу на культурні та національні особливості.

У свою чергу ConciseDictionaryofScottishwordsandPhrases (2006) значно скорочує тлумачення лексичної одиниці, зводячи тільки до розкриття одного із значень.

Hogmanay the night of December 31, called in England New Year's Eve and a time of celebration and revelry in Scotland. [Mystery surrounds the origin of the word. There have been many suggested derivations, the most generally accepted being that it is derived from the Old French word *aguillaneuf*, a New Year's gift.

«Mobile Scots Dictionary» (2020) надає хоч і скорочене тлумачення, проте достатньо інформативне для розуміння основних культурних компонентів, що містить подана лексична одиниця.

Hogmanay [hɔgmə'ne:] n.

New Year's Eve.

A new year's gift such as oatcakes, bread or the like given to or solicited by children on New Year's Eve.

The cry uttered by children for such a gift.

Однак, Scots Dictionary for schools» (2021), який спеціально був створений саме для школярів, які у більшості своїй тільки у школі починають більш менш заглиблюватись у вивчення національної мови, скорочує тлумачення лексичної одиниці до кількох еквівалентів, які не розкривають культурної інформації, та унеможливають коректне сприйняття та збереження національного культурного коду.

Hogmanay

noun

1. New Year's Eve

2. New Year's gift

Отже, з наведеного вище можна зробити висновок, що коректне тлумачення національно-маркованої лексичної одиниці можна знайти тільки у великому тлумачному словнику, яким зазвичай віддають перевагу спеціалісти-філологи, у той час як словники, розраховані на пересічного читача, надають досить звужену культурну інформацію, або взагалі оминають її, надаючи тільки перекладні еквіваленти, що не розкривають національного культурного коду. Таким чином, нехтування важливою культурної інформацією може призвести до втрати культурного коду як такого та мати значний вплив на формування національної свідомості.

Використана література:

1. Гдовская Б. Лексика страноведческих реалий в художественном тексте : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01. Киев, 1993. 210 с.
2. Бурлакова М. К проблеме культурологической направленности учебного словаря: Английская лексикография: формирование, развитие, современное состояние : юбилейный сборник научных статей. Иваново : Иван. Гос. ун-т, 2006. С. 135–153.
3. Карпова О. Лексикографические портреты словарей английского языка. Иваново : Иван. гос. ун-т, 2005. 185 с.
4. Иванищева О. Лексикографирование культуры в двуязычном словаре : автореф. дис. ... докт. филол. наук. Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2005. 31 с.
5. Kirkpatrick В. Concise Dictionary of Scottish words and Phrases. 2006 160 p.
6. Scots Dictionary for Schools. 2021. URL: <https://dsl.ac.uk/our-publications/scots-dictionary-for-schools-app/> (дата звернення: 08.04.2021).

7. The Dictionary of the Scots language. 2000. URL: <http://www.dsl.ac.uk/> (дата звернення: 05.04.2021).

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.22>

УДК 81'322.5:070

*Ляшенко А. В.
Таврійський національний університет
імені В. І. Вернадського*

**СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ МОВЛЕННЯ
ЧИТАЦЬКОЇ АУДИТОРІЇ ЯКІСНОЇ ТА ЖОВТОЇ ПРЕСИ
(на матеріалі листів читачів газет FRANKFURTER ALLGEMEINE TA BILD)**

На сьогоднішній день друковані газети, журнали, часописи відіграють важливу роль у формуванні соціокультурного аспекту мовлення. З кожним днем зацікавленість до сучасних видань у аудиторії зростає. Центр дослідження Німеччини «Statista» стверджує, що рівень листів та коментарів до редакцій від читачів у 2018 році суттєво збільшився.(5,16.11.2018). Немає сумніву, що класичний тип тексту «листи до редакції» чи «Leserbriefe» набувають нових характеристик у комп'ютерну добу, де панує Інтернет.

У соціокультурному аспекті дослідження читацької аудиторії якісної та жовтої преси демонструється комунікативна поведінка носіїв певної культури, визначаються особливості коментування та функціонування *Leserbriefe*, динаміка їх розвитку, що розкривають важливість та цінність своєрідного сприйняття коментарів, втіленого у німецькій мові.

У всесвітньо відомому німецькому словнику *Duden* можна знайти пояснення значення *Leserbriefe*. «Лист від читача до автора, редактора опублікованого тексту,(особливо містить політичну думку) лист від читача газети до цієї газети». (Duden n.d.)

Завдяки таким листам можна проаналізувати, які саме теми публікацій є актуальними та які проблеми хвилюють читачів найбільше.

Сучасна українська дослідниця Ю. Запорожцева (електронний ресурс) стверджує, що соціокультурна компетентність – це знання соціокультурного контексту використання іноземної мови та вміння спілкуватися в даному контексті. У цьому випадку великого значення набувають такі риси спілкування як: неупередженість, повага, терпимість до співрозмовника,

здатність розуміти його психологічний стан, виявлення співпереживання. Іншомовну соціокультурну компетентність дослідниця ототожнює із міжкультурним спілкуванням.

Для дослідження соціокультурного аспекту мовлення читацької аудиторії якісної преси, використали матеріали листів читачів газети «*Frankfurter Allgemeine Zeitung*».

Наприклад, до статті «*Hier mobbt der Chef persönlich*» є лист від читача до редакції газети. Вільгельм Тайс з Хюнштеттен-Вальрабенштейну виявляє свою думку щодо цієї статті та дає свої поради авторам. Кожен з *Leserbriefe* «*Nicht wie bei den Pferden*» має назву та ім'я автора. (2,08.11.2022р.)

«*Das macht die F.A.Z. unter anderem so unterhaltsam und lesenswert zugleich: Als problematisch empfundene Themen des Alltags werden aus erlebtem Alltagsgeschehen heraus mit Hinweisen auf mögliche Lösungswege differenziert dargestellt. Ein eindrucksvolles Beispiel dafür ist der Aufsatz von Nadine Bös und Ursula Kals, der sich mit Mobbing am Arbeitsplatz befasst, hier allerdings Mobbing ausgehend vom Chef.*»

«*Unter den möglichen Abwehrmaßnahmen wird auch die Suche nach Verbündeten genannt. Das erscheint mir als der entscheidende Schritt bei der Bekämpfung von Bossing und Mobbing: unmittelbare Herstellung von Öffentlichkeit, rückhaltlose Diskussion des Fehlverhaltens im Kollegenkreis. Jeder wird dadurch aufgefordert, Stellung zu beziehen: Nur das garantiert den Arbeitsfrieden in einer modernen Welt.*»

Також автор висловлює свою власну думку, щодо вирішення цієї проблеми, наприклад, «*...Das erscheint mir als der entscheidende Schritt bei der Bekämpfung von Bossing und Mobbing: unmittelbare Herstellung von Öffentlichkeit, rückhaltlose Diskussion des Fehlverhaltens im Kollegenkreis... .*»

Розглянемо також жовту німецькомовну газету *Bild*, тут можна спостерігати, що тип тексту *Leserbrief* вже перетворився на читацький коментар (*Leserkommentar*), який також надсилає читач, констатує свої уподобання та висловлює незадоволеність певною статтею.

Наприклад, стаття «*Klimakleber in Berlin blockieren die Straße für Autofahrer*» в газеті «*Bild*», куди Флоріан Кайн надсилає свій коментар.(4,04.11.2022)

«*Denn die Täter derselbst ernannten «Letzten Generation» haben Schuld an ihrem Hirntod. Jetzt wurde dem ganzen Land vor Augen geführt, wohin so blinder, extremistischer Aktionismus führt. Umgekehrt gilt: Jeder, der die Täter weiter beschönigend «Aktivisten» nennt, ist ihr heimlicher Verbündeter.*»

Отже, можна побачити, що листи читачів (*Leserbriefe*) формуються, більш у тактовному мовному вираженні, автор висловлює свою думку стосовно прочитаної статті. Завдяки листам читачів редакція може побудувати довіру між читачами та авторами статей. На сьогоднішній день, написання листів в редакцію не втратило своєї актуальності. А коментарі будуються у вільному висловленні своїх думок, тобто не завжди вони є позитивними, автори коментарів використовують зазвичай більш розмовну лексику та демонструють розбіжність думок з авторами статей та їх видавництвами.

Використана література:

1. Запорожцева Ю. Міжкультурна компетенція як професійна якість учителя іноземної мови. Наукові розробки працівників ЖОІППО [Електронний ресурс]. Режим доступу : Загол. з екрану. Мова укр.
2. Bös N., & Ursula Kals (08.11.2022). Hier mobbt der Chef persönlich. Назва URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/briefe-an-die-herausgeber/leserbriefe-vom-14-november-2022-18458586.html>
3. Duden n.d. (no date), Назва URL: <https://www.duden.de/woerterbuch>
4. Kain F., (04.11.2022). Keine Ausreden mehr! Назва URL: <https://www.bild.de/politik/kolumnen/kolumne/kommentar-keine-ausreden-mehr-81827412.bild.html>
5. [Statista Research Department](https://www.statista.com) (16.11.2018) Umfrage in Deutschland zum Schreiben von Leserbriefen und Internet-Kommentaren 2018. Назва URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/913525/umfrage/umfrage-in-deutschland-zum-schreiben-von-leserbriefen-und-internet-kommentaren/>

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.23>

УДК 378.147:81'1:004.77

Міхіденко К. О.

Науково-навчальний інститут філології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЗАСТОСУВАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ВНЗ

У сучасному інформаційному суспільстві постійно зростає роль інформації та інформаційних технологій у житті людини, а знання стає інструментом і стратегією у здобутті нової інформації та взаємодії з навколишнім світом.

В умовах глобалізації, у свою чергу, зростає і рівень міжкультурної взаємодії, тобто культурний обмін між різними національними та етнічними групами. Разом з тим, саме на перетині двох культур трапляється зіткнення

двох різних інтерпретацій та поглядів на культурні концепти та категорії, на основі чого можливе виникнення міжкультурних конфліктів. Шляхом подолання таких конфліктів може бути набуття достатнього рівня знань про іншу культуру.

У свою чергу, засвоєння знань про іншу культуру під час вивчення іноземної мови може означати уникнення таких конфліктів на міжкультурній основі ще на початковому рівні. Так, вивчення мови передбачає не просто засвоєння граматичних та лексичних норм, а й лінгвокультурного аспекту, тобто, засвоєння та осягнення тих специфічних концептів, у яких відображаються духовні цінності, переконання та уявлення про Всесвіт представників тієї культури, мова якої вивчається (Карасик 2002: 96-98). Таким чином, необхідним елементом курсу іноземної мови стає залучення лінгвокультурних концептів як одиниць знання і досвіду, що містять національно-специфічний компонент і дають певні уявлення про ментальність того чи іншого національно-культурного суспільства (Приходько 2008: 125; Приходько 2013: 99).

Питанням взаємозв'язку культури та мови займалися такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як: А. М. Приходько, В.І. Карасик, Г. І. Слишкін, С. М. Амеліна, Є. М. Верещагін, О.О. Гуменюк, В. Карасик, В.В. Козловський, В. Г. Костомаров, М. П. Кочерган, І. І. Огієнко, Т. ван Дейк, З. Єгер, А. Лінке та ін.

У сучасних умовах тим важливішим є вивчення мови, наближене до реальних умов, що у свою чергу визначає необхідність формування у студентів лінгвокультурної компетентності як фактора комунікативної поведінки по відношенню до представників іншої лінгвокультури, що забезпечує здатність до повноцінної комунікативної взаємодії на основі знань про норми, правила й традиції цієї лінгвокультури (Городецкая 2009: 49).

У рамках цього процесу дистанційне навчання ставить значні виклики (лише опосередкована присутність, обмеження вільного мовлення, технічні обмеження). Так, взаємодія зі студентами обмежується електронними ресурсами і процес навчання зазнає відповідних змін, які вимагають застосування нових методик викладання та глибоких знань цифрових технологій (Бехта 2022: 111).

Але разом з тим, формат онлайн-викладання відкриває і нові можливості (Кононенко 2022: 175; Кремень та ін., 2022). Так, з метою урізноманітнення навчального процесу та наближення його до реальних умов використання мови, онлайн-формат дає змогу задіяти увесь потенціал мережі Інтернет та відповідних онлайн-технологій: різноманітні сайти та платформи, інтерактивні

програми, а також мобільні додатки. Це дозволяє задіяти всі типи пам'яті: зорову, слухову, моторну та логічну.

На відміну від інтерактивних навчальних сайтів, які створюються спеціально з навчальною метою і, відповідно, вже мають певний градус «штучності», мобільні додатки створюються для мовців і використовуються у справжньому житті. Таким чином, залучення мобільних додатків до процесу вивчення іноземної мови забезпечує не лише засвоєння та застосування лексичних та граматичних структур в умовах, максимально наближених до реального життя, але й дозволяє студентам зануритися глибше у культуру мови, яку вони вивчають: познайомитися з формами спілкування, нормами та цінностями представників відповідної лінгвокультури. Мобільний додаток, створений на основі певної ідеї вже пропонує лексику, яка буде складати понятійне поле того чи іншого концепту лінгвокультурної дійсності: ПУНКТУАЛЬНІСТЬ, ЧАС, ДОЗВІЛЛЯ, ПОДОРОЖ, тощо.

У рамках практичного курсу німецької мови пропонується використання у навчальному процесі ряду мобільних додатків в контексті знайомства зі святами у німецькомовних країнах. Одним з найбільших і найважливіших свят у німецькомовному просторі є WEIHNACHTEN (Різдво), а поняття WEIHNACHTSZEIT можна вважати лінгвокультурним концептом, понятійне поле якого складають такі поняття, як *Advent* (адвент), *Adventskalender* (адвент-календар), *Familie* (родина), *Kirche* (церква), *Gottesdienst* (церковна служба), *(Weihnachts)gebäck* (різдвяна випічка), *Weihnachtsmann* (Санта Клаус), *Weihnachtsbaum* /*Christbaum* (різдвяне дерево), *Tannenbaum* (ялинка), *Christkind* (Ісус, Різдвяне дитя), *Religion* (релігія), *Geschenke* (подарунки), *Heiligabend* (святвечір), *Weihnachtsmarkt* (різдвяний ярмарок), *Weihnachtsdeko* (різдвяна декорація), *Bescherung* (сюрприз, обмін подарунками) (dwds.de; cosmas II), які є не просто лексичними одиницями, що належать до однієї теми, а символами Різдва у німецькомовній лінгвокультурі, які нерідко мають ритуальне значення.

Пропонуємо розглянути два додатки, за допомогою яких студенти можуть познайомитися ближче з німецькомовною культурою святкування Різдва: *Weihnachten-App 2022* та *Weihnachtsplätzchen Rezeptapp*. Особливістю цих двох додатків є те, що вони належать до невеликої кількості додатків, доступних німецькою мовою у будь-якій частині світу (у той час як доступ до більшості додатків певною мовою регламентується реєстрацією користувача у відповідній країні).

Мобільний додаток *Weihnachten 2022* пропонує ряд тематичних інтерактивних рубрик навколо очікування та святкування Різдва. Інтуїтивний

інтерфейс дозволяє студенту як користувачу легко орієнтуватися, незважаючи на відсутність перекладу. Прості формулювання включають граматичні структури та лексику, яку студенти засвоюють вже на рівні A1.1 згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (теперішній час, наказовий спосіб, особові займенники, числівники, прийменники *am, um, von, bis, in*, прислівники *hier, da/dort*, заперечення *nicht, kein*). На основі вже знайомої лексики студенти засвоюють нові поняття, за допомогою яких знайомляться з традиціями підготовки та святкування Різдва (*Advent, Adventskalender, Überraschungen, Wunschliste, Weihnachtscountdown*).

Мобільний додаток *Weihnachtsplätzchen Rezeptapp* є інтерактивною збіркою великої кількості рецептів різдвяних солодоців з фотографіями, описом та інструкціями. Рівень складності граматики та лексики сягає від простого, доступного вже на рівні A1.1 – A1.2 (наказовий спосіб, лексичні одиниці на тему *Essen und Trinken*, одиниці вимірювання маси, модальні дієслова *können, wollen, müssen, möchten*) до більш складного на рівні A2.2 – B1.1. (умовний спосіб, дієприкметники та дієприкметникові звороти, частки *etwa, doch*, складнопідрядні речення з *dass, wenn, sodass*). Високий рівень структурованості та візуалізації допомагає сприймати нову інформацію на логічному та інтуїтивному рівнях. Студенти поглиблюють лексичні та граматичні знання у рамках теми *Essen und Trinken* і одночасно через кулінарні рецепти знайомляться з різдвяними традиціями німецькомовного лінгвокультурного простору (*Schokotaler, Alpenbrot, Nürnberger Butterzeug, Baseler Lebkuchen*), а також із сучасною інтерпретацією давніх традицій (*Vegane Weihnachtsplätzchen, zuckerfreie Rezepte, gesunde Süßigkeiten*). Додаток передбачає можливість фідбеку.

Підсумовуючи, можна сказати, що залучення таких онлайн-технологій, як мобільні додатки, сприяє формуванню лінгвокультурної компетентності та підвищує рівень продуктивності практичних занять з іноземної мови. Перевагою мобільних додатків є високий рівень візуалізації і, відповідно, сугестивності інформації, що дозволяє студентам навіть початкового рівня досить легко орієнтуватися та засвоювати нову лексику, розуміючи її значення на логічному та інтуїтивному рівні. Студенти мають нагоду не лише поглибити свої знання з німецької мови, а й застосувати їх у реальних умовах.

Використана література:

1. Бехта, І. А., Ковалевська, Т. І. (2022). Цифрова компетенція освітян в умовах невідкладної цифровізації освіти. *Наукові записки Національного університету «Острозька ака-демія»: серія «Філологія»*. Острог : НаУОА. Вип. 14(82). С. 109-112. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/3587>

2. Городецкая, Л.А. (2009). Лингвокультурная компетентность и лингвокультурные коммуникативные компетенции: разграничение понятий. *Вопросы культурологии*. No 1. С. 48-51.
3. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурсы. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.
4. Кононенко, Л. В. Оришака, О. В., Селищева, Є. В. (2022). Формування цифрової компетентності як основа трансформації вищої освіти в умовах глобалізаційних процесів. *Вісник науки та освіти*. № 1 (1). С. 169-180. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/12124>.
5. Кремень, В. Г., Сисоєва, С. О., Бех, І. Д., Вознесенська, О. Л., Гавриш, Н. В., Гончар, ... Шахрай, В. М. (2022). КОНЦЕПЦІЯ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(2), 1-30. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4206>
6. Приходько А. М. (2008) Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр.
7. Приходько А. М. (2013). Концепты и концептосистемы. Днепропетровск : Белая Е. А.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. COSMASII. (2020) Lemma: Weihnachtszeit. URL:<https://cosmas2.ids-mannheim.de/cosmas2-web/faces/investigation/kook.xhtml>
2. DWDS (2022) Lemma: Weihnachtszeit. https://www.dwds.de/r/?q=Weihnachtszeit&corpus=public&format=full&date-start=1465&date-end=2018&genre=Gebrauchsliteratur&genre=Wissenschaft&genre=Belletristik&genre=Zeitung&p=3&sort=date_desc&limit=10
3. Weihnachten-App 2022. URL: <https://play.google.com/store/apps/details?id=kulana.tools.weihnachten2013&hl=de&gl=US>
4. Weihnachtspätzchen Rezepte app/ URL: <https://play.google.com/store/apps/details?id=weihnachtspatzchen.rezepte.deutsch&hl=de&gl=US>

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.24>

UDK 81'246.3(4)ЄС

Nickl, Milutin Michael

PAIDEIA-AKTUALISIERUNG ZWISCHEN DIALEXEIS, MULTIKULTI UND EU-TRANSFERSPRACHEN

(статтю подано мовою оригіналу)

Die plurifaktoriell und programmatisch konstituierte Paidèia greifen wir aus der stattlichen Anzahl historischer Identifikationsangebote, die zur Vereinigung der europäischen Völker und ihrer Nationalakteure beitragen können, heraus. Παιδεία/paidèia klingt europäisch, scheint aber was Uraltmodisches und verdächtig

Heidnisches zu sein. Dennoch hat *Paidèia* ebenso wie *Europa* keine integrale mythische Bedeutung. Es geht nicht ums altphilologische Auspressen einer ausgepreßten Zitrone. Paideia bleibt an die *Ratiocinatio rhetorica* gebunden und sicherlich auch an persönlichen Präferenzen orientiert: hermeneutisch-kritisch, reintegrativ und rekonstruktiv-interpretierend. Mit vagem Vorverständnis läßt sich sagen, daß die antike Paidèia eine Tendenz zu einer gewissen Balance oder zumindest zur Ausbalancierung konträrer, undurchsichtiger bis widersprüchlicher humankommunikativer Asymmetrien und Kräfte, wenn nicht gar zu einer gewissen Harmonie aufwies:

Daher gilt Paidèia hier als heterogenes, keineswegs komplett harmonisiertes, transformationsfähiges Arrangement von konzertanten, konkurrenzialen, komplementären Bildungs- und Wertsystemen, Wissenschaften, Wissensformen, ebenso Künsten und Sportarten, mit graduell unterschiedlich gewichteter Respektierung bestimmter Interpretationskulturen und Traditionen. Je nach Überlieferungsniveau, Standpunkt und Perspektive. Umrisse und Zugänge zur res-publica-orientierten, pluralistischen, konkurrenzialen und komplementären, ergo konfliktträchtigen, spannungsreichen, europäischen Paidèia kommen nicht ohne Rückgriffe auf römische, hellenistische, mediterrane und nicht zuletzt abendländische Kultur-Essentials und ihr rhetorisches Menschenbild aus. Es ist in der antiken Menschheitsidee verankert und bezeugt den Primat der Paidèia vor einer einzelnen Religionen oder einer prädominant tonangebenden Region, Aristokratenkohorte oder Priesterkaste mit offenen oder elegant cachierten Dogmatisierungs-, Unifizierungs- oder Totalitätsansprüchen. Diese nicht nur auf den ersten Blick disharmonisch komplementäre, konfliktträchtige Potenz von Paidèia, liefert auf den Kulturraum insgesamt bezogen dennoch eine Art ausbalancierende und harmonisierenderweise identitätsstiftende «Betriebsspannung». Auch wenn es noch so paradox erscheinen mag: Vor allem existierende Differenzen, Gegensätzlichkeiten, Verschiedenartigkeiten, Widersprüche und Spannungsverhältnisse halten sie zusammen, mögen sie noch so bizarr und transversal konstituiert sein. Es sind scheinbar weniger, jedenfalls nicht ausschließlich die Einheitlichkeiten, Parallelitäten, Unifizierungsansprüche und gesetzlich verbrieften Ordnungsmodelle, welche Paidèia effektiv in Balance halten. Derlei ist freilich irritierend, varietätenreich facettiert, ergo wesentlich uneinheitlich und bleibt voller gravierender Widersprüche. Leider kann ich die nicht elegant auflösen.

Das Frageinteresse bleibt: was ist dran aktualisierbar? Und was erscheint (mit allerlei Einschränkungen) überzeugend? In der Rückschau erweist sich Paidèia zwar als erstaunlich pluralistisch und toleranzfähig, aber leider nicht als kontinuierlich

strahlende, Toleranz praktizierende, kultureproduzierende, suprainstitutionelle Verbindlichkeit, also ebenfalls als pervertierbar.

Erziehung und bindende Führung bedeuten Anstrengung, lebenslange Anstrengung, Mühe, Übung, ethische Festigung, sachliche Angemessenheit, Ausbalancieren von Emotion und Kognition mit Einstellungsvarianten-Änderungen, Gefahr der Marginalisierung, auch Verzicht und Zwänge. Menschenreich, Nous, göttliche Weltvernunft (heute: «Intelligent Design») und Götterwelt werden auseinandergehalten, die Differenz von Aletheia und Doxa bewahrt, ohne etwaige Einsichten in die eine oder andere Richtung zu blockieren. Paidèia sträubt sich nicht gegen verbrieft Rechte. Gleichheit vor dem Gesetz, bürgerliche, politische und wirtschaftliche Freiheiten, Staatsethos und Werte wie Arbeit, Libertas, Freundschaft, Humanität und Menschenwürde, Concordia, Conscientia, Consilium, Cura (Sorge und ordnende Kraft), Solidarität, Iustum bellum, Moderatio, Officium, Pietas, Pax (Frieden als gesicherter Rechtszustand), Urbanitas, Vorfahren, Virtus, nicht zu vergessen Leges, Iura, Iudicia, Tranquillitas, Securitas, um einige zu nennen.

All diese schönen Werte werden nicht automatisch durch den Markt erzeugt. Der Markt allein generiert weder Solidarität noch Subsidiarität. Politik muß Macht dafür mobilisieren, damit sich die Renaissance pluralistischer Paidèia durchsetzt. Sonst wird der Einfluß ressourcenreicher, quasi-staatskirchlich privilegierter Religionen auf Politik und Gesellschaft unverhältnismäßig zunehmen. Tolerant, nicht indifferent zielt Paidèia weder auf Aleatorik, noch auf Leitkultur oder was Nationalkulturelles, setzt jedoch pluralitätsfreundliche Nationen voraus. Regional und intergouvernemental läßt sich mit Paidèia in Europa Staat machen. Wie eine unerkannte Kulturmacht oder ein ignoriertes Superstrat gestaltet Paidèia Europa mit, weit weniger pompös als die psalmodierende Polittheologie.

Frei geborene, plurikulturell lebende Europäer in eine formlose Masse desorientierter Globalisierungssklaven zu verwandeln, dürfte jedoch kaum im erkennbaren Interesse der meisten Menschen in Europa liegen.

Zu den heutigen, europäischen Paidèia-Tugenden zählt nicht zuletzt das Erlernen von Transfersprachen. Wie soll man denn sonst dem Kenntnismangel der vielen Völker übereinander abhelfen? Wo eine herausgegriffene Sprache entrechtet oder eliminiert wird, findet ein Sakrileg statt. Ebenso, wo Sprachkommunikation, Literatur und Musik einer Volksgruppe verboten oder unter welchem Vorwand auch immer als obsolet eingestuft, unterdrückt und verächtlich gemacht werden. Lingua-franca-Kommunikation (Nickl 2007: 33) weist eine gemeinschafts-konstituierende und gemeinschaftsfördernde Qualität in Europa auf. Bei ad hoc 24 EU-Amtssprachen innerhalb eines Verbunds von 27 nationalstaatlich souveränen EU-Mitgliedsstaaten ist Lingua-franca-Kommunikation ebenso notwendig wie die pluralistisch

konstituierte Paidèia, nicht allein ihre alte Beharrlichkeit. Was also wäre gegen einen europäischen Patriotismus, der sich global behaupten muß, einzuwenden?

Literatur

1. In <https://nickl.eu.com/?p=83>

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.25>

UDK 808.51-029:32(430)

Pavlyk, Volodymyr
Nationale technische Universität für Erdöl und Gas Ivano-Frankivsk

STILISTISCHE TONALITÄT UND EMOTION IN REDEN DEUTSCHER POLITIKER WÄHREND DES RUSSISCH-UKRAINISCHEN KRIEGES

(статтю подано мовою оригіналу)

Der Begriff «Ton» dient verschiedenen Bereichen menschlichen Handelns: der Musik, Malerei, Restaurierungskunst, dem Bereich der menschlichen Kommunikation, der Psychologie, Rhetorik, Literaturwissenschaft, Stilistik sowie der Textlinguistik.

In der deutschen Sprache hat der Begriff «Ton» mehrere Bedeutungen: der Ton, der Klang, der Akzent und Ton. Er wird in phonetischen und stilistischen Bedeutungen verwendet.

Die Definition des Begriffs «stilistische Haupttonalität» wird von M. Brandes (2004: 211) festgestellt, die darunter die allgemeine emotionale Atmosphäre der Aussage oder «allgemeine emotionale Einstellung» versteht

Die Monographie von S. Iwanenko «Polyphonie des Textes» (1999: 77) war die erste systematische Untersuchung seiner Tonstruktur aus der Sicht der Textstilistik. Die Forscherin charakterisiert Tonalität als eine Textkategorie, die die Intention des Adressaten in Abhängigkeit von den Eigenschaften des Sprachgegenstandes und seiner Einstellung zu diesen Eigenschaften zum Ausdruck bringt. Die Tonalität stellt ein Konzentrat von Ausdrucksmitteln des Textes dar, die der Autor in seiner Sprechfähigkeit einsetzt, um das Wesentliche des Vortragsthemas und seine persönliche Einstellung dazu widerzuspiegeln. Die Ausdruckskraft wird dabei als ein Effekt definiert, der bei jeder Abweichung von den Normen des Sprachgebrauchs aus rationalen oder emotionalen Gründen auftritt (Hänse 1981: 212).

Das Sprechen wird expressiv, wenn es indirekt den psychischen Zustand des Sprechers ausdrücken kann, zu dem die emotionale Sphäre gehört. Expressivität als Kategorie ist eng mit bewertenden und emotionalen Lebensbereichen verbunden, nämlich mit emotionaler Bewertung und mit dem Ausdruck von Emotionen einer Person. Allgemeine Expressivität ist ein Ergebnis der Umsetzung pragmatischer Parameter des Textes wie Emotionalität, Bewertbarkeit, Bildlichkeit, Intensität, stilistische Ausprägung sowie strukturelle und kompositorische Merkmale des Textes (Maslova 1991: 183). Emotivität ist das vielfältige und vielschichtige Phänomen und die Eigenschaft der Sprache, die die Semantik von Emotionen, emotionalen Phänomenen, emotionalen Zuständen des Autors als sprechender Persönlichkeit mit Hilfe kodifizierter emotionaler Einheiten zu ausdrückt. (Litvinchuk 2000: 62).

Der Begriff «Emotivität» ist dem Begriff «Emotionalität» nicht gleich. Die Emotionalität ist eine Kategorie der Psychologie. Die Emotivität betrifft die Linguistik. Emotionalität ist ein psychologisches Merkmal eines Individuums, seines Zustandes, seiner Fähigkeit und seines emotionalen Niveaus, das den Inhalt, die Qualität und die Dynamik seiner Emotionen charakterisiert. Überträgt man die psychologische Kategorie der Emotionalität auf das Gebiet der Linguistik, so wird der Begriff zur Emotivität, zum sprachlichen Merkmal eines Textes. Sie ist ein Satz sprachlicher Mittel, die in der Lage sind, eine emotionale Wirkung und entsprechende Emotionen beim Adressaten hervorzurufen (Maslova 1991: 185).

Absichten des Adressaten während seiner Sprechfähigkeit werden verwendet, um die eine oder andere Tonalität im Text zu erzeugen. So wird Tonalität als Textkategorie und Expressivität als sprachliche Kategorie betrachtet. Auf der Grundlage der Prinzipien der Psychologie kann man zusammenfassen, dass emotionale Phänomene zur Entstehung expressiver Sprachreaktionen führen. Das sind nämlich stilistische Varianten der Sprache (syntaktische, phonetische, lexikalische Variante) (Ivanenko 1999: 75).

Die Entwicklung aktueller Psychologie bietet eine berechtigte Grundlage für die Unterscheidung einer solchen Textkategorie wie die Tonalität dank der Auswahl von emotionalen, sinnlichen Tönen und Tonalitäten von Gefühlen an. Die Tonvielfalt des Textes, die mit sprachlichen Mitteln die Vielfalt der emotionalen Töne, Emotionen und Gefühle widerspiegelt, macht die Polyphonie des Textes aus (Ivanenko 1999: 77).

Bei der Produktion von Texten stützen sich die Kommunikationsteilnehmer auf das zu einer bestimmten Zeit in einer bestimmten Gesellschaft allgemein akzeptierte Wertesystem, daher ist die Auswahl der sprachlichen Mittel auf der Grundlage der Bewertung produktiv. Eine der grundlegenden Arten der Bewertung ist die emotionale Bewertung, die eine globale Darstellung der kognitiven Bewertung durch

eine emotionale Reaktion ist. Eine emotionale Bewertung auf der Ebene des Textes leiht ihm ein solches Merkmal wie stilistische Tonalität. Die Vielfalt der Bewertungen beeinflusst die Multitonalität des Textes. Die Besonderheit von Bewertungsformen liegt die Polyphonie des Textes zu Grunde, aber nicht im phonetischen Sinne, sondern vom Standpunkt der Textstilistik (Ivanenko 1999: 65).

Der Einmarsch der russischen Armee in die Ukraine und der Beginn eines umfassenden Krieges auf dem Territorium Europas zum ersten Mal seit dem Ende des Zweiten Weltkriegs hatten einen enormen Einfluss auf die Art und Weise der Erklärungen von Politikern, Massenmedien und Vertretern der Kulturkreisen in Deutschland. Im Laufe der Kriegsführung in unserem Land kann man eine Veränderung der stilistischen Akzente und der stilistischen Tonalität in Reden beobachten, die zum Eigentum der öffentlichen Meinung werden.

Es ist darauf hinzuweisen, dass sich die stilistische Tonalität deutscher Politiker während des russisch-ukrainischen Krieges von der epischen stilistischen Haupttonalität entwickelte. Sie ist für alle Prosawerke typisch und wird durch den Wortschatz des normativen Sprachfeldes gebildet. Ihr wichtiges Kriterium ist sowohl logische als auch emotionale Nullbewertung. Neun Monate des Heldenkampfes des ukrainischen Volkes gegen den russischen Aggressor führte deutsche Politiker zur lyrisch-epischen Tonalität, die Mittel der Bildsprache und emotionale Bewertungen unterschiedlicher sowohl objektiver als auch subjektiver Intensität verwendet und sprachliche Mittel zur Darstellung einzelner emotionaler Erscheinungen zusammenführt.

Der Stilkomplex zur Bildung der wichtigsten lyrisch-epischen Tonalität in Reden deutscher Politiker während des russisch-ukrainischen Krieges besteht aus lexikalisch-semantischen und syntaktischen Stilmitteln. Lexikalisch-semantische Stilmittel sind Metapher, Epitheton, Metonymie, Antithese, Personifikation, Übertreibung, Vergleich. Syntaktische Stilmittel sind Wiederholung, Isolierung, Trennung, Klammern, Zitate, Anspielungen.

Literatur

1. Брандес М. П. Стилистика текста. Москва : Прогресс-Традиция, ИНФРА-М, 2004. 408 с.
2. Іваненко С. М. Поліфонія тексту : монографія. Київ : Видавничий центр КДЛУ, 1999. 318 с.
3. Литвинчук И. Н. Прагматика эмотивного текста (психосемантическое экспериментальное исследование) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.15. Київ, 2000. 231 с.
4. Маслова В. А. Коммуникативная природа и параметры экспрессивности текста. Человеческий фактор в языке. Языковые механизмы экспрессивности. Москва : Наука. 1991. С. 179-205.

5. Hänse G. Einstellungen als Kategorie zur Erfassung sprachlich reflektierter Beziehungen zwischen Text und Produzent und textreferentiellem Objektbereich. Deutsch als Fremdsprache. 1981. № 4. S. 208 – 214.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.26>

УДК 81'246.3:004.65

*Павлова А., Ситар Г.
Університет Майнца, Німеччина;
Слов'янський інститут Академії наук Чеської Республіки,
Чеська Республіка*

ЕЛЕКТРОННА БАГАТОМОВНА БАЗА ДАНИХ КОНСТРУКЦІЙ-ФРАЗЕМ ТА ЇХНІЙ ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Конструкції-фраземи (в іншій термінології «фразеологізовані речення», «синтаксичні фразеологізми», «фразеосхеми», «фразеошаблони» та ін.) — важлива частина граматики конструкцій, що залишається поза увагою традиційної фразеології (Величко, 2016; Личук, 2001; Павлова, 2020; Ситар, 2017; Fillmore, Kay, & O'Connor, 1988; Fleischer, 1982; Funt, 2020; Goldberg, 1995; Mellado, 2019 та ін.).

Конструкції-фраземи — це конструкції з відкритими позиціями (слотами), які заповнюються конкретними лексемами (заповнювачами) під час створення тексту. Окремі позиції у конструкціях-фразах є наперед визначені, їх ще називають незмінною частиною моделі речення, до складу якої переважно входять синсемантичні слова. Вибір лексичного наповнення відкритої позиції обмежений граматикою, нормою та узусом. Наприклад, нім. *Was heißt schon Recht? Was heißt schon normal!* (модель *Was heißt schon X [!/?]*); укр. *Все буде Україна! Все буде справедливість!* (модель *Все буде N₁!*).

Типові риси конструкції-фраземи є такими:

- ідіосинкратичність, ідіоматичність (не підкоряється правилам побудови традиційного (незв'язаного) речення);
- модель завжди має відкриті позиції (слоти) і має певний ступінь свободи їх заповнення в тексті; продуктивність;
- модель має значення ще до її заповнення, це значення можна описати;

– стрижневою частиною конструкції-фраземи є синсемантичні слова (службові частини мови, прислівники, займенники і под.);

– така конструкція має специфічну просодію, яка формує синтаксичну модель і дає змогу відмежувати фраземи від ононімічних нефразеологізованих речень;

– вживається переважно у розмовному мовленні, діалогах, художньому та публіцистичному стилях;

– у випадку багатозначної конструкції-фраземи її значення залежить від контексту.

У створюваній базі даних конструкцій-фразем вихідною мовою є німецька. Переклади подано чеською, словацькою, польською, російською мовами, у 2022 році до проєкту було додано українську мову.

Мікроструктура запису для кожної моделі охоплює такі компоненти:

- функція / семантичне поле;
- лема (структурна схема речення);
- значення;
- приклади (німецькою мовою, без перекладу);
- морфологічний опис;
- семантичні обмеження;
- варіанти;
- стильова належність;
- просодія;
- приклади з перекладами та коментарями;
- загальний коментар до перекладу;
- повні синоніми;
- часткові синоніми;
- омоніми;
- пароніми;
- ідіоми / шаблонні фрази.

Важливим етапом дослідження є пошук німецьких конструкцій-фразем та їх перекладів різними мовами. Джерелами добирання прикладів є передусім художні тексти та їх опубліковані професійні переклади; власні переклади, якщо опублікованих немає; дані, отримані з паралельних корпусів текстів.

У випадку з парою «німецька – українська мови» використовуємо пошукові можливості паралельного корпусу InterCorp, версія 14 (Dovalil et al., 2022; Kotsyba, Vavshyn, & Zasina, 2022). Зазначимо, що корпус українських текстів поки що є порівняно невеликий, тому до аналізу доводиться залучати не лише

оригінальні німецькі тексти, але й німецькомовні переклади з англійської, французької, чеської, італійської та ін. мов.

За даними корпусу InterCorp, німецька конструкція-фразема переважно перекладається еквівалентною конструкцією, наприклад, нім. *Krieg ist Krieg schlieЯlich* (Remarque Erich Maria. Im Westen nichts Neues); укр. *Зрештою війна є війна* (Ремарк Еріх-Марія. На Західному фронті без змін. Перекладач Гловацька Катерина); нім. *Was fьr ein Gedanke, zwischen dir und den Gehilfen zu wdhlen!* (Kafka Franz. Das Schloss); укр. *Що за думка — вибирати між тобою й помічниками!* (Кафка Франс. Замок. Перекладач Сняданко Наталка).

Водночас особливе зацікавлення викликають випадки, коли перекладачі використовують синонімічні фразеологізовані речення, пор.: нім. *Was fьr ein wunderbarer Schlaf war dies doch gewesen!* (Hesse Hermann. Siddharta); укр. *І все ж який чарівний то був сон!* (Гессе Герман. Сіддхартха. Перекладач Логвиненко Олекса); нім. *Was fьr eine Willensstarke Frau, dachte Langdon* (Brown Dan. Illuminati. Перекладач Merz Axel); укр. *Оце так вольова жінка, подумав Ленгдон* (Браун Ден. Янголи і демони. Перекладач Кам'янець А); нім. *Was fьr ein Idiot!* (Heller Joseph. Catch 22. Перекладачі Danehl Irene, Danehl Gьnther); укр. *Ну і йолон!* (Хеллер Джозеф. Пастка для дурнів. Перекладач Мещеряк Микола).

Основний дидактичний потенціал створюваної бази даних передбачений концепцією її створення та мікроструктурою. Наголосимо, що база даних має три групи адресатів:

- 1) лінгвісти (граматисти, фразеологи та ін.);
- 2) перекладачі;
- 3) студенти, учні, які вчать німецьку мову.

Уперше конструкції-фразами німецької мови подано цілісно у вигляді бази даних з докладним описом. Це перший та унікальний у своєму роді довідник для німецьких конструкцій-фразем та їх можливих перекладів різними мовами.

Конструкції-фразами є необхідним складником для опанування іноземними мовами і для здійснення адекватного перекладу. База даних може бути використана у вищій школі під час вивчення курсів фразеології, конструкційної граматики, загального мовознавства, теорії та практики перекладу, стилістики та ін. Крім цього, створення бази даних конструкцій-фразем є цікавим лексикографічним завданням, що передбачає побудову і наповнення продукту комплексного типу, реалізованого як електронний лексикографічний проєкт у середовищі Github.

Перспективи дослідження визначаємо як: 1) розширення створюваної бази даних за рахунок введення нових моделей; 2) залучення інших слов'янських та

неслов'янських мов; 3) створення посібника, головна мета якого – навчити активному використанню конструкцій-фраземи на різних рівнях вивчення іноземних мов (від А2 до В2+), що передбачає опрацювання ефективної системи вправ різного типу.

Використана література:

1. Величко, А. В. (2016). Предложения фразеологизированной структуры в русском языке : структурно-семантическое и функционально-коммуникативное исследование. Москва : Макс Пресс.
2. Velichko, A. V. (2016) Predlozhenija frazeologizirovanoj struktury v ruskom jazyke : strukturno-semanticheskoe i funkcional'no-kommunikativnoe issledovanie. Moskva : Maks Press [Russian]
3. Личук, М. І. (2001). Ступені фразеологізації речень : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / НАН України; Інститут української мови. Київ.
4. Lychuk, M. I. (2001). Stupeni frazeolohizatsii rechen : avtoref. dys... kand. filol. nauk: 10.02.01 / NAN Ukrainy; Instytut ukrainskoj movy. Kyiv. [Ukrainian]
5. Ситар, Г. В. (2017). Синтаксичні фразеологізми в розрізі конструкційної граматики: монографія: [наук. і відп. ред. А. П. Загнітко]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД».
6. Sytar, H. V. (2017). Syntaksychni frazeolohizmy v rozrizi konstruktsiinoj hramatyky: monohrafiia: [nauk. i vidp. red. A. P. Zahnitko]. Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD». [Ukrainian]
7. Fillmore, Ch. J., Kay, P., & O'Connor M. (1988). Regularity and idiomaticity in grammatical constructions: the case of 'let alone'. *Language*. 64 (3), 501–538. [English]
8. Fleischer, W. (1982). Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut. [German]
9. Funt, N. (2020) Es gibt Glossare und Glossare: Phraseoschablonen im Russischen, Deutschen und Polnischen im Vergleich : Master thesis. Germersheim : University of Mainz. [German]
10. Goldberg, A. (1995). Constructions: A construction grammar approach to argument structure. Chicago : University of Chicago Press. [English]
11. Dovalil, V., Káňa, T., Peloušková, H., Zbytovský, Š., Vavřín, M., & Zasina, A. J. (2022): Korpus InterCorp – němčina, verze 14 z 31. 1. 2022. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2022. Dostupný z WWW <http://www.korpus.cz> [Czech]
12. Kotsyba, N., Vavšyn, M., & Zasina, A. J. (2022): Korpus InterCorp – ukrajínština, verze 14 z 31. 1. 2022. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2022. Dostupné z WWW <http://www.korpus.cz> [Czech]
13. Mellado Blanco, C. (2019). Phrasem-Konstruktionen kontrastiv Deutsch-Spanisch: ein korpusbasiertes Beschreibungsmodell anhand ironischer Vergleiche. *Yearbook of Phraseology*. 10, 65–88. [German]
14. Pavlova, A. (2020). Und ob es Phraseologie ist! *Russland übersetzen / Russia in Translation / Россия в переводе*. Festschrift für Birgit Menzel. Berlin: Frank&Timme. 117–132. [German]

*Панов С. Ф., Запара В. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сучасні соціально-економічні трансформації, процеси глобалізації, збільшення загроз тероризму у світі, підвищення ролі інформації та знань у розвитку сучасного суспільства характеризуються розширенням міжнародних зв'язків у всіх галузях, починаючи з науки, торгівлі та закінчуючи економікою. Перспектива виходу на світовий рівень досягнень вітчизняної науки та техніки, а також можливість та досвід знайомства з найкращими досягненнями зарубіжного досвіду наукових досліджень повною мірою залежить від планової роботи інститутів вищої освіти, як виробника технічних перекладачів, для вченої спільноти як споживача.

В умовах упровадження автоматизованих пошукових систем та обчислювальної техніки у всі галузі наукової та інженерної діяльності робота випускника за спеціальністю «Комп'ютерні технології в управлінні та навчанні» наповнюється новим змістом та набуває особливої значущості. З огляду на необхідність оперативної та ефективної обробки швидко зростаючого потоку іноземної наукової інформації та через неприпустимість витрачання науково-технічного потенціалу на пошуки вже відомих рішень перед випускниками ставляться найважливіші завдання обробки та систематизації вхідної інформації (Панов 2012). Непоінформованість інженерів і наукових співробітників у сучасних умовах є помилкою в наукових дослідженнях, що, у свою чергу, породжує ряд важко вирішуваних проблем, які призводять до некомпетентності спеціаліста та технічної відсталості економічного розвитку держави.

Перебудова вищої школи передбачає необхідність підготовки фахівців, здатних безперервно вдосконалювати свою кваліфікацію, використовуючи вітчизняні та світові досягнення у різних галузях науки. Оволодіння вміннями та навичками реферування та анотування іншомовної літератури за своєю спеціальністю – один із аспектів реалізації поставлених завдань інформаційного забезпечення наукових досліджень.

До вирішення цих завдань необхідно залучати студентів старших курсів та аспірантів всіх факультетів педагогічних інститутів. Це є зростаючою роллю математики і фізики й з уведенням нового навчального предмету «Основи інформатики і обчислювальної техніки», без якого неможливо оволодіння комп'ютерною технологією користування. Крім цього, можна залучати студентів не тільки на фізичних факультетах, а й на інженерно-педагогічних факультетах, кількість яких на даний час зростає.

Перше десятиріччя XXI століття відзначено появою низки досліджень, які презентують досвід європейських країн щодо підготовки й атестації науково-педагогічних кадрів у світлі інтеграційних процесів і неперервної ступеневої освіти. Важливим є розгляд передумов створення нової спеціальності 13.00.10 — інформаційно-комунікаційні технології в освіті в галузі педагогічних наук та аналіз досвіду підготовки й атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації з означеної спеціальності в Україні. У 2008 р. за ініціативи дійсних членів НАПН України В. Ю. Бикова та М. І. Жалдака в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (ПТЗН) у складі 11 осіб була створена робоча група для підготовки проекту паспорта нової спеціальності 13.00.10 — інформаційно-комунікаційні технології в освіті. А вже у 2009 р. паспорт цієї спеціальності було затверджено ВАК України і внесено до переліку спеціальностей, за якими проводяться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора наук та присвоєння вчених звань. У паспорті спеціальності зазначається, що вона «...належить до галузі педагогічної науки, що досліджує теоретичні та методичні проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, психолого-педагогічного обґрунтування розроблення цих технологій для забезпечення функціонування та розвитку освітніх систем (Регейло 2011).

Істотними аспектами змісту освіти в педагогічних інститутах є профільна навчальна дисципліна та методика її викладання. А знання іноземної мови є суміжною дисципліною. Тому процес навчання включає оригінальні тексти іноземною мовою з математики, фізики, комп'ютерного навчання, методики викладання цих дисциплін, методики застосування технічних засобів і насамперед ЕОМ. Тексти запозичуються із сучасних наукових, педагогічних журналів, збірників статей та книг і даються у скороченому вигляді.

Кожен текст супроводжується комплексом різноманітних завдань. Завдання спрямовані на вдосконалення різних видів читання, вилучення з тексту інформації, смислової компресії тексту і, зрештою, написання реферату та анотації українською мовою та мовою першоджерела – англійською. Таким чином, реалізуються дві основні цілі навчання реферування та анотування:

навчальна та інформативна. Це дає можливість викладачеві використовувати систему завдань варіативно, залежно від рівня мовної підготовки студентів. Завдання варіюються також з урахуванням змісту конкретного тексту, у яких передбачено надання допомоги студенту у його діяльності зі складання реферату та інструкції конкретного тексту. Зрештою, система завдань підводить студентів до самостійного перекладу, аналізу та написання реферату та анотації іноземною мовою.

При складанні системи завдань необхідно виходити із сучасних методичних концепцій навчання реферування та анотування, але з урахуванням специфіки навчального процесу з іноземної мови на природничих факультетах педагогічних вишів. Деякі тексти та завдання дають можливість викладачеві працювати над формуванням навичок та вмінь усного і писемного мовлення.

Завдання викладача полягає в наданні допомоги в процесі становлення інформованого та висококваліфікованого фахівця, який розуміє, що відсутність уявлень про сучасний стан питання наукових досягнень та рівня досліджень, відсутність доступу до сучасної науково-технічної періодики, є небезпечним ворогом науково-технічного прогресу у певній галузі. Майбутнього випускника необхідно ознайомити з теоретичними уявленнями та практичними навичками, необхідними для ефективної обробки іноземної наукової статті – найважливішого каналу надходження оперативної наукової інформації.

Використана література:

1. Панов С. Ф. Инновационные технологии подготовки технических переводчиков в высших учебных заведениях непедагогического профиля. *Інноваційні технології у професійному розвитку педагогічних працівників та керівників закладів освіти*. Сб. Тез міжнародної наук.-практ. конф. 24-25 квітня 2012 р., м. Біла Церква. Біла Церква : КОПОПК, 2012. С. 100-101.
2. Регейло І. Ю. Тенденції розвитку системи підготовки наукових і науковопедагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні у 50–60х рр. ХХ ст. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*: Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2011. Вип. 27. С. 254–262.

*Panov, Serhii; Prykhodko, Yurii; Opanasenko, Olena
Nationale Pädagogische Mykhajlo-Drahomanov-Universität*

**HANDEL ALS QUELLE DER ENTWICKLUNG KULTURELLER,
WIRTSCHAFTLICHER UND SOZIALER BINDUNGEN IM KONTEXT DER
INTEGRATION IN DEN EUROPÄISCHEN BILDUNGSRAUM. UKRAINE UND
DEUTSCHLAND**

(статтю подано мовою оригіналу)

Die Präsenz von Deutschen in der Ukraine wurde erstmals mit der Einführung des Christentums im zehnten Jahrhundert erwähnt, als Kaufleute, Geistliche und Reisende begannen, die Ukraine, die damals Kiewer Rus hieß, zu besuchen. Erst nach dem Überfall der Mongolen auf die Kiewer Rus und der Zerstörung vieler Städte kam es zu einer größeren Zuwanderung von Deutschen, insbesondere in die Westukraine. Die Fürsten von Galizien-Wolhynien, die ihren polnischen und ungarischen Amtskollegen folgten, boten den Deutschen den Wiederaufbau der zerstörten Städte und die Entwicklung von Handel und Handwerk an und gewährten den Deutschen verschiedene Privilegien (z. B. zeitweilige Steuerbefreiungen), ein hohes Maß an Autonomie und die Beibehaltung ihres eigenen Rechtssystems auf der Grundlage des Magdeburger Rechts (Prykhodko, 2018).

Bereits in der Mitte des 13. Jahrhunderts lud König Danylo Romanovych deutsche Kaufleute und Fabrikanten in das neu aufgebaute Holm ein, und dann in solche Zentren wie Wolodymyr-Wolynskyi, Luzk, Lwiw, Przemyslaw und Sanik. Die historische Hanse ist ein einzigartiges Phänomen in der Geschichte Europas. Während des 13. und bis zum 17. Jahrhundert kann es als mittelalterlicher Archetyp der Europäischen Union angesehen werden. Hanseatische Kaufleute entwickelten einen wirtschaftlichen Einflussbereich, der sich von Portugal bis Ural und von den skandinavischen Ländern bis Italien erstreckte. Heute ist es ein Gebiet, das 20 europäische Länder umfasst, und den Warenaustausch zwischen Nordosten und Nordwesten dominiert.

Aus der Zusammenarbeit und Fusion von Kaufleuten zur Entwicklung ihres Auslandshandels entstand ein Städtebund, der in seiner Blütezeit fast 200 See- und Landstädte umfasste. Als Kernstück der Gründung der Hanse mag das «Artlenburgische Privileg» dienen.

In ihrer Blütezeit war die Hanse so mächtig, dass sie zur Wahrung ihrer wirtschaftlichen Interessen Wirtschaftsblockaden gegen Königreiche und Fürstentümer verhängte und in Ausnahmefällen sogar Kriege führte.

Vom 13. bis Mitte des 15. Jahrhunderts deckte die Hanse weitgehend den Bedarf des Westens an Rohstoffen und Lebensmitteln aus dem durch die deutsche Kolonialisierung eröffneten Osten und lieferte die notwendigen Produkte. Dazu gehören zum Beispiel Pelze, Wachs, Getreide, Fisch, aber auch Flachs, Hanf, Holz und Holzbauprodukte wie Pech, Teer und Pottasche. Im Gegenzug brachten hanseatische Kaufleute aus dem Westen und Süden kommerzielle Fertigprodukte wie Textilien, Metallwaren, insbesondere Waffen, und Gewürze in diese Länder (Подальяк Н. Г., 2009).

Kontore – so hießen die großen Handelsniederlassungen der Hanse im Ausland – bildeten den Grundstein des hanseatischen Handels. Dies waren Stalhof in London, Kontor in Brügge und Deutsche Brücke in Bergen. Es gab eine große Anzahl kleinerer Handelsposten. Gewählte Älteste, Leiter der Auslandsämter, sollten gute Beziehungen zu den jeweiligen Herrschern aufbauen und pflegen, um günstige Handelsbedingungen für deutsche Kaufleute im Land zu schaffen.

Aber es gab andere Möglichkeiten, Vorrechte (Privilegien) für Trucker von Souveränen zu erlangen. Als der norwegische König 1284 versuchte, die Privilegien der hanseatischen Kaufleute zu beschneiden, brachen sie einfach die Handelsbeziehungen ab und stellten die Getreidelieferung ein. Als die Hungersnot im Land zu groß wurde, musste der König einlenken und den Kaufleuten sogar erweiterte Rechte einräumen. Auch in anderen Ländern setzte die Hanse das Handelsverbot mehrfach als Druckmittel ein.

1980 wiederbelebt, hat sich die Neue Hanse zur Aufgabe gemacht, auf der Grundlage des grenzüberschreitenden hanseatischen Gedankens und der historischen Erfahrung den Gedanken und Geist der europäischen Stadt wiederzubeleben, die Stärkung des Selbstbewusstseins der Hansestädte zu fördern und die Entwicklung der Zusammenarbeit zwischen ihnen (Städte und Gemeinden). Ziel des Städtebundes DIE HANSE ist es, zur wirtschaftlichen, kulturellen, sozialen und nationalen Einigung Europas beizutragen und in diesem Sinne das Selbstbewusstsein der Städte und Gemeinden zu stärken, damit sie ihre Aufgaben als Orte gelebter Demokratie erfüllen können. Um dieses ehrgeizige Ziel zu erreichen, hat der Städtebund im Jahr 2000 erstmals in der Geschichte der Hanse eine Satzung erlassen, die die Eckpunkte seines Handelns festlegt.

Die aktuelle Hanse Union – ein aktives Netzwerk von rund 200 Orten aus 16 Ländern Europas, viele davon – Objekte der UNESCO-Leuchtgemeinschaft. Dieser Verein der Städte wurde 1980 in der niederländischen Stadt Zwolle gegründet

Ab 2021 vertritt die öffentliche Nichtregierungsorganisation «Ukrainian Hanseatic Initiative» die Interessen der Ukraine in der Hanse. Vor dem Hintergrund der historischen Gründe für den Beitritt zur Hanse bemüht sie sich um eine starke Bindung der Hanse an eine Reihe von Städten der Ukraine. Die Ukrainische Hanse-Initiative ist ein Wegweiser zu Wissen und Erfahrung der Hanse und plant die Eröffnung einer Hanse-Universität in der Ukraine.

Literatur

1. Подалаяк Н.Г. (2009) Могутня Ганза. Комерційний простір, міське життя і дипломатія XII-XVII століть. К. : Темпора. 360 с.
2. Приходько Ю. (2018) Впливи Магдебурзького права на економічні зв'язки українських земель з Німецькою Ганзою. Емінак: науковий щоквартальник. № 4, т. 2.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.29>

УДК 378.091.3:81'25:811.112.2

*Паршикова О.
Київський національний лінгвістичний університет*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ТА ФІЛОЛОГІВ ДО НАПИСАННЯ НАУКОВИХ РОБІТ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ

З метою забезпечення підготовки майбутніх перекладачів та філологів до написання наукових робіт німецькою мовою нами було розроблено курс за вибором «Основи академічного письма німецькою мовою», який викладається з цього року на факультеті германської філології Київського національного лінгвістичного університету у п'ятому семестрі. Мета курсу – формування у студентів бакалаврату професійної компетентності в академічному письмі німецькою мовою, підготовка до написання курсових робіт, рефератів, тез, анотацій та інших наукових текстів. До першочергових завдань курсу відносимо ознайомлення студентів з основними поняттями та ключовими проблемами академічного письма, кодексом академічної доброчесності, технологією, стратегіями та особливостями написання окремих видів академічного письма німецькою мовою; оволодіння студентами необхідними мовними засобами для обґрунтування наукової теми, аналізу концепцій вчених, аргументації власних ідей, систематизації матеріалу; формування мотивації та

умінь студентів розуміти та створювати тексти основних видів академічного письма німецькою мовою.

Проблемам навчання студентів академічного письма як українською, так і іноземними мовами присвячується останнім часом досить велика кількість публікацій (В.І.Астахова, А.Є.Болдирева, І.В.Раєвська; С.К.Ревуцька, В.М.Зінченко; Н.Burchert, S.Sohr, E.Grieshammer; Ch.Spengeletc.). У навчальні плани багатьох закладів вищої освіти вводять курси за вибором, призначені в основному для підготовки студентів-магістрантів до написання магістерських робіт. Проте ми вважаємо, що формування професійної компетентності в академічному письмі іноземною мовою має розпочинатись набагато раніше, а саме вже на третьому курсі перед написанням студентами курсових робіт. У цьому зв'язку вважаємо актуальним описати наш перший досвід викладання вище згаданого курсу за вибором.

Курс «Основи академічного письма німецькою мовою» розрахований на 30 навчальних годин, у тому числі 4 лекційних та 26 практичних занять. На першій лекції курсу передбачено ознайомлення студентів з основними вимогами до написання академічних текстів різних жанрів та видів, їхньою структурою та змістом, характерними особливостями наукового стилю, типовими лексико-граматичними засобами. На другій лекції висвітлюються принципи академічної доброчесності, способи перевірки текстів на плагіат, правила цитування, вимоги до оформлення списку використаних джерел та додатків, прийоми компресії первинного тексту та інші теоретичні питання.

У практичній частині курсу розширюються базові теоретичні знання студентів про стиль та засоби академічного письма різних жанрів та видів, формуються професійні уміння написання окремих частин курсової роботи і таких наукових робіт, як доповіді, реферати, анотації, тези.

Перше практичне заняття присвячено особливостям академічного стилю письма, зокрема таким як висока інформаційна щільність, абстрактність, об'єктивність, логічність, точність, орієнтація на факти, дотримання уніфікованої термінології, наявність визначень та аргументованих посилань, а також лексико-граматичним засобам вираження причинно-наслідкових співвідношень, формулювання обґрунтування, аргументації, порівняння, протиставлення, оцінки результатів дослідження тощо. Після обговорення теоретичного матеріалу студенти отримують зразки оригінальних наукових текстів німецькою мовою, зокрема окремих частин бакалаврських робіт студентів університетів Німеччини, читають, підкреслюють та аналізують відповідні мовленнєві засоби.

Метою другого практичного заняття є привернення уваги студентів до читання і розуміння наукової літератури та формування умінь коротко викладати зміст прочитаних публікацій за допомогою методу компресії тексту. Компресія тексту сприяє більш глибокому розумінню тексту і необхідна при написанні студентами рефератів, анотацій та курсових робіт. Студенти-філологи отримують завдання прочитати автентичні наукові твори німецькою мовою, студенти-перекладачі – українською мовою, виділити ключові слова і фрази та стисло відобразити зміст публікації німецькою мовою за допомогою наданих їм стандартних виразів, наприклад: **Die Monographie konkretisiert das Prinzip ... Die Arbeit analysiert verschiedene Ansätze ... Der Artikel fasst die Erfahrungen ... zusammen.**

На третьому практичному занятті ми мотивуємо студентів до самостійного вибору теми дослідження та навчаємо їх писати Expose або обґрунтування в українському науковому вимірі. З цією метою повторюються відповідні граматичні конструкції, зокрема каузальні речення, опрацьовуються необхідні лексичні одиниці, аналізується структура і зміст запропонованого автентичного зразка обґрунтування теми. У якості самостійної позааудиторної роботи студенти отримують завдання написати частину обґрунтування, в якій вони формулюють мету їхнього дослідження та аргументують його актуальність німецькою мовою.

Кожне подальше практичне заняття присвячено формуванню умінь написання одного із видів академічного письма або певного розділу курсової роботи та опрацюванню необхідних для цього лексико-граматичних засобів. Слід відмітити, що німецькими науковцями відібрано досить великий репертуар стандартних фраз для формулювання цілої низки комунікативних намірів у наукових текстах, так званих Formulierungshilfen, наприклад: https://www.goethe-university-frankfurt.de/66869282/A13_Formulierungshilfen.pdf .

Особлива увага приділяється засвоєнню студентами способів типового для наукового стилю безособового формулювання висловлювань, наприклад, пасивних конструкцій, речень з неозначено-особовим займенником *man* та безособовим *es* та ін., формуванню умінь робити посилання у тексті і оформляти список використаної літератури.

*Пономаренко О. В.
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя*

РОЗРОБКА ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ: ВИЗНАЧЕННЯ МЕТИ

Необхідність переходу закладів вищої освіти на дистанційну форму навчання викликала потребу розробки якісних онлайн курсів. Проблема планування як окремих занять, так і цілих курсів, зокрема дистанційних, полягає у тому, що викладачі часто зосереджуються на змістовому наповненні курсу, підборі матеріалів та способів їх подачі, при цьому підлаштовуючи мету та завдання під наявний контент. Таким чином, курси орієнтовані на процес, а не на результат; на викладання, а не на учіння.

Для того, щоб створити студентоцентрований курс, відправною точкою має стати визначення його мети та очікуваних результатів учіння, які ведуть до цієї мети і досягаються в процесі викладання та перевіряються шляхом оцінювання. Кожне завдання чи активність курсу має стати кроком до поставленої мети.

Таким чином, виокремлюють три етапи розробки курсу. На першому етапі визначаються очікувані результати учіння, які мають відображати те, як студент зможе застосувати отримані знання та уміння за межами курсу. Тут розробнику курсу варто відповісти на запитання: *Що повинні знати, розуміти і вміти слухачі на кінець курсу?* (Wiggins, McTighe 2005) Допомогти відповісти на це запитання та правильно сформулювати результати учіння допоможе таксономія педагогічних цілей Блума, яка відображає когнітивні процеси відповідно до рівнів складності, починаючи від нижчого рівня – запам'ятовування, розуміння, застосування, і завершуючи вищим рівнем – аналіз, оцінка, продукування нового знання (Anderson, Krathwohl 2001). Формулювання цілей відповідно до таксономії передбачає використання ключових дієслів. Наприклад, на рівні генерування нового знання можна використовувати такі дієслова у формулюванні мети: *На кінець курсу ви зможете створювати/ розробляти/ укладати/ конструювати/ формулювати/ прогнозувати...* тощо. Самі результати учіння повинні відповідати таким критеріям, як конкретність (Що саме маємо досягти?); вимірюваність (Як виміряти/ кількісно визначити очікуваний результат?); досяжність (Чи можливо

досягти результату в межах відведеного часу з наявними ресурсами?); реалістичність (Чи узгоджена мета з методами навчання і оцінювання?); обмеженість у часі (Коли очікується досягнення мети?)(Solea 2022).

На другому етапі планування курсу необхідно визначити за якими критеріями ми будемо визначати досягнення мети, тобто спланувати оцінювання студентів. Відповідно до очікуваних результатів учіння необхідно розробити завдання, виконавши які, студенти зможуть продемонструвати програмні результати учіння. Третій етап передбачає узгодження змісту курсу, планування навчальної діяльності студентів, яка забезпечить досягнення мети (Wiggins, McTighe2005).

Отже, розробка дистанційних курсів має стати «цілеспрямованим» процесом, відправною точкою якого є визначення мети та очікуваних результатів учіння.

Використана література:

1. Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., Airasian, P. W., Cruikshank, K. A., Mayer, R. E., Pintrich, P. R., Raths, J., & Wittrock, M. C. (2001). A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. New York: Longman.
2. Solea, I. (2022) How to write SMART learning objectives in your LMS. Retrieved from <https://www.cypherlearning.com/blog/k-20/smart-learning-objectives>
3. Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). Understanding by Design. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.31>

УДК 81'373:659.1

Приймачук Ю. В
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВПЛИВУ В СОЦІАЛЬНІЙ РЕКЛАМІ

У часи, коли увага стає все більш дефіцитним товаром, реклама повинна захоплювати і подобатись. Лише таким чином до реципієнта можна донести важливість соціальних питань та мотивувати його до дій.

Соціальна реклама – це комунікаційна діяльність, спрямована на задоволення суспільних інтересів. Така реклама має на меті апелювати до

можливого тяжкого становища людства, до несприятливих умов, в яких опинилася певна група людей або суспільство в цілому, звернути увагу на важливі соціальні проблеми, або, навпаки, — убезпечити людей від певних дій. Вона орієнтована на звернення уваги громадськості до проблемних аспектів існування і моральних цінностей суспільства (Грицюта 2013: 134).

Терміни "соціальна реклама" та "некомерційна реклама" вживаються як синоніми. Для некомерційної реклами – на відміну від комерційної – характерним є наступне: її метою є зміна моральних цінностей серед тих чи інших цільових груп (наприклад, щодо меншин), вплив на поведінку реципієнта (наприклад, зменшення куріння) або заклик до дії (наприклад, кампанія зі збору коштів, кампанія з вакцинації тощо) (Unz, Schmidt 2022: 74).

Зазвичай своєї мети соціальна реклама досягає за допомогою рекламних звернень, в яких пропагуються певні позитивні явища або розповідається про наслідки негативних звичок і явищ. Як правило, такі звернення привертають увагу реципієнта до таких гострих соціальних проблем, як захист довкілля, охорона правопорядку, бідність, расизм тощо (Шальманн 2014: 258).

Специфічні ознаки соціальної реклами:

- не прагне економічного прибутку, на відміну від комерційної реклами.
- не використовує логотипи, знаки торговельних фірм.
- повинна мати конструктивний характер і створювати позитивне емоційне сприйняття світу.

У соціальній рекламі можуть транслюватися нові знання або маловідомі факти про світ, суспільство, технології з метою обґрунтування необхідності обдумати та змінити свої щоденні дії (піклуватися про екологію, вести здоровий спосіб життя, бути більш толерантним, займатися волонтерством, благодійністю тощо). (Яненко 2018: 132)

Для того, щоб соціальна реклама мала ефект у вигляді зміни ставлення або певної дії з боку реципієнта, необхідне відповідне оформлення повідомлення. Зазвичай обирається дуже емоційна форма звернення, щоб досягти високого рівня уваги та викликати сильні емоції в одержувача.

Але як досягти емоційної напруги? Як було зазначено вище, соціальна реклама – це комунікаційна діяльність. Тобто, це процес обміну інформацією, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів із метою передавання та одержання інформації. Звісно, невербальні засоби (ілюстрації, відео, звукові ефекти) також є важливими складовими соціальної реклами. Але все ж вербальні засоби залишаються основою в передачі таких рекламних звернень. Тож для того щоб соціальна реклама мала більший вплив на

реципієнта і реалізовувала свою мету (донесення інформації та спонукання до дії), в рекламних текстах часто використовують різні лексичні засоби.

Наприклад, вживання особового займенника "ми". За допомогою цього, реципієнту легше ототожнювати себе з персонажем реклами і розуміти месидж повідомлення: "це може статися з кожним, це наша спільна проблема". В такий спосіб автори наближають себе до споживача рекламного тексту, що сприяє досягненню мети соціальної реклами. Наприклад:

Masters of the Universe проти забруднення навколишнього середовища: "**Wir** müssen die Pflanzen und Tiere respektieren, bevor sie verschwinden". (Spiegel 2022)

WWF проти забруднення навколишнього середовища: "**Wir** haben die Schnauze voll. Hilf **unsere**n Meeren mit deiner Spende" (Werben/Verkaufen 2022).

Також поширеною лексичною особливістю в соціальній рекламі є так звані "залякування" чи "погрози". Апелюючи до почуття страху (соціального чи біологічного), автори рекламних повідомлень намагаються змінити моделі поведінки, що сприяє вирішенню соціальних проблем (2, с. 88). Звернення до мотиву смерті реалізує завдання реклами викликати почуття страху, спровоковане шкідливими звичками, порушенням правил дорожнього руху тощо.

Видавництво HERDER про глобальне потепління: "Countdown – **Unsere Zeit läuft ab** – was wir der Klimakatastrophe noch entgegensetzen können"(Countdown 2022)

"Rauchen kann **tödlich** sein"

Антонімічність і протиставлення також є популярними засобами для підсилення впливу соціальної реклами. Використання цих засобів у рекламному повідомленні допомагає привернути увагу реципієнта, пробудити емоції.

"**KRIEG** is kein Mittel der Politik. **FRIEDEN** die einzige humane Lösung"

"Raucher stinken! **Genieße dein rauchfreies Leben, anstatt einsam** mit dem Glimmstängel auf der Parkbank **zu sitzen**. Wer nicht raucht, hat auch in der Liebe bessere Chancen" (Standard 2022).

У текстах соціальних рекламних повідомлень використовують також риторичні запитання (Грицюта 2013: 134) Це змушує отримувача інформації замислитися над негативними наслідками та над можливою невтішною відповіддю на поставлене запитання. Часто такі риторичні питання можуть ілюструватись та супроводжуватись картинками.

"**SOLL DAS ALLES SEIN, WAS WIR HINTERLASSEN? PLASTIK** BELASTET DIE UNWELT BIS ZU 400 JAHRE. AUF GREENPEACE.ORD

ZEIGEN WIR DIR, WAS DU SELBST DADEDEN TUN KANNST. GREENPEACE" (Gerdes 2022).

Отже, у рекламних зверненнях, які порушують важливі соціальні питання, активно використовуються різні лексичні засоби. Їх застосовують для досягнення основної мети соціальної реклами – впливу на реципієнта, пробудження емоцій та спонукання до дії.

Використана література:

1. Грицюта Н. М. Суспільно-етичні концепти соціальної реклами в Україні. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. С. 134.
2. Руденко Н., PRAGMATIC ASPECT OF ENGLISH PUBLIC SERVICE ADVERTISING. *Філологічні трактати*. Том 9, № 1. 2017. С. 88-90.
3. Шальман Т. М., Соціальна реклама – важливий складник ринку реклами та PR. *Наукові записки Інституту журналістики*. Том 57. 2014. С. 258.
4. Яненко Я. В. Політична реклама як чинник соціалізації в сучасному світі. *Держава та регіони*. Серія: соціальні комунікації. 2018. № 1 (33). С. 132.
5. Countdown: Unsere Zeit läuft ab – Sonnenseite – Ökologische Kommunikation mit Franz Alt. Sonnenseite. URL: <https://www.sonnenseite.com/de/tipps/countdown-unsere-zeit-laeuft-ab/> (дата звернення: 12.11.2022).
6. DER SPIEGEL. Public Service Announcements: bizarre US-Aufklärungsclips. DER SPIEGEL | Online-Nachrichten. URL: <https://www.spiegel.de/fotostrecke/public-service-announcements-bizarre-us-aufklaerungsclips-fotostrecke-155757.html> (дата звернення: 13.11.2022).
7. Doppelt überforderte Anti-Raucher-Werbung. DER STANDARD. URL: <https://www.derstandard.at/story/1271378417107/gastbeitrag-doppelt-ueberforderte-anti-raucher-werbung> (дата звернення: 12.11.2022).
8. Gerdes C. Die besten Kampagnen gegen Plastikmüll. PAGE online. URL: <https://page-online.de/kreation/die-besten-kampagnen-gegen-plastikmuell/> (дата звернення: 12.11.2022)
9. Unz D. Siegfried J. Schmidt (Hrsg.): Medien und Emotionen. Publizistik. 2006. Т. 51, № 4. С. 74. URL: <https://doi.org/10.1007/s11616-006-0283-0> (дата звернення: 14.11.2022).
10. Werben & Verkaufen. WWF startet Anti-Plastikmüll-Kampagne | W&V. Aktuelle Nachrichten aus Marketing, Werbung, Media und Medien | W&V. URL: <https://www.wuv.de/Archiv/WWF-startet-Anti-Plastikmüll-Kampagne> (дата звернення: 12.11.2022).

Прима В. В.

Київський національний торговельно-економічний університет

МОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В ТУРИСТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасний комунікативний простір, під яким ми розуміємо сукупність зв'язків між окремими людьми, соціумами, країнами, континентами, характеризується всесвітньою глобалізацією, яка починається із світової економіки і завершується сферою культури. Надзвичайна насиченість, інтенсифікація процесу обміну інформацією дозволяє говорити про те, що щільність змістової насиченості комунікативного простору визначається обсягом інформації, яка передається за одиницю часу. Глобалізація засобів масової комунікації, їх висока технологічність зумовлює потребу відображення семантичних та прагматичних аспектів інформаційних процесів у засобах і методах репрезентації, які на сучасному етапі можуть бути реалізовані лише через залучення високотехнологічних комунікацій. Мережа Інтернет дозволяє здійснювати обмін інформацією не лише державним, політичним, торговельним установам, але й на рівні особистого спілкування, вдосконалювати процеси інтерактивної освіти, у яких людина є учасником прямої комунікації. Новітні технології руйнують комунікативні кордони і перетворюють доволі хистке поняття національного інформаційного простору на умовність (Сідельніков, Сушинська, 2004).

Не оминув процес глобалізації й таку сферу людської діяльності, як туризм. Збільшення попиту на подорожі, підвищення інтересу людей до пізнання чогось нового, відкриття невідомого стимулює прагнення до подорожей. Останнім часом туризм був однією з галузей, які найбільш динамічно розвивались. Відповідно розвивається і туристична комунікація, що є невід'ємною частиною власне туризму, як діяльності. Це привертає до себе підвищену увагу науковців та дослідників.

Універсальною та невід'ємною складовою самого туризму є комунікація. Від її розвитку багато в чому залежить якість самого туризму та ефективність здійснення туристичної діяльності (надання послуг). Завдяки прогресу інформаційних технологій в сучасному світі змінився характер та способи власне комунікації. Це безпосередньо стосується і сфери туризму і, крім іншого, до активного поповнення туристичної лексики.

Враховуючи значимість комунікації в туризмі, доцільно виділяти туристичну комунікативістику. Комунікативістика розглядається як загальне явище в розвитку сучасного туризму, тоді як обмін інформацією – як основний фактор. Туристична комунікативістика носить міждисциплінарний характер. Основою її дослідження є сучасна теорія комунікації. Комунікацію в туризмі та туристичну комунікативістику можна розглядати з точки зору макро- та макрорівня, використовуючи при цьому відповідні розділи теорій комунікацій та їх моделей. (Макарова, 2017)

Саме процеси комунікації дозволяють ідеям не зависати в просторі, а втілюватися в думках інших людей, породжуючи нові знання, уявлення та образи. А ефективно володіння чужим культурним досвідом, чужим знанням найкраще відбувається через образне, комплексне сприйняття дійсності.

Використана література:

1. Деякі особливості сучасного комунікативного простору / В. П. Сідельніков, І. М. Сушинська // *Культура народів Причорномор'я*. 2004. № 49. Т. 1. С. 117-120.
2. Комунікації в туризмі: основи дослідження, види та шляхи розвитку / М. В. Макарова *Ефективна економіка*. 2017. № 1.
3. Прима В. В. Англомовна туристична термінологія (мотиваційний аспект). *Записки з романо-германської філології*. 2016. Вип. 2 (37). С. 59-63.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.33>

UDK 81'25

***Rolik, A., Myronenko, A.
Nishyner Staatliche Gogol-Universität***

ÜBERSETZUNG ZWISCHEN IDEAL UND WIRKLICHKEIT

(статтю подано мовою оригіналу)

Obwohl Gogol keinen Aufsatz ausdrücklich der Theorie der Übersetzung gewidmet hat, so ermöglichen doch die in seinen Schriften enthaltenen Ausführungen über Möglichkeit und Unmöglichkeit, Nutzen, Vorteile oder die Nachteile der Übersetzung die Rekonstruktion einer eigenartigen Theorie der Übersetzung. Wie bekannt waren Gogols eigene Erfahrungen im Übersetzen eher bescheiden. Zu erwähnen sind der aus dem Französischen übersetzte Artikel «Über den russischen

Handel an der Wende vom XVI. zum XVII. Jahrhundert», für den Gogol 20 Rubel Honorar erzielte und der niemals gedruckt wurde, sowie die schulischen Versuche Teile von Kants «Beobachtungen über das Gefühl des Schönen und Erhabenen» und deutsche Schiller-Ausgabe, die er sich aus Lemberg für teures Geld zukommen ließ, ins Russische zu übertragen. Damit war er bei seinen geringen Deutschkenntnissen wohl überfordert, doch, wie R.D. Keil unterstreicht, blieb die schillersche Idee der ästhetischen Erziehung des Menschen durch alle Metamorphosen hindurch die Grundlage seines Kunstverständnisses (Keil 1985: 28).

Grundsätzliche Fragen des Verhältnisses von Literatur und Realität hatten Gogol anfangs wenig beschäftigt. Die Bekanntschaft mit Puschkina und seinem Kreis aber schärfte seinen Blick für theoretische Probleme und die Beziehung zwischen Dichter und Leser (Mann 1988; Alexander 1989).

«*Ich muss Menschen aus unserem eigenen Boden, aus unserem eigenen Fleisch und Blut nehmen, damit der Leser spürt: dies ist aus dem gleichen Stoff, aus dem er selbst besteht. Sonst werden die Bilder nicht lebendig sein und keine wohltätige Wirkung haben können*» (Keil 1985:117). Diese Hinwendung zur Grossstadtproblematik lässt sich zum Teil mit Blick auf Gogols eigene Erfahrungen in seinen ersten Petersburger Jahren 1828-1831 erklären. Entscheidend für Gogols Hinwendung zum literarischen Schauplatz «Stadt» waren jedoch nicht die eigenen Erlebnisse. Vielmehr vollzog sich der Wechsel von der ländlichen zur städtischen Szenerie vor allem unter dem Einfluss der französischen Romantiker, Victor Hugo, Eugene Sue und Jules Janin, deren Rezeption in Russland mit der Übersetzung des Romans «L'ane mort et la femme guillotinee» («Der tote Esel und die guillotinierte Frau») des heute nahezu vergessenen Schriftstellers Janin im Jahre 1830 intensiv eingesetzt hatte. Dieser in den literarischen Zeitschriften heftig diskutierte Roman trug nicht nur zur Popularisierung des Topos «Großstadt» bei, sondern beförderte auch die Ablösung von den noch immer wirksamen Erzähltraditionen des Sentimentalismus durch die von den Zeitgenossen als hässlich empfundenen Detailschilderungen städtischen Lebens und durch die Kontrastierung von komischen und tragischen Elementen im Bereich des Trivialen – eine Tendenz, die auch Gogol Anregungen zur Erweiterung des Motiv- und Sujetbestandes und zur Weiterentwicklung seiner Erzähltechniken gab.

Einfluss auf Gogols Motivwahl hatte auch das Erscheinen der russischen Übersetzung eines medizinischen Fachbuches des deutschen Militärarztes und Chirurgen Carl Ferdinand Graefe mit dem Titel «Rhinoplastik oder Die Kunst, den Verlust der Nase organisch zu ersetzen» im Jahre 1821. Dieses Buch löste in den zeitgenössischen Feuilletons eine nicht enden wollende Flut von satirischen Kommentaren und Illustrationen aus. Vor diesem Hintergrund erklärt sich Gogols

Vorliebe für das Motiv der Nase in zahlreichen Erzählungen (Muraschow 1984:164-172).

Zusammen mit der Komödie «Der Revisor» bildet die Novelle «Die Nase» den Abschluss der ersten Phase von Gogols künstlerischer Entwicklung, die geprägt ist von der Tendenz zum Farcenhaft-Komischen, zum Grotesken, zur Satire und schliesslich zur Auflösung der logischen Sinnbezüge innerhalb der dargestellten Realität.

Die partieele Neubestimmung Gogols Kunstverständnisses artikuliert sich am deutlichsten in einem langen Brief an Schukowski Anfang 1848. Er wiederholt zwar im großen und ganzen die Positionen «der Autorenbeichte», aber es wird folgende Schlussfolgerung gezogen: *«Ich bin Schriftsteller, und die Pflicht des Schriftstellers ist nicht allein, dem Verstand und dem Geschmack zu angenehmer Beschäftigung zu verhelfen; streng wird er zur Rechenschaft gezogen werden, wenn von seinen Werken nicht irgendein Nutzen für die Seele ausgeht und er den Menschen nichts zur Belehrung hinterlässt»* (Keil 1985: 106).

Gogols Denken nach seiner Heimkehr (1848) kreist darum, wie die Läuterung der Seele «in der Welt» vor sich gehen könne, also um das Verhältnis von Realität (speziell russischer Realität) und Transzendenz.

Die Anwendung dieser Reflexionen Gogols auf das Problem der Übersetzung fällt nicht schwer. Solchen Nutzen und solche Belehrung, meint er, böten die Übersetzungen Schukowskis. Die Übersetzung von literarischen Texten zeigt, dass die Übersetzungsprobleme nicht nur linguistischer, sondern auch allgemein kultureller Natur sind. Vor allem betrachtet Gogol das Problem der Übersetzung im Zusammenhang mit der viel weiteren Frage nach der Möglichkeit für die russische Dichtung, die Werke anderer Nationen und anderer Epochen, insbesondere aber die griechische Dichtung «nachzubilden». Gogol spricht über die Möglichkeit eines realen Verstehens der alten Griechen und ihrer Kultur, denn die Übersetzung Homers «Odyssee» von Schukowski macht sie für den russischen Leser unmittelbar zugänglich und verständlich.

Gogol behauptet die Möglichkeit einer ganzwertigen Übersetzung «der Odyssee» und begründet sie dadurch, dass die Übersetzung jetzt in die vollkommendste und reichste europäische Sprache erfolgt und Homer in die Gegenwart der russischen Sprache versetzt wird, was dem Leser ermöglicht ihn zu genießen und von ihm zu lernen.

Das Scheitern vieler früheren Übersetzungen Homers in europäische Sprachen erklärt Gogol durch die Mängel bei der Widergabe des künstlerisch perfekten Werkes der Antike, teilweise durch den Mangel an der Sprache, in gleicher Weise reicher und vollkommener wie die griechische, die imstande wäre alle Schattierungen und

Schönheiten der Sprache Homers widerzugeben, und schliesslich durch den Mangel an dem Volk selbst, das den Geschmack von der virginen Reinheit besitze, was ihm ermögliche, Homer zu fühlen (Translation 1987: 44-46).

Die Übersetzung des Homer hat das ganze literarische Leben von Schukowski eingenommen, bemerkt Gogol. Das erlaubte ihm, sich in Homer einzufühlen. Diese Einfühlung bedeutete allerdings weder eine Preisgabe der eigenen Individualität, um sich in eine fremde Identität zu versetzen, noch eine Negierung der Identität des Anderen, da die Einfühlung vielmehr immer vom klaren Bewusstsein des eigenen Selbst und der eigenen Position ausgehen muss. Diese Idee war bereits von Herder formuliert worden, als er behauptet hatte, dass es nur aufgrund einer vertieften Kenntnis der eigenen Muttersprache möglich sei, tief in die Dunkelheiten des Nationalcharakters jeder Sprache einzudringen (Costazza 2007: 145).

Es ist sehr bezeichnend, dass Gogol die Übersetzung von Schukowski als keine reine Übersetzung, sondern als eine Art Wiederherstellung Homers charakterisiert. Auf solche Weise kann sie wie die «Mentalübersetzung» verstanden werden, welche eine die Dialektik vom Eigenen und Fremden offen haltende Annäherung an das Original durch verschiedene Übersetzungsmöglichkeiten darstellt.

Gogol verweist auch auf die Notwendigkeit und historische Bedingtheit der Erscheinung der Übersetzung von «Odyssee» aus der Sicht der damaligen intellektuellen Existenz in Russland, weil es in der Literatur kein Leben und Vorwärtsentwicklung gab (Translation 1987: 45).

Gogols Anspruch an sich selbst ging immer weit über das hinaus, was seine Zeitgenossen von ihm forderten. Sosehr Gogols Realismus auf lebendige Glaubwürdigkeit und Detailrichtigkeit Wert legt, er lässt wesentliche Bereiche der Realität außer Acht, nämlich fast alles, was unter Politik im weiteren Sinne verstanden wird. In seinem Weltbild waren die politisch-sozialen Strukturen grundsätzlich durch die paulinische Formel «Es ist keine Obrigkeit außer von Gott» legitimiert, unterstreicht Professor R.D. Keil. Mängel dieser Strukturen, die er natürlich sah und auch anprangerte, schienen ihm aber nicht durch innerweltliche Reformen, also Menschenwerk, sondern nur durch Ein- und Umkehr jedes einzelnen behebbar.

Unserer Meinung nach werden hier die Spuren des Einflusses von Puschkins sozialem Denken deutlich, der zu seinen Lebzeiten für Gogol die Rolle der machtvollen Vaterfigur ausgefüllt hatte und von dem Gogol sich loszusagen weigerte, als der Oberpriester Vater Matwei ihn kurz vor seinem Tode dazu aufgefordert hatte (Keil 1985:126). Puschkin hatte ein tiefes soziales Empfinden, das er besonders in seinem Gedicht «Das Dorf» gestaltet. Dieses Gedicht sagt vor allem eines: bevor ich

den Gedanken der Gerechtigkeit überhaupt denken darf, muss ich selbst zur höchsten Klarheit meines eigenen Wesens gelangt sein (Engelhard 1989: 134).

In diesem Zusammenhang wäre die Frage des Verhältnisses von Übersetzung und originellem literarischem Schaffen von Interesse. Nach Meinung von Gogol sind sie untrennbar verbunden. Diese Beziehung ist wechselseitig und vom gegenseitigen Nutzen. Alle Perioden des Aufblühens der Poesie in Russland wurden durch die Vermischung verschiedener poetischen Traditionen in Form der Nachahmungen oder Übersetzungen begleitet. Die Übersetzungen Schukowskis, schreibt Gogol, haben die Wirkung einer originellen eigenartigen Dichtung und trugen wesentlich zur Bereicherung und Reinigung der russischen Sprache bei. Mit seinen Übersetzungen schuf Schukowski die Grundlagen des Originellen und Neuen, was später im Schaffen anderer Dichter festen Platz gefunden hat.

Gogols Auffassung der Übersetzung resultiert aus seiner Weltanschauung. So war er der Meinung, dass die Übersetzung die Existenz einer übernationalen Tradition, die Überlieferung von Volk zu Volk aller kulturellen Errungenschaften und somit auch die Entwicklung nationaler Sprachen garantiert. Es wird auch die Verneinung der buchstäblichen Übersetzung und jeglicher Verschönerung artikuliert. Gogol betrachtete die Übersetzung als Ersetzung des Originals, die für den breiten Leserkreis bestimmt ist. Gerade solche Einstellung zum Original wird dadurch erklärt, dass der Text als Annäherung zum absoluten Wert betrachtet wurde. Da der Autor das Ziel nicht erreicht hat, so muss der Übersetzer die Vorteile des Originals vermehren. Auf solche Weise kann Gogols Äusserung interpretiert werden, Schukowskis Übersetzung sei keine sklavisches Widergabe.

Zum Schluss ist zu bemerken, dass jede Epoche den Übersetzern ihren besonderen Stil diktierte und gerade dieser Stil als einzig annehmbar bei der Übersetzung galt (Chukovskij 1968: 310).

Literatur

1. Alexander, Manfred. Intellektuelle Existenz in Russland der ersten Hälfte des XIX. Jahrhunderts // Arion : Jahrbuch der Deutschen Pusckin-Gesellschaft. Bd. 1. Bonn : Bouvier, 1989. S. 35–41.
2. Chukovskij K. I. High Art [Vysokoe iskusstvo]. Moscow, Sovetskij pisatel' Publ., 1968, 384 p.
3. Costazza, Alessandro. Herders Übersetzungstheorie zwischen Linguistik, Ästhetik und Geschichtsauffassung // Germanisch-Romanische Monatsschrift. Bd. 57. H. 1. 2007. S. 135–149.
4. Engelhard, Michael. Übersetzung als Interpretation // Arion: Jahrbuch der Deutschen Pusckin-Gesellschaft. Bd. 1. Bonn : Bouvier, 1989. S. 103–139.
5. Keil, Rolf-Dietrich. Nikolai W. Gogol. Reinbek bei Hamburg : Rowohlt Taschenbuch Verlag, 1985. 158 s.
6. Mann Ju. V. Nikolaj Gogol. Life and Art [Nikolaj Gogol'. Zhizn' i tvorcestvo]. Moscow, Russkij jazyk Publ., 1988. 288 p.

7. Muraschow, Jurij. Nachwort // Nikolaj Gogol. Petersburger Novellen. München : Deutscher Taschenbuch Verlag, 1984. S. 163–180.
8. Translation – a Means of Mutual Rapprochement of Peoples [Perevod – sredstvo vzaimnogo sblizhenija narodov], sost. A. A. Klyshko. Moscow, Progress Publ., 1987. 640 p.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.34>

УДК 81'373:338.48:811.111

*Рудницька К. М.
Національний університет харчових технологій*

ЛЕКСИКА ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ПОСІБНИКА З ТУРИЗМУ

Сьогодні одним з основних критеріїв оцінки сучасного працівника будь-якої сфери є фахова майстерність, належний рівень володіння мовою професії. Це вільно використовувати лексико-граматичні, стилічні засоби у конкретній ситуації, влучно добирати лексику свого фаху і вільно володіти нею.

Актуальність теми. Туристична галузь є динамічним двигуном розвитку економіки та створення робочих місць у всьому світі. Зростання туристичних потоків та маршрутів передбачає володіння іноземною мовою, зокрема англійською, яка є міжнародною мовою спілкування і відіграє важливу роль у наданні якісних послуг.

Матеріалом для аналізу фахової лексики навчального посібника з вивчення англійської мови професійного спрямування для студентів спеціальності «туризм» було обрано посібник English for International Tourism видавництва Pearson Education.

Загальні результати. У зазначеному навчальному посібнику для вивчення англійської мови професійного спрямування для студентів спеціальності «туризм» кожна тема містить визначення базових понять та перелік основних лексичних одиниць, пов'язаних з викладеним матеріалом. Наприклад, у темі «Світовий туризм» у першому лексичному блоці дано визначення таких понять як «туризм» (tourism), «зовнішній туризм» (outboundtourism), «внутрішній туризм» (domestictourism), наведено класифікацію туристичних подорожей відповідно до основної мети їх здійснення (leisure, recreation, holidaystourism, visiting friends and relatives tourism, healthtourism, religious tourism). У другому лексичному блоці наведено визначення туристичних секторів та наведено

прикладі до кожного сектора. У темі «Готелі» наведено визначення видів розміщення (bed and breakfast, singleroom, doubleroom, hostel, adjoining room, suite) та наведено перелік основних послуг, які пропонують у готелі (24-hour frontdesk, express checkout kiosk, in-roomsafe, laundry service, hairdryer, iron). Лексичний матеріал у блоках повторюється і закріплюється у лексичних і граматичних вправах, присутній у текстах для читання та аудіо матеріалі до тем. Використання основних понять фахової лексики передбачено у виконанні вправ, спрямованих на розвиток монологічного та діалогічного мовлення.

Стиль текстів для читання у посібнику науково-популярний. Тексти невеликі за обсягом (до 15 речень) і, в основному, містять матеріал краєзнавчого характеру: про визначні місця, особливості культури, звичаїв різних країн світу, а також сучасні тенденції розвитку туризму. Така інформація туристичного характеру спрямована на ознайомлення з прикладами текстів фахового мовлення. Матеріал посібника розрахований на досягнення студентами рівня володіння англійською мовою А2 за європейським стандартом.

Отже, аналіз тематичного фахового лексичного матеріалу навчального посібника для вивчення англійської мови професійного спрямування для студентів спеціальності туризм English for International Tourism забезпечує володіння англійською мовою майбутнього фахівця на рівні А2.

Використана література:

1. Крицька І. А. Викладання іноземних мов студентам факультетів туристичного менеджменту в контексті євроінтеграції. Матеріали ІХ Міжнародної науково-методичної конференції [Лінгвістична підготовка студентів нефілологічних спеціальностей закладів вищої освіти у контексті Болонського процесу та Загальноєвропейських Рекомендацій з вивчення, викладання та оцінювання мов](Черкаси 4-5 жовтня 2018 р.) 2018. 160-170 с.
2. Тер-Ованес'ян В. Г., Вем'ян В. Г. Мовне професійне спілкування – невід'ємна частина майбутньої діяльності фахівця MONOGRAFIA POKONFERENCYJNA, SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT PEDAGOGY. #3, Rotterdam 30.03.2018-31.03.2018, 92-96 с.
3. Girindra Putri, Ardana Reswari Material Analysis of English for Tourism Handbooks, International Conference on Maritime and Archipelago, Advances in Engineering Research, volume 167, p. 342-345
4. Iwonna Dubicka, Margaret O'Keefee English for International Tourism: Pre-intermediate Coursebook, Pearson Education, 2013, 128p.

*Сімкова І., Старікова С., Міхнєва Ю.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ЗАСТОСУНКІВ У ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ПРОСТОРАХ

У багатьох європейських документах присвячених ініціативам Erasmus+ Virtual Exchange програми віртуального обміну визначають як цифрові сталі освітні програми взаємодії, під час проведення яких глибокий вплив міжкультурного обміну поєднується із застосуванням цифрових технологій (Virtual Exchange Coalition, 2019). На практиці українські студенти використовують транснаціональні освітні простори з метою взаємодії зі студентами зарубіжних країн. Вони беруть участь у міжкультурному діалозі та онлайн-груповій співпраці в рамках освітніх проєктів, з якими їм допомагають викладачі ЗВО (O'Dowd, 2018).

Яскравим прикладом проєкту віртуального обміну є SUNY COIL (SUNY COIL Projects, 2022), який мав місце в Київському політехнічному інституті імені Ігорі Сікорського. Під час участі у цьому проєкті викладачі працювали разом з університетом партнером з Вільмінгтона, Північна Кароліна. Загалом проєкт тривав 8 тижнів (з вересня по листопад 2022).

Учасники проєкту були студенти бакалаври, які навчалися за спеціальністю «Державне управління». Студенти із зарубіжного ЗВО були з різних спеціальностей як от «Бізнес-дослідження» і «Туризм». Загальну тему програми віртуального обміну визначали викладачі, було обрано тему «Sustainable development», і далі групам було запропоновано вибрати конкретний аспект (тобто підтему), який вони хотіли б дослідити, наприклад, одну із цілей сталого розвитку (див рис. 1).

Так, студенти досліджували та порівнювали умови реалізації цілей сталого розвитку в Україні та США. Було створено дев'ять робочих команд, кожна з яких нараховувала 5 учасників. Після виконання вступних завдань студенти працювали в групах, щоб зібрати та порівняти реальні докази реалізації глобальних цілей сталого розвитку в Україні та США. Студентів зацікавили такі теми, як Подолання бідності; Подолання голоду; Якісна освіта; Чиста вода та належні санітарні умови; Відповідальне споживання та виробництво; Сталий

розвиток міст і громад; Міцне здоров'я і благополуччя; Мир, справедливість та сильні інститути. Під час роботи в команді студенти узагальнювали свої висновки в презентаціях (формат, який вільно вибирали групи), вони ділилися ними на платформі Flip, потім під час Zoom-зустрічей студенти обговорювали свої враження та результати.

Рис. 1 Цілі сталого розвитку запропоновані ООН
Запозичено із сайту <https://sdgs.un.org/goals>

Однією із головних умов є умова, що під час програм віртуального обміну студенти працюють у міжнародних командах, вони застосовують різні практиками спілкування, стратегії поведінки та різні іноземні мови. Саме під час роботи в команді студенти розуміють, що не лише практика спілкування, але й очікування учасників проєкту можуть відрізнитися, наприклад, щодо правил ввічливості або відношення до тайм-менеджменту. Щоб ефективно виконувати завдання відповідно до встановлених термінів, учасники проєкту повинні керуватися правилами культурної взаємодії й толерантно ставитися до культурного різноманіття в команді. Як зазначають Хелм і Гут (2018), метою транснаціональних освітніх просторів є навчання студентів активної взаємодії у глобальному суспільстві. Під час участі в проєктах віртуального обміну студенти можуть розвинути стратегії та отримати знання щодо концепції вирішення проблеми спілкування, ставлення до відмінностей у поведінці партнерів тощо (Helm & Guth, 2018). Завдяки підтримці викладачів створюється безпечний віртуальний простір для підвищення обізнаності студентів про важливість гнучкості, відкритості та соціально-емоційної присутності під час

роботи в команді. Це захоплюючий, але водночас складний навчальний шлях, де студенти дізнаються не лише про інших, але й про себе.

Під час планування проєкту викладачі узгоджують не лише педагогічний план за кілька місяців до фактичного початку проєкту, але й цифрові застосунки, платформи та комунікатори. З метою зустрічей у синхронному режимі можна використовувати Zoom, Google Meet, MS teams та інші платформи. Вони дають змогу викладачам обговорювати результати навчання, основну тему, завдання, розклад та онлайн-середовище навчання. Одним із найскладніших аспектів планування, є розклад, оскільки через різницю у часі період навчання не збігається. Коли проєкт розпочався, викладачі керували робочим процесом у асинхронному режимі, надсилаючи інструкції (через платформу Flip), нагадування про кінцеві терміни та відгуки (через платформу Padlet). Така організація є корисною для студентів, оскільки змушує їх зосередитися на роботі в команді.

Таким чином, цифрові застосунки відіграють важливу роль у транснаціональних навчальних просторах, оскільки допомагають студентам подолати труднощі пов'язані із організацією, культурними відмінностями та міжкультурним спілкуванням.

Використана література:

1. Baroni, A., Dooly, M., Pilar, G. G., Guth, S., Hauck, M., Helm, F., Lewis, T., Mueller-Hartmann, A., O'Dowd, R., Rienties, B., & Rogaten, J. (2019). Evaluating the Impact of Virtual Exchange on Initial Teacher Education: A European Policy Experiment. *The EVALUATE Group. Research-publishing.net*. Retrieved October 23, 2022 from https://www.evaluateproject.eu/evlt-data/uploads/2019/03/EVALUATE_EPE_2019.pdf
2. Helm, F., & Guth, S. (2018). Erasmus+ Virtual Exchange and Internationalization at Home. Webinar of the Coimbra Group. *Organized by the Education Innovation Working Group together with the Academic Exchange and Mobility Working Group and the eLearning Centre of the Jagiellonian University*. Retrieved October 23, 2022 from <https://www.youtube.com/watch?v=6mvIpm3NTiY>
3. O'Dowd, R. (2018). From telecollaboration to virtual exchanges: state-of-the-art and the role of UNICollaboration in moving forward. *Journal of Virtual Exchange*, 1, 1–23. <https://doi.org/10.14705/rpnet.2018.jve.1>
4. *SUNY COIL Projects*. (2022). Retrieved October 29, 2022 from <https://coil.suny.edu/VirtualExchangeCoalition>. (2019). Retrieved November 9, 2022 from <http://virtualexchangecoalition.org>

*Смелянська В. В.
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя*

РОЗРОБКА ЕЛЕКТРОННИХ АКТИВНОСТЕЙ НА FLIP З МЕТОЮ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ

Онлайн-навчання англійської як іноземної (English as a foreign language (EFL)) з метою формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК), зокрема мовленнєвої компетентності в говорінні, є викликом, який сьогодні мають багато викладачів університетів. Розробка ефективних онлайн-навчальних активностей/ електронних активностей (ЕА) засобами інформаційних технологій (Moodle forum, glossary, Flip, Voki тощо) може певним чином вирішити цю проблему (Karpenko, Smelianska, 2021).

Термін «електронна активність» («e-tivity») був введений для визначення моделі сприяння активному навчанню онлайн. ЕА передбачають взаємодію студентів з іншими учасниками групи /курсу та електронний модератором (е-модератором) (викладачем онлайн-курсу, репетитором, інструктором) у середовищі онлайн-спілкування (наприклад, на платформі Flip) для виконання завдання, яке може бути разовим або постійним елементом EFL курсу. Таким чином, ЕА базуються на взаємодії між студентами та їхнім активним внеском в онлайн-спілкування. Однією з особливостей ЕА є те, що вони зазвичай відбуваються асинхронно, змішано або лише онлайн (Salmon, 2002). Онлайн-навчання EFL із використанням ЕА може мати на меті формування різних компонентів ІКК. Так, використання платформи Flip (<https://info.flip.com/>) для виконання ЕА в вищій мовній школі під час дистанційного та/ або змішаного навчання першочергово має на меті розвиток мовленнєвих умінь англomовного говоріння, оскільки Flip – це безкоштовна програма для відеообговорень від Microsoft, у якій всі бажаючи об'єднуються в безпечні малі групи, щоб ділитися відео, створювати спільноту та навчатися разом. Цей інструмент дає змогу студентам практикувати свої вміння підготовленого говоріння, співпрацюючи зі своєю групою, залишаючись вдома.

Розробка ЕА зазвичай складається з декількох етапів: 1) е-модератор представляє невеликий фрагмент інформації (простий текст), стимул або виклик, що визначається як «іскра»; 2) студенти беруть участь в онлайн-

обговоренні чи діяльності, відповідаючи на «іскру», надаючи індивідуальну відповідь і коментуючи те, що було представлено іншими членами групи/курсу; 3) резюме, відгук, наданий е-модератором або самими студентами (Salmon, 2002).

Слідуючи запропонованій структурі, на другому та третьому роках навчання в курсах «Практика усного та писемного мовлення», «Методика викладання іноземних мов» майбутнім вчителям англійської мови були запропоновані такі ЕА.

Приклад 1 «Town or country mouse?»

Course: General English in the second year

Topic: Places

Purpose: to develop EFL speaking skills through summarizing texts after reading and listening to them.

Instructions:

1. Read Aesop's famous tale and its modern version presented in the text «Town or country mouse?» by John Russell, following the teacher's example add topical vocabulary from the text to the Moodle glossary «My glossary».

2. Listen to the tales again and summarize them in 10 sentences using «My glossary» on Flip. Like the best summary.

3. Ask one of your groupmates 5 questions as a response on Flip using «My glossary», answer the questions addressed to you.

4. If you meet the deadline and follow the instructions, you will get maximum XX points for the summary and XX points for asking and answering questions in the feedback response from the teacher. The accuracy, fluency, and vocabulary variety are assessed.

Приклад 2 «My top teaching tips»

Course: EFLT Methodology in the third year

Topic: Planning teaching

Purpose: to reflect on the experience educator's teaching expertise, list the most valuable pieces of advice in their school experience context.

Instructions:

1. Watch Penny Ur presenting 30 top teaching tips, available at: <https://www.youtube.com/watch?v=KQvFGyD3b78>.

2. Make a short video on Flip about what tips you would like to follow in your school experience context and why.

3. Comment on one of your peers' ideas, you support or challenge.

4. If you meet the deadline and follow the instructions you will get «competent» in the feedback response from the teacher.

Таким чином, в онлайн-навчанні ЕА, представлені на Flip, забезпечують цілеспрямовану структуровану групову/ парну роботу, створюють спільне навчальне середовище для природного англомовного спілкування, зокрема дозволяють удосконалювати мовленнєві вміння говоріння, інтегрувати навчання інших умінь, можуть розвивати методичну компетентність в умовах асинхронного навчання.

Використана література:

1. Salmon, G. (2002) E-tivities: a key to active online learning. Routledge, London
2. Karpenko, N., Smelianska, V. (2021) How to design EFL online learning activities. Матеріали VII Міжнародної наукової конференції «Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.37>

УДК 81'373.612.2:811.161.2:811.111

Стрюк Н. В.
Донецький національний університет
імені Василя Стуса

АРТЕФАКТМОРОФНА МЕТАФОРА У НАПИСАХ НА ОДЯЗІ В АНГЛОМОВНІЙ ТА УКРАЇНОМОВНІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ

Метафора традиційно потрактовується як «фігура мовлення, в якій слово чи вираз, що зазвичай використовується для називання певного предмета, дії чи явища, вживаються для позначення інших» (Matthews, 2014: 135). Таке перенесення значення ґрунтується на наявних подібностях або асоціаціях, які поділяють усі члени мовної спільноти, що відбиває їх універсальний характер (Kryshtal, 2015: 119). Написи на одязі як комунікативне явище демонструють цінності та уподобання власника такого вбрання. Відповідно, дослідження метафори на матеріалі текстових принтів дозволить визначити поняття та образи, до яких апелюють представники англомовної та україномовної лінгвокультур.

Матеріалом дослідження слугують 362 метафоричні написи англійською та 190 написів українською мовою, відібрані методом суцільної вибірки з мережі Інтернет, зокрема інтернет-магазинів та сайтів-аукціонів.

Існування *homo sapiens* нерозривно пов'язано зі створенням різноманітних матеріальних речей та пристроїв, які покликані покращити життя людини. Цілком логічно, що предмети, а також процеси залучені до їхнього виготовлення та функціонування, є популярним джерелом метафор. До артефактоморфних метафор у написах на одязі належать фігури мовлення, побудовані на асоціації людських рис, абстрактних уявлень і психічних процесів з матеріальними об'єктами, артефактами та діями, пов'язаними з їхнім створенням. У результаті аналізу виявлено 74 (20,5%) англомовних та 18 (9,5%) україномовних написів, що характеризуються вживанням артефактоморфних метафор. Серед аналізованих фігур мовлення виділяємо три підгрупи: «Машини та інструменти», «Цінності та економічні операції», «Стиль і мода».

Написи на одязі підгрупи «Машини та інструменти становлять» 38 (52%) англомовних та 5 (28%) україномовних одиниць. Джерелом метафор даної підгрупи служать машини, знаряддя та пов'язані з ними дії. Наприклад, у текстовому принті англійською мовою *I'm feeling supersonic give me gin & tonic* 'Я почуваюся надзвуковим, дайте мені джин з тоніком' метафора побудована на асоціації людини з реактивним літаком. Такий повітряний транспорт є *supersonic* 'надзвуковим', тобто «перевищує швидкість звуку» (OALD), відповідно, аналізований текст описує власника одягу як надзвичайно активну та енергійну особистість. В україномовному написі «*А часики то тікають...*» *#носи_футболку_не_ярлик* цокаючий годинник, який асоціюється з плином часу, є метафорою, що вживається, щоб наголосити, що часу залишилося обмаль. Хештег *#носи_футболку_не_ярлик*, котрий використовується українською інтернет-спільнотою для позначення теми гендерних стереотипів, уточнює метафору «цокаючого годинника», підкреслюючи обмежений час здатності жінки реалізувати себе у ролі дружини та матері.

У метафорах підгрупи «Цінності та економічні операції», що становлять 18 (24%) англомовних та 13 (72%) україномовних написів, для опису та зображення абстрактних речей використовуються поняття, які позначають економічні операції та цінності. Наприклад, у тексті англійською мовою *CAN I BORROW A KISS? I PROMISE I'LL GIVE IT BACK* 'Можна я позичу у тебе поцілунок? Обіцяю, я його поверну' *kiss* 'поцілунок' асоціюється з предметом комерційної операції, який можна *to borrow* 'позичити' – «взяти у особи чи банку з умовою повернути пізніше» (OALD). В україномовному написі *НЕ ПОТРІБНА СОЛОВ'Ю ЗОЛОТА КЛІТКА, КРАЦЕ ЙОМУ ЗЕЛЕНА КВІТКА* метафоричне перенесення у виразі *золота клітка* – «закритий простір для птахів зі стінами з дорогого дорогоцінного металу» (СУМ) – базується на

асоціації з обмеженням свободи, навіть якщо замість дають щось цінне матеріально.

Підгрупа «Стиль і мода» є аломорфною для англомовних написів на одязі і налічує 18 (24%) одиниць. Джерелами метафори виступають різні поняття, пов'язані з модою, такі як візерунки, аксесуари чи макіяж. Наприклад, метафора у написі *Spots are the new stripes* 'Цятки – це нові смужки' побудована на твердженні, що *spots* 'смужки' «довгі вузькі кольорові лінії» (OALD), як візерунок на тканині є нейтральними і пасують майже всім людям із зайвою вагою. Щоб не дискримінувати людей з ожирінням, метафора вживається замість не толерантного вислову «одяг із цятками підходить навіть людям із зайвою вагою». У написі *Happiness looks gorgeous on you* 'Тобі надзвичайно пасує щастя' стан щастя, що вживається з дієсловом *to look* 'виглядати', асоціюється з чимось, що можна носити, наприклад одягом чи макіяжем. Отже, такий метафоричний напис наголошує, що люди стають гарними тоді, коли відчують себе щасливими.

Отже, артефактоморфні метафори вдвічі частіше використовуються в англомовних написах на одязі. Аналіз емпіричного матеріалу дає підстави вважати, що тексти на вбранні англійською мовою відображають тенденції масової урбанізаційної культури. Наявність аломорфної підгрупи фігур мовлення, джерелом яких є поняття з царини стилю та моди, також може бути зумовлена цим фактом. Водночас для носіїв одягу з текстовими принтами в україномовній лінгвокультурі характерним є фігуральне використання понять, пов'язаних з матеріальними цінностями.

Перспективи подальших наукових досліджень з цього напрямку полягають у вивченні, аналізі та порівнянні інших фігур і тропів (антитези, епітетів, метонімії) у написах на одязі в англомовній та україномовній лінгвокультурах.

Використана література:

1. Kryshchal, S. M. (2015). Metaphor as a product of language and thinking (comparing English and Russian metaphors). *International Humanitarian University Herald. Philology*, 14, 119–122.
2. Matthews, P. H. (2014). *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*. Oxford: Oxford University Press. Oxford Advanced Learner's Dictionary. Retrieved from <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>
3. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). Відновлено з <http://sum.in.ua/>

Turysheva, Oksana; Schymtschenko, Diana
Nationale Technische Universität der Ukraine
«Ihor Sikorskyj Kyjiwer Polytechnisches Institut»

VERBZWEITSTELLUNG NACH DEM KONNEKTOR «WEIL»

(статтю подано мовою оригіналу)

Die stetige Vereinfachung der deutschen Sprache in den letzten Jahren hat erhebliches Forschungsinteresse auf sich gezogen. Im Besonderen gelten die Strukturen mit direkter Wortfolge in adverbialen Nebensätzen als interessantes Thema, worüber Linguisten mehr als 20 Jahre debattieren, da eine Reihe syntaktischer Probleme nicht vollständig erforscht und untersucht ist. Daher werden wir in dieser Publikation untersuchen, wann und wo dieses Phänomen vorkommt und wer es bereits erforscht hat. Als Quelle für die Analyse wurden einige Beispiele aus den Korpora geschriebener Gegenwartssprache des IDS Mannheim ausgewählt.

Ein anschauliches Beispiel von der Verbzweitstellung sind adverbiale Nebensätze mit der Konjunktion «*weil*»:

Also entweder knapp unter der Kernschmelze oder in der Kernschmelze, weil Plutonium geht erst bei sehr hohen Temperaturen raus. (Hamburger Morgenpost, HMP11/MAR/02760).

Der Nebensatz hat in diesem Fall die gleiche Struktur wie der Hauptsatz. Da es zu diesem Thema eine große Anzahl an Fachliteratur gibt, lässt sich daraus schließen, dass die Sprachwissenschaftler die Entwicklung und den Entstehungsgrund dieses Phänomens aktiv untersuchen.

Rudi Keller vertritt in seinen Arbeiten die Theorie, dass der *weil*-Satz mit dem Prädikat an zweiter Stelle eine bestimmte Strategie des Adressaten sei. Das heißt, es ist nicht nur eine strukturelle Vereinfachung, sondern eine Bereicherung der kommunikativen Möglichkeiten (Keller, 1993: 229). Die Entwicklung der Verbzweitstellung wird auch in Duden erleuchtet. Die siebente Auflage widmet sich diesem Thema im Kapitel «Besonderheiten gesprochener Sprache», wo der Autor Peter Eisenberg zwischen faktischem, epistemischem (schlussfolgerndem) und sprechhandlungsbezogenem «*weil*» unterscheidet (Duden, 2010: 1207):

1) **Epistemisches** «*weil*» antwortet auf die Fragen: Woher weißt du das? Der Sprecher zeigt, was ihn zu der Aussage herausgefordert hat, deswegen folgt an dieser Stelle nur die Verbzweitstellung:

Okay, dann, glaube ich nicht mit Ihnen einverstanden, aber ich werde rollen und tun es, weil sie sagen mir zu. (Neue Zürcher Zeitung, NZZ21/JAN/00705).

2. **Faktisches** «weil» gibt den Grund für einen Sachverhalt an und benutzt die Verbletzstellung (aber auch die Verbzweitstellung). Es antwortet auf die Frage: Warum ist das so?

3. **Sprechhandlungsbezogenes** «weil», wenn es um eine Begründung für den Vollzug einer bestimmten sprachlichen Handlung geht (Sprechakt). In diesem Fall verwendet man auch die Verbzweitstellung (Kösslerová, 2010: 15):

Wir dürfen sie auf keinen Fall ins Spiel kommen lassen, weil sonst kann es schnell böse für uns aussehen. (BLAU – das Kunstmagazin, BRZ11/APR/13223).

Es gibt eine große Anzahl epistemischer Bedeutungen – nicht nur Wissen, sondern auch Vertrauen, Vermutung, Wunsch, Hoffnung zu äußern, so dass in bestimmten Fällen die Frage «Woher weißt du das?» durch die Frage «Wie sind Sie darauf gekommen?» ersetzt wird. Das heißt, dass weil-Sätze den epistemischen Zustand des Sprechers widerspiegeln, indem sie Informationen darüber liefern, wie der Sprecher in den durch den Hauptsatz repräsentierten epistemischen Zustand gelangt ist.

Renate Pash spricht in ihrer Arbeit auch von sprechhandlungsbezogenes «weil»: das Verb kann aber aus ihrer Sicht in diesem Fall sowohl an zweiter Stelle als auch am Ende des Nebensatzes stehen. Sie behauptet, dass es in gesprochener Sprache bestimmte Fälle gibt, in denen Sätze mit traditioneller Konstruktion nicht verwendet werden können, sondern nur weil-Sätze, in denen das Prädikatsverb an erster oder zweiter Stelle steht. Zu solchen Fällen gehören die folgenden (Pasch, 1997: 258):

- der Kausalsatz bezieht sich nicht auf den ganzen Satz, sondern auf einen Teil des Satzes:

Wer des Pfälzischen einigermaßen kündig ist, merkt natürlich sofort, dass das Wort Käärschdel ein Diminutiv, also eine Verkleinerung ist, was darauf schließen läßt, dass das Handwerkzeug – weil um ein solches geht es hier – nicht allzu groß ist. (Pasch, 1997: 268);

- der Satz ist Imperativ oder Fragesatz:

Ich kann dir kein Geld leihen, weil bin ich Krösus? (Pasch, 1997: 252).

Schlussfolgernd lässt sich betonen, dass dieses Phänomen in den meisten Fällen gerade in der mündlichen Rede auftritt. Sogar bei der Analyse geschriebener Gegenwartssprache lässt sich feststellen, dass die zweite Verbposition am häufigsten bei der Redewiedergabe anderer Person zu beobachten ist. Daher gilt die Verbzweitstellung nach der Konjunktion «weil» als gute Perspektive für weitere Forschungen.

Literatur

1. Duden. Grammatik: Unentbehrlich für richtiges Deutsch / Hrsg. von der Dudenredaktion. 8., überarbeitete Auflage. Mannheim, Wien, Zürich : Dudenverlag, 2009. Band 4. 1343 S.
2. Keller R. Das epistemische weil. Bedeutungswandel einer Konjunktion Y Sprachgeschichte und Sprachkritik. Berlin, New York : Walter de Gruyter, 1993. S. 219-247.
3. Kösslerová A. Kausalsätze und die Verbzweitstellung der Konjunktion weil. Abschlussarbeit. 2010. 49 S.
4. Pasch R. Weil mit Hauptsatz – Kuckucksei im öfeww-Nest. Deutsche Sprache. 1997. № 25. S. 252-271.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.39>

UDK 378.091.3:373.5.011.3-051

Udovychenko, Nadiia
Mykola-Gogol-Universität Nishyn

KOMPETENZMODELLE IN DER DAF-LEHRENDENAUSBILDUNG

(статтю подано мовою оригіналу)

Die Auseinandersetzung mit den ukrainischen und deutschen/österreichischen Kompetenzmodellen im Sprachlehrbereich zeigt unterschiedliches Angebot in der Aus-, Fort- und Weiterbildung: DaF an Schulen, in der Erwachsenenbildung/an Hochschulen/im CLILIG-Bereich; DaZ an Schulen, in der Erwachsenenbildung. In der Regel ist der Abschluss im Studiengang Fremdsprachendidaktik, Germanistik erforderlich. Sprachlehrer können auch ein allgemeines Lehramtsstudium abschließen, in dem sie auf das Unterrichten von Kindern und Jugendlichen an den öffentlichen Schulen vorbereitet werden.

Ukrainische DaF-Lehrkräfte werden zwar im Hochschulbereich ausgebildet, aber ein großer Unterschied mit dem europäischen Kontext besteht darin, dass der Bachelorabschluss am Lehramt schon Tätigkeit im Berufsfeld ermöglicht (im Primarbereich, im Sekundarbereich I: an Schulen, in Sprachkursen). Der Masterabschluss (aufgrund des Bachelorprogramms «Deutsch am Lehramt» oder «Philologie, Übersetzung») ist für die Sprachenlehrer im Sekundarbereich II oder Tertiärbereich erforderlich. Die ukrainischen Curricula stützen sich auf den Standard im Lehrerberuf, es wurden keine unifizierten Kompetenzmodelle erarbeitet, da jede Universität oder Pädagogische Hochschule autonom das Curriculum aufbaut.

Der ukrainische Standard im Lehrerberuf erfordert Niveaus 5, 6, 7 im Nationalen Qualifikationsrahmen und beschreibt folgende Arbeitsfunktionen/Tätigkeitsfelder und Kompetenzen wie: *Lehren* (Kommunikative, Fachdidaktische Kompetenz, Medienkompetenz), *Zusammenarbeit mit den TN im Bildungsprozess* (Psychologische Kompetenz, Emotionale Kompetenz, Kompetenz der pädagogischen Partnerschaft), *Organisation des sicheren und gesunden Lernraums* (Inklusive, Gesundheitserhaltende Kompetenz), *Administration* (Prognostische, Organisatorische, Planungs-, Beurteilungs- und Evaluationskompetenz), *Berufliche Weiterentwicklung* (Innovative Kompetenz, Lebenslanges Lernen, Reflexionsfähigkeit) (Order № 2736) .

Der Standard orientiert sich an übergreifenden Kompetenzen, deshalb fehlen da fachliche und methodische Kompetenzen, die unseres Erachtens von wesentlicher Bedeutung für die DaF-Lehrenden sind. Eine Lehrperson in Deutsch braucht gute Kenntnisse der deutschen Sprache, der Literatur und Kultur des Ziellandes. Um den Unterricht abwechslungsreich, anregend und herausfordernd zu gestalten sollte die Lehrkraft über differenzierte Kenntnisse von Methoden verfügen und diese gezielt im Deutschunterricht einsetzen. Hallet weist auf unterrichtsbezogene, übergreifende pädagogische und didaktische Kompetenzen hin und als zentrale sieht er kommunikative Kompetenz (Schart 2012: S. 58).

Im Kompetenzmodell der Universität Nishyn berücksichtigen wir dazu noch den Europäischen Profilastraster für Sprachlehrende (EPG), der u.a. Sprachbewusstheit, Interkulturelle Kompetenz, Steuerung von Interaktion fördert. Wir schließen uns der Meinung von Lanker an, das Modell der Lehrerbildung beruhe vor allem auf der Selbstkompetenz von Lehrenden. Die Grundlage ihres Handelns bilden eigene Motivation, Ziele und Werte (Schart 2012: 57).

Die Befragungen der Studierenden am Lehramt zeugen aber davon, dass die Vorstellungen der Absolventen von den zukünftigen Berufsfeldern sehr begrenzt sind, dass der Lehrerberuf nicht im Mittelpunkt ihrer Berufsinteressen steht. Der Studiengang wurde nur wegen der Fremdsprache gewählt und solche Faktoren wie Abschlusspunkte bei den unabhängigen externen Prüfungen und finanzielle Lage der Familie waren entscheidend bei der Studienwahl. Außerdem wird im Gebiet Tschernihiw Deutsch nur als 2. Fremdsprache unterrichtet, deshalb werden die Schulabsolventen mit unterschiedlichen Deutschvorkenntnissen (meistens auch mit Nullkenntnissen) immatrikuliert.

Diesbezüglich orientiert sich unser Curriculum am Sprachniveau B2/B2 + in den Produktiven Fertigkeiten (Sprechen und Schreiben) und C 1 – in den rezeptiven (Hören und Lesen). Dazu werden extra Landeskunde, Projekte in Landeskunde als Pflichtkurse auf Deutsch angeboten, im Rahmen des Kurses in Methodik/Didaktik

wird das DLL-Projekt mit der Unterstützung von Goethe-Institut eingesetzt. Die Grundlagen der Sprachwissenschaft werden auch auf Deutsch behandelt. Nach dem Schulpraktikum ändert die Hälfte der Befragten ihre Stellung zum Lehrerberuf und äußert vermutliche Bereitschaft zur Arbeit als Lehrkraft, aber eher in den Sprachkursen.

Literatur:

1. EPG=European Profiling Grid. eGrid: Willkommen auf der Webseite des EPG-Profilrasters. Retrieved from <https://egrid.epg-project.eu/de/egrid> [in German].
2. Order № 2736 of 23.12.2020 of the Ministry of Economy on approval of the professional standard for the professions "Teacher of primary classes of general secondary education", "Teacher of educational institution of general secondary education", "Teacher of primary education" Retrieved from <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv> [in Ukrainian].
3. Schart, M., Legutke M. Lehrkompetenz und Unterrichtsgestaltung. München : Klett, 2012. 199 S.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.40>
УДК 378.147:81'243

*Холоденко О. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Педагогічний процес спрямований на професійний розвиток і формування особистості в умовах навчання іноземним мовам у закладах вищої освіти залишається предметом нашого наукового пошуку. Формування іншомовної компетенції ґрунтується на низці педагогічних аспектів, які передбачають одночасну підготовку фахівця та формування всебічно розвиненої особисті.

Серед багатьох педагогічних підходів найбільш поширеним щодо формування іншомовної компетенції у закладах вищої освіти є комунікативно-діяльнісний підхід, і саме діяльність студента як чинник професійно-особистісного становлення завжди пригортала увагу педагогів. Концептуальні положення щодо перетворюючої ролі діяльності під час освітньо-виховного процесу дослідженні у наукових працях І. Беґа, О. Безпалько, Р. Вайноли, А. Виготського, Л. Міщик, С. Савченко, Ю. Руденко та ін. Заслуговує на увагу

дослідження Л. Середюк, предметом наукового пошуку якої стали педагогічні умови оптимізації процесу особистісного самовираження, що протікає в умовах творчої діяльності, яка ґрунтується на засадах вибору її форм і видів (Середюк, 2002). О. Юдіна, Р. Вязова, Л. Компанієць акцентують увагу на особливості формування нової культури свідомості під час іншомовної комунікативної діяльності студентів (Юдіна, Вязова, Компанієць, 2021:173).

Як відомо вибірковість діяльності особистості визначається мотивами діяльності. Перетворення потреб особистості на її інтереси, а інтересів – в мету являють собою дві стадії внутрішньої мотивації діяльності. Отже, перед педагогами вищої школи стоїть найперша задача – активізація мотиваційної складової студента у процесі формування іншомовної компетенції. Активізація мотивації відбувається на всіх етапах формування зазначеної компетенції, проте на нашу думку, на етапі формування соціокультурної компетенції, яка відбувається протягом кожного заняття, це є найбільш ефективним.

Зазначимо, що до іншомовної компетенції відносять: мовну компетенцію (фонетичну, лексичну, граматичну), мовленнєву компетенцію (компетенцію у аудіюванні, читанні, говорінні та письмі), соціокультурну компетенцію (країнознавчу, лінгвокраїнознавчу). Саме соціокультурна компетенція, в частині країнознавчої, є тим інструментом, який використовує викладач іноземної мови для мотивації студентів, звертаючи увагу на сучасні особливості іншомовної культури країни, мова якої вивчається, зміст та динаміку подій в цій країні, потужність комунікаційних зв'язків як у професійних так і у особистісних сферах, тощо. Це мотивує студента до оволодіння іноземною мовою як у професійній сфері так і у особистісному розвитку, оскільки сучасний глобальний світ надає потужні можливості для самореалізації особистості, усвідомлення цілісності світу, значущості міжкультурної взаємодії.

Активізація вмотивованості студентів на шляху формування іншомовної компетенції спонукає його до когнітивної, комунікативної та практичної діяльності. Когнітивна діяльність – це система особливостей пізнавальної, перш за все аналітико-синтетичної діяльності, організації пам'яті, стратегії вибору засобів і способів дій та прийняття рішень. Когнітивна діяльність протягом вивчення іноземної мови тісно пов'язана з лінгвокультурологічним підходом навчання, який у лінгвістиці пов'язує мову та культуру. Лінгвокультурологія як наука займається історичним та сучасним розвитком мови через особливості духовної культури. Як зазначалось вище, глобалізація призвела до необхідності врахування світоглядних розбіжностей представників різних культур. Мова як

засіб зберігання колективного досвіду, закодованого в словах, дозволяє його осмислити (Маслова, 2001).

Когнітивна діяльність під час вивчення іноземної мови тісно пов'язана з комунікативною діяльністю здобувачів освіти. Комунікативна діяльність активізує та посилює процес формування іншомовної компетенції. Спілкування як вид комунікативної діяльності слугує здійсненню пізнання, сприяє розвитку індивідуальних рис особистості. Правильна організація комунікативного простору та моделей спілкування сприяє виховному процесу, оскільки є способом формування певного досвіду, формує модель професійно-соціальної поведінки створеної на основі соціальних норм та правил, прийнятих в країні, мова якої вивчається. Одночасно з цим відбувається процес формування стійких комунікативних умінь та навичок. Під час комунікативної діяльності здобувачі освіти інтегрують мовні та мовленнєві знання, уміння та навички, формують у власній свідомості цілісну картину іншомовного світу.

Практична діяльність у формуванні іншомовної компетенції здобувача освіти є основою комунікативної взаємодії у професійно-особистісних сферах. Така взаємодія сприяє підготовці фахівця спроможного здійснювати професійну діяльність іноземною мовою, ефективно її організовувати та впроваджувати через здобуті знання, сформовані комунікативні уміння і навички та засвоєний досвід виконання певних соціально-професійних ролей, які формувались під час занять з іноземної мови. Практична іншомовна діяльність має обов'язково включати пошуковий, дослідницький, проблемний методи, сприяти тому, щоб здобувач освіти самостійно контролював свої знання, здійснював реалізацію творчих здібностей, самостійно планував свою роботу, структурував її, формулював висновки, отримувал результати.

Отже, для успішного формування іншомовної компетенції треба враховувати такі педагогічні аспекти як мотивація до навчання, спрямування роботи здобувачів освіти на ефективну когнітивну діяльність, активізацію комунікативної діяльності для засвоєння комунікативних моделей поведінки з урахуванням норм та правил професійно-соціальної поведінки іншомовного соціокультурного середовища, посилення практичної діяльності іноземною мовою спрямованої на професійні галузі здобувачів освіти.

Використана література:

1. Маслова В. А. Лингвокультурология. М. : Академия, 2001. 208 с.
2. Середюк Л. А. Педагогічні умови оптимізації процесу особистісного самовираження старшокласників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання». К., 2002. 18 с.
3. Юдіна О. В., Вязова Р. В., Компанієць Л. Г. Іншомовна підготовка здобувачів вищої освіти до професійно орієнтованої міжкультурної комунікації. Наукові записки

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.41>

УДК 378.091.3:373.5.011.3-051:004.77

*Яременко-Гасюк О. О.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний заклад вищої освіти зараз стоїть перед новими викликами сучасного життя. Адже широке використання інформаційних та комунікаційних технологій надає широкий діапазон у вирішенні освітніх завдань, але й, відповідно, вимагає впровадження нових підходів до навчання для забезпечення формування професійних, творчих, комунікативних навичок. Таке використання повинно значно розширити можливості вже існуючих технологій навчання.

Європейський досвід говорить про те, що вирішення освітніх завдань починається з професійної підготовки педагога, вчителя. І саме в цій освітній ланці слід здійснювати інтенсивне впровадження мультимедійних систем, цифрових технологій, або інформаційних технологій. «Під цим терміном розуміють процеси нагромадження, обробки, подання і використання інформації за допомогою електронних засобів.»(Жалдак, Шут, 2012: 4) Саме таке розуміння є основним у інформатизації освіти, яку визначають «як створення умов для вільного доступу до більших обсягів активної інформації в базах даних, базах знань, електронних архівах, довідниках, енциклопедіях» (Жалдак, Шут, 2012: 4)

Використання мультимедійних технологій є дуже символічним в сучасному навчальному процесі, який вимагає інтеграції багатьох дисциплін та сприйняття природних явищ як єдиного цілого, адже самі вони, ці технології виникли «на стику багатьох галузей знань».

Які ж можливості надає використання таких технологій саме у підготовці висококваліфікованих кадрів? По-перше, такі технології створюють

мультисенсорне навчальне оточення, враховуючи усі органи відчуття, що сприяють якісному засвоєнню інформації порівняно з традиційними методами.

По-друге, така форма навчання є найінтенсивнішою, адже застосовує найрізноманітніші засоби аудіовізуальної обробки інформації.

Наступним є те, що вставка відео-, графічних, текстових і музичних уривків розширює діалогову комунікацію та надає їй індивідуального характеру, одночасно втягуючи студента безпосередньо у процес навчання.

І що, особливо важливо для підготовки педагога, вчителя, викладача, такі технології можна включати на будь-якому етапі навчального процесу і на будь-якому напрямку його активізації. Починаючи з викладання нових знань або самостійної роботи студента, через закріплення та застосування знань, умінь і навичок на практиці й закінчуючи перевіркою засвоєння інформації та корекцією процесу розбіжностей з навчальною інформацією.

Знання, які отримує студент в навчальному процесі є «основою для орієнтації особистості у варіативному використанні ІТ у професійній діяльності» (Морська, 2008: 102)

Як зазначають спеціалісти, «глибоко та свідомо засвоєні знання про інформаційно-освітні технології та особливості їх застосування у професійній діяльності складають не лише фонд теоретичних знань майбутніх вчителів, але й стають органічною частиною їхнього педагогічного мислення, основою для формування педагогічних умінь і навичок.» (Морська, 2008: 102)

Тобто, одночасно з процесом навчання активізується й підготовка студентів до професійно-педагогічної діяльності та застосування інформаційних технологій вже у власній діяльності, тобто результатом такої підготовки є готовність майбутнього викладача до даного виду професійної діяльності.

І навпаки, «спрямованість вчителя, орієнтованого на використання інформаційних технологій у професійно-педагогічній діяльності, визначає систему базових відношень учителя до світу та самого себе, є основою саморозвитку та професіоналізму, формує мотивацію до діяльного застосування ІТ у навчальному процесі» (Морська, 2008: 101)

Іншими словами, підготувати майбутнього вчителя до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності можна лише при умові включення цих технологій у педагогічну навчальну діяльність.

Використана література:

1. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання : навч. посібник. К., 2012. 240 с.

2. Малафійк І. В. Дидактика новітньої школи : навчальний посібник. К. : Видавничий дом «Слово», 2015. 632 с.
3. Морська Л. І. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов : навчальний посібник. Тернопіль, 2008. 256 с.
4. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання : посібник. Жалдак М. І., Шут М. І., Жук Ю. О. та інші. К. : «Педагогічна думка», 2012. 112 с.
5. Рацул А. Б., Довга Т. Я. Педагогіка: інформативний виклад : навчальний посібник. К., 2016. 345 с.

ДО ДИСКУСІЇ

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.42>

УДК 001.4:81'373.46

Бойчук О. С.
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Бойчук Н. О.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Корсак К. В.
ПВНЗ «Київський медичний університет»

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ РОЗБІЖНОСТІ У РОЛІ ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ ЛЮДСТВА ДО БЕЗПЕЧНОГО МАЙБУТНЬОГО

Глобальне нещастя «COVID-2019» перетворило цей термін в мало не найпопулярніший у світовому Інтернеті (приблизно 4 млрд. посилань) і зумовило радикальні зрушення в оцінці майбутнього світовими політичними й економічними лідерами разом з більшістю науковців. Новітні явища дали вагомі докази принципової помилковості і недосяжності прагнення держав-лідерів побудувати у себе щасливі суспільства «розширеного споживання». Воно було настільки потужним, що Захід якось надто мало відреагував на усім відомі аж три книги групи Д. Медоуза з Римського клубу (1972, 1992 і 2007) з детальними прогнозами неминучої і страшної відсічі пошкодженої людьми біосфери, яка скерує на Номо епідемії, пандемії, природні катастрофи, деградацію мислення, аномалії поведінки, демографічний та екологічний колапси. «Трилогія» цікава, але в своїй сукупності стала стратегічно помилковою через те, що за десятки років рефлексій ні згадана група, ні всі численні автори створених і поширених під егідою Римського клубу книг про майбутнє не вказали засобів порятунку, пропонуючи лише «гарну поведінку».

Причина помилковості — повне ігнорування рятівних для людства ноотехнологій (див. Nooglossary»). Перші дві були помічені й запропоновані К. Корсаком ще в 2000 році. У 2015 році в електронному виданні RELGA для мільйонів читачів з понад 130 держав світу він запропонував реальний шлях до

порятунку від пандемій і колапсів (Korsak, 2015). Зараз ноотехнологій вже понад 40, але в своїх нових інтерв'ю Денніс Медоуз їх ігнорує, оперуючи знаннями, що накопичив ще в ХХ ст. і вважає ідеально застосовними й зараз (Tarasova, 2022).

У цій точці викладу ми припинимо аналіз моря помилкових індивідуальних, колективних, державних і наддержавних прогнозів. Вкажемо тільки найбільший за впливом приклад останнього — хибні твердження ООН, що люди гарантовано загинуть, якщо середня температура тропосфери зросте на півтора градуси Цельсія. ЗМІ галасують про це практично безперервно, ігноруючи одразу кілька відомих світовій науці фактів.

Гіпотеза небезпеки «глобального потепління» вже стала свідомою брехнею, скерованою на отримання фінансових і політичних зисків. Відсутність цієї загрози була виявлена в 1970-1980-х роках, коли після «хрущовської відлиги» провідні науковці США і СРСР розпочали ігнорувати «залізну завісу» та вести спільні й чесні дослідження для порятунку від «ядерної зими» й низки інших катаклізмів. Вони дали незаперечні докази того, що наявне і навіть перспективне збільшення концентрації вуглекислого газу (CO₂) в тропосфері та зростання її середньої температури на 1-2-3 градуси Цельсія матиме тільки позитивні наслідки (!). Причина проста: фотосинтез швидко посилюється у разі збільшення кількості CO₂. Це використовують у великих промислових теплицях, а поліпшення вимірів з космічних апаратів вже надало докази того, що загальна продуктивність біосфери зросла на 20-25%, кількість «зелені» на планеті збільшується, а теза «опустелювання» є фейком. Висновки щодо ролі ООН в її сучасному стані просимо зробити самостійно.

Враховуючи перевагу серед потенційних читачів філологів, мовників, компаративістів і подібних фахівців, витратимо другу половину тез на пояснення найбільшого західного семантичного «непорозуміння», що цілковито загальмувало рух Ното до порятунку від створених ним загроз. Ми маємо на увазі практично категоричну заборону на використання у західному науковому світі будь-яких згадок про *ноотехнології, що надають людям потрібне і одночасно виліковують біосферу від індустріальних пошкоджень*.

Спробуємо ще раз підтвердити цей неприємний факт саме в момент створення цього тексту (11.10.2022, під загрозою російських ракет). Здійснимо пошук на основі трьох термінів: *nootechonology, ноотехнологии, ноотехнології*. Спершу англомовний Інтернет намагався ошчасливити нас аж 167 млн. матеріалів для терміну «nanotechnology». Тільки настійлива вимога шукати саме термін з «ноо» привела до такого результату: 591 згадка на англійській мові про рятівні для планети процеси і технології. Надто мало для всієї

інформаційної сфери Землі, якщо врахувати щойно зазначені 167 млн. для «nanotechnology» і додати ще 2,73 млрд. для «smart technology».

У російськомовному Інтернеті «ноотехнологии» були згадані 770 разів, а наші «ноотехнології» для всієї благословенної Землі — ледь 596.

Для ймовірного пояснення здійснимо поглиблення розпочатого нами термінологічного дослідження. Спершу нагадаємо про те, що літери «ноо» походять від грецького слова античного періоду, яке означає «розум» і дуже багато подібних значень (думка, розсудливість, завбачливість, здоровий глузд, задум, намір, дума, образ думок, світовий розум, розумовий початок, принцип мислення і т.д.). Так слова з «ноо» й використовувалися до кінця ХІХ ст., коли у Франції після тривалого періоду революцій і воєн настав момент суспільного вибору ставлення до релігійної освіти. Наслідком був глибокий поділ, тому Франція має велику систему державної освіти і набагато менший незалежний сектор цілковито релігійної освіти з усіма численними рівнями навчання (включаючи найвищі). Ми виявили, що у роки дискусій дуже часто у пресі Франції звучало слово «ноотеологія», яке все ж не врятувало релігійну освіту від «зміщення убік» і перетворення на невеликий незалежний елемент.

У своїх пошуках ми виявили такий важливий факт: англomовний сектор Інтернету в темі «ноосфера» майже на 100% заповнений матеріалами, що пов'язані з ім'ям видатного французького теолога і палеонтолога П'єра Тейяра де Шардена (1881-1955). У ньому інколи повідомляють про іншого француза — математика і філософа Едуарда Леруа (1870-1954) з його численними лекціями про ноосферу. Ще рідше згадують нашого Володимира Вернадського, чий виступи у Сорбонні уважно слухали французи, що й могло спонукати їх використати слово «ноосфера» замість добре відомого їм старішого і менш зручного «інтелектосфера». Нагадаємо, що це поняття є індивідуальним винаходом, який набагато раніше запропонував лідер наук усієї першої половини ХІХ ст. Александер фон Гумбольдт (1769-1859) у заключному томі свого опису практично всіх наукових знань на середину ХІХ ст.

Французи привертають нашу увагу мало, адже у нас і на Сході Європи набагато більшого значення надають В. І. Вернадському, нерідко називаючи саме його винахідником терміну «ноосфера». Однак аналіз доступних його праць свідчить про те, що він не претендував на винахід цього поняття, пояснюючи, що його авторами є колеги з Франції, які обговорювали його лекції про деструктивний вплив людства на біосферу. Саме ця тема була центральною для В. І. Вернадського в моменти його відвідин Західної Європи, хоча в окремих публічних виступах в СРСР він вживав слово «ноосфера» для

позначення того майбутнього, яке, на його думку, рано чи пізно мали б побудувати в колишньому СРСР, і, можливо, в усьому світі.

Скорочуючи пояснення, наголосимо на тому, що у розвинених державах тема «ноосфера» опинилася у центрі дискусій і наукових досліджень вже після смерті П. Т. де Шардена, коли перестала діяти дуже сувора заборона Ватикану на поширення його ідей. Тоді була перекладена й швидко розповсюджена його книга «Феномен людини» (Teilhard de Chardin, 1959). Виникла безприкладна світова наукова дискусія з емоціями, підхопленими у ЗМІ. Тому на всьому Заході слово «ноосфера» стали розуміти як шарденівську «духосферу» (spirit-оболонку) і цілковито «нематеріальне» поняття. У науковому світі планети умовилися не допускати в усі журнали зі світу Sciences&Arts жодних слів з «ноо». На практиці для відповідального автора цього матеріалу це означало автоматичне скерування у кошик для сміття всіх його статей «на Захід», адже в назві щоразу фігурували літери «ноо». Редактори навіть не читали анотацій...

Нам більше щастило на пострадянських теренах, де варіантів тлумачень поняття «ноосфера» і термінів з «ноо» порівняно багато з використанням слів переважно з наукового, а не духовного (у сенсі spirit) лексикону. Пропозиції використання різноманітні — ноологія, нооекономіка, нооуправління і т.д., але ніхто і ніколи не писав «чорним по білому», що тільки ноотехнології є екологічно ідеальними, оскільки надають людям потрібне з одночасним виліковуванням вже доволі пошкодженої біосфери.

Подібну пропозицію ноотехнологій здійснювали тільки ми, незважаючи на нерозуміння «експертних груп» (широ кажучи — навіть академіки заперечували можливість виготовлення «чогось» без пошкодження довкілля). Нагадаємо, що перші дві ноотехнології (нанофотокаталізація і отримання бактеріальних пластиків високої якості) датуються 2000-м роком. У 2010 р. їх стало 4, на початку 2019 року — 8, а ось у даний момент їх уже точно більше 30, а найважливішою і найвпливовішою серед них ми вважаємо «протеїн Фу». Це дуже швидке перетворення у побутових умовах (без біореакторів чи чогось подібного) будь-якої первинної органічної речовини в ідеальний мікрофарш з багатьма іншими важливими складовими.

Ця технологія найбільш ефективно започатковує виконання поради нашого генія В.І. Вернадського, яку під час його лекцій у Сорбонні чули згадані нами науковці Франції. Його опубліковану ідею від 1925 року можна коротко висловити таким чином: *для уникнення загибелі людство повинне навчитися виробляти собі їжу без пошкодження біосфери*. Її вже реалізують! І досить активно! У цьому легко переконатись у базі даних «newfood». Трохи прикро тільки те, що замість точного терміну «бактеріальні ноотехнології»

використовують слово «ферментація» (тобто «скисання»). Навіть у тому разі, коли йдеться про виділення бактеріями з природних рідин міді, срібла та інших металів, що критично корисні для сучасної наномедицини і в інших галузях.

Ми вказуємо на ці парадокси тільки для засвідчення труднощів на шляху до світового поширення інформації про рятівні для людства ноотехнології і ноонауки. Нам усім слід об'єднатися, використовувати і поширювати цю нооінформацію, адже без її усвідомлення навіть найкращі науковці світу й далі пропонуватимуть нам для зменшення викидів вуглекислого газу поступово рухатися до повного усунення м'яса з усіх можливих раціонів. На Заході навіть професори й фахівці з проблем харчування нічого не чули про протеїн Фу і стартап Nature's Fynd за участю практично всіх американських мегамільярдерів, які надали йому на швидкий розвиток понад півмільярда доларів США.

Якщо цей стартап скерує вектор своїх дій не на перемогу над соєю на американському ринку веганських продуктів, а на світовий позитивний вплив, то за кілька років на Землі назавжди зникне жахливе індустріальне тваринництво разом з більшою частиною аграрного сектору. Не буде більше голоду і люди за порадою В. Вернадського споживатимуть виготовлену ними якісну їжу. Нагадаємо тільки те, що Давос-2022 не згадав про цю можливість.

Мріємо, що з України поширюватиметься інформація про ноотехнології і ноонауки й вона першою на планеті побудує ноосупільство. А перший крок до цього може здійснити керівництво і колектив того нашого університету, який створить нооінститут чи інший ноопідрозділ і започаткує нооеру в освіті.

Використана література:

1. Korsak. K.V. (2015). 21st Century Noofuturology: Conditions for Saving the Homo Sapiens Sapiens Population. *RELGA*, 1(289). URL: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=4061&level1=main&level2=articles>. [in Russian] Appeal 26-11-2022
2. Tarasova N. (2022) Dennis Meadows: "Sustainable development cannot be achieved... And it's time to think about how to live in a phase of decline, not growth" (URL: <https://naked-science.ru/article/interview/ustojchivogo-razvitiya-dostich-ne-udastyaupadka-a-ne-rosta>) [in Russian] Appeal 26-11-2022
3. Teilhard de Chardin, P. (1959). *The Phenomenon of Man*, Harper Perennial

Кірик Т. В.

ПВНЗ «Київський медичний університет»

СУЧАСНИЙ РУХ ВІД НІМЕЦЬКОГО ВІНАХОДУ З НАЗВОЮ «НЕОГУМАНІЗМ» ДО УКРАЇНСЬКОГО «НООГУМАНІЗМУ»

1. Актуальність, досягнення попередників, мета, завдання

Напередодні ХХІ ст. багато філософів передбачали прихід благополучного життя через перетин тимчасового стану хаосу, який згідно законів синергетики емерджентно і невблаганно мав вивести світ в приємний та упорядкований стан на довгі часи. Схоже, що хаос ми маємо, а от впевненості в його благополучному самоупорядкуванні — ні.

Можливий обсяг тез виключає розлогі аналізи з критикою праць науковців-попередників, тому ми розпочнемо з головного: наша *мета* полягає в доведенні факту руху людства в майбутнє через винахід екологічно ідеальних виробництв, які український філософ К. Корсак в 2000 р. помітив у потоці нановинаходів і запропонував назвати «ноотехнологіями» (для Заходу доцільна семантична формула *nootechnology* \equiv *wisetechnology*).

Свої *завдання* ми вбачаємо в критичному аналізі наукових праць попередників, що мали футурологічне спрямування, і пропозицію власного й цілком реального досягнення не «сталого розвитку (Sustainable development)», а довготривалого ноосимбіозу людства і всього довкілля.

Методологія дослідження спирається на використання головних законів філософії, на створені й перевірені правила отримання якісної наукової продукції. Нестандартність подальшого тексту полягатиме в тому, що він не повторюватиме краще з накопичених за тисячі років висловлювань корифеїв минулого, а спиратиметься на сукупність «слів з майбутнього» — ноотермінів і ноопонять, що входять у нооенциклопедичний словник «Nooglossary-2» (Korsak K. & Korsak Y., 2019).

2. Виклад отриманих результатів

Корисно пригадати, що напередодні 2000 року в наукову пресу і ЗМІ вихлюпнувся величезний потік прогнозів і передбачень майбутнього. Майже всі автори були державними службовцями і залежними від бюджетів, тому їх продукція була приємною для керівництва, але помилковою в стратегічному аспекті. Яскравим прикладом для нас стали результати передбачення світових

подій на сто років, створені у Франції її держорганами за участю сотень фахівців і викладені в книзі «2100: récit du prochain siècle (2100: історія наступного століття)» (Goden 1991). Її мало хто зауважив, адже поява співпала з моментом розпаду Радянського Союзу, що фігурував як учасник сторічного змагання зі США за світове лідерство. Творці невдалого прогнозу не помітили навіть швидкого старту Китаю в майбутнє, а тому згадали про нього для 2030-х років як про джерело еміграції десятків мільйонів злидарів.

Доволі подібні невдалі прогнози майбутнього створювали американці, росіяни і навіть японці. Всі вважали «світлим майбутнім людства» інформаційно-комунікаційну революцію, яку нині ми коротко називаємо «цифровізацією» й необгрунтовано покладаємо на неї всі надії.

Та в ті роки на планеті вже існувала й діяла цілком успішна і незалежна від урядів «прогностична організація» з назвою «Римський клуб». Це було чимале об'єднання десятків провідних науковців світу, яке під егідою кращого в світі дослідника великих систем американця Дж. Форрестера створило і оприлюднило в 1972 році перші точні та обгрунтовані прогнози еволюції всього людства аж до межі 2100 року в книзі «Межі зростання». Вона пізніше була доповнена двома новішими прогнозами, що сформувало своєрідну трилогію (Meadows et.al. 1972, 1991. 2008). Після 1972 року все відбувалося за цими передбаченнями, але в даний момент зміна керівництва і складу Римського клубу зумовила його глибокий занепад. Дуже важливий звіт про 50 років діяльності виявився невдалим, заповненим одними лише побажаннями «всього хорошого й екологічного». Його забули миттєво.

У минулому вже траплялися періоди хаосів, коли виникали нові лідери передбачень. У даний момент таким лідером всі вважають тижневі щорічні конференції у швейцарському Давосі. На ці січневі наради спершу збиралися тільки економісти і бізнесмени, а останнім часом прибуває практично вся керівна державна і недержавна еліта світу. Характерною рисою цих уже «стратегічних форумів» стало створення комплексу багатьох важливих наукових аналізів з різноманітних тем, який кожного разу узагальнює та об'єднує книга ідеолога і розпорядника «давосів» Клауса Шваба.

Черговий форум 2021 року пандемія COVID-2019 примусила поділити на дистанційну і традиційну частини (друга так і відбулася), але в організаційному плані ми вважаємо його вдалим. Світ мав змогу бачити і слухати виступи Сі Цзіньпіна з Китаю, лідерки ЄС Ангели Меркель з Німеччини, Еммануеля Макрона з Франції, Бенджаміна Нетаньяху з Ізраїлю, Нарендра Моді з Індії. Належне і своєчасне розповсюдження отримала книга К. Шваба «COVID-19: Велике Перезавантаження» (Schwab & Malleret, 2020).

Хоч ми вважаємо цю книгу вартою детального аналізу, але змушені обмежитися констатацією коротких фактів і висновків: 1) тут викладена і запропонована цілковито «західна точка» зору, що спирається на атлантичний архетип світогляду і життєвих цінностей; 2) «Давос-2021» не цікавився філософськими питаннями і концентрувався на практичних рекомендаціях боротьби з пандеміями та іншими негараздами; 3) лідери «Давосу-2021» пропонували лише шлях «повного перезавантаження» з відмовою від усього попереднього і початком руху в майбутнє через концентрацією бізнесу та урядів на побудові Індустрії 4.0; 4) увага до високих технологій незначна і редукується до пропозиції «стрибка» у цифровізації і роботизації для зменшення шкоди від локдаунів і для створення гарних засобів стеження за усіма «потенційно рухомими» особами, без чого не можна загальмувати поширення пандемії і перемогти її; 5) ми не помітили ознак уваги до філософських питань, змін у дослідженні характеристик людини і засад прийняття нею важливих рішень, вирішення на новому рівні засадничої проблеми сенсу буття та ін.

Отже, «Давос-2021» мало чим допоміг нам у фаховому спілкуванні з українськими студентами, які бажають чути від старшого покоління конкретні пропозиції засобів порятунку від глобальних загроз і допомоги у виборі індивідуального шляху досягнення високої компетентності в умовах боротьби з жорстоким ворогом. Тому ми використовуємо інші джерела, набагато переконливіші від рекомендації Індустрії 4.0 як світу роботів. Студентів ми попереджаємо про те, що «давоські лоцмани», як підтвердив Давос-2022, цілковито ігнорують згаданий нами ноопрогрес у виробництвах і пропонують непридатні для порятунку людства засоби.

Поглядаючи «здалека», легко помітити, що західний світ у своїй цілісності продовжує перебувати у руслі створеної ще у ХІХ столітті парадигми скерування науки й освіти на діяльність «для оборони і нападу». Саме цим ми пояснюємо тотальну неухвагу «давосців» до наукових відкриттів і технологічних досягнень неіндустріального характеру. Якщо коротко — ігнорування концепту «ноосфера» і рятівних для Номо ноотехнологій.

Наш особистий внесок у розвиток науки й освіти в Україні полягає у дослідженні всієї еволюції філософських парадигм і врахуванні впливу на цей процес збільшення кількості ноотехнологій і ноонаук, спроможних ліквідувати загрози (пандемії, колапси та ін.) й підтримувати необмежений у часі ноосимбіоз людства з вилікуваною ним біосферою.

Отримані нами результати дають докази того, що університетський сектор вищої освіти й пов'язані з ним наукові дослідження є візантійським винаходом

(в 425 р. в Константинополі розпочав свою дуже плідну діяльність перший державний університет), а не досягненням італійців чи французів. Все ж італійський внесок значний, адже в епоху Відродження «італійський гуманізм» став впливовою течією суспільної думки і викликав переворот у культурі та світогляді. Він полягав у зміні стосунків у триаді «церква – держава – громадянин», а його результатом стало те, що все більше людей у Західній Європі позбавлялися відчуття нескінченної «гріховності» й страху перед наказами церковників. Цього вистачило для інспірування Реформації.

Наступний крок в еволюції гуманістичних поглядів зробили «відреформовані» німці. Ми маємо на увазі *неогуманізм* – появу якого можна пояснити світоглядними потребами німецької нації у момент прискореного розвитку індустріального способу виробництва з його небаченими в минулому вимогами до рівня освіти всього населення. Філософ і державний діяч Пруссії Вільгельм фон Гумбольдт (1767-1835) змінив парадигму діяльності освітньої сфери у своїй Вітчизні. Він спромігся ліквідувати засилля теологічної схоластики і покласти в основу освіти молоді комплекс точних і гуманітарних наук – *Sciences&Arts*. Це поєднання вважають ядром німецького *неогуманізму*, що виявився ефективним прискорювачем прогресу держави в економіці, науках, технологіях і військовій справі. Пруссія стала джерелом зразкової системи навчання і виховання, а модель дослідницького Берлінського університету і зараз вважають найкращою.

На жаль, це досягнення вищі політичні сили Німеччини використали для «нападу і оборони». Вони спромоглися організувати багато дрібних і дві світові війни, що надовго знизило світову привабливість неогуманістичної парадигми. Відновлення цікавості до неї сталося вже після II світової війни зі збереженням назви й використанням опори в необхідності розвитку екологічних наук незалежно у США, Індії та в діяльності Римського клубу. Його засновник і єдиний ефективний лідер А. Печчеї залишив усім у спадок два важливих поняття — *глобальне мислення* і *новий гуманізм*. Наприкінці XX ст. зі США поширилася теорія «*трансгуманізму*», яка мала той принциповий недолік, що скеровувала всі можливі зусилля науковців на заміну біологічних частин тіла людини кремнієвими та іншими «чіпами», що у віддаленій перспективі обіцяли ліквідацію загрози смерті.

Ми є переконаними прихильниками того, що майбутнє полягає не в «чіпізації», а у надходженні четвертої цивілізаційної ноохвилі на основі ноонаук і ноотехнологій. Ми обрали для вивчення і використання *ноогуманізм* і розвиваємо перспективний *ноолексикон*, всіляко пропагуємо виробничі ноотехнології XXI ст. Межа між «*ноотехнологіями* (мудрими технологіями)» та

усіма іншими дуже чітка: ноотехнології надають людям потрібне і одночасно виліковують біосферу, а всі інші (алхімічні, індустріальні, «сма́рт» тощо) супроводжуються більшими чи меншими токсичними викидами і шкодять біосфері та людству.

Ми використали у своїх наукових пошуках і в ноолексиконі ряд похідних понять: *ноонауки*, *ноомислення*, *ноофілософія*, *ноопедагогіка*, зокрема, *ноогуманізм*, на основі чого в своїх працях запропонували поняття «*ноогуманізму*» і багато інших, важливих для вищої освіти (Kiryk, T. 2017).

Ноогуманізмом ми пропонуємо називати парадигму ноонаукового ставлення до людини, її статусу, важливості, повноважень, прагнень, інтересів, владної та іншої діяльності на основі перманентних досягнень ноонаук і ноотехнологій в ноосуспільстві та у просторі ноосфери. Переконані в тому, що освіта XXI ст. матиме в основі ноогуманізм.

Використана література:

1. Gaudin T. (1989). *2100 récit du prochain siècle*. Paris : Payot & Rivages.
2. Dennis Meadows, Donella Meadows, Jorgen Randers. *Limits to Growth*. M. : MSU, 1991;
3. *Beyond Limits to Growth*. M. : Progress, 1994; *Limits to Growth. The 30-Year Update*. M. : ІКС «Academkniga», 2008 (in Russian)
4. Klaus Schwab & Thierry Malleret *COVID-19: The Great Reset* Geneva, July 2020 Kindle Edition (URL: <http://reparti.free.fr/schwab2020.pdf>)
5. Kiryk, T. (2017). Philosophy of education about humanism, neohumanism, noohumanism in higher education of Ukraine-XXI. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education of Ukraine*. No. 2. 32-38, 86-87, 91. (in Ukrainian)
6. Korsak, K. & Korsak, Yu. (2019) *Certificate of copyright registration for a literary written work of a scientific nature «Nooglossary-2 – Noosciences for the Future without Collapse» («Nooglossary-2»)*. № 89780. 13.06.2019. K. : Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, Department of Intellectual Property (in English).

*Корсак К. В.
ПВНЗ «Київський медичний університет»,
Корсак Ю. К.
Інститут вищої освіти НАПН України,
Похресник А. К.
директор Київського технікуму електронних приладів*

ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВА РЕВОЛЮЦІЯ ЯК ФРАГМЕНТ ДВОХ НАБАГАТО ВПЛИВОВИШИХ МЕГАНООРЕВОЛЮЦІЙ – ВИРОБНИЧОЇ І ДУХОВНОЇ

Побудуємо наш виклад на поєднанні добре відомих читачам фактів і явищ з тим, що з певних причин не підтримується у світових виданнях Sciences&Arts. До групи перших відносяться аббревіатури ІТ, ІКТ, ІКР та його варіант «інформаційно-цифрова революція», використаний нами у назві тез. Відповідальний автор був студентом у часи домінування текстів, а тому першою вересневою турботою було отримати і принести в кімнату гуртожитку якнайбільше підручників з університетської бібліотеки. Після закінчення аспірантури в червні 1968 р. з високою детальністю розповів колегам-науковцям, що невдовзі вони замінять наручні годинники як атрибут епохи індустріалізму на кишенькові «інформаційні центри» (вгадати назву не пощастило!) з доволі детальним переліком більшості функцій, які виконують всі приналежні Номо багато мільярдів «мобільних інформаційних пристроїв».

А от можливі слова з літерами «ноо — поо» не тільки використовуються надзвичайно рідко, а ще й вимирають, подібно до мамонтів. У роки відновлення незалежності України на всіх рівнях освіти дуже поширеним і потрібним було слово «**екологія**» — приємне, легке для сприймання і пояснення. А от в даний момент наших учнів настійно переконують забути його і завжди вживати «прогресивніший» термін «інвайроменталістика». Коментарів не надамо, адже доведеться оцінювати STEM й купу інших уже запозичених освітніх збочень.

Ставлення на «розвиненому Заході» до слів з «**поо**» є підстави вважати чи не *найбільшою сучасною інтелектуальною помилкою*. Понад 2000 років це багатозначне грецьке слово було в загальному вжитку, доки півстоліття тому після смерті французького філософа, палеонтолога і перекonanого теолога П. Т. де Шардена (1881-1955) виникла запекла світова наукова дискусія аж до рівня «переходу на особистості» з приводу використання його ідей,

висловлених в унікальній книзі «Феномен людини». Узгодили консенсус: **заборонити слова з «ноо»** усюди, окрім теології й маргінальних паравчень, і використовувати термін **«ноосфера»** тільки для позначення «шарденівської spirit-оболонки Землі» з гіпотетичним поєднанням думок усіх земель задля пошанування Бога і вирішення спільних проблем. Тому всі скеровані нами твори на Захід не заслужили навіть е-відмов. Завжди було мовчання, бо використання у назвах літер «ноо» мало наслідком вміщення нооїдей у кошик для сміття. Ми пропонували засоби порятунку людства, а нам ніхто не вірив, що це можливо.

Найбільш повне і стисле відтворення наших пропозицій містить рис. 1, побудований на «хвильовій моделі еволюції» Е. Тоффлера, власному виявленні перших екологічно ідеальних технологій (2000 рік), пропозиції терміну «ноотехнології (від «ноосферні технології»)» в 2010 р., створенні програми порятунку людства (Korsak, 2015) і «Нооглосарію» з його 225 ноотермінами.

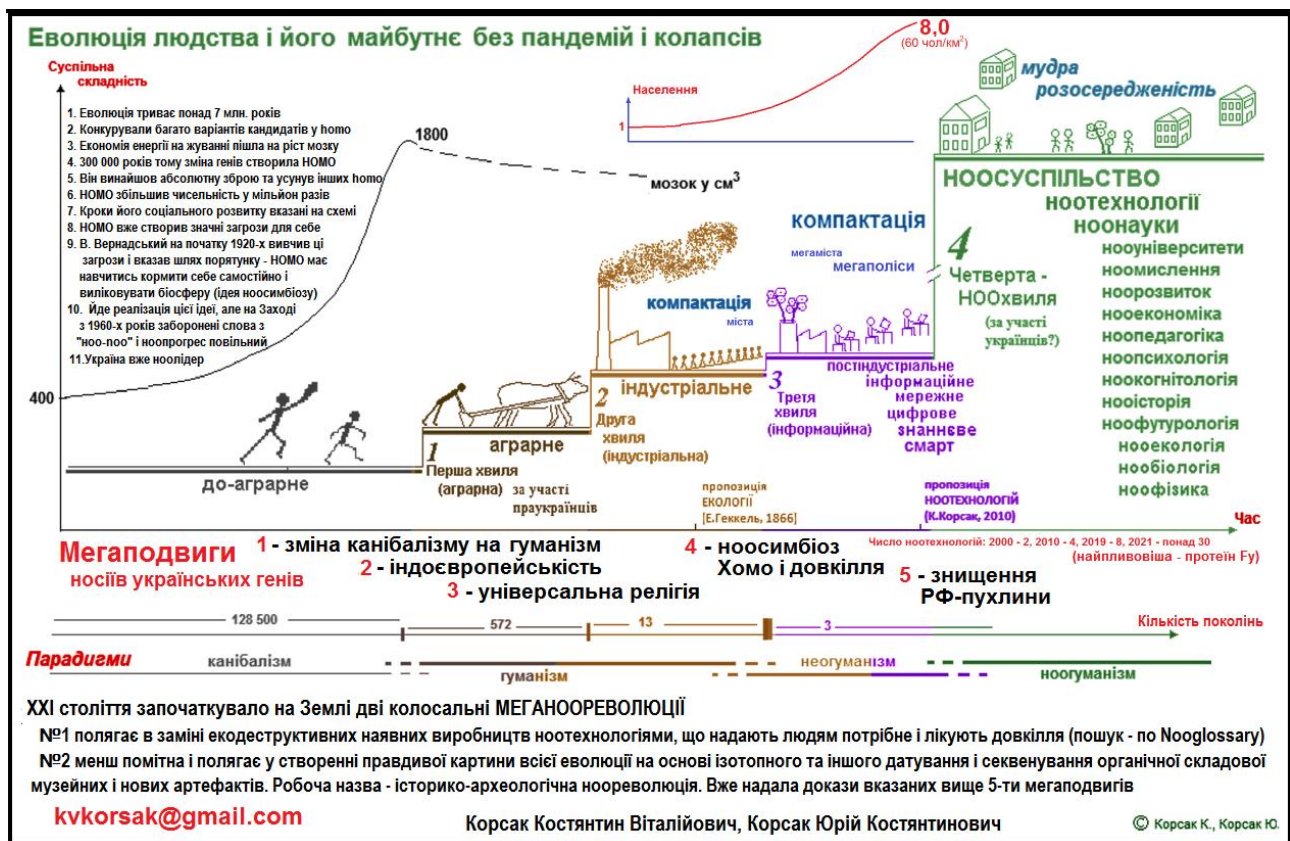

Рис. 1. Детальна схема всієї соціальної еволюції Ното з акцентуванням фактів щодо внеску в неї носіїв українських генів

На рис. 1 ми своїм відкриттям №1 вважаємо план порятунку людства на основі ноотехнологій. Ми відтворили його як вихід людства на 4-ту «ноохвилю». Можлива назва явища — «**виробнича меганоореволюція**». Його у

загальних рисах передбачав наш геній В. Вернадський ще в 1920-х роках в Парижі. Він довів неминучість загроз для Ното через пошкодження ним біосфери, а рятуватися пропонував тільки через «самостійне виготовлення їжі» (Vernadsky, 1925). Сподівався на хіміків, які ще на початку XIX ст. навчилися добре синтезувати «харчовий» етиловий спирт. А от подальшого прогресу так і не сталося, бо синтез харчових білків і всього іншого виявився надто складним.

Рятівний шлях був помічений ще в 2000 році через отримання біопластиків від бактерій, які з'їдали природну органіку. Але тільки зараз «одомашнення бактерій» має понад 20 технологій, зокрема цілковито фантастичну «протеїн Фу» бактеріального перетворення довільного «первинного органічного продукту» в практично ідеальні харчові інгредієнти. Вона спроможна припинити білковий голод на Землі разом з ліквідацією всього індустріального тваринництва і більшої частини сільського господарства. Ми не можемо зрозуміти, чому володарі цього патенту всі зусилля скерували на веганський ринок США у змаганні з «соєвим м'ясом», а не на тотальне знищення голоду і вирішення багатьох соціальних, економічних, культурних та інших проблем.

Виробнича меганоореволюція з весни 2019 року різко прискорилася, але лишається «неусвідомленою» через заборону використання у ЗМІ і наукових виданнях точних ноотермінів. Уже понад 20 років ми поширюємо нооідеї, але нас не публікують за кордоном і все частіше відмовляють навіть в Україні. Ситуація подібна до історії життя винахідника «екології» Е. Геккеля, пропозиції якого були визнані й використані через півстоліття після смерті. Ми лишаємося оптимістами, адже число ноотехнологій росте по експоненті, будують перші «ноозаводи», потреба в ноопродуктах стає все гострішою. Для успіху ми розпочали вживати формулу «*nootechonology* \equiv *wisetechnology*».

Набагато складніша ситуація з духовною меганоореволюцією №2 в усій сфері гуманітарних наук й уявлень про людину та її мислення. Для полегшення пояснень використаємо авторський рис. 2, що ілюструє події за 50000 років.

Та спершу нагадаємо про те, що меганоореволюція №2 як процес майже повної ревізії більшої частини змісту наук з гуманітарної сфери спирається насамперед на створені вже у XXI ст. засоби ізотопного та іншого вимірювання віку артефактів та розшифрування (секвенування) ДНК їх біологічної складової. Фактів стало так багато, що необхідно заново створити картину минулого, зокрема, появи і взаємодії племен, народів, етносів. Провідний генетик планети Девід Райх зі США кілька місяців тому висловився дуже рішуче: «Наше розуміння цих взаємозв'язків найближчими роками стане проблемою, що ґрунтується на більш ретельному аналізі даних та погляді на них з нових точок зору. Ми робимо кілька кроків назад і розуміємо, що ключові

події та стосунки суттєво відрізняються від моделі першого проходу (**першого наближення), яку ми спільно розробили. *Модель, у створенні якої я брав участь, хитається* (**акцентовано нами). Я знаходжу це захоплюючим і дестабілізуючим. І я хотів би взяти участь у спробі з'ясувати правду» (Shaw, 2022). В умовах нападу росіян нам відновлення правди і знищення брехні про українців потрібніше ще більше, як Д. Райху.

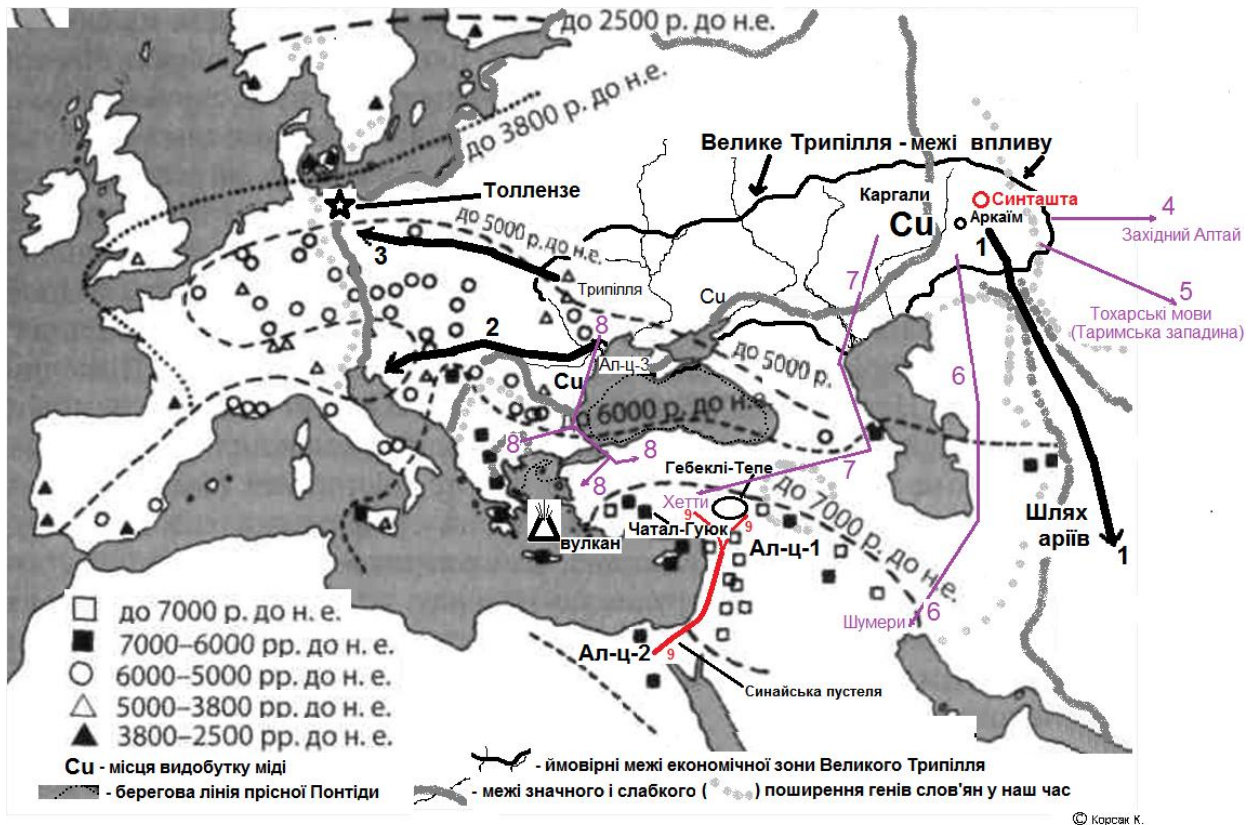

Рис. 2. Факти щодо мегаподвигів — внесків носіїв українських генів у прогрес людства в часи їх найбільшої активності в Євразійському степу

Накопичення подібних фактів дало провідному автору змогу наприкінці 2021 р. здійснити відкриття-2 — сформулювати теорію участі генетичних пращурів українців у чотирьох глобальних мегаподвигах, що детермінували більшу частину прогресу людства за останні 15 000 років. Вони перелічені нами на рис. 1, тому обмежимося нагадуванням про те, що **мегаподвиг-1** (перехід від канібалізму до гуманізму) здійснили в Східній Анатолії генетичні пращури українців і європейців-землеробів через винайдення с/г. Як вказано на рис. 2, поширили його в Європу, але землеробів у Західній Європі ліквідували пращури сучасних західноєвропейців з їх агресивним атлантичним архетипом. Вони спробували винищити й «наших», але 3250 років тому зазнали від майбутніх поляків та українців такої поразки (місце Толлензе-битви вказане на рис. 2 «зірочкою»), що відновили свої напади аж через 2000 років.

Якщо **мегаподвиг-2** був колективним і полягав у створенні сім'ї індоєвропейських мов і відповідної культури в Трипіллі і з Великого Трипілля, то наступні два були індивідуальні. Заратуштра з Синташти винайшов й успішно поширив першу універсальну монотеїстичну релігію (зороастризм), а В. Вернадський створив теорію еволюції людства, передбачив його проблеми і вказав шляхи порятунку від пандемій і колапсів. Чи буде перемога українців у війні-2022 визнана «**мегаподвигом-5**» — вирішить майбутнє. Ми ж закінчимо виклад попередженням про необхідність для України і світу швидкого розвитку ноонаук, успішного винайдення і використання ноотехнологій і ноопроцесів.

Використана література:

1. Korsak. K.V. (2015). 21st Century Noofuturology: Conditions for Saving the Homo Sapiens Sapiens Population. RELGA, 1(289). URL: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=4061&level1=main&level2=articles>. [in Russian] Appeal 26.11.2022
2. Shaw D. (2022). Telling Humanity's Story through DNA. Geneticist David Reich rewrites the ancient human past / Harvard Magazine, 124, 6, July-August (URL: <https://www.harvardmagazine.com/2022/07/feature-ancient-dna>) Appeal 26.11.2022
3. Vernadsky W. (1925). L'autotrophie de l'humanité // Revue générale des sciences. 1925. No. 17/18. Pp. 495–502 (URL: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k171004/f500.item.zoom>). Appeal 26.11.2022

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.45>

УДК 811.1/2:001

*Ляшенко Л. М.
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПРО ПЕРСПЕКТИВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ ТА НОВІ ФАКТИ НА КОРИСТЬ ХМАРНТЕГОВОГО МЕХАНІЗМУ ПОШИРЕННЯ ІНДОЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВ

Наш текст містить нові результати критичного аналізу наукових фактів, що вміщені в провідне світове видання «Science» і стосуються даних генетичного секвенування решток представників народів Європи і Близького Сходу. Обмеженість обсягу примушує нас розпочати не з огляду всіх праць, що стосуються появи і поширення сім'ї індоєвропейських мов, а з наведення трьох рисунків, які містять багато інформації і дають змогу прискорити виклад. Рис. 1

містить працю 39 авторів «Масова міграція зі степів є джерелом індоєвропейських мов в Європі» (Haak, W. [...] Reich, D. 2015)

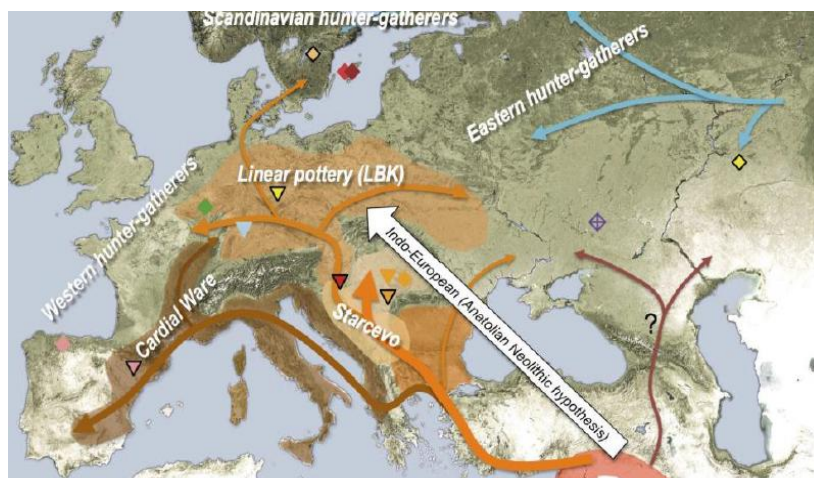

Рис. 1. Анатолійська гіпотеза виникнення і поширення індоєвропейських мов

П'ять провідних авторів з цієї групи вмістили у фрагменті з назвою «Додаткова інформація 11» своє бачення історії сім'ї індоєвропейських мов (СІЄМ), що редукується до чотирьох гіпотез: 1) «степова (**або курганна) гіпотеза», яка виводить СІЄМ від народів з Понтійсько-Каспійського степу (**Україна і Росія); 2) «анатолійська гіпотеза», яка передбачає, що СІЄМ перенесли перші фермери, які мігрували з Анатолії; 3) «балканська гіпотеза» є варіантом 2) і полягає в поширенні СІЄМ з пониззя Дунаю після «анатолійського зрушення»; 4) «гіпотеза Вірменського плато» є припущенням про розташування батьківщини пра-носіїв СІЄМ на південь від Кавказу й успішним перетином ними всіх хребтів, як вказано на рис. 1. Свою оцінку ймовірності цих гіпотез п'ять авторів висловили їх упорядкуванням, але узагальнили все сподіванням на те, що ріст генетичних та інших досліджень дадуть змогу пояснити появу СІЄМ.

Щодо способів поширення первинної ІЄМ та формування кінцевої сім'ї Д. Райх і чотири його співавтори були однакові в тому, що найбільш вірогідним є повне завоювання (варіант — масова міграція), менш вірогідним — прихід на нові терени невеликої за чисельністю «еліти», чий могутній вплив примушує аборигенів «удосконалити» свою мову. Ми не помітили пропозицій аналізувати технологічний поступ і врахувати всі можливі мовні наслідки.

Найновіші три матеріали з теми «давні міграції і поширення мов» з використанням у десятки разів більшої кількості секвенувань, які здійснили 175 авторів (лідером є Д. Райх), вміщені в журнал SCIENCE (серпень 2022 р.,

том 377, № 6609). Вкажемо тільки останню з цих трьох (Lazaridis I. [...] Reich D. 2022с), що містить узагальнену схему міграцій, наведену на рис. 2.

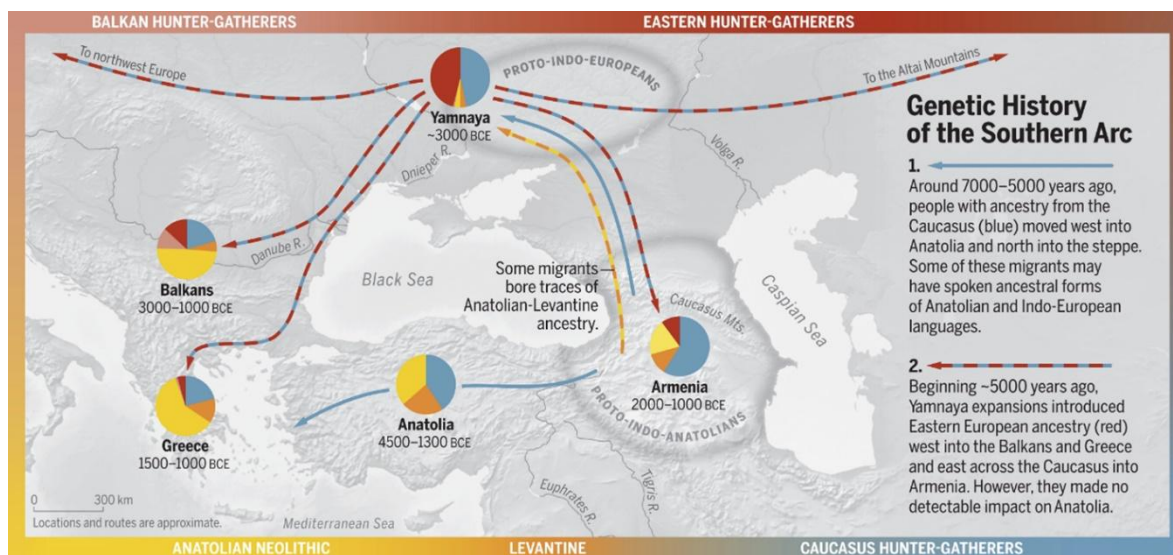

Рис. 2. Головні міграційні явища, що зробили внесок в «степову» теорію поширення індоєвропейських мов

Рис. 2 ми вважаємо достатньо чітким для отримання висновку, що його автори дуже пошанували 4-ту гіпотезу появи СІЄМ: головним витокком всього є Вірменське нагір'я, з якого навпростець йдуть міграції через всі хребти Кавказу в степову зону для «вирощування там поколінь ямників», які пізніше мігрують одразу в чотирьох напрямках (один з них — назад у Вірменію). Девід Райх своїм підписом затвердив вірогідність сотень секвенувань, але, схоже, вирішив не втручатися в рис. 2 — колективний присуд представників багатьох наук, серед яких найбільше було науковців вірменської національності.

Ми не маємо підстав для критики генетичних даних сотень вимірів, але не погоджуємося з історичною картиною міграцій на рис. 2. Для підвищення вагомості власних уявлень про тогочасні події, використаємо рис. 3, створений К. Корсаком на основі дуже великої кількості різних праць. На ньому немає ознак національного патріотизму, адже він побудований і постійно поліпшується через врахування всіх найважливіших археологічних досягнень. Найбільше в рис. 3 нам імпонує не переконливе доведення лідерської ролі в давніх подіях і появі СІЄМ носіїв українських і пра-європейських генів, а врахування витоків, розвитку і поширення технологій життєзабезпечення, які породжували нові слова (теги) і сприяли їх поширенню без завоювань та війн. Тому ми стали співавтором «*хмарнотегової теорії*» появи й успіху СІЄМ.

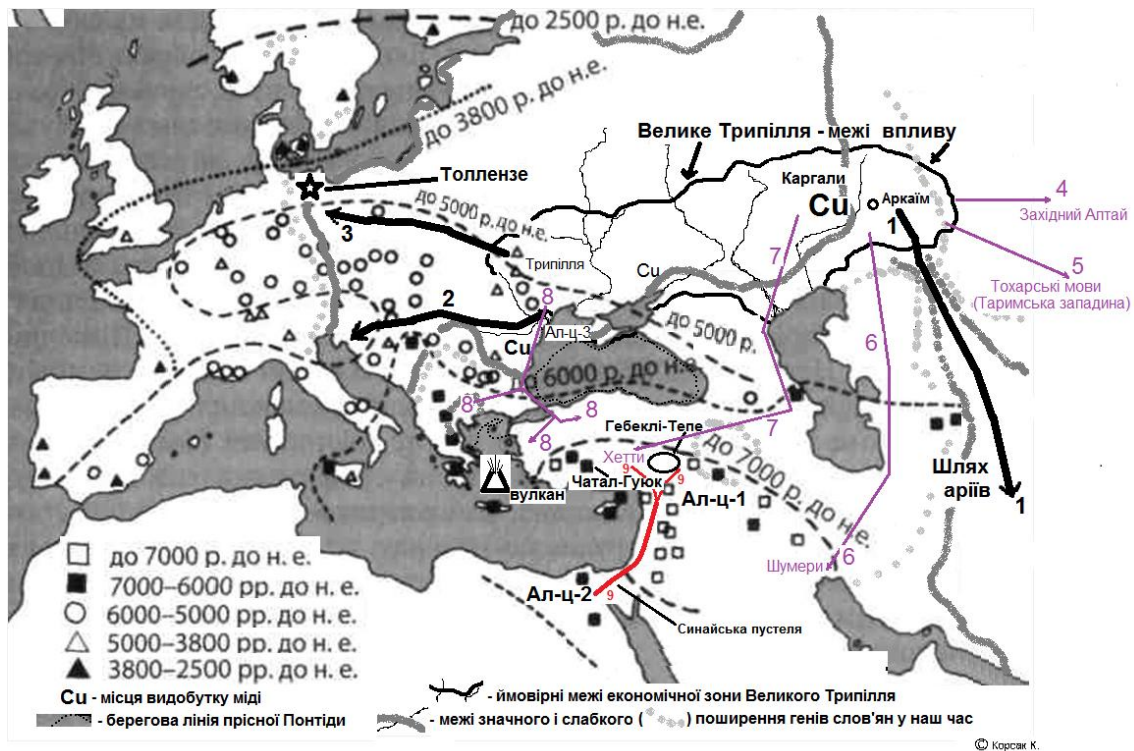

Рис. 3. Схема подій в інтервалі 50 — 4 тис. років тому за участі носіїв українських генів (створення і вплив Великого Трипілля та ін.)

Новітні археологічні розкопки та великі колективні аналізи віднайденого доводять, що у момент короткочасного зникнення Синайської пустелі наші пращури урятувалися від сильніших ворогів на Близькому Сході (лінія 9). На нових землях пращури в інтервалі 15 — 12 тис. років тому знайшли засоби для відвернення молоді від фауністичної поведінки (постійних бійок, війн і канібалізму) й переходу до гуманістичного архетипу (повне пояснення наведене у нових статтях К. Корсака і Ю. Корсака). Через винахід рільництва і дрібного скотарства вони досягли мети (у селищі Чатал-Гуюк та інших).

Та чимала «ідеальна зона» була оточена заздрісними ворогами, напади яких змусили пращурів емігрувати аж у Європу (рис. 3) разом з с/г-технологіями і гуманістичним архетипом. Цей архетип зберігся на чорноземах України, де поєднанням землеробів (по жіночій лінії) і мисливців-аріїв (по чоловічій лінії, які мали гаплогрупу R1a) виникла й розквітла ще одна ідеальна культура (Трипілля). На жаль, як це довів Д. Райх з колегами, на Заході наш архетип поступився атлантичному архетипу через зникнення генів «фермерів». Сіра смуга на рис. 3 — лінія поділу генів і архетипів Європи.

Наші пращури через довгу низку винаходів (одомашнення та удосконалення коня, винайдення коліс, розвиток металургії та ін.) створили вказану на рис. 3 величезну економічну зону «поділу праці», яку бажано називати «**Велике Трипілля (ВТ)**». Головні провали авторів обраних нами для

аналізу праць провідних науковців Заходу (й абсолютної більшості інших) зумовлені несприйняттям всього, що стосується наших пращурів і нас самих. Це можна легко пояснити політикою Російської імперії щодо українців, скерованою на тотальну ліквідацію будь-якої інформації про наше минуле.

Ми взяли участь у розвитку теорії К. Корсака про роль технологій у появі СІЄМ і впливах ВТ на всю Євразію (стріли 1-8 на рис. 3). Сотні років представники багатьох народів прибували до нас для запозичення надвисоких для тих часів технологій, які переносили до себе додому. За час повернення вони забували наші слова і вводили спотворення, що пропорційні довжині шляху (К. Корсак переконав нас на прикладі слова «береза»). Тому надалі ми приєдналися до теорії К. Корсака поширення елементів СІЄМ через запозичення «технологічних термінів» — тегів. Наша спільна назва — *«хмарнотегова теорія появи СІЄМ»*. Для розмежування з іншими вченнями ми вирішили в англійській мові піти на невелике «граматичне порушення» — замість «cloud tag theory in indo european linguistics» пропонуємо «cloudtag theory in indoeuropean linguistics». Перше в Інтернеті входить в мільйони матеріалів, а друге фігурує в наших публікаціях (Korsak K. & Lyashenko L., 2017 та ін.). Вкажемо, що українські спілки лінгвістів підтримали нас.

Разом з К. Корсаком ми можемо запропонувати максимально реальний варіант поширення мовного лексикону без участі малих чи великих груп впливових прибульців (еліти чи VIP). Новим прикладом цього є розквіт культури долини Інду, де досягнення Мохенджо-Даро зумовлені культурно-технологічним впливом Великого Трипілля. Купці з Півдня прибували в його гірничо-металургійні центри, вивчали технології й успішно спокушали райськими умовами невеликі групи молоді. Прибуття їх в долину Інду мали доволі швидким наслідком поширення «трипільських чоловічих генів». Тому ми дуже зраділи тому факту, що вже перше дешифрування генів мешканців Мохенджо-Даро засвідчило їх спорідненість не з найближчими західними сусідами з берегів Перської затоки, а з «надзвичайно віддаленими європейцями» (Price, M. 2019). Вкажемо й на те, що практично кожне нове археологічне відкриття доповнює рис. 3 доказами провідної участі наших генетичних пращурів у появі аграрного гуманізму, індоевропейського архетипу і всієї сім'ї індоевропейських мов.

Використана література:

1. Haak, Wolfgang; Lazaridis, Iosif; Patterson, Nick [...]Reich, David. (2015). Massive migration from the steppe is a source for Indo-European languages in Europe / bioRxiv preprint doi: <https://doi.org/10.1101/013433>; posted February 10, 2015.
2. Korsak, K., & Lyashenko, L. (2017). The hypothesis of the phenomenon of origin and distribution on the planet of the Indo-European family of languages. RELGA. — RELGA,

- 3(321) (Url: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=4921&level1=main&level2=articles>). [in Russian] Appeal 26-11-2022
3. Lazaridis I., Alpaslan-Roodenberg, Acar A., Açikkol, A, Anagnostis Agelarakis A., Aghikyan L., Davtian R., [...] Reich D. (2022c). The genetic history of the Southern Arc: A bridge between West Asia and Europe. SCIENCE. Vol 377. No. 6609, 26 Aug. 2022 (DOI: 10.1126/science.abin4247)
 4. Price, M. (2019) Genome of nearly 5000-year-old woman links modern Indians to ancient civilization. Posted in: Archaeology, Asia/Pacific. doi:10.1126/science.aaz4027 (URL: <https://www.sciencemag.org/news/2019/09/genome-nearly-5000-year-old-woman-links-modern-indians-ancient-civilization>) Appeal 26.11.2022.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-MKfpgoe-2022.46>

УДК 37.018.43-029:94(4)

*Смольнікова О. Г.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ КРАЇН ЄВРОПИ В ІСТОРИЧНОМУ АСПЕКТІ

Розповсюдження пандемії COVID-19, організація навчального процесу в умовах війни в Україні та нові вимоги суспільства до рівня освіти зумовили зміну форм, змісту, засобів і методів навчального процесу в закладах вищої освіти. Виникла потреба в запровадженні нових інноваційних освітніх технологій та вдосконаленні вже відомих, таких як дистанційне навчання, що забезпечує засвоєння знань на відстані та сприяє формуванню навичок їх автономного опанування.

Дистанційне навчання – форма навчання, заснована на освітніх технологіях, спрямованих донести необхідні знання студенту у позааудиторному режимі, що опановуються студентом автономно (Смольнікова, 2017, р.129).

Першими прикладами такого навчання стали передові ілюстративні підручники Я.-А. Коменського (виникнення яких було обумовлено книгодрукарством і зміною передачі та зберігання інформації у XVI столітті) і започаткування К. Філіпсом курсів навчання стенографії поштою всім бажаючим в 1728. Проте засновником дистанційного навчання вважають англійця І. Пітмана, який у 1840 році за допомогою пошти, розпочав курси швидкопису для студентів, а у 1843 році їм було засновано організацію із

заочного навчання стенографії «Phonographic Correspondence Society» (Pitman, 1914).

У галузі вивчення іноземних мов (ІМ) піонерами запровадження дистанційної форми навчання вважаються Г. Ланченштейдт та Ч. Тусен, які у 1856 р. заснували Інститут у Берліні і почали розсилати студентам методичні рекомендації щодо вивчення ІМ. Із метою випуску навчальних матеріалів («Навчальні листи щодо вивчення французької мови») вони заснували видавництво «Langenscheidt», яке відоме до сьогодні.

У 1858 році Університетський коледж Лондону (University College London) став першим із університетів, який запропонував отримання наукових ступенів дистанційно. До 1870 року цим університетом було накопичено достатньо досвіду допомоги студентам поштою (Miller, 2000).

Дистанційне навчання стає самостійною частиною освітньої системи багатьох країн Європи та Америки.

Зокрема, у 1938 р. було засновано Міжнародну раду із заочного навчання, яка згодом була перейменована у Міжнародну Раду з дистанційного навчання (ICDL). А у 1960-х рр. завдяки підтримці ЮНЕСКО, розпочинається його розвиток в різних країнах світу.

У 1969 році було засновано перший Відкритий університет (The Open University), який пропонує виключно дистанційну форму навчання (Смольнікова, 2017, р.253) Протягом наступних років було організовано більше двадцяти подібних університетів у всьому світі.

Важливий внесок у методологію розвитку дистанційного навчання у цей період мали ідеї програмованого навчання, розроблені Б. Скіннером та іншими його послідовниками (П. Гальперін).

На початку 1970-х роках спостерігається активний розвиток дистанційної освіти. Продовженням теоретичних основ розвитку дистанційного навчання стала транзакційна теорія взаємодії і комунікації М. Мура, яка виникла з ідей Дж. Дьюї на зіткненні двох підходів – гуманістичного та біхевіористичного. Ідеї дистанційного навчання домінували серед учених які проповідували біхевіористичні традиції з максимальним контролем викладача над процесом навчання (Moore, 1972).

Теорія М. Мура отримала розвиток у працях інших зарубіжних учених Р. Аткинсона, С. Бісконера, У. Бішофа, Л. Вудса, Р. Геррісона, Б. Кукера, Ч. Річардсона, С. Саба, А. Франца, Дж. Хопера, Д. Ширера й ін..

Слід відзначити, що у 1983р. Комісією кадрового забезпечення Великої Британії – (MSC) було засновано Програму відкритих технологій – (OTU), з метою запровадження дистанційного навчання серед дорослих студентів.

У 1980-х рр. з розвитком ІКТ спостерігається етап активного застосування комп'ютерної техніки для навчання на відстані. Вперше застосовується термін «дистанційна освіта» (distance education) у широкому розумінні.

З появою і доступністю Інтернету у 1990-х рр. обумовлений наступний етап розвитку інноваційних освітніх технологій та дистанційного навчання у освітній системі розвинутих країн світу.

Ці процеси спричинили акредитування 90% програм відкритого/дистанційного навчання у Великій Британії у 1995 р., що сприяло організації в інших британських університетах нормативних і спеціалізованих курсів, які давали студентам змогу отримувати академічні ступені, у тому числі з ІМ. Водночас, згідно з даними Національного інституту освіти протягом життя дорослих, у 1990-х рр. значно збільшилася кількість студентів, котрі навчалися без відриву від виробництва (Топоркова, 2006, р.163).

Зокрема, британський Відкритий університет у 1995 р. репрезентував перший трьохрічний дистанційний навчальний курс для вивчення ІМ, після закінчення якого 1700 студентів отримали дипломи бакалаврів зі спеціальності «французька мова» (L120 Ouverture, post-GCSE), а згодом було розроблено інші курси з вивчення ІМ – «німецька мова» та «іспанська мова» (Hurd, Beaven, Tita Ortega & Ane, 2001, р.342). Нині університет є найбільшим у країні навчальним закладом, який здійснює позааудиторне навчання ІМ (освіту здобуває майже 50% таких студентів).

У 2012 р. в Об'єднаному Королівстві нараховувалося близько 400000 студентів, які опановували знання дистанційно, що складає 1/3 із тих, хто навчається не на стаціонарній формі. А з 2013 р. британський уряд розпочав надавати позику для оплати за навчання, для таких студентів (Miller, 2000).

Отже, розвиток дистанційної освіти був обумовлений розповсюдженням засобів зв'язку, комунікації, ІКТ, міжнародним визнанням, відкриттям нових університетів із відкритою формою навчання і соціально-економічними умовами.

Використана література:

1. Смольнікова О. (2017) Розвиток автономного навчання іноземних мов у вищих закладах освіти Великої Британії (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.). Київ : Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова
2. Топоркова О. В. (2006). Перспективи розвитку дополнительного образования взрослых в Великобритании в ХХІ веке. Известия ВолгГТУ, (8), 163 – 165.
3. Brief Course in Isaac Pitman Shorthand (1840). Вилучено з: <https://archive.org/details/briefcourseinis00pitmgoog/page/n14/mode/2up>
4. Hurd, S.; Beaven, Tita and Ortega, Ane (2001) Developing autonomy in a distance language learning context: issues and dilemmas for course writers. System, 29(3) P. 341–355. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0346-251X\(01\)00024-0](https://doi.org/10.1016/S0346-251X(01)00024-0)

5. Miller, G. E. (2000). General education and distance education: two channels in the new mainstream. *The Journal of General Education*, 49(1), 1-9.
<http://www.jstor.org/stable/27797447>
6. Moore, M. G. (1972). Learner autonomy: The second dimension of independent learning. *Convergence*, 5(2), 76-88.

Наукове видання

**НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ
В КОНТЕКСТІ НАУКОВОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ**

**DIGITALES LERNEN UND LEHREN IM KONTEXT
DER WISSENSCHAFTLICHEN REDLICHKEIT
IN DER MEHRSPRACHIGKEIT**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції

2-3 грудня 2022 року

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів. За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор.

Технічні редактори – О. Гордашевська, Т. Меркулова

Підписано до друку 01 грудня 2022 р.
Формат 60x84. Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умовн. друк. аркушів 10,87. Облік видав арк. 9,35. Наклад 300.
Віддруковано з оригіналів

ВИДАВНИЦТВО
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002
(044) 239-30-85
Продажу не підлягає!

DAAD

ΓΟ ΕΟΗΥ
NGO EESU/AEDE

